

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧІЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ ТА
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС:
ІСТОРІЯ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ**

**МАТЕРІАЛИ
VIII міжвузівської студентської
наукової конференції**

м. Дніпропетровськ, 17 квітня 2014 року

Дніпропетровськ
2014

УДК 343.9+343.13

ББК 67.408+67.411

К 82

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри кримінального права та кримінології
юридичного факультету ДВНЗ «Національний гірничий університет»,
протокол № 9 від 25 березня 2014 р.*

Оргкомітет:

Голова оргкомітету: Гришак С.В., к.ю.н., к.т.н., доцент, декан юридичного факультету;

Заступники голови: Шаніна Є.Г., заслужений юрист України, доцент, завідувач кафедри кримінального права та кримінології;

Хряпінський П.В., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права та кримінології;

Лень В.В., к.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та кримінології

Члени оргкомітету: Пінаєв А.О., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права та кримінології;

Олійников Г.В., к.мед.н., доцент, доцент кафедри кримінального права та кримінології;

Касапоглу С.О., к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права та кримінології;

Світличний О.О., к.ю.н., доцент кафедри кримінального права та кримінології.

Кравець М.О., к.ю.н., доцент кафедри конституційного та адміністративного права, заступник декана юридичного факультету з методичної роботи.

Відповідальний секретар: Пономарьова Т.О., завідувач лабораторії, асистент кафедри кримінального права та кримінології

К 82 Матеріали VIII міжвузівської студентської наукової конференції «Кримінальне право, кримінологія та кримінальний процес: історія, тенденції, проблеми», 17 квітня 2014 р., м. Дніпропетровськ – Д: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2014. – 172 с.

Збірник містить тези наукових доповідей, розглянутих на VIII міжвузівській студентській науковій конференції «Кримінальне право, кримінологія та кримінальний процес: історія, тенденції, проблеми», проведеної 17.04.2014 р. у м. Дніпропетровськ. Студенти та курсанти ВУЗів Дніпропетровщини досліджують актуальні питання кримінального права, кримінології, кримінально-виконавчого права, кримінального процесу та криміналістики за різними аспектами.

Для студентів (курсантів), слухачів магістратури, аспірантів (ад`юнктів), викладачів, науковців юридичних навчальних закладів та факультетів.

УДК 343.9+343.13

ББК 67.408+67.411

© Автори тез доповідей, 2014;

© Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2014

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

Анісімов Дмитро Олексійович

ЗГОДА ПОТЕРПІЛОГО НА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ «ЗА» І «ПРОТИ».....

Бабенко Анна Олександрівна

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ЯК ОЗНАКА КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН.....

Беззуб Яна Олександрівна

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ НАРИС РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ХУЛІГАНСТВО.....

Бондаренко Вероніка Олегівна

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗМУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Боровик Анастасія Вікторівна

ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ..

Браїлко Олена Віталіївна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ.....

Бринза Максим Миколайович

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАКЛЕП: ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ

Бронецька Оксана Василівна

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ВЧИНЕНІ З МОТИВІВ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ

Галушка Юлія Віталіївна

ВІДМЕЖУВАННЯ ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ, ЩО СПРИЧИНИЛО СМЕРТЬ ОСОБИ, ВІД УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ

Годованець Валерія Валеріївна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Головійчук Ленура Таїрівна

ПРАЦІВНИКИ МИТНИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТИ СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Дуйловський Олександр Вікторович

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОНЯТТЯ НАКАЗУ АБО РОЗПОРЯДЖЕННЯ

Зенченко Ганна Олегівна
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЖІНКАМИ З МЕТОЮ ЇХ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Івашко Юлія Олександрівна
ЗГВАЛТУВАННЯ ЖІНОК: ОКРЕМІ ВІКТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Каліта Марія Вікторівна
ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ АБО ІНША НЕЗАКОННА УГОДА ЩОДО ПЕРЕДАЧІ ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ХАРАКТЕРИСТИКА

Каторкін Роман Анатолійович
СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ АБО ІНШУ НЕЗАКОННУ УГОДУ ЩОДО ЛЮДИНИ

Кіріна Дар'я Романівна
Легалізація проституції в Україні

Кобякова Анастасія Інтізарівна
ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ

Ковтуненко Оксана Валеріївна
ЗАПОБІГАННЯ ЗАБРУДНЕННЮ АБО ПСУВАННЮ ЗЕМЕЛЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Колесник Яна Андріївна
ПЕДОФІЛІЯ - ЯК ЗЛОЧИН ПРОТИ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ЧИ ПРОЯВ ГОМОСЕКСУАЛІЗМУ

Костенко Ксенія Анатоліївна
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДИТИНСТВА В УКРАЇНІ ЯК НАГАЛЬНА ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ

Барановська Неоніла Василівна
ОСОБИСТІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО ЗЛОЧИНЦЯ

Єременко Анна Олександрівна
ОСОБА НЕПОВНОЛІТНЬОГО ЗЛОЧИНЦЯ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Ніколенко Владислава Володимирівна
ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА

Параскевич Ілона Андріївна, Азімова Роза Гюльбалаївна
ІДЕНТИФІКАЦІЯ СЕРІЙНИХ ПРЕСТУПНИКІВ ПО ПСИХОПАТОЛОГІЧЕСКИМ ПРИЗНАКАМ

Ужва Ганна Олегівна, Петросян Ані Мкртичівна
ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТЕРРОРИСТІВ ПО ПСИХОПАТОЛОГІЧЕСКИМ ПРИЗНАКАМ

Петрушевська Ірина Олегівна

ФАКТОРИ ЛАТЕНТНОСТІ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї

Рак Юлія Юріївна

ДЕТЕРМІНАНТИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Скубченко Поліна Миколаївна

СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНОЛОГІЇ І КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Фещенко Ірина Сергіївна

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ЗЛОЧИНУ» ТА «ЖЕРТВА ЗЛОЧИНУ»

Циндра Роман Андрійович

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРИЧИН ТА УМОВ СКОЄННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК В УМОВАХ ВЕЛИКОГО МІСТА

Лелюх Олена Олександрівна

ПОКАРАННЯ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ

Манвелян Ані Арсенівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Мартиненко Богдан Сергійович

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ ДОКТРИНИ ПРО ЗЛОЧИННІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ АГРЕСІЇ

Моденко Ірина Миколаївна

НАРКОЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Образок Катерина Анатоліївна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ СТРОКІВ ДАВНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Пітюренко Анна Валеріївна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Погорелова Ольга Костянтинівна

ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НА АБОРТ

Подгорний Віталій Ігорович

ВЛАСНІСТЬ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОМУ АСПЕКТІ

Поух Олена Анатоліївна

ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ КАТУВАНЬ

Проценко Валерія Олександрівна

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ХУЛІГАНСЬКІ ДІЇ, ЩО СУПРОВОДЖУЮТЬСЯ ОПОРОМ ПРЕДСТАВНИКОВІ ВЛАДИ

Шевцова Олена Олександрівна, Рашевський Сергій Павлович

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ УЧАСТІ У ЗЛОЧИННІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

Рева Альона Вадимівна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ, КОМЕРЦІЙНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ДІТЕЙ

Ровнягина Дарина Александровна

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИИ СОВРЕМЕННЫХ ТЕРРОРИСТОВ

Руденченко Олена Сергіївна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Русінова Анна Володимирівна,

Вплив зарубіжного досвіду на вчення про жертву злочину

Рябчук Михайло Володимирович

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ.118 КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Синець Анна Олександрівна,

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ, ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ: ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

Ситник Олена Володимирівна

ВІДМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ХУЛІГАНСТВА ТА ХУЛІГАНСКОГО МОТИВУ

Соломка Владислав Олександрович

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В СИСТЕМІ РАДИ ЄВРОПИ

Сулима Владислав Ігорович

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ

Таранець Ольга Сергіївна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ СТАТЕВИХ ЗНОСИН З ОСОБОЮ, ЯКА НЕ ДОСЯГЛА СТАТЕВОЇ ЗРІЛОСТІ

Ткач Анна Володимирівна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ

Федьора Оксана Миколаївна,

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВБИВСТВА МАТЕР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

Чернов Дмитро Ігорович

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 209 КК УКРАЇНИ «ЛЕГАЛІЗАЦІЯ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Ямпольська Юлія Володимирівна,

ПРИНЦИП НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИСТОГО ЖИТТЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Негрієнко Роман Сергійович

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ

Гавва Дмитро Вадимович

студент 4-го курсу юридичного факультету Державного ВНЗ «Національний гірничий університет».

ОСНОВНЫЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ СЕРИЙНЫХ УБИЙЦ

Науковий керівник: Олійников Георгій Вікторович, кандидат медичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету Державного ВНЗ «Національний гірничий університет».

Червінський Володимир Вікторович

студент 4-го курсу юридичного факультету Державного ВНЗ «Національний гірничий університет».

ОСОБЕННОСТИ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ СЕРИЙНЫХ ПРЕСТУПНИКОВ

Науковий керівник: Олійников Георгій Вікторович, кандидат медичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету Державного ВНЗ «Національний гірничий університет».

Кулик Катерина Василівна

студентка 5-го курсу юридичного факультету Державного ВНЗ «Національний гірничий університет».

«СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ІНСТИТУТУ ПРОКУРАТУРИ»

Науковий керівник: Шаніна Євгенія Григорівна, завідувач кафедри кримінального права та кримінології, заслужений юрист України, доцент

63. Деліта Анастасія Олександрівна

РОЗДІЛ 2

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС.....

Бойко Олексій Павлович

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПРИ РОЗКРИТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Гузенко Олена Костянтинівна

Новели нового кримінально-процесуального кодексу України з погляду слідчого

Солдатенко Олена Анатоліївна, Мирошніченко Ольга Валеріївна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ ЯК ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Скляр Юлія Володимирівна

ПРОБЛЕМИ ОБГРУНТОВАНOSTІ РИЗИКІВ ПРИ ОБРАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ОСОБИСТОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Солдатенко Олена Анатоліївна, Морозов Ігор Олександрович

ЗАСТАВА ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Черняк Наталія Петрівна, Медведовський Антон Юрійович

Деякі процесуальні особливості розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним збутом наркотичних засобів

7. Кайдаш Роман Олександрович

студент V курсу юридичного факультету ДВНЗ «Національний гірничий університет»:

«ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВИМ КПК»

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права та кримінології ДВНЗ

«Національний гірничий університет», кандидат юридичних наук, доцент Касапоглу Світлана Олександрівна.

8. Сітало

9. Манічев

10. Образок

11. Руденченко

12. Яблонська

13. Рубан

14. Яровий

15. Гаркуша

РОЗДІЛ 1

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

Анісімов Дмитро Олексійович

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблистий В.В

кандидат юридичних наук

ЗГОДА ПОТЕРПІЛОГО НА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ ЗЛОЧИНЦЯ «ЗА» І «ПРОТИ»

Кримінальний кодекс України (далі – КК) має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

Враховуючи завдання КК, спробуємо критично поглянути на звільнення від кримінальної відповідальності та покарання особи, яка вчинила злочин.

Традиційно як така «згода» потерпілого генетично пов'язана з інститутом примирення у кримінальному праві як зняття потерпілим «своїх претензій до особи, яка вчинила злочин» або звернення «з проханням закрити відкрите кримінальне провадження». Причому таке примирення є не чим іншим, як актом компромісу — але компромісу, досягнутого не стільки між потерпілим і суб'єктом злочину, скільки між державою і злочинцем. Інші автори вказують, що такий компроміс у першу чергу стосується волевиявлення потерпілого, якому належить право вибирати «спосіб відновлення справедливості». Така згода між суб'єктами кримінального правовідношення повинна бути добровільною, при цьому «останнє слово» остається за потерпілим. Але згода потерпілого у кримінальному праві є не лише підставою, що може виключати злочинність діяння, чи впливати на кваліфікацію злочинів, але й відігравати роль у призначенні покарання. Отже, під «згодою» у кримінальному праві слід розуміти дозвіл на певні кримінально значимі дії зі сторони третіх осіб по відношенню до власних благ, добровільно виражений дієздатною особою в установленій формі до початку або після вчинення таких дій і який спричиняє кримінально-правові наслідки. Таке визначення «згоди» є узагальненням як згоди, що виключає злочинність діяння, згоди, яка впливає на кваліфікацію, та згоди, яка враховується при призначенні покарання. Щодо останнього, то, як уявляється, за наявності на те згоди потерпілого покарання винній особі у певних випадках може бути пом'якшене. При цьому таке пом'якшення не повинно бути обумовлене відшкодуванням шкоди потерпілій особі. Такі нововведення є продовженням розвитку концепції конкретизації кримінально-правового значення особи потерпілого у вітчизняному механізмі регулювання суспільних відносин [1, с. 133-134].

Примирення винного з потерпілим у справах приватного обвинувачення не повинно бути обумовлено у ст. 46 КК умовою відшкодування завданих збитків або усуненням заподіяної шкоди потерпілому. Крім цього, так як ініціювання кримінального переслідування зі справ приватного обвинувачення являється прерогативою потерпілого, то у такому випадку відсутня необхідність визначати такий критерій звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим, як вчинення особою злочину вперше [1, с.132-133].

Проаналізувавши думки вчених можемо дійти висновку, що рішення потерпілого повинне мати вирішальне значення.

Розглянувши ст. 45 КК «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям» можемо зрозуміти, що згода потерпілого є обов'язковою і сформульована як умова звільнення від кримінальної відповідальності. Особа, яка вперше вчинила злочин невеликої тяжкості, звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона після вчинення злочину щиро покаялася, активно сприяла розкриттю злочину і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду. За новим Кримінальним процесуальним кодексом України зокрема ст. 55 Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Згідно з абз. 6 п. 3 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» повне відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди полягає в добровільному задоволенні винним або іншими особами, зокрема батьками чи близькими родичами, обґрунтованих претензій потерпілого щодо відшкодування заподіяної злочинном матеріальної та моральної шкоди, загладжуванні її в інший спосіб, наприклад, шляхом прилюдного вибачення за завдану образу [2].

Тобто з цього зрозуміло, що рішення потерпілого повинне носити обов'язковий характер, і буде впливати на звільнення чи притягнення злочинця до кримінальної відповідальності.

Пропозиції надати потерпілому певні повноваження впливати на можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності, зокрема, у зв'язку із зміною обстановки, були висловлені В.І. Борисовим, Ю.П. Дзюбою та Ю.А. Пономаренком - розробниками проекту Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу України (щодо правового статусу потерпілого від злочину)». Зазначені вчені пропонують доповнити ст. 48 КК («Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки») реченням наступного змісту: «Таке звільнення не допускається, якщо потерпілий від злочину проти цього заперечує», тобто надати потерпілому право брати участь у визнанні того факту, що у зміненій обстановці діяння втратило суспільну небезпечність або особа, яка вчинила злочин, перестала бути суспільно небезпечною [3, с. 212-213].

Розглянувши таку підставу звільнення від покарання, як амністія можемо зробити такі висновки. Згідно Закону України «Про застосування амністії в Україні» від 1 жовтня 1996 р. та Закону України «Про амністію» від 12 грудня 2008 р. згода чи незгода потерпілого на застосування амністії судом до уваги не приймається. Це також підтверджується постановою Смілянського міскрайсуду Черкаської області № 1-2/2009 р. в якій суд не врахував незгоду потерпілого на застосування амністії до злочинця [4].

Враховуючи зміни законодавства, які відбулися 2 червня 2011 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» та інших законодавчих актів України», який набрав чинності з 1 січня 2012 року, змінивши істотним чином сферу амністування і помилювання, але все одно згода потерпілого на застосування амністії не відіграє ролі.

Проаналізувавши порядок здійснення помилювання, яке визначається Положенням про порядок здійснення помилювання, затвердженим Указом Президента України від 16 вересня 2010 р. № 902, можна зробити висновок, що на застосування акту помилювання згода потерпілого теж не враховується.

Слушною з цього приводу є думка В.В. Навроцької, яка вважає, що доля справ приватного обвинувачення повинна залежати, передусім, від волевиявлення безпосередньо постраждалого (його законного представника). Тому у справах приватного обвинувачення держава через свої органи не повинна втручатися у вирішення питань про звільнення засудженого від покарання (як за амністією, так і у зв'язку з помилюванням) [5, с. 75].

На підставі вище викладеного ми можемо зрозуміти, що не в усіх нормах кримінального законодавства рішення потерпілого має вагоме значення. Однак на даний час в цьому напрямку є праці юристів, які висловлюють пропозиції, щодо вдосконалення законодавства в цій течії. Вважаємо, що згода потерпілого повинна враховуватися в усіх випадках застосування норм КК при звільненні від кримінальної відповідальності та покарання злочинця це буде сприяти виконанню положення Конституції України, а саме ст. 3 яка гласить, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Список використаної літератури:

1. Макаренко А. С. Формалізація призначення покарання з урахуванням позиції потерпілого як засіб обмеження суддівського розсуду / А. С. Макаренко // Юридичний вісник. – 2011. – № 2. – С. 131 – 135.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05>.
3. Гізімчук С. Деякі питання звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням з потерпілим (ст. 46 КК України) [Електронний ресурс] / С. Гізімчук, І. Зінов'єва // Вісник Академії правових наук України. - 2010. - № 4. - С. 206-217. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vapny_2010_4_21.pdf.
4. Єдиний державний реєстр судових рішень // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/5223302>.
5. Навроцька В. В. Амністія та помилювання – акт справедливості для потерпілого? / В. В. Навроцька // Проблеми правового регулювання і практики застосування амністії та помилювання : матеріали між нар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Луганськ, 6 – 20 лют. 2012 р. / Упоряд.: Є. О. Письменський ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. - 112 с.

Бабенко Анна Олександрівна

курсант групи П11-1

Академії митної служби України

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Батраченко Т. С.

кандидат юридичних наук, старший викладач

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ ЯК ОЗНАКА КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН

Боротьба з корупцією є одним із найважливіших напрямків стратегії перешкоджання незаконному обігу наркотичних речовин. Прийняття ефективних мір протидії корупції являє собою один із способів зменшення масштабів незаконної торгівлі наркотикам, а також, динаміку організованих злочинних груп. Через недосконалість державного управління в сфері обігу наркотичних засобів створюються умови для зловживанням службовим становищем серед працівників правоохоронних органів.

Сьогодні, однією із найскладніших проблем є визначення суспільної небезпечності діяння, його наслідків та особи, яка вчинила діяння, як підстави криміналі-

зації. Окрім того, поняття «суспільна небезпечність» має мінливий характер і залежить від змін, яких зазнають держава і суспільство на своєму історичному шляху, а тому процес його дослідження мусить відповідати етапам їх розвитку.

Проблемам визначення поняття суспільної небезпечності злочину та обставин, що впливають на характер і ступінь суспільної небезпечності діяння, у своїх працях приділяли значну увагу В. П. Ємельянов, М. І. Ковальов, А. В. Наумов, А. О. Пінаєв, А. К. Романов, В. Я. Тацій, М. І. Хавронюк, А. М. Шульга, О. П. Дячкін, а також багато інших вчених. Серед вітчизняних науковців, які досліджували корупційні злочини слід виділити наступних, а саме: П. П. Андрушко, В. І. Борисов, Ю. В. Гродецький, О. О. Дудоров, В. М. Киричко, Є. В. Невмержицький, В. І. Тютюгін, О. М. Юрченко та інші. Однак саме питання суспільної небезпеки корупційних злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних речовин ще не було достатньо цілісно досліджено і вирішено в рамках кримінально-правової науки. Разом із тим, актуальність вирішення цієї проблеми в сучасних умовах не викликає сумнівів.

Кримінальний кодекс України (далі КК України) у ч. 1 ст. 11 визначає поняття злочину як передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [2]. Отже, закон прямо встановлює, що злочином може бути тільки суспільно небезпечне діяння і не може вважатися злочином діяння, яке не становить суспільної небезпеки. Отже, суспільна небезпечність є безумовною і однією з найважливіших ознак, за якою діяння визнається злочинним, головним критерієм визначення його тяжкості. Зважаючи на законодавче визначення, встановлення такого показника, як суспільна небезпечність, є обов'язковим. Цей висновок підтверджує і систематичне тлумачення закону. Адже зміст ч.1 ст.2 КК України кореспондує і положення, зазначене у ч. 2 ст. 11 Кодексу. Відповідно до цієї норми не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі [2]. Вирішення питання, чи вбачається у вчиненому діянні суспільна небезпечність, властива злочину, не просте, особливо стосовно складів злочинів, при моделюванні яких законодавець не визначив критерій ступеню суспільної небезпеки, властивий саме злочину. Наприклад, істотної шкоди як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, передбаченої ст. 364 КК України, якщо вона не полягає у заподіянні матеріальних збитків [2].

Найважливішими чинниками, які впливають на суспільну небезпечність, є цінності – соціально корисні надбання, необхідні або важливі для задоволення соціально-економічних, політичних, матеріальних, духовних та культурних потреб суспільства, громадян, їх об'єднань а також розмір шкоди, що їм спричинюється або загрожує діянням. Визнання суспільством, державою тих чи інших надбань цінностями, їх декларування, встановлення їх рівня залежить від багатьох чинників, основними з яких також є рівень розвитку духовних і культурних цінностей, соціально-економічного розвитку суспільства, політичний устрій, форма правління, релігія, економічна та суспільно-політична ситуація, тощо. Вбачається, що категорія «цінність» є найбільш універсальною для визначення безпосереднього об'єкта злочину. Через неї можна характеризувати властивості об'єкта та його значення, а також обґрунтувати встановлення правового припису про заборону діянь, що посягають на нього, та покарання за таке посягання, метою якого є запобігання можливому спричиненню шкоди, що може виражатися у зменшенні або знищенні цінності об'єкта кримінально-правової охорони [5]. Для визнання категорії «цінність» універсальною ознакою будь-якого об'єкта правового регулювання є і конституційне підґрунтя. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь

і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Тому вважаємо за доцільне передусім дослідити сутність корупційних злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що зумовлює необхідність надання кримінально-правової характеристики означеним протиправним діям, а відповідно — й виділення та вивчення такого їх елементу як ознака суспільної небезпеки.

Перш за все, наркотична злочинність посягає на здоров'я населення, а саме поширенням та згубним впливом наркоманії і токсикоманії на свідомість психічно нестійких людей, їх мораль і спосіб життя, що призводить до поступового занепаду, деградації особистості. Діяльність наркоугруповань по збуту наркотиків, що нерідко забезпечується працівниками правоохоронних органів, продовжується завдяки корупційним зв'язкам з посадовими особами силових структур. Тому такого роду хабарництво підриває авторитет державних органів, що покликані боротися з незаконним обігом наркотичних речовин. Надзвичайна прибутковість наркобізнесу та спокуса отримати хоча б частину наркогрошей, створює сприятливі умови для розвитку корупції у правоохоронних органах. Корупція як форма соціальної патології, пов'язана із фактами патронату та співробітництва з наркоділками, що у свою чергу, призводить до зростання латентності незаконного наркообігу.

По-друге, суспільна небезпека даних злочинів полягає у тому, що надзвичайно складно виявити реальну кількість жертв цих злочинів, тобто наркотично залежних осіб, яким притаманна віктимна поведінка (часто вони самі стають жертвами злочинів). У свою чергу, наркозалежність нерідко спонукає цих осіб до вчинення інших злочинів, зокрема, крадіжок, вимагань, розбоїв або навіть до злочинів проти життя та здоров'я особи, від чого страждають оточуючі.

По-третє, наркобізнес і наркоманія претендують на повну і беззастережну владу не тільки над особистістю, але й над суспільством. Встановлено, що саме наркотики надають капітал і владу тим, хто контролює їх виробництво та продаж, а не тільки владу над жертвами наркоманії, але разом із грошима і владу над усім суспільством у цілому. Мільярдні доходи наркобізнес отримує саме завдяки виробництву та розповсюдженню наркотиків, чому сприяють працівники правоохоронних органів. Залякування та підкуп — найефективніші прийоми, які організовані злочинні групи протиставляють боротьбі правоохоронним органам по контролю за наркотиками. Це служить чи не найголовнішим джерелом сили злочинних організацій, найчастіше допомагаючи їм залишитися недосяжними для правосуддя.

По-четверте, корупція у сфері незаконного обігу наркотичних речовин являється основною причиною низької результативності чи навіть повної неспроможності протидії незаконній торгівлі наркотиками відповідних державних силових структур.

По-п'яте, можливість продовжувати наркобізнес завдяки корупційним впливам на правоохоронні структури створює підґрунтя для подальшого розростання організованої злочинності. У свою чергу, організований характер наркобізнесу спричиняє зміну спонтанних, випадкових, хаотичних дій на впорядковану, стандартизовану, нормативно врегульовану, стійку взаємодію злочинців, що передбачає розподіл функцій і професіоналізацію, формування статусно-рольової системи всередині злочинних спільнот, перенесення її в суспільство загалом. Однак у вітчизняній науці кримінального права відсутнє кодифіковане поняття «наркобізнес», тому бракує комплексних досліджень, в яких на аналізі фактичного емпіричного матеріалу розглядалися б питання кримінологічної та кримінально-правової характеристики наркобізнесу як складної структурованої злочинної діяльності, похідних звідси можливостей профілактики вчинення злочинів у сфері наркобізнесу, особа злочинця-наркодилера, соціальний портрет жертви наркозлочинів та установлен-

ня груп ризиків (потенційних потерпілих від наркозлочину з високою вірогідністю ними виявитися) [3].

По-шосте, злочинні угруповання, в тому числі молодіжні банди, що займаються незаконною торгівлею наркотиками, більш схильні до насильства, ніж інші кримінальні угруповання. Конкурентна боротьба між такими злочинними групами призводить до жорстоких сутичок, що створює небезпеку для мирних громадян. Нерідко трапляються також збройні зіткнення організованих злочинних груп з правоохоронними органами. Атмосфера залякування і насильства повсякденно супроводжує незаконну торгівлю наркотиками. Високий ступінь ризику і агресивність по відношенню до конкурентів, що властиві наркобізнесу, спонукають тих, хто бере участь у ньому, шукати спільників і покровителів серед посадових осіб правоохоронних органів, використовуючи для цього хабарі або насильство і погрози.

Отже, зважаючи на суспільну небезпеку вищезазначених злочинів, на наш погляд, можна говорити лише про перспективи введення та застосування самостійної кримінально-правової норми, згідно з якою установлювалася би кримінальна відповідальність за вчинення корупційних злочинів у сфері наркобізнесу. І те за умови розвитку наркотичної злочинності в Україні та її державному кордоні, появи сучасних тенденцій наркобізнесу як протиправної організованої діяльності у сфері незаконного наркообігу, організованого збуту, використанні коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних речовин. У будь-якому випадку, ефективна протидія наркобізнесу не є можливою без рішучої протидії наркокорупції. Поширення цього явища обумовлено вкрай високою прибутковістю наркобізнесу, що має у своєму розпорядженні велетенські кошти, якими наркоділки можуть розпоряджатися на власний розсуд.

Список використаної літератури:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131.
3. Бусол О. Ю. Детермінація організованої злочинності: кримінологічний аспект.
4. Вознюк А.А. Поняття та елементи кримінально-правової характеристики злочинів//Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - № 1 - 2013р. – с.154-160.
5. Дячкін О.П. Суспільна небезпечність діяння: поняття, зміст та значення у правоохоронному законодавстві // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2012. - №1. – с. 432-441.

Беззуб Яна Олександрівна

слухач магістратури

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Хашев Вадим Георгійович

кандидат юридичних наук, доцент

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ НАРИС РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ХУЛІГАНСТВО

Боротьба зі злочинами, які посягають на громадський порядок, має багатовікову історію. Тому, вивчення розвитку кримінальної відповідальності за хуліганство в якості кримінально-караного діяння неможливе без аналізу певних стадій історії вітчизняної кримінально-правової науки. Але, цілком справедливою є думка науковця П.Л. Фріса, який вказує, що у юридичній літературі відсутні спеціальні дослідження історії українського кримінального законодавства, тому спочатку є необ-

хідним розгляд етапів розвитку руського права, про які йдеться в історико-правових дослідженнях.

Проблеми кримінальної відповідальності за хуліганство постійно досліджувались і їм було присвячено значну кількість наукових праць учених, серед яких особливий внесок становлять праці Г.З. Анашкіна, М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, В.Т. Дзюби, І.М. Даньшина, О.П. Ігнатова, Т.М.Кафарова, І.Я. Козаченка, М.Й. Коржанського, В.В. Кузнецова, М.Т. Куца, В.А. Ломако, П.С. Матишевського, П.П. Михайленка, В.О. Навроцького, М.Л.Накловича, Г.І. Піщенко, Ю.М. Ткачевського, А.П. Тузова, Є.В. Фесенка, С.С. Яценка та ін.

Так на межі XIX – XX ст.ст. у дореволюційній юридичній літературі було визначено такі три періоди історії руського права: земський (або княжий); період московський (а саме двох держав: Московської та Литовської XIV – XVII ст.ст.); період імперії XVIII – XIX ст.ст.[1, с. 4]. Ця періодизація дозволяє визначити найбільш типові періоди розвитку й вітчизняного кримінального права.

У Зводі законів Російської імперії, 1833 р., у Розділі «Закони кримінальні», в ст. 425 була передбачена кримінальна відповідальність за «поведінку при пияцтві, буйстві, безпутності без посадових і відставних військових і цивільних чиновників, узятих у такому стані в публічному місці». Зазначені дії відбувалися в публічному місці і порушували в першу чергу громадський порядок.

В радянському законодавстві вперше про хуліганство згадується в статті 2 Декрету РНК РРФСР від 4 травня 1918 р. «Про революційні трибунали», згідно з яким до відання цих трибуналів були віднесені і «справи по боротьбі з погромами, хабарництвом, підлогами, неправомірним використанням радянських документів, хуліганством і шпигунством» [2, с. 471].

Ставлення радянської держави до хуліганства, як до політичного злочину, отримують нормативне визначення в п. 7 вказаного декрету. Хуліганство визначається як контрреволюційний злочин [3, с. 11, 35, 38] за наявності ознак «політичного хуліганства». На разі відсутності таких ознак хуліганство розглядалося як злочин. У той же час, підсудність хуліганства, згідно вказаного Декрету 1918 р., визначалась нарівні з підсудністю контрреволюційних злочинів [4, с. 311].

В подальшому визначення хуліганства в залежності від політичних та інших обставин зазнавало змін як за змістом, так і за описом його юридичних ознак.

В подальшому український законодавець дещо по іншому визначив ознаки хуліганства. Постановою ВУЦВК і РНК УРСР від 25 серпня 1926 р. «Про посилення боротьби з хуліганством» ст. 176 КК УРСР була викладена в дещо іншій редакції: «Хуліганство, тобто бешкетні, пов'язані з явною неповагою до суспільства дії, тягнуть за собою примусові роботи на строк до одного місяця або штраф до 50 карбованців.

Ті ж дії, якщо вони ускладнювалися буйством або безчинством, або наполегливо не припинялися, не дивлячись на попередження органів, що охороняють громадський порядок, - позбавлення волі на строк до трьох років із строгою ізоляцією.

Ті ж дії, якщо вони пов'язані із вбивством, зґвалтуванням, тяжкими тілесними ушкодженнями на тілі або з підпалом, - позбавлення волі на строк до десяти років зі строгою ізоляцією, з підвищенням, при особливо обтяжуючих обставинах, до вищої міри соціального захисту (розстріл)» [5, с. 13-14].

Зважаючи на такі підходи, Пленум ВС СРСР неодноразово зазначав, що під кримінально-караним хуліганством слід розуміти дії, які порушують громадський порядок і пов'язані з явною неповагою до суспільства. «Звідси випливає, зазначалося в ч. 1 § 1 Постанови, що не будь-яке порушення громадського порядку повинно тягти за собою кримінальну відповідальність. Малозначні дії, хоч би вони й

містили зазначені ознаки, повинні розглядатися в адміністративному порядку» [6, с. 115].

ВУЦВК Постановою від 8.06.1927 р. затвердив другий КК УРСР, в якому хуліганство (ст. 70) було віднесене до злочинів проти порядку управління (Глава II). (В редакції Указу ПВР УРСР від 16 листопада 1940 р.) [7, с. 28].

На наш погляд саме в цей час було започатковано захист однією кримінально-правовою нормою двох соціальних цінностей – громадського порядку та авторитету органів влади.

Після набрання чинності КК УРСР від 28 грудня 1960 р. норма (ст. 206), яка встановлювала відповідальність за хуліганство, була передбачена в Главі X «Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку і народного здоров'я». При цьому, історично важливим є те, що хуліганство почалося на законодавчому рівні розумітися як не тільки окремий злочин, але й одночасно як мотив (п. «б» ст. 93 КК УРСР 1960 р. «Умисне вбивство з хуліганських спонукань»). Тобто, хуліганство мало спрямованість посягання не тільки на громадський порядок, але й на життя особи.

Слід звернути увагу, що поняття хуліганства за ст. 296 КК України зазнало певних змін у порівнянні з поняттям хуліганства за ч. 1 ст. 206 Кримінального кодексу 1960 року. Стаття 296 КК України значно звужує поняття кримінально караного хуліганства як основного складу злочину. Дії, що становили просте кримінально каране хуліганство за ч. 1 ст. 206 Кримінального кодексу 1960 року декриміналізовані. Кваліфікуючі ознаки злісного хуліганства (ч. 2 ст. 206 Кримінального кодексу 1960 року) – винятковий цинізм або особлива зухвалість є тепер у ч. 1 ст. 296 КК України 2001 року як основні конструктивні ознаки простого хуліганства.

Сьогодні, відповідно до ст. 296 КК України, хуліганство відноситься до злочинів проти громадського порядку та моральності, які виділені в окрему групу і ввійшли до Розділу XII Особливої частини КК України. Тобто, суспільна небезпека діянь, що передбачені у цьому розділі, полягає в тому, що вони заподіюють або ставлять під загрозу заподіяння шкоди громадському порядку та моральності.

Список використаної літератури:

1. (Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права / Владимирский-Буданов М. Ф. – [Изд-е 5-е с доп.]. – СПб. ; К. : Изд-во Н. Я. Оглобина, 1907. – 696 с.),
2. Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства РСФСР. – 1918. – № 35. – Ст. 471.
3. (Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР (1917–1953 г.г.) / Под ред. проф. И. Т. Голякова. – М. : Гос-изд-во Юридич. лит-ры, 1953. – 463 с.),
4. Курс советского уголовного права. – [в 6-ти т.] / [Ред. кол. : А. А. Пионтковский и др.]. – М. : Наука. – 1970–1971. –),
5. (Наклович М.Л. Кримінально-правова боротьба з хуліганством. – Львів: Вид. об'єдн. «Вища школа» видав. при Львівському державному університеті, 1974. – 112с.),
6. Кримінальний кодекс Української РСР: Офіційний текст із змінами на 1 вересня 1958р. та з додатками постатейно – систематизованих матеріалів. – К.: Держ.вид.політ.літ., 1958. – 162с.)
7. Кримінальний кодекс УРСР. Затверджений ЦВК Української РСР 8 червня 1927р. (ЗУ УРСР 1927р. № 26-27, ст. 131) – К.: Держ. видав. політ. літер., 1950. – 167с.)
8. Егоров В. С. Уголовная ответственность за хулиганство: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.08 / Егоров Владимир Сергеевич. – М., 2000. – 169 с.)

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗМУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

В кримінальному праві України існує ряд проблемних питань щодо практичної реалізації принципу гуманізму. А саме, ці проблеми пов'язані з розумінням цього принципу в цілому та особливостями його втілення в конструкціях санкцій зокрема. Також, ці питання не були предметом спеціального розгляду, що було б доцільним з огляду на формування сучасної концепції розвитку кримінального права надати ґрунтовний науковий аналіз.

Як відомо, принцип може розглядатися як певна керівна ідея, що закладається в створюваний об'єкт і визначає його властивості, тобто існування даного об'єкта покликане її реалізувати. Гуманізм, безсумнівно, є однією з таких керівних ідей в правовій сфері [1, с. 1].

Систему принципів правопорядку становлять юридичні принципи, що забезпечують єдність права, його інститутів, правової системи – верховенство права, обов'язковість закону для всіх, рівність перед законом, рівність перед судом, невідворотність відповідальності, презумпція невинуватості та інші спеціальні принципи, що взаємодіють з принципами права як нормативною основою правопорядку. Усі вищезазначені принципи ґрунтуються на загальнолюдських цінностях права, до яких автор відносить як гуманізм, так і демократизм, справедливість, свобода та рівність [2, с. 252]. В свою чергу, вчена зазначає, що всі загальнолюдські принципи права ґрунтуються на принципі гуманізму, який реалізується через визнання гідності людини та забезпечення її основоположних прав і свобод [2, с. 121].

На думку Н.А. Орловської принцип гуманізму має бути віднесений до фундаментальних керівних засад, що спрямовують конструювання кримінально-правових норм в цілому [1, с. 3].

Т.І. Іванюк обґрунтовує висновок про те, що принцип гуманізму в кримінальному праві – це не лише гуманне ставлення до особи, яка вчинила злочин, але і, в першу чергу, і до потерпілого та суспільства в цілому. Керуючись даним принципом при призначенні покарання особі, яка вчинила злочин, суд повинен призначати покарання, спрямоване на відновлення порушених прав та свобод потерпілого і суспільства, а також досягнення мети загальної превенції [3, с. 235]. Такої ж думки дотримується П.В. Хряпінський, який вказує, що сутність принципу гуманізму полягає у визнанні цінності людини (не тільки злочинця, а насамперед, потерпілого). Зокрема, він виражається в тому, що покарання, що передбачає істотне обмеження правового статусу засудженого, переслідує одну мету – захистити інтереси інших, законослухняних громадян, від злочинних посягань.

Якщо скористатися дефініціями законів інших держав, можна дійти до висновку, що і у КК України так само принцип гуманізму має означати таке: 1) кримінальне законодавство забезпечує охорону людини, зокрема її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки, як найвищої соціальної цінності; 2) особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання, необхідне і достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів; 3) покарання та інші кримінально-правові заходи, що застосовуються до особи, яка вчинила діяння,

передбачене цим Кодексом, не можуть мати своїм змістом завдання фізичних страждань або приниження людської гідності [4, с. 24-32].

В кримінальному законі можуть бути закріплені принципи у вигляді окремих норм. У такому випадку принципи кримінального законодавства – це норми, що регламентують не тільки правозастосування, але і вимоги, що висуваються до конструювання закону. Вони в ієрархії кримінально-правових установлень перебувають вище інших норм, тому що втілюють засади, які є системозберігаючими стосовно кримінального законодавства [5, с. 10].

Необхідно зазначити, що в принципі гуманізму можна виокремити два основних кримінально-правових аспекти:

кримінальне законодавство в пріоритетному порядку забезпечує безпеку людини, її прав і свобод від злочинних посягань. Так, Кримінальний кодекс України (далі – КК України) встановлює вичерпний перелік санкцій, за злочини, вчинені проти життя та здоров'я особи [6].

Кримінальне законодавство проявляє людське, гуманне ставлення до правопорушника. Кримінальний закон заперечує тілесні покарання, заподіяння особі фізичні страждання. Держава при застосуванні до людини, яка вчинила злочин, міри покарання прагне повернути цю людину до суспільства, колективу, сім'ї.

Досить часто суди визначають такою, що пом'якшує покарання обставину як наявність на утримання винного дитини або іншої непрацездатної особи. У кримінально-правовій літературі можливість врахування даної обставини при призначенні покарання обґрунтовується принципом гуманізму в кримінальному праві [7, с. 141].

Так, особливе значення його реалізація має для конструювання санкцій, які втілюють «право у дії», адже сьогодні ані примусові, ані заохочувальні санкції КК України не є досконалими з огляду на відображення гуманістичних начал ставлення до людини як до найвищої соціальної цінності, що змушує суди у значній кількості випадків суттєво пом'якшувати кримінально-правову реакцію на вчинені злочини. Але розв'язання проблемних питань в цій сфері повинне базуватися не тільки на пом'якшенні кримінально-правового впливу на особу, що вступила в конфлікт із законом, там де це доцільно, але й на розширенні можливостей захисту прав і інтересів потерпілих від кримінальних діянь [1, с. 6].

Реалізація принципу гуманізму у кримінальному праві неможлива сьогодні без орієнтування на загальновизнані міжнародно-правові акти. Загальна Декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Звід принципів захисту усіх осіб, які піддаються затриманню або ув'язненню у будь-якій формі, що закріплюють загальні принципи відносно охорони та захисту прав і свобод людини.

Практика діяльності установ органів внутрішніх справ показала, що в Україні залишилися актуальними не тільки проблеми покарання, але й гуманного поводження із порушниками, а саме: попередження тортур, латентного насилля, нелюдському або такому, що принижує гідність поводженню, недопущення дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних та інших переконань, національного або соціального походження, майнового стану та інше.

Отже, принцип гуманізму є невід'ємною засадою кримінального права. В кримінальному праві сутність принципу гуманізму виражається у тому, що міри державного примусу до правопорушника не переслідують цілей приниження людської гідності та спричинення фізичних страждань. Для практичної реалізації принципу гуманізму співробітниками ОВС полягає в повазі до гідності злочинця як людини, в дотриманні його прав.

Список використаних джерел:

1. Орловська Н.А. Актуальні проблеми побудови кримінально-правових санкцій в контексті реалізації принципу гуманізму // Н.А. Орловська / Часопис Академії адвокатури України. – № 10 (1'2011). – 2011. – С. 1-6.
2. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: Підручник. - К.: Алерта; КНТ ; ЦУЛ, 2009, 520 с.
3. Іванюк Т.І. Врахування судом обставин, які пом'якшують покарання, не передбачених Кримінальним кодексом України / Т.І. Іванюк // університетські наукові записки, 2006. - № 1 (17). – С. 234-237.
4. Хряпінський П.В. Кримінальна правотворчість (гуманізація кримінального законодавства): навч. посіб. / Автор - упорядн.: П.В. Хряпінський. – Дніпропетровськ : ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2011. – 336 с.
5. Щепельков В.Ф. Уголовный закон как формально-логическая система: Автореф. дис...доктора юрид. наук: 12.00.08/ Институт государства и права РАН. - М., 2003. – 43 с.
6. Кримінальний кодекс України: Кодекс, Закон від 05.04.2001. № 2341 – III // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001 р., № 25, стаття 131.
7. Кузнецова Н.Ф. Куринов Б.А. Отягчающие и смягчающие обстоятельства, учитываемые при определении меры наказания // в кн. : Применение наказания по советскому уголовному праву. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1958. – С. 141.

Боровик Анастасія Вікторівна

курсант II курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Кисельов І.О.

кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Поняття «злочинне діяння» - основне для будь-якої правової системи, однак більшість кримінальних кодексів його не визначає. У Кримінальному кодексі України (далі – КК) поняття «злочин» пояснюється як «...передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину». [1]

В кримінальному праві воно є універсальною і фундаментальною категорією, адже лежить в основі змісту всіх кримінально-правових норм та інститутів як Загальної, так і Особливої частини КК і дозволяє відмежовувати злочин від інших правопорушень.

Частина 1 ст. 11 КК дає загальне визначення поняття злочину, яке містить у собі сукупність ознак, обов'язкових для будь-якого конкретного злочину, а саме:

Діяння - дія (активна поведінка) або бездіяльність (пасивна поведінка);

Суспільна небезпечність діяння - діяння або заподіює шкоду суспільним відносинам, які охороняються кримінальним правом, або містить у собі реальну можливість заподіяння такої шкоди;

Винність - психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння та його наслідків, виражене у формі умислу (прямого чи непрямого) або необережності (злочинна самовпевненість чи злочинна недбалість);

Вчиняється виключно суб'єктом злочину (фізичною осудною особою, яка вчинила злочин у віці з якого може наставати кримінальна відповідальність) [2, с.36-37].

Детально розглянувши сутність та ознаки поняття «злочину» у кримінальному законодавстві України, доцільно провести порівняння та встановити, чи співпадають поняття злочинів, що визначаються у вітчизняному та зарубіжному кримінальному законодавстві.

Нормативне визначення на сьогодні існує, наприклад у КК ФРН, Іспанії, Швейцарії, КНР і деяких інших державах.

Так, діючий КК ФРН також закріплює формальне визначення злочинного діяння. У параграфі 11, що роз'яснює зміст деяких термінів, які використовуються в Кримінальному кодексі, законодавець дає таку характеристику цьому виду правопорушення: «Протиправне діяння – тільки таке, що утворює склад діяння передбачений кримінальним законом» [3].

У КК Швейцарії злочин визначений як таке злочинне діяння, за яке особа підлягає покаранню у вигляді каторжної в'язниці. Проступок – це діяння, «за яке настає покарання в'язницею як тяжке» [4].

Нетрадиційно визначається злочинне діяння в КК Іспанії. Згідно з законодавчим визначенням злочинами і проступками визнаються «карані за законом дії або бездіяльності, здійснені умисно або необережно» [5].

Класовим підходом відрізняється визначення злочину, що міститься в КК КНР. За визначенням, «всі діяння, що завдають шкоду державному суверенітету, територіальній цілісності і спокою, спрямовані на розкол держави, підривають владу народно-демократичної диктатури, усувають соціалістичний лад, порушують громадський і економічний порядок, приватну або колективну власність трудящих мас, роблять замах на особисту власність громадян, їх особисті, демократичні та інші права, а також інші, що завдають шкоду суспільству діяння, за які в цьому Кодексі передбачено кримінальне покарання є злочинами» [6].

Отже, поняття злочинного діяння за кримінальним правом зарубіжних країн, як правило, включає дві взаємопов'язані ознаки: протиправність і загрозу покаранням. Саме вони, на думку багатьох іноземних правознавців, виключають його спірність.

Проаналізувавши все вищесказане, можна дійти висновку, що поняття «злочин» у Кримінальному праві України, висвітлено більш повно та зрозуміло, ніж у Кримінальних кодексах зарубіжних країн. У КК України, при розкритті змісту цього поняття є чітко зазначені ознаки, що є вичерпними. Також, на нашу думку, треба звернути увагу на те, що тлумачення даного визначення залежить від правового режиму держави (наприклад, існують певні відмінності між КК КНР, ФРН та України).

Таким чином, можна дійти висновку, що вітчизняна кримінально-правова доктрина та законодавство знаходяться на достатньому рівні розвитку.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131, зі змінами та доповненнями
2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Т.1: Загальна частина/ Ю.В. Баулін, В.П. Борисова, В.І. Тютюгін та ін. – 2013. – 376 с.
3. Уголовный кодекс ФРГ / Пер. с нем. к.ю.н. А.В. Серебренниковой. – М.: ИКД «Зерцало-М», 2001. – 208 с.
4. Уголовный кодекс Швейцарии / Пер. с нем. к.ю.н. А.В. Серебренниковой. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 350 с.
5. Уголовный кодекс Испании / пер. с исп. В.П. Зыряновой, Л.Г. Шнайдер. – М.: Издательство Зерцало, 1998. – 218с.
6. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / Под ред. А. И. Коробеева, пер. с китайского Д. В. Вичикова. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. – 303 с.

Браїлко Олена Віталіївна

курсант II курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Кисельов І.О.

кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Кожне злочинне діяння, яке вчинюється особою має власну кримінально-правову характеристику, у якій відображаються його основні властивості, наслідки тощо. Кримінально-правова характеристика має важливе значення у науці кримінального права, бо дозволяє детально охарактеризувати будь-яке злочинне діяння особи, відокремлювати злочини між собою за їх індивідуальними властивостями та відрізнити злочинне діяння від інших правопорушень.

Якщо надати кримінально-правову характеристику злочинів, вчинених організованими групами та злочинними організаціями, то можна визначити, що дані види злочинів мають особливий, відмінний від інших видів злочинів характер. Це пов'язано з тим, що вищевказані злочини за своєю суттю мають більш складну структуру та особливі властивості, ніж, наприклад, корисливі злочини проти власності тощо.

Основними відмінностями злочинів, вчинених організованими групами та злочинними організаціями є те, що: дані злочини зазвичай вчинюють декілька осіб; попередня їх зорганізованість у спільне об'єднання для готування або вчинення двох чи більше злочинів та стійкість такого об'єднання тощо.

Відповідно до частини 3 статті 28 Кримінального кодексу України (далі - КК) злочин визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій. учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи. На нашу думку, для правильної кримінально-правової характеристики злочинів, вчинених організованими групами необхідно визначити поняття терміну «організована група». М.І. Панов дає таке визначення терміну «організована група»- це стійке об'єднання декількох осіб (трьох і більше суб'єктів злочину), які попередньо зорганізувалися для готування або вчинення злочинів.

Ознаками організованої групи є: 1) наявність декількох осіб (трьох або більше); 2) попередня їх зорганізованість у спільне об'єднання для готування або вчинення двох чи більше злочинів; 3) стійкість такого об'єднання; 4) об'єднаність злочинів єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану; 5) обізнаність всіх учасників такої групи з цим планом.

Об'єкти злочинів, вчинюваних організованими групами можуть бути різноманітними (власність, життя або здоров'я особи тощо), і тому вони залежить лише від мотиву та мети створення даної групи. Об'єктивна сторона злочинів, вчинюваних організованими групами характеризується переважним чином діями в активній формі, хоча не виключаються і випадки бездіяльності. Суб'єктивна сторона злочинів, вчинюваних організованими групами має характер вини у формі прямого умислу, адже винні особи чітко усвідомлюють характер своїх дій та протиправність самого об'єднання.

Особливістю злочинів, вчинених організованими групами є те, що для них властиво: 1) наявність декількох осіб (трьох або більше); 2) попередня їх зорганізованість у спільне об'єднання для готування або вчинення двох чи більше злочинів; 3) стійкість такого об'єднання; 4) об'єднаність злочинів єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану; 5) обізнаність всіх учасників такої групи з цим планом.

Підсумовуючи зазначене вище, слід сказати, що злочини, вчинені злочинними організаціями мають більш великий ступінь суспільної небезпечності ніж злочини, вчинені організованими групами, і при цьому їм властиві такі ознаки: 1) наявність статуту - письмового чи усного, розробленого хоча б у загальних рисах і схваленого учасниками всієї організації чи її керівниками; 2) наявність керівного органу чи керівника; 3) організаційна структура - підрозділи організації, їх керівники, члени організації, їх завдання; 4) підпорядкованість, підзвітність, ієрархічна залежність, дисципліна; 5) вербування нових членів організації - поповнення організації новими організаціями; 6) прикриття, конспірація - легалізація, діяльність, налагодження зв'язків з органами влади, охорона; 7) матеріальна база - приміщення, транспорт, засоби зв'язку, сховища, кошти тощо.

Бринза Максим Миколайович

курсант 3 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Бабанін С.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАКЛЕП: ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день право на честь, гідність та ділову репутацію охороняється на рівні з іншими немайновими правами в межах цивільно-правових способів захисту. Так, керуючись Цивільним кодексом України, особа може захистити своє право на честь і гідність шляхом відшкодування їй моральної шкоди, спростування недостовірної інформації та надання права на відповідь. Тобто цивільне законодавство достатньою мірою захищає немайнові права особи. Більше того, як свідчить численна практика такого роду спорів у судах, реалізація зазначених способів цивільно-правового захисту здійснюється доволі ефективно.

У зв'язку з цим, виникає питання доцільності криміналізації діяння, механізм відповідальності за яке і без того визначений законодавством доволі детально. Адже для того аби розширити перелік дій, які вважати злочинами, повинні бути вагомі підстави. Приміром, повинно бути встановлено, що рівень відповідного правопорушення невпинно зростає і становить значну суспільну небезпеку, а наявні методи захисту не забезпечують належного рівня боротьби з ним.

Однак, аналіз існуючої практики захисту права на честь, гідність та ділову репутацію в Україні на даному етапі не дає можливості знайти жодної вагомої підстави для розширення переліку злочинних діянь шляхом включення до нього клевети.

Включення такої суб'єктивної категорії як «клевета» до Кримінального кодексу створить, на наш погляд, умови для тлумачення її слідчими на власний розсуд, а відтак і вирішення на власний розсуд питання про кваліфікацію тих чи інших часто оціночних висловлювань, як злочинних, а осіб, що їх висловлюють, як злочинців.

Одночасно, в разі, якщо Верховна Рада поверне відповідальність за наклеп до Кримінального кодексу, матиме місце порушення міжнародних зобов'язань України.

У 2001 р. Україна прийняла зобов'язання перед Радою Європи, які викладені у Резолюції № 1239 (2001) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Свобода вираження поглядів та переконань і функціонування парламентської демократії в Україні», а також у Рекомендаціях № 1513 (2001) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Виконання обов'язків і зобов'язань, взятих Україною при вступі до Організації».

Зокрема, у Резолюції № 1239 ПАРЄ в переліку дій, які має вчинити Україна, визначено декриміналізацію наклепу. На виконання таких міжнародних зобов'язань, Україна у 2001 р., приймаючи новий Кримінальний кодекс, виключила з нього відповідну норму про наклеп.

На нашу думку введення кримінальної відповідальності за наклеп і образу не може вважатися пропорційним і необхідним в демократичному суспільстві. Обмеження свободи вираження поглядів призведе до необґрунтованих обмежень у діяльності засобів масової інформації, які не зможуть належним чином виконувати свою роль суспільного контролю за діяльністю публічної влади. Законодавством України передбачені достатні цивільно-правові механізми, що дозволяють захистити право на репутацію та отримати, у разі наявності відповідних підстав, відшкодування завданої моральної шкоди.

Бронецька Оксана Василівна

курсант II курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шевченко Т.В.

Викладач – в заявке написано что она просто преподаватель

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ВЧИНЕНІ З МОТИВІВ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ

Ми всі знаємо, що життя, здоров'я, воля, честь та гідність людини є найважливішими соціальними цінностями будь – якої демократичної держави. Кожна особа повинна мати рівні права та свободи перед законом, не залежно від її раси, кольору шкіри, мови, релігії, статі, статусу та ін. Стійким підґрунтям цього є, насамперед «Загальна декларація прав людини» від 10 грудня 1948 року, а також Конституція України. Що ж стосується Кримінального законодавства, то воно покликане захищати всі вище перераховані соціальні цінності та все те, що пов'язано з ними, шляхом встановлення кримінально-правових норм, та передбачених покарань за їх порушення.

Порушення конституційних та кримінально-правових норм, призводить до настання негативних наслідків для суспільства та його дестабілізації. Адже, в наш час одним з важливих питань є проблема кримінальної відповідальності за злочини вчинені з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Для того щоб вірно та грамотно дати кваліфікацію злочинам даної категорії, потрібно володіти не тільки знаннями на теоретичному рівні, але й вміти застосовувати їх в практичній діяльності. З цього і випливає *актуальність даної роботи*, що полягає у дослідженні питань, пов'язаних з правильною та чіткою кваліфікацією злочинів вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

До категорії насильницьких злочинів, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, можна віднести такі склади злочинів, відповідальність за які передбачено КК України: умисне вбивство (пункт 14 частини 2 статті 115 КК України); умисне тяжке тілесне ушкодження (частина 2 статті 121 КК України); умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (частина 2 статті 122 КК України); побої і мордування (частина 2 статті 126 КК України); катування (частина 2 статті 127 КК України); погроза вбивством (частина 2 статті 129 КК України).

До другої категорії злочинів, які вчиняються на ґрунті нетерпимості, належать злочини, не пов'язані з насильством щодо особи. Зазначені злочини посягають на права і свободи громадян, громадський порядок та моральність, а також майно. Відповідальність за них настає за статтею 161 КК України "Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань" та статтею 300 КК України "Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію" [6].

Питання, пов'язані зі злочинністю, що вчиняється на ґрунті расової, національної, релігійної нетерпимості почали розглядатися законодавцем під час прийняття Закону України № 17079VI від 5 листопада 2009 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості». Основною метою прийняття даного закону виступали: уникнення двозначності при кваліфікації злочинів, невідворотність покарання за злочини на расовому ґрунті, що в свою чергу сприяє більш повному виконанню міжнародних зобов'язань України, закріплених у Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 7 березня 1966р. Щодо профілактики та запобігання даним злочинам законодавець не вбачив доцільності прийняття відповідних рішень. Однак, серед нещодавно прийнятих документів, метою яких є саме протидія даним злочинам є «План заходів з протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві на 2010-2012 рр.» [1]. Даний офіційний документ правової чинності, запровадив проведення певних заходів протидії даній злочинності, не приділяючи при цьому достатню увагу питанням її детермінації.

За даними МВС України, протягом 2009-2012 рр. не було зареєстровано жодного злочину проти життя та здоров'я особи, вчиненого з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Разом з тим кількість злочинів, потерпілими від яких є іноземці, зростає. Так, у 2009 р. їхня кількість склала 1369 осіб, з яких 74 загинули; у 2010 р. ці показники становили 2269 та 71 особа відповідно; 2011 р. – 2805 та 83. Проте ці злочини кваліфікуються як злочини загально кримінального характеру. Згідно з даними моніторингу правозахисних організацій, злочини на ґрунті расової та міжнаціональної нетерпимості мають значно більші масштаби поширення в українському суспільстві, ніж про це свідчить офіційна статистика. Зокрема, у 2009 р. потерпілими від цих злочинів стали 37 людей, 2010 р. – 18 (з них 1 людина загинула), 2011 р. – 48, за чотири місяці 2012 р. – 6. Про наявність латентних проявів різних видів насильства щодо іноземців з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості свідчать і результати опитування студентів-іноземців, 56 % з яких це підтвердили [7]. Саме тому одним і важливих завдань держави є протидія даній злочинності, з урахуванням причин та умов, що детермінують її розповсюдження. Проблема високої латентності таких злочинів, яка супроводжувалась зневажливим ставленням органів внутрішніх справ до цих злочинів, небажанням побачити їхню расистську чи дискримінаційну природу [4]. Зазвичай, потерпілі не повідомляють про злочини, вчинені на ґрунті ненависті тому, що не вірять у те, що їхні заяви будуть розглянуті, перебувають у країні нелегально,

не знають своїх законних прав, а до того ж, і не володіють мовою на рівні, який би дозволяв викласти їх скарги [3]. Зазвичай злочинці доволі часто задовольняються усними або письмовими закликами, які викликають національну чи расову ворожнечу. Після цього переходять до погроз в адресу конкретних осіб, потім - до знищення їх майна, завдання тілесних ушкоджень, а від загроз і посягання на здоров'я та майно окремих представників тієї або іншої раси чи національності - до вчинення злочинів до більших за численністю груп таких осіб. Для призначення справедливої міри покарання необхідно правильно кваліфікувати небезпечні діяння, а для цього потрібно визначити мотив.

Для того, щоб зрозуміти саме поняття злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинені з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, слід розглянути основну термінологію, з її ознаками та характеристикою. Більш знайомий термін, який зустрічається при розгляді злочинів цієї категорії, є *ксенофобія*. *Ксенофобія* має два значення: 1) нав'язливий страх перед незнайомими людьми, страх чужих; 2) ворожість, нетерпимість, ненависть та презирство до осіб іншої віри та культури, національності, до представників інших регіонів, а також до чогось незнайомого, чужого, незвичного [5]. Тобто, ксенофобія - це страх до певних груп людей, які є представниками інших рас, національностей, політичних поглядів, релігій.

Наступним терміном є *расизм*. *Расизм* – це негативне ставлення до певних груп людей, важливою ознакою яких є інший колір шкіри, текстура волосся, манери.

Що стосується *національної нетерпимості*, то вона полягає в негативному сприйнятті представників однієї національної групи представниками іншою.

Стосовно *релігійної нетерпимості*, можна сказати те, що вона побудована на особливій формі усвідомлення світу, яка не потребує доказування та супроводжується певними обрядами. Саме релігія може стати причиною протистояння однієї віри над іншою, і призвести до породження конфлікту як між двома індивідами, так і між цілими народами.

Окремою проблемою є покарання за дії расистського та ксенофобного характеру. Стаття 161 Кримінального кодексу України «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної залежності або ставлення до релігії» застосовується вкрай рідко. На наш погляд, застосувати статтю 161 до етнічної групи чи народу не можна, оскільки в статті 161 йдеться про «умисні дії, спрямовані на ... приниження національної честі та гідності або образу почуттів» саме *громадян*. Чинний КК взагалі не передбачає кримінальну відповідальність за посягання на честь і гідність народів, рас, націй та етнічних груп. На нашу думку, доцільно додати до КК України статті із відповідними складами злочинів, не забуваючи при цьому про необхідність пропорційності втручання в свободу вираження поглядів. Перспективним також є встановлення адміністративної відповідальності за друк публікацій, які містять расистський та ксенофобний характер, поширення такої інформації, дрібне хуліганство, вчинене на расовому, етнічному або релігійному ґрунті.

Висновки. Провівши дослідження змісту та значення основних складових, що формують расові, національні чи релігійні мотиви нетерпимості при вчиненні злочинів проти життя та здоров'я особи, дають можливість сформулювати поняття даних злочинів. Звичайно, воно базується перш за все на загальному понятті злочинів проти життя та здоров'я особи, під якими розуміються суспільно небезпечні та протиправні діяння, що, посягаючи на життя й здоров'я особи, руйнують і спотворюють ці найцінніші блага, а також наражають на небезпеку заподіяння їм шкоди. Усі досліджувані злочини мають обов'язкові ознаки суб'єктивної сторони: вину та мотив їх учинення, а злочин, передбачений ч. 2 ст. 127 КК, – ще й мету.

Вина злочинів проти життя та здоров'я особи, вчинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, характеризується умислом. При цьому у злочинах, передбачених п. 14 ч. 2 ст. 115, ч. 4 ст. 121, 122 КК умисел може бути як прямим, так і непрямым, а у ч. 4 ст. 126, 127, 129 КК – лише прямим. Мотив учинення досліджуваних злочинів характеризується трьома видами. При цьому для кваліфікації цих діянь достатньо встановити наявність хоча б одного з мотивів: або расової, або національної, або релігійної нетерпимості. Одна з кваліфікуючих ознак, передбачена у ст. 129 КК - мотиви расової, національної чи релігійної нетерпимості, не відповідає принципам криміналізації діянь, оскільки ця норма органічно поєднана зі ст. 115 КК України.

Отже, щоб кваліфікувати дані злочини потрібно, насамперед, заповнити прогалини в законодавчій базі, яка є далеко недосконалою, також відсутність антидискримінаційного законодавства, яке могло б сприяти профілактиці та протидії проявам дискримінації різних груп національностей та етнічних спільнот. Не менш важливим є також вивчення елементів складу злочинів, а саме суб'єктивна сторона (мета і мотив злочинного діяння, які відображаються в діях злочинця), що є важливим критерієм, який відрізняє зазначену категорію від інших злочинів проти життя та здоров'я.

Використана література:

1. План заходів з протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві на 2010-2012 роки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=73779&cat_id=63078
2. Мартиненко О.А. Україна в переддень Євро2012: проблеми прав людини в контексті взаємин між «свій» – «не свій» / О. А. Мартиненко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pclub.dn.ua/media/ukraine_against_racism_2011.ppt.
3. Оптимізація державної політики щодо попередження та протидії проявам ксенофобії та расизму в Україні / Національний інститут стратегічних досліджень // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/September09/>
4. Расизм і ксенофобія в Україні: реальність та вигадки. / Харківська правозахисна група; – Х. : Права людини, 2009. – 192 с.
5. Краткий словарь современных понятий и терминов / Под ред. А.В. Макаренко. – М., 1995.
6. Методичні рекомендації з протидії проявам нетерпимості (ксенофобії) для прокурорів та слідчих прокуратури, представників силових структур, неурядових організацій / Ю. А. Тищенко, О. К. Смірнов (передмова, розділ І), І. М. Осика (розділ ІІ), О. О. Морозлі (додаток) за заг. ред. Ю. Тищенко. – Укр. незалеж. центр політ. дослідж., Інформ.-дослідн. центр "Інтеграція та розвиток", – К.; Сімферополь : Агентство "Україна", 2011. – 48 с.
7. Дисертація на тему: «КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ, ВЧИНЕНІ З МОТИВІВ РАСОВОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ЧИ РЕЛІГІЙНОЇ НЕТЕРПИМОСТІ, 2012- с.213

Галушка Юлія Віталіївна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблюстий В.В

кандидат юридичних наук

ВІДМЕЖУВАННЯ ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ, ЩО СПРИЧИНИЛО СМЕРТЬ ОСОБИ, ВІД УМИСНОГО ВБИВСТВА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ БЕЗДІ- ЯЛЬНОСТІ

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони кожного злочину є суспільно небезпечне діяння, виражене у формі дії або бездіяльності. Більшість злочинів, передбачених Кримінальним кодексом (далі – КК) України, вчиняються шляхом дії,

тобто активної протиправної поведінки суб'єкта. Шляхом бездіяльності скоюється, зокрема, такий злочин, як залишення в небезпеці (ст. 135 КК). Але є такі злочини, що можуть вчинятися як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності. Яскравим прикладом слугує умисне вбивство (ст. 115 КК). Метою даної статті є відмежування залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи, від умисного вбивства, вчиненого шляхом бездіяльності.

В суспільних відносинах бездіяльність не стає механічною причиною настання змін у навколишньому середовищі. Однак, завдяки своєму положенню в конкретній області суспільного життя та умовам місця і часу, в яких здійснюється бездіяльність, особі надається можливість шляхом невиконання визначених обов'язків впливати на зміст причинності [1, с. 2].

Особливо кваліфікованим складом злочину, передбаченого статтею 135 КК України, є діяння, передбачене частинами 1 або 2 ст. 135, якщо воно спричинило смерть особи або інші тяжкі наслідки [2].

Спільним між вказаними злочинами є настання суспільно небезпечних наслідків – біологічної смерті потерпілої особи.

Задля відмежування залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи, від умисного вбивства, вчиненого шляхом бездіяльності, потрібно звернути увагу на суб'єктивну сторону даних злочинів.

Головною ознакою суб'єктивної сторони будь-якого злочину є вина. Виною є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої КК України, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності [2].

Якщо ж з умисним вбивством питань щодо форми вини не виникає (прямий або непрямий умисел), то залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи, потрібно розібрати більш детально.

З огляду на суб'єктивну сторону останнього, більшість дослідників схиляються до думки, що головній ознаці суб'єктивної сторони – вині – притаманна, окрім умислу та необережності, ще й змішана або подвійна форма.

Найпоширенішою точкою зору, що склалася серед вчених щодо суб'єктивної сторони є така точка зору: залишення в небезпеці може бути вчинене лише з умислом. Цієї тези притримуються Ю. Александров, О. Тимчук, М. Хавронюк та інші. Дана точка зору ґрунтується на терміні «завідомо», що вказаний в ч. 1 ст. 135.

Як зазначає М. Хавронюк, з суб'єктивної сторони злочин характеризується прямим умислом: винний усвідомлює суспільно небезпечний характер своєї бездіяльності, а саме те, що він залишає без допомоги особу, яка перебуває у небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження, те, що він зобов'язаний піклуватися про особу і має реальну можливість надати їй допомогу, або що він сам поставив потерпілого в небезпечний для життя стан, і бажає чинити саме так [3, с. 322].

Але, як вказують О.В. Микитчик та В.В. Бабаніна, при аналізі ч. 3 ст. 135 КК необхідно з'ясувати психічне ставлення особи не тільки до вчиненого нею діяння, а й до наслідку. Тобто, при залишенні особи в небезпечному для життя стані у суб'єкта злочину відсутня цілеспрямованість діяння на досягнення смерті [4, с. 27].

За відсутності цієї умови, тобто якщо особа, яка сама поставила потерпілого в небезпечний для життя стан, або скористалась таким її станом, бажає настання смерті потерпілого або свідомо припускає її настання, тобто щодо наслідків буде встановлено умисел (прямий або непрямий), і лише від даної особи залежить настання чи ненастання цих наслідків, його бездіяльність має кваліфікуватися за статтею, що передбачають відповідальність за умисне вбивство (ст. 115 КК України).

Іншої думки притримується М. Бажанов. Він вважає, якщо небезпечний для життя стан потерпілого виникає поза діями винного, таке діяння не слід кваліфікувати за ст. 115 КК України [5, с. 75].

Отже, на нашу думку, щоб відмежовувати залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи, від умисного вбивства, вчиненого шляхом бездіяльності, потрібно звернути уваги на суб'єктивну сторону, а саме – на відношення до наслідків. Не має значення, чи винна особа поставила потерпілого в такий стан, чи скористалась їм. Якщо такий результат, як смерть особи, був для неї бажаний, то бездіяльність потрібно кваліфікувати не за ч. 3 ст. 135 КК України, а за відповідною частиною ст. 115 КК України.

Список використаної літератури

1. Пилипенко Є.О. Об'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст. 135 Кримінального кодексу України // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. - №11. – С. 1-6.
2. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / НЗ4 За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка - 7-ме вид., переробл. та допов - К.: Юридична думка, 2010 - 1288 с.
4. Микитчик О.В., Бабаніна В.В. Суб'єктивна сторона залишення в небезпеці // Адвокат. – 2009. - №5(104). – С. 26-30.
5. Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2е вид., перероб. і доп. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 544 с.

Годованець Валерія Валеріївна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблистий В.В

кандидат юридичних наук

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Безумовно, проблема насильства в сім'ї є досить гострою для України, як і для багатьох інших країн світу. Її небезпечність полягає в тому, що прояви насильства і жорстокості в сім'ї не лише руйнують гармонію і злагоду в родині, а й виступають однією з передумов злочинності в суспільстві загалом.

Захист людини від жорстокого поводження в сім'ї починається, насамперед, з правового захисту на міжнародному рівні. Так, Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. прямо вказує на те, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання [1]. Ч. 2 ст. 28 Конституції України інтерпретувала дане положення Декларації в основу національного законодавства, що в свою чергу забезпечила людину та громадянина на захист від потерпання від насильства в сім'ї. Ст. 3 Конституції закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2].

Положення відносно запобігання будь-якому з форм насильства також містяться у Європейській конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950), Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1966) та інших. Головні положення зазначених міжнародно-правових актів пронизують головні засади – це абсолютні заборони на жорстоке поводження з особою.

На основі Конституції та на основі інших нормативних актів (в тому числі міжнародних) прийнято Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», предметом регулювання якого є попередження насильства в сім'ї та ліквідація його

негативних наслідків, а також підстави для вживання заходів з попередження насильства в сім'ї. Попередження таких дій покладені на спеціальні органи та служби, одним з яких є служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція у справах дітей, котрі виявляють причини і умови що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення, беруть на профілактичний облік осіб схильних до вчинення насильства в сім'ї та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними, виносять захисні приписи взаємодіючи з прокурором та контролюють їх виконання, направляють осіб, які вчинили насильство в сім'ї до кризових центрів для проходження корекційної програми [3].

З часу дії Закону в державі було прийнято низку нормативно-правових актів, які безпосередньо чи опосередковано стосуються врегулювання проблеми протидії насильства в сім'ї, а саме закони України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року», «Про міліцію», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», та інші. Підзаконні нормативно-правові акти: Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу» із змінами, Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї», Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» тощо [4, с 21-23].

Аналізуючи чинне законодавство України, слід вказати на відсутність окремих норм, які б встановлювали кримінальну відповідальність осіб, які вчинили насильство.

Слід звернути увагу на той факт, що законодавство багатьох країн взагалі не передбачає відповідальності за вчинення насильства в сім'ї, що гальмує процес розв'язання цієї проблеми. У деяких країнах відповідальність настає за вчинення лише окремих форм насильства. За наведеними даними, в 79 країнах світу закони щодо протидії насильству в сім'ї або відсутні, або про них нічого не відомо; з'ясування в шлюбі визнається злочином лише в 51 країні світу; лише в 16 країнах чинне законодавство окремо класифікує злочини, пов'язані з сексуальною агресією, і лише в трьох (Бангладеш, Швеція і США) насильство по відношенню до жінок виділяється в окрему категорію злочинів; у Болівії, Камеруні, Коста-Ріці, Ефіопії, Лівані, Перу, Румунії, Уругваї та Венесуелі насильник може уникнути покарання, якщо запропонує жертві одружитися та отримає її згоду [5].

Відсутній на сьогодні нормативно-правовий акт на законодавчому рівні в Російській Федерації, незважаючи на те, що перші спроби його прийняття були ще в 1996 році. Тоді в Державну Думу вносився законопроект «Про попередження насильства в сім'ї», а пізніше – проект федерального закону «Про основи соціально-правового захисту від насильства в сім'ї». Однак вони не розглядалися навіть у першому читанні. Основними причинами цього було названо юридичну недосконалість зазначених законопроектів та порушення конституційного права громадян на особисте життя. Крім цього опоненти законопроектів зазначали, що їх положення просто дублювали існуючі в національному законодавстві норми. При цьому посилалися на відповідні статті Кримінального Кодексу Російської Федерації, Кодексу про адміністративні правопорушення та Сімейного кодексу [6, с. 205].

Аналізуючи кримінальне законодавство окремих країн, Колпакова Л.О. наводить основні підходи до регламентації відповідальності за насильство в сім'ї:

1. Спроби комплексного вирішення проблеми насильства в сім'ї здійснюються шляхом внесення різних доповнень і поправок до кримінального і цивільного законодавства (Іспанія, Перу, Франція), що стосуються санкцій за жорстоке поводження в сім'ї, а також прийняття спеціальних комплексних законів про протидію насильству в сім'ї на основі модельного законодавства.

2. Диференційований підхід до регламентації відповідальності за насильство в сім'ї виражається у виділенні в самостійні спеціальні склади злочинів, що здійснюються проти членів родини, зі встановленням нових меж відповідальності за вчинення цих діянь (Іспанія, ФРН, Данія та ін.), а також виокремлення як обтяжуючих і пом'якшуючих деяких обставин, що впливають із сімейних відносин (Японія, Литва, Молдова та ін.).

3. У світлі розвитку ідей відновного правосуддя в зарубіжному кримінальному законодавстві передбачаються більш широкі можливості для застосування альтернативних заходів кримінального переслідування. Концептуально розглядаються деякі західні моделі впливу на осіб, які вчинили нетяжкі насильницькі злочини в сім'ї, серед яких інститути пробації (Англія, Австрія, Німеччина), медіації (Англія, Німеччина), трансакції (Бельгія, Нідерланди, Франція), застосування спеціальних консультативних програм (США, Ірландія, Ісландія, Норвегія, Данія), «прощення винного потерпілим» (Іспанія) [7, с.17-18].

Важливим етапом у сфері відповідальності за вчинення насильства у сім'ї є процесуальне забезпечення затримання особи, яка його вчинила. На нашу думку, позитивним для впровадження у вітчизняне законодавство є досвід країн Європейського Союзу та США, за яким застосовується підхід вилучення з сім'ї не жертви насильства, а особи, яка його вчинила. У цьому аспекті цікавим є досвід Бразилії, яка у 2006 році прийняла закон про сімейне насильство стосовно жінок. Відповідно до цього закону, працівникам правоохоронних органів дозволяється затримувати агресора не тільки за вчинення насильства в сім'ї, а й у випадках, коли в його діях існує реальна загроза для життя жертви цього насильства; створені спеціальні суди, основними повноваженнями яких є розгляд злочинів проти жінок за статевою ознакою [8]. Позитивним, на нашу думку, є й те, що було збільшено терміни позбавлення волі (з 6 місяців до 3 років) за вчинення злочинів у сфері насильства в сім'ї, а також скасовано такий вид стягнення, як штраф.

Отже, проблема вирішення насильства в сім'ї є актуальною в будь-які часи і в будь-якій країні Світу, оскільки суть її у порушенні прав людини і прав члена родини у сім'ї. На підставі проведеного дослідження, можна вказати, що в деяких країнах Світу (Російська Федерація) взагалі відсутні нормативно-правові, а саме закони, що встановлюють правові та організаційні основи протидії насильству в сім'ї. Чинне українське законодавство має ряд неузгодженостей, що супроводжуються колізією в законодавстві, вчасності у вигляді адміністративних санкцій та відсутністю спеціальних норм, які встановлюватимуть кримінальну відповідальність за вчинення будь-яких з форм насильства в сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. Голос України від 10.12.2008. - № 236. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15.11.2001 р. 2789-III // Відомості Верховної Ради України, 2002. – № 10. – Ст.70.

4. Моніторинг стану виконання законодавства України щодо протидії насильству в сім'ї. 2001–2011 роки / кол. авт.: О.М. Бандурка, О.Ф. Бондаренко, В.О. Брижик, та ін.; заг. ред. О.М. Бандурки, К.Б. Левченко; вступ. слово О.О. Зарубінського. — Х.: Видавництво «Права людини», 2011. — 240 с.
5. Насилие в отношении женщин в фактах и цифрах [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nasiliestop.ru/inf_mat.php — Заголовок з екрану.
6. Коломоець О.Д. Світовий досвід протидії насильству в сім'ї // О.Д. Коломоець / Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 24 (63). № 1. 2011 г. С.202-208.
7. Колпакова Л. А. Насилие в семье : Виктимологический аспект, дифференциация ответственности и вопросы законодательной техники : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. юр. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Л. А. Колпакова. — Казань, 2007. — 26 с.
8. Бразилия. Новый закон о домашнем и семейном насилии против женщин [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.owl.ru/content/news/worldwide-2006/p70925.shtml>.

Головійчук Ленура Таїрівна
здобувач 3-го року підготовки
Академії митної служби України
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Антонов К.В.,
доктор юридичних наук, професор

ПРАЦІВНИКИ МИТНИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТИ СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ

Кількість працівників митних органів, притягнутих до кримінальної відповідальності за вчинення зловживань владою або службовим становищем становить в середньому 35-40 % від загальної кількості службових осіб, звинувачуваних по країні у вчиненні службових зловживань всього відомства. Ця негативна тенденція є стійкою на протязі останніх 3-4 років, що є досить насторожуючим фактором. Такий стан свідчить про досить високий ступінь враженості правоохоронних структур, і зокрема, митних органів негативним впливом суспільства на дану ланку державного апарату, її криміногенного запалення. Відповідно, що такий стан правопорушень та злочинів серед самих правоохоронців не може задовольняти керівництво територіальних органів та підрозділів митних органів і вище керівництво митними органами - Міністерство доходів і зборів України. Виходячи із цього, обрання теми даного дослідження і зумовлене необхідністю підвищення рівня правової культури серед працівників митних органів, підвищення рівня їх правосвідомості та недопущення будь-яких правопорушень з їх боку, попередження зловживань, які можуть скоюватися з використанням службового становища представників влади.

Чинне законодавство України, як кримінальне, так і адміністративне, конституційне та інші мають певні недоліки, що негативно позначаються на судовій практиці притягнення службових осіб до юридичної відповідальності. Як показало проведене дослідження, існують проблеми у визначенні правового статусу службової особи – працівника митного органу.

Кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність за злочини у сфері службової діяльності, містить розділ XVII КК України. Згідно з пунктом 1 примітки до ст. 364 КК, службовими особами визнаються особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають, постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноважен-

ням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом [1, с.169-170].

Водночас у пункті 2 примітки до цієї статті зазначено, що службовими особами також визнаються іноземці або особи без громадянства, які виконують обов'язки, зазначені у пункті 1 цієї примітки. Іноземці та особи без громадянства не можуть здійснювати функцій представників влади та перебувати на державній службі, вони можуть обіймати посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та адміністративно-господарських обов'язків.

Конституція України не ототожнює поняття «посадова особа» і «службова особа» (ст. 9, 55). У Законі України «Про державну службу» (ст. 2) дається визначення поняття посадової особи. До посадових осіб цей закон відносить керівників та заступників керівників державних органів та їх апарату, інших державних службовців, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій [2]. Поняття державних службовців, що визнаються посадовими особами і які здійснюють, зокрема, консультативно-дорадчі функції, зміст яких потребує спеціального дослідження. Треба зауважити, що Закон України «Про державну службу» ухвалено до прийняття Конституції України, хоча до його тексту постійно вносяться зміни. Так, останні зміни до даного закону були внесені у липні 2013 року. Однак, доповнення та зміни в даному законі не вирішують складних питань, що виникають при його застосуванні.

Так, одним із невирішених питань в сучасному українському законодавстві є питання використання різних термінів, не узгоджених між собою. Так, в Законі України «Про державну службу», який поширюється на працівників митних органів, використовується термін «посадова особа». В Положенні про Міністерство доходів і зборів України, затверджене Указом Президента України № 141/2013 від 18.03.2013 року, використовується термін «службова (посадова) особа» (пункт 6, підпункт 17) [3]. В Кримінальному кодексі України законодавець використовує термін «службова особа» (статті 364-370 розділу XVII «Злочини у сфері службової діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг») і термін «посадова особа». При цьому термін «посадова особа» використовується для тлумачення змісту поняття «службова особа» (примітка 2 до ст. 364 КК України). В Митному кодексі України використовується термін «посадова особа».

Відповідно до ч. 1 ст. 364 КК України кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем настає, крім інших ознак об'єктивної сторони, якщо воно заподіяло істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб. У пункті 3 примітки до цієї статті дається визначення істотної шкоди, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків. Але якщо для громадянина матеріальні збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян є істотною шкодою, то, мабуть, для певного господарюючого суб'єкта такі матеріальні збитки не завжди будуть істотними, виходячи з його матеріального стану, а тим більш - для держави.

Наприклад, при визначенні значної шкоди потерпілому внаслідок викрадення його майна (ст. 185, 186, 189 та 190 КК) законодавець враховує і матеріальне становище потерпілого (п. 2 примітки до ст. 185 КК). До майнових збитків, на думку автора, треба відносити також упущену вигоду. При визначенні істотної шкоди немайнового характеру, яка носить оціночний характер, треба виходити із змісту та обсягу наслідків, що настали, ситуації, в якій опинився потерпілий внаслідок порушення його прав, свобод та інтересів, враховуючи, які саме права, свободи та ін-

тереси порушені. На думку автора, істотна шкода завжди буде мати місце, якщо порушені конституційні права і свободи людини і громадянина. Оскільки істотна шкода, як і тяжкі наслідки, у багатьох випадках є категорією оціночною, обвинувальний висновок та вирок суду мають містити посилання на конкретні права, свободи та інтереси, що порушені, а оцінка заподіяних службовою особою наслідків бути достатньо мотивованою.

На нашу думку, цілком виправдано виключення кримінальної відповідальності за посередництво у хабарництві, оскільки такі дії охоплюються співучастю в одержанні чи даванні хабара.

Аналіз матеріалів кримінальних справ щодо працівників митних органів дозволив зробити такий висновок, що до зловживань службових осіб митних органів можна віднести наступні: 1) пов'язані безпосередньо із виконанням функцій представника влади (при здійсненні контролю на митних об'єктах, виявленні злочинів та правопорушень тощо); 2) пов'язані з виконанням функцій по виявленню ознак правопорушень та злочинів, проведенні окремих слідчих дій (примушування до давання неправдивих показань, дача за відомо неправдивого висновку експерта тощо); 3) не пов'язані із виконанням будь-яких функцій працівника митних органів (розбійні напади, вбивства, вимагання, незаконне зберігання зброї, хуліганство).

Таким чином, сфери діяльності службової особи – працівника митних органів можна поділити на певні групи в залежності від того, на які суспільні відносини здійснюється протиправне посягання з його боку і яким чином будуть кваліфіковані у майбутньому його діяння. Класифікація протиправних діянь може бути здійснена за основним безпосереднім об'єктом: життя та здоров'я особи; відносини власності; встановлений порядок здійснення службової діяльності; встановлений порядок здійснення правосуддя; встановлений порядок перевезення товарів через митні кордони України; громадська безпека (при ввезенні на територію України відходів та вторинної сировини, радіоактивно забруднених, хімічних та інших шкідливих речовин і сумішей).

Суспільну небезпечність та шкідливість протиправних діянь з боку працівника митних органів як для окремої особи, так і для суспільства та держави в цілому, не до оцінювати не можна. Працівник митних органів покликаний сам стояти на сторожі порядку, нормального порядку здійснення господарської діяльності, а в окремих випадках і безпеки пересічного громадянина, і тому вчинення з його боку будь-яких протиправних діянь – становить підвищену загрозу для суспільства.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України (зі змінами та доповненнями на 1 серпня 2013 року). – Х.: Одісей, 2012. – 232 с.
2. Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 року (станом на 04.07.2013 року).
3. Указ Президента України № 141/2013 від 18.03.2013 року «Про Міністерство доходів і зборів України».

Дуйловський Олександр Вікторович

ад'юнкт 1-го року підготовки

ДВНЗ «Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ»

Науковий керівник: Шалгунова С.А.,

кандидат юридичних наук, доцент, професор.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОНЯТТЯ НАКАЗУ АБО РОЗПОРЯДЖЕННЯ

Вітчизняний законодавець сформулював розглядувану нами обставину у ст. 41 КК України як «Виконання наказу або розпорядження». Аналіз досліджуваної обставини, на наш погляд, необхідно розпочинати з визначення використовуваного законодавцем терміну «наказ». В тлумачних словниках української та російської мови наказ має схожі тлумачення, хоча і з певними відмінностями: 1) офіційне розпорядження органа влади, керівника [1, с. 512]; 2) офіційний документ, в якому викладається розпорядження, постанова і т. ін. військового начальника, керівника установи, підприємства, організації і т. ін.; 3) розпорядження, постанова, вказівка і т. ін. [2, с. 564]; 4) акт керівника органу державного управління, держаної установи, комерційної організації, що містить обов'язкові для певного кола осіб установки; 5) в збройних силах – письмове чи усне розпорядження начальника підлеглим, що є для них законом; 6) біржевий термін, що означає доручення укласти угоду, яку клієнт дає брокеру [3, с. 496]; 7) офіційна вказівка, що підлягає неухильному виконанню [4, с. 592]; 8) «завещанье, отказная» [5, с. 246]; 9) розпорядчий документ, що видається керівником підприємства, установи, організації, на правах єдиноначальності, або іншою посадовою особою у межах її компетенції; 10) військовий наказ – обов'язкова до виконання вимога (команда) командира (органу військ, управління) про вчинення чи невчинення підлеглими якоїсь дії по службі [6, с. 33].

У цілому ряді нормативних актів, якими регламентується порядок проходження окремих видів державної служби, є визначення даного поняття. Так, при визначенні наказу як однієї із умов військової служби він визначається як розпорядження командира (начальника), звернене до підлеглих і потребує обов'язкового виконання певних дій, дотримання тих або інших правил і встановлює який-небудь порядок, положення. Формою віддання наказу згідно статутів військової служби може бути усна чи письмова. Крім того, для віддання наказу можуть бути використані технічні засоби зв'язку для передачі наказу на певну відстань. Такий наказ віддається одному військовослужбовцеві або групі. В якості засобів зв'язку на сьогоднішній день можуть бути використані як мало використовувати, так і більш сучасні: засоби стаціонарного або мобільного зв'язку (телеграф, телетайп, рація, селектор, комутатор, телефон, айфон), комп'ютерні мережі (офіційні сайти військових частин та управлінь різного рівня, електронна пошта, особисте спілкування через комп'ютерні програми «Скап» та інші), пошта.

Однак, незважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій та активне їх використання при організації сучасної військової служби, письмова форма віддання наказів залишається найбільш поширеною. Наказ, відданий у письмовій формі є основним і головним правовим актом, що є службовим документом, має розпорядницький характер, видається у сфері військового управління, підтверджує правила та право єдиноначальності командирів різних рівнів (військових частин, військових об'єднань, військових управлінь, військових командувань). Що ж стосується наказу, що віддається в усній формі, то він може віддаватися військовими начальниками будь-якого рівня: від командира відділення до командувача. Так, у військовій енциклопедії зазначається, що військові накази віддаються всіма командирами (начальниками) [7, с. 607].

Крім того, у ст. 4 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України закріплено, що наказ є формою реалізації службових повноважень особи начальницького складу, згідно з якими визначаються мета і предмет завдання, строк його виконання та відповідальна особа, якій належить його виконати [8]. Таким чином, наказ є визначена законом форма доведення командиром (начальником) завдань до підлеглих по приватних питаннях. Накази повинні бути законними, зрозумілими і виконуватися беззаперечно, точно та у визначений строк [9]. У Загальних положеннях Дисциплінарного статуту митної служби України зазначається, що розпорядження чи наказ, яким ставиться завдання посадовій особі митної служби, є фо-

рмою реалізації службових повноважень прямого керівника, згідно з якими він визначає мету і предмет завдання, строк його виконання та відповідальну особу, якій належить його виконати [10].

В інших відомчих нормативних актах правоохоронних органів України даються в цілому аналогічні визначення наказу.

Наука вітчизняного кримінального права не розкриває поняття «наказ» і «розпорядження», що використовуються при формулюванні кримінально-правової норми, передбаченої ст. 41 КК України. Ці терміни не є суто кримінально-правовими, і їх визначення, тлумачення, як ми уже розглянули, даються в інших законодавчих актах.

Особливості віддання наказів можна з'ясувати на підставі аналізу військових статутів. Накази віддаються, як правило, в порядку підпорядкованості, тобто, від безпосереднього військового начальника – його безпосередньому підлеглому військовослужбовцю. За крайньої потреби командир (начальник), старший за службовим становищем, ніж безпосередній начальник, може віддати наказ підлеглому, минаючи його безпосереднього начальника, про що повідомляє безпосереднього начальника підлеглому чи наказує підлеглому особисто доповісти своєму безпосередньому начальникові. Наказ можна віддавати одному чи групі військовослужбовців усно або письмово, у т. ч. з використанням технічних засобів зв'язку. Наказ повинен бути сформульований чітко і не може допускати подвійного тлумачення [10].

Щодо думок вчених, то вони неоднозначні. Так, наказ – це заснована на законі або іншому нормативному акті вимога органу влади або особи, наділених владними повноваженнями, про здійснення або не здійснення яких-небудь дій, звернене до особи (осіб), і вимога, що пропонує це виконати [11, с. 6-7]; акт управління, що має юридично владний характер, видаваний у рамках компетенції посадових осіб і який має обов'язкову силу для суб'єктів, яким він адресований [12, с.11]; у загальнізованому значенні наказ і розпорядження – слова-синоніми, і представляють собою офіційне розпорядження органу влади, посадового начальника (військового начальника, керівника установи). Право на віддачу наказу має належна посадова особа, положення про яку наділяє її владними функціями [13]; це різновид відносин, - заснована на законі або підзаконних актах вимога про виконання яких-небудь дій від особи, наділеної владними повноваженнями, до особи, зобов'язаної її виконати [15]; вимога розпорядчого характеру органу управління, а так само особи, якій надано владні повноваження, про вчинення або не вчинення певних дій іншою особою чи визначеним колом осіб, на яких покладено обов'язок виконувати цю вимогу [15, с. 7]. Шляхом класифікації термінів – владних приписів, визначив їх зміст П. Левін. Він під наказом або розпорядженням розуміє: 1) формативні акти; 2) акти, що стосуються організації роботи органу; 3) накази й розпорядження по питанню, що входить у виняткову компетенцію керівника; 4) накази й розпорядження по питанню, що перебуває в компетенції державного органу без конкретизації компетентної посадової особи; 5) накази й розпорядження керівника по питанню, що входить у виняткову компетенцію підлеглому працівника [16, с. 32].

Наведений перелік визначень наказу й розпорядження не є вичерпним і його можна продовжувати. Отже, при вирішенні в межах конкретного кримінального провадження питання про законність чи незаконність віддання наказу чи розпорядження та правомірності їх виконання чи невиконання необхідно аналізувати цілу низку законодавчих та нормативних актів, що регламентують сферу діяльності особи, яка порушила закон. Такими документами будуть не лише загальні закони та положення, а й спеціальні законодавчі акти (у певній сфері діяльності), відомчі нормативні акти та посадові інструкції. Крім того, необхідно чітко визначити, які обов'язки виконувала підозрювана особа під час вчинення злочину чи правопору-

шення: службові, посадові чи професійні. Таким чином. Основним критерієм у визначення меж відповідальності особи, яка віддавала або виконувала наказ чи розпорядження, є сфера діяльності та виконувані особою обов'язки.

Список використаної літератури:

1. Словарь русского языка. В 4 т. – М., 1959. – Т. 3. – С. 512.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
3. Барихин А.Б. Большой юридический энциклопедический словарь. – М.: Книжный мир, 2002. – 720 с.
4. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. – 4-е изд., дополненное. – М.: Азбуковник, 1999. – 944 с.
5. Даль В.И. Большой иллюстрированный толковый словарь русского языка: современное написание : ок. 1500 ил. / В.И. Даль. – М.: Астрель: АСТ: Хранитель, 2007. – 349, [3]с.: ил.
6. Юридична енциклопедія. У 6-ти томах. – Том 4 «Н-П». – К.: Видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2002. – 720 с.
7. Военная Энциклопедия: В 8 т. - М., 2002. – Т. 6. – С. 607.
8. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України. Затверджений Законом України від 22.02.2006 р. № 3460-IV (зі зм. та доп.).
9. Закон України «Про Дисциплінарний статут митної служби України» від 06.09.2005 р. N 2805-IV; Стаття 3 Дисциплінарного статуту Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Затверджений Законом України від 04.09.2008 р. N 373-VI; Пункт 4 Загальних положень Дисциплінарного статуту служби цивільного захисту. Затверджений Законом України від 5.03.2009 р. N 1068-VI.
10. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України. Затверджений Законом України від 24.03.1999 р. N 548-XIV.
11. Григенча В.Я. Уголовно-правовые проблемы исполнения приказа: Автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Екатеринбург, 1997. – 20 с.
12. Старостина Ю. Обязательность приказа как обстоятельство, исключающее преступность деяния // Законность. – 2000. – № 4. – С. 11-21.
13. Дисциплінарний статут Збройних Сил України. Затверджений Законом України від 24.03.1999 р. № 551-XIV.
14. Михайлов В.И. Нормативное регулирование исполнения приказа и некоторые вопросы уголовного права // Государство и право. – 1996. – № 12. – С. 66; Уголовное право. Общая часть. – М., 1998. – С. 283; Арестов В.В. Уголовно-правовые проблемы исполнения приказа или распоряжения как обстоятельства, исключающего преступность деяния: Автореф. дисс.... канд. юрид. наук: 12.00.08. – Саратов, 1999. – С. 3; Веденин Д.В. Исполнение приказа или распоряжения как обстоятельство, исключающее преступность деяния: Автореф. дисс.... канд. юрид. наук: 12.00.08. - Екатеринбург, 1999. - С. 3-4.
15. Дячук С.І. Юридична природа виконання наказу; кримінально-правова оцінка діяння особи, що віддала чи виконала протиправний наказ. Автореф. дис... канд.. юрид. наук: 12.00.08. – К., 2000. – С. 7.
16. Левин П. Обязательность приказов для государственных служащих // Законность. - 2000. – № 10. – С. 32-40.

Зенченко Ганна Олегівна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблюстий В.В

кандидат юридичних наук

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЖІНКАМИ З МЕТОЮ ЇХ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Торгівля людьми для промислової експлуатації – один із найтяжчих злочинів у світі. Постраждалих від торгівлі людьми називають сучасними рабами. Це ті,

кого ошукали злочинці та примусили працювати, пообіцявши добрі заробітки далеко від дому. В Україні потрапити в неволю може будь-хто, незалежно від віку чи статі.

На сьогодні заборона торгівлі людьми передбачена в багатьох міжнародно-правових актах, серед яких: Міжнародний договір про боротьбу з торгівлею білими рабіннями 1904 р.; Міжнародна конвенція про боротьбу з торгівлею білими рабіннями 1910 р.; Міжнародна конвенція про боротьбу з торгівлею жінками і дітьми 1921 р.; Женевської конвенції відносно рабства 1926 р.; Міжнародна конвенція про боротьбу з торгівлею повнолітніми жінками 1933 р.; Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третім особам 1950 р.; Додаткова конвенція про заборону рабства, работоргівлі, а також аналогічних рабству інститутів і практики 1956 р.; Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. тощо. Це свідчить про непослабну увагу світового співтовариства до проблеми «білого рабства», яка набула транснаціонального характеру.

Комісія ООН з питань боротьби з міжнародною злочинністю вважає торгівлю людьми третьою за своїми масштабами категорією злочинності, що поступається лише нелегальній торгівлі наркотиками і зброєю. За оцінками комісії щорічні прибутки цього транснаціонального бізнесу становлять близько \$ 12 млрд. В Україні за перше п'ятиріччя 21 ст. кількість вчинених злочинів досліджуваної категорії збільшилась приблизно в 2,5 рази, що створило реальну загрозу національним інтересам нашої держави [1, с. 136 - 137].

Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми була встановлена в Україні 1998 року з доповненням Кримінального кодексу ст. 124-1 «Торгівля людьми». З прийняттям 2001 року нового Кримінального кодексу в ньому також було включено норму, яка встановлює відповідальність за торгівлю людьми – ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини».

На міжнародному рівні Україна, на жаль, визначена як країна-постачальниця «живого товару» на світові ринки інтимного бізнесу. Якщо десятиріччями центром торгівлі жінками були азіатські країни (Таїланд, Філіппіни), то з розпадом СРСР відкрився «доступ» до мільйонів жінок з України, Білорусії та Росії, які на сьогодні є основними постачальниками жінок та дітей для секс-індустрії з усього світу [2, с. 67].

Злочинці діють незаконно, купуючи та продаючи людей. У ланцюжку торгівлі задіяні різні виконавці: вербувальники, перевізники та експлуататори.

Існують різні шляхи, якими відбувається торгівля жінками, але майже всі сьогодні погоджуються, що жінки, яких продають для заняття проституцією, зазнають сексуальної експлуатації, цей процес порушує багато прав людини. Існують чотири основні шляхи:

Повний примус через викрадення.

Обманливі обіцянки законного працевлаштування на проживання – жінки вірять, що працюватимуть в офісах, ресторанах, барах, або що вони там одружаться.

Частковий обман, наприклад, жінкам повідомляють, що вони будуть працювати у сфері розваг, танцюристками або навіть стриптизерками.

Хоча багато жінок знають, що вони їдуть, щоби займатися проституцією, вони не усвідомлюють масштабу цього процесу [3, с. 140].

Зазвичай такі фактори, як бідність, обмежені можливості працевлаштування, штовхають жінок до рук торговців. Жінки, які перебувають у скрутному становищі, живучи за принципом «гірше вже не буде», шукають кращого життя за кордоном.

Засоби вербування жінок до такої «праці» є різноманітними і водночас традиційними для цієї сфери. Перш за все – це оголошення про працевлаштування за кордоном. Їх можна знайти в усіх газетах, які пропонують роботу для громадян України, а також й в Інтернеті.

На сьогоднішній день ті фірми, які займаються працевлаштуванням українських громадян за кордоном, повинні отримати ліцензію Міністерства соціальної політики [4, с. 66]. Потрібно знати, що перед тим як готуватися до подорожі за кордон необхідно дотримуватися порад із безпечної міграції. Треба перевіряти ліцензію тієї агенції, через яку влаштовуєшся. Цю інформацію можна перевірити, звернувшись за допомогою до міжнародних та громадських організацій, які займаються протидією торгівлі жінками в Україні. Так, відомими організаціями, що започаткували та провели в Україні безліч програм, спрямованих на протидію торгівлі людьми, є міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла-Страда – Україна», Благодійний фонд «Карітас – Україна», «Вінтрок Інтернешнл» та багато інших. Ці організації мають велике значення у боротьбі та протидії торгівлі жінками, захисті жертв відповідних злочинів.

Здебільшого міжнародні та неурядові організації виконують наступні функції: збільшення обізнаності громадськості шляхом поширення відповідної інформації; сприяння державним органам влади в ефективній протидії торгівлі людьми; захист і реінтеграція жертв злочинів, що включає в себе надання допомоги потерпілим, які повертаються на Батьківщину [5, с. 14].

Ще одним шляхом «вивозу» українських жінок за кордон є шлюбні оголошення та контракти. Багато жінок звертаються до шлюбних агенцій з наміром одружитися, особливо з іноземцем. Але яка доля чекає на наших співвітчизниць – золоті гори чи рабська праця – нікому це не відомо.

На сьогоднішній день багато думок різних науковців існують стосовно питання протидії торгівлі людьми.

Так, наприклад, В.М. Бесчастний, пропонує встановлення обов'язкового страхування осіб, що виїждять працювати за кордон за рахунок структур, які займаються таким працевлаштуванням. Також він вважає, що слід прийняти закони про регулювання діяльності в сфері розваг, які б передбачали вжиття заходів контролю за діяльністю виробників, які поширюють в Інтернеті порнографічні та інші непристойні матеріали, та необхідно заборонити вміщення в засобах масової інформації рекламних оголошень сумнівного змісту [2, с. 69].

Також ми схилиємося до думки Д.В. Лебедєва, який вважає, що велику увагу треба приділяти безпеці потерпілого та свідка при розслідуванні кримінальних справ про торгівлю жінками з метою їх сексуальної експлуатації. Він пропонує використовувати відеозв'язок при проведенні окремих слідчих дій під час розслідування торгівлі жінками, що було б важливою гарантією безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві [6, с. 135 - 136].

Одним із прикладів застосування за кордоном у судових засіданнях режиму віддаленої присутності осіб є досвід судочинства Італії, де з 1996 року діє система, яка дозволяє під час судових слухань отримати зображення одного з більш як 1200 свідків, до яких застосовуються заходи безпеки, до того ж всім, за виключенням судді, його видно зі спини [6, с. 136].

Отже, бачимо, що ситуація, яка склалася на території нашої країни, стосовно торгівлі жінок є неприпустимою. Міри, що застосовує держава по запобіганню торгівлі жінками, є дієвими, але недосконалими. Створення в Україні розгалуженої системи відеоконференцзв'язку потребує законодавчої регламентації можливості використання такого способу віддаленого проведення слідчих дій. Також необхідно узгодити дії з іншими державами для зміни ситуації на краще. Даний факт торгівлі жінками є надзвичайно небезпечним для загальної національної безпеки.

Список використаної літератури

1. Політова А. С. Кримінологічна ситуація щодо протидії торгівлі жінками в Україні / А. С. Політова // Актуальні проблеми боротьби з торгівлею жінками: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 12 квітня 2012 р.). – Донецьк, 2012. – С. 136 – 139.
2. Бесчастний В. М. Особливості імплантації міжнародно-правових норм у сфері боротьби з торгівлею жінками в національне законодавство України / В. М. Бесчастний // Боротьба з торгівлею людьми: матеріали міжнародної наук.-практ. конференції (м. Донецьк, 26 червня 2008 р.). – Донецьк, 2008. – С. 66 – 70.
3. Келлі, Ліз. Насильство щодо жінок і дітей. Новий погляд на міліцейську діяльність, її інноваційність та професіоналізм: Посібник / Келлі, Ліз. – Львів: Астролябія, 2011. – 176 с.
4. Черненко В. В. Адміністративно-правові заходи держави щодо протидії торгівлі жінками / В. В. Черненко // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – К.: КНУВС, 2006. – Вип. 6. – С. 64 – 72.
5. Бесчастний В. М. Роль міжнародних та громадських організацій у протидії торгівлі жінками в Україні / В. М. Бесчастний // Актуальні проблеми боротьби з торгівлею жінками: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 12 квітня 2012 р.). – Донецьк, 2012. – С. 13 – 16.
6. Лебедев Д. В. Тактичні особливості забезпечення безпеки потерпілого та свідка при розслідуванні кримінальних справ про торгівлю жінками з метою їх сексуальної експлуатації / Д. В. Лебедев // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. – 2004. – Вип. 21. – С. 131 – 137.

Івашко Юлія Олександрівна

студентка V курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник : Лень В.В
професор, к. ю. н., доцент

ЗГВАЛТУВАННЯ ЖІНОК: ОКРЕМІ ВІКТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Злочини проти статевої свободи та недоторканості особи належать до числа найбільш тяжких посягань на особистість, що заподіюють значну і часто не виправдану моральну і фізичну шкоду потерпілим. Застосування психічного і фізичного насильства, часто з особливою жорстокістю, зухвало, з приниженням, заподіянням смерті потерпілим та інші тяжкі наслідки є складовою практично всіх злочинів проти статевої свободи та недоторканості. Одним з найбільш тяжких з вказаної категорії злочинів визнається зґвалтування. Відповідно до ст. 152 ККУ під зґвалтуванням розуміються,статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи, відповідальність за яке передбачено у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років[1,с.67]. Наслідками зґвалтування можуть бути короткочасний або тривалий розлад здоров'я жертви, зараження венеричною хворобою, небажана вагітність, тимчасові психічні аномалії або хронічні психічні захворювання, самогубство та ін. В українському кримінальному праві особливо тяжкими наслідками зґвалтування вважають смерть або самогубство потерпілої, психічні захворювання, які настали внаслідок зґвалтування, переривання вагітності, втрату здатності до дітонародження, непоправне знівечення обличчя. Зґвалтування – специфічний злочин у низці відносин. Ця специфіка пов'язана і з об'єктом зазіхання, яким є статевая свобода жінки, і з однорідним складом потерпілих, якими можуть бути переважно особи жіночої статі. За статистичними даними склався такий розподіл жінок, потерпілих від зґвалтування за віком: до 18 років - 37,3%; від 18 до 25 років - 42, 7; від 25 до 30 років - 8,5; від 30 до 40 років - 8,9; від 40 до 50 років - 1,8; понад 50 років - 0,8% . Таке співвідношення вказує на одну специфічну особливість зґвалтування, де жінки молодшого віку емоційно й фізіологічно привабливіші, тому вони найчастіше стають жертвами сексуальних зазіхань. Значний вплив

на віктимізацію особи, яка є потенційною жертвою зґвалтування, справляє освіта жертви. Потерпілі від зґвалтування які не мали закінченої середньої освіти – 45,8%; мали середню або незакінчену вищу освіту – 43,0; мали вищу освіту – 12,1% [2]. Таким чином, чим вищий інтелектуальний рівень жінки, тим більша вірогідність адекватної поведінки, та як наслідок менша вірогідність опинитись у віктимній ситуації.

Вітимологічний аспект у формуванні та реалізації злочинного умислу, а в частині злочинів проти статевої свободи особи були безпосереднім об'єктом дослідження в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі кримінології та кримінального права, як: Ю. Антоняна, В. Вандишева, П. Дагеля, І. Даньшина, О. Джужи, А. Долгової, А. Закалюка, А.Зелінського, В.Квашиса, О. Кваши, В. Коновалова, М. Коржанського, В. Кудрявцева, Н. Кузнецової, К. Левченко, В.Лунєєва, В. Малишева, М. Мельника, О. Мойсюка, В.Меркулової, О.Михайлова, В.Мінської, Є. Моїсеєва, В. Полубинського, В. Рибальської, Д. Рівмана, В. Тулякова, Л. Франка, Г. Хентіга, Г. Чечеля, В.Шакуна, О. Юрченко, А. Жижиленко, С. Косенко та інших.

Мета статті: встановити роль поведінки жінки у вчиненні щодо неї злочину проти статевої свободи.

Так, наприклад в науковій статті Губанової Є.В. наведено перелік форм віктимної поведінки жертви зґвалтування, а саме:

- 1.Перебування в стані алкогольного (наркотичного чи іншого) сп'яніння , де, з одного боку, вживання алкоголю сприяє збільшенню агресивності злочинця , зниження контролю , розгальмування статевої потягів і т.ін. , з іншого боку , штовхає жертву на аморальні , провокаційні вчинки , знижує пильність , критичне сприйняття ситуації , можливість чинення опору . За статистичними даними, в стані сп'яніння (в абсолютній більшості - алкогольного) знаходилося 52 % жертв зґвалтування. У 34,2 % випадків зґвалтування передувало спільне вживання жертвою і насильником спиртних напоїв (в деяких випадках - вживання наркотичних засобів) . Виявлено, що 4 % жертв зґвалтування зловживали алкоголем та наркотичними засобами (знаходилися в залежності від них).
- 2.Перебування в компанії малознайомих людей. Насамперед це стосується ситуативних знайомств (на вулиці , на дискотеці , в барі , в інших місцях проведення дозвілля) з наступним вживанням спиртних напоїв , відвідуванням квартири насильника , відокремлених місць . Також це стосується таких ситуацій , як , наприклад , відвідування вечірок , днів народжень незнайомих людей в компанії з подругою і т. ін. . Така поведінка частіше характерна для неповнолітніх , що стали жертвою групового зґвалтування. Слід зазначити , що в деяких випадках " подружки " жертви свідомо затягують її на подібний захід , щоб самим уникнути сексуальних домагань , або з метою " удружити " друзям (іноді самі активно беруть участь у зґвалтуванні) .
- 3.Перебування в компанії знайомих людей в так званій ризикованій ситуації , тобто коли існує реальна можливість сексуального нападу . Така ситуація може складатися з таких обставин , як місце , час і умови , в яких розвивається дія , інтимне або сексуально напружене становище.
- 4.Поведінка жінки , демонструє зневагу нормам моралі , моральності , сексуальну розбещеність ; сексуальне " інтриганство " з метою отримання будь-якої вигоди (типове " розкрутка на гроші ") та інші.
- 5.Нехтування (змушена або легковажна) заходами особистої безпеки , наприклад перебування в нічний час у безлюдному місці. Найбільш криміногенна частина доби — ніч (39,5 %). Найбільш криміногенна пора — літо (31,7 %), найменш — осінь (21,7 %).
- 6.Поведінка жінки , обумовлена наявністю фізичних або психічних відхилень[3,с.235].Втім вона не є оригінальною, бо таких висновків дійшли більшість кримінологів. Разом з тим, вважаємо за необхідне розширити даний перелік та віднести до форм віктимної поведінки жертви зґвалтування наступне:

- Поведінка жінки у конфліктних ситуаціях в сім'ї.

Перебування жінки у шлюбних відносинах на протязі 10-15 років, а саме на цей період доводиться найбільша кількість протиріч, що виникають в сім'ї, які не можуть вирішуватися і забуватися так само легко як і в молодості, що призводить до затяжних конфліктних ситуацій, розрядкою яких і є протиправні дії «родинного агресора». Це може виявлятися в тому, що жінка звиклася поводитися в сім'ї агресивно, командувати чоловіком, не зважати на його думку. Тим самим вона провокує його на насильницькі дії по відношенню до неї. В основному ж у жінок формується протилежний «набір» етично-психологічних якостей, таких як: упокорювання, байдужість до власної долі, страх, низька самооцінка, безвілля, які і визначають її підвищену віктимність. Розірвати круг насильства, що відбувається, жінки не можуть через низку обставин, якими служать страх за своє життя, зрілий вік, упевненість в тому, що насильство існуватиме і в іншому браку, бажання зберегти дітям батька, економічна залежність. Важливим стримуючим чинником часто є труднощі пов'язані з вихованням дітей, яких мають 88 % потерпілих, при цьому кожна третя жінка має вже двох дітей. Чоловікові вищезгадані якості дружини стають добре відомі, оскільки він, застосовуючи насильство впродовж певного періоду спільного життя, залишався безкарним або прощався жертвою. Таким чином агресор вчиняючи зґвалтування усвідомлює своє домінуюче положення над дружиною, він випіскує свої емоції та задовольняє різного роду потреби, реалізує насильницькі дії по відношенню до жінки, навіть якщо поведінка жертви є нейтральною.

- Сумісне проживання жінки з колишнім чоловіком.

Віктимізації жінки в даному випадку сприяє те, що вона вимушена проживати із злочинцем спільно і після припинення стосунків у зв'язку з об'єктивними труднощами розміну житлової площі або по інших причинах. У таких конфліктних ситуаціях, як правило, продовжують діяти негативні чинники, які зумовили розпад сім'ї, посилюється психологічна несумісність і напруженість в стосунках розведених, у зв'язку з чим, дане явище набуває підвищеної криміногенної значущості. Дослідження, проведені американськими ученими, вказують на те, що 75% всіх випадків родинного насильства відбуваються саме після розірвання браку між подружжям [7, с.43]. Такий високий відсоток насильницьких дій пов'язаний з тим, що ґвалтівник не може емоційно пережити розпад сім'ї, і намагається силоміць повернути жінку або помститися їй. Згідно з статистичними даними деякі жертви сприяли своїй віктимізації тим, що намагалися розірвати насильницькі стосунки і розірвати брак, часто при цьому поводяться необачно, недооцінюючи поведінку агресорів.

Отже, віктимність жінок — це потенційна чи реалізована в конкретній життєвій ситуації підвищена здатність жінки за певних обставин стати жертвою злочинного посягання, що обумовлена її статевими особливостями, а також комплексом інших природжених або набутих соціальних, психологічних і фізичних якостей особистості та особливостей поведінки [5, с.17].

На нашу думку, в деяких випадках поведінка жінки є провокаційним фактором у вчиненні зґвалтувань. Вона звичайно може як сприяти, так і перешкоджати злочину, проте вибір оптимального варіанту поведінки дасть змогу запобігти вчиненню насильницького посягання. Проте існують такі життєві ситуації в яких поведінка жінки не виступає провокаційним фактором. Жінка стає заручницею життєвих обставин і вимушена терпіти знущання над собою заради цінностей яких вона може позбутися. Підводячи підсумок хочу зазначити що яка б не була поведінка жінки все одно рішення вчинити зґвалтування чи ні приймає чоловік.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 15 лютого 2012 року : (Офіц. Текст). - К.: Паливода А.В., 2012. - 216 с.
2. <http://bo0k.net/index.php?p=article&id=21730>

3. Губанова Є.В. Соціально-демографічні та поведінкові особливості жертви зґвалтування: віктимологічний аспект // Ученые записки ТНУ серия «Юридическая наука». Т.22 (61), 2009, - № 1. (ВАК) – С. 235.
4. Яффі П. Діти в сім'ях з історією насильства. // Програма правових ініціатив для країн Центральної та Східної Європи Американської Асоціації Юристів «Розслідування, відповідальність перед потерпілими та правила поліцейського діловодства у справах по насильству щодо жінок: російський, американський та міжнародний досвід». Росія, 2000. С. 43.
5. Чеханюк Л. В. Віктимна поведінка жінок у механізмі насильницького злочину / Л. В. Чеханюк // Правовий статус людини в умовах сучасного державотворення: матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. – Тернопіль, 2008. – С. 17.

Каліта Марія Вікторівна

студентка V курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник : Лень В.В

професор, к. ю. н., доцент

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ АБО ІНША НЕЗАКОННА УГОДА ЩОДО ПЕРЕДАЧІ ЛЮДИНИ ТА ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКА

Торгівля людьми – це злочин, який грубо порушує закріплені та гарантовані Конституцією України права та свободи, честь і гідність людини. Проголосивши, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України), держава зобов'язалася всіма доступними засобами та можливостями захищати особу. Протидія торгівлі людьми, яка фактично виступає формою сучасного рабства і порушенням прав людини, вимагає неабияких ресурсів [1,с.5].

Торгівля людьми, стала глобальним явищем в останні кілька років. Факти приниження, повного ігнорування прав і свобод людини як особистості в даний час також не тільки мають місце, але і набувають все більш виразні форми. Сексуальна експлуатація, трудова експлуатація експлуатація жертв з метою продажу органів, використання кримінальними структурами жертв для отримання доходів у рамках інших видів злочинної діяльності становлять сьогодні реальну загрозу економічному благополуччю, фізичному і моральному здоров'ю людства.

Метою даної роботи є, розмежування його від схожих кримінально-правових злочинів.

Досліджуючи об'єктивну сторону складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 149 КК України, необхідно зазначити, що законодавчо його віднесено до числа злочинів із формальним складом, а це свідчить про те, що для його існування достатньо наявності суспільно небезпечного, протиправного, винного та кримінально караного діяння.

Основним безпосереднім об'єктом цього злочину є воля і гідність людини. Його додатковим факультативним об'єктом можуть бути здоров'я людини, встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень, встановлений порядок перетинання державного кордону України.

Для більш ширшого та точного розуміння змісту продажу людини потрібно розкрити його поняття.

Отже, продаж людини - це безповоротна передача за певну грошову винагороду людини, яка є своєрідним живим товаром, іншій особі яка виступає покупцем. Передача людини може бути здійснена також шляхом використання її безпосереднього стану(внаслідок малолітства, психічного захворювання, стану алкогольного або наркотичного сп'яніння тощо.)Дія вважається закінченою з моменту

отримання покупцем людини або встановлення щодо потерпілого фактичного володіння [2,с.].

Передбаченого ст. 149 КК, законодавство визначило як здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина. Зазначену форму слід розуміти як дії, спрямовані на укладення інших, не пов'язаних із купівлею-продажем, незаконних угод щодо людини, таких як передача останньої в рахунок погашення боргу, в обмін на інші, крім грошей, цінності або послуги матеріального характеру, її дарування тощо. У разі вчинення аналізованого злочину в цій формі він вважається закінченим із моменту передачі (отримання) людини. Торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, можуть бути вчинені як із переміщенням потерпілого через державний кордон України, так і без такого переміщення.

У даний момент найбільш повне визначення торгівлі людьми дає "Протокол з попередження торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми", який доповнює Конвенцію ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю. Протокол є основним сучасним документом, спрямованим на боротьбу з цим злочином. Він визначає торгівлю людьми як: Здійснення з метою експлуатації вербування, перевезення, передачі, приховання чи отримання людей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю стану або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу.

З приведених вище визначень випливає, що торгівля людьми – це сукупність таких ознак: вербування, перевезення, передача, продаж, усиновлення (удочеріння) у комерційних цілях, використання в порнобізнесі, використання у військових конфліктах, залучення до злочинної діяльності, трансплантація чи насильницьке донорство, примус до заняття проституцією, рабство і ситуації, подібні до рабства, примусова праця, залучення в боргову кабалу, використання шантажу, погроз, насильства. Розкриємо зміст кожної з цих дій.

Під вербування людини слід розуміти як дії, пов'язані із схиланням особи працювати чи надавати послуги на певних умовах, як правило, за матеріальну винагороду. До таких дій варто віднести вербування по телефону, за допомогою всесвітньої електронної мережі (Інтернету), шляхом листування. Згода особи, яку вербують, може бути надана як в письмовій (шляхом підписання контракту, розписки в отриманні грошей тощо), так і в усній формі. У конкретній ситуації це може проявлятися у запрошенні майбутніх жертв працювати танцівницями, офіціантками, покоївками, охоронцями, різноробами тощо. Дана форма торгівлі людьми розглядається в якості закінченого злочину з моменту викладення вербувальником особі пропозиції про участь у будь-яких видах діяльності за відповідну матеріальну винагороду.

Переміщенням людини вважаються дії, спрямовані на зміну місця її перебування, як в межах території України, так її і перевезення чи інше переміщення через державний кордон до іншої держави. Як правило, переміщення здійснює вербувальник, але це можуть робити й інші особи. Переміщення вважається закінченим злочином з моменту зміни місця перебування людини [3,с.].

Переховування людини передбачає влаштування особи у певних приміщеннях, транспортних засобах, на відлюдних територіях, забезпечення підробленими документами, проведення пластичної операції зі зміною зовнішності та інші дії. Діяння у цій формі є закінченим з моменту переховування людини суб'єктом злочину.

Передача та одержання людини означають встановлення фактичного контролю над місцем її перебування, над свободою руху, позбавлення можливості ві-

льного пересування після здійснення купівлі-продажу або іншої не законної угоди щодо особи. Злочин вважається закінченим з моменту передачі (одержання) людини.

Обов'язковою ознакою вчинення злочину у формах вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини є спосіб злочинного діяння, який виявляється у використанні обману, шантажу чи уразливого стану особи.

Під обманом слід розуміти повідомлення неправдивих відомостей (так званий активний обман) або замовчування певних відомостей, які повинні бути повідомлені винним (так званий пасивний обман), у результаті чого потерпілий вводиться в оману.

Шантаж — це психічне насильство, яке полягає в погрозі розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі бажають зберегти в таємниці (наприклад, погроза повідомити про заняття проституцією, про судимість особи тощо).

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, корисливими мотивами. Вчинення діяння у формах переміщення, переховування, передача або одержання людини передбачає наявність спеціальної мети — це експлуатація особи. Здійснюючи злочинне діяння у вигляді продажу людини чи іншої її оплатної передачі, винний усвідомлює зміст відповідної угоди, в межах якої здійснюється або має здійснюватись передача людини, і бажає вчинити такі з метою отримання прибутку. Для цих дій мотив є факультативною ознакою. Його встановлення має значення для оцінки ступеня суспільної небезпечності вчиненого діяння.

Відповідно до статті 149 КК слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусова праця або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусова вагітність, втягнення в злочинну діяльність, використання в збройних конфліктах тощо.

Сексуальна експлуатація у комерційних цілях як вид експлуатації праці особи — це використання особи у діяльності сексуального характеру за винагороду або будь-яку іншу форму відшкодування незалежно від того, чи носить така діяльність добровільний або вимушений характер.

Суб'єктом аналізованого злочину є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку на момент його вчинення, причому відповідно до нової редакції статті як та, котра передає людину, так і та, що її одержує, вербує, переміщує, переховує.

Виходячи з усього вище сказаного, на мою думку законодавець зміг би і краще розтлумачити ст. 149 КК. Ця стаття і до внесення змін була досить складною а після них — тим більше. Стаття є складною для розуміння і тлумачення як для пересічного громадянина, так і для державного службовця. Складною вона є насамперед через її логіко-граматичну будову. В ст. 149 КК частина статті є результатом вітчизняної правотворчості, а частина — майже дослівно взята із міжнародного правового акту, що аж ніяк не полегшує її розуміння [4,с.77].

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - 87 с.
2. Кримінальне право України: Практикум: навч. посібник / П. П. Андрушко, С. Д. Шапченко, С. С. Яценко, П. С. Берзін та ін.; за ред. С. С. Яценка. - [3-тє вид., перероб. і доповн.]. - К.: Алерта; КНТ; Центр учб. літ-ри, 2010. - 640 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / [За ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. - К.: Істина, 2011. - 1121 с.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001.- Х.:ТОВ «Одіссей», 2009.-296с.

Каторкін Роман Анатолійович
Слухач магістратури ПС-311 н. гр.
факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Хашев В.Г.
кандидат юридичних наук, доцент

СПЕЦІАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ АБО ІНШУ НЕЗАКОННУ УГОДУ ЩОДО ЛЮДИНИ

При розгляді питання притягнення особи до кримінальної відповідальності на практиці нерідко виникають певні проблеми щодо правильної кваліфікації її суспільно небезпечного, винного діяння. Не складає виключення в цьому плані і певні труднощі співвідношення кримінального правопорушення у вигляді торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини з іншими складами злочинів, передбачених статтями Особливої частини Кримінального кодексу України.

При відмежуванні торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини від грубого порушення угоди про роботу українського громадянина за межами України (ч. 2 ст. 173 КК України) необхідно врахувати, що конкуренція між зазначеними нормами виникає в ситуаціях, коли йдеться про примусову працю. При цьому грубе порушення угоди про працю матиме місце лише за наявності трудового договору, який було укладено без застосування передбачених у ст. 149 КК України способів і умови якого грубо порушують уже в процесі його виконання. У ст. 173 КК України йдеться про вихід за межі домовленості роботодавця, який шляхом обману, зловживання довірою або примушування вимагає від працівника виконання роботи, не обумовленої угодою. Торгівля людьми відрізняється від цього злочину тим, що торговець використовує обман, шантаж, уразливий стан, насильство або інші передбачені ст. 149 КК України способи вже під час вербування, усвідомлюючи при цьому подальшу мету експлуатації людини.

Незаконна посередницька діяльність або інші незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян охоплюються ст. 169 КК України. При цьому обидві сторони усвідомлюють, що одержувач дитини діє в інтересах останньої, не маючи на меті її подальше корисливе використання. На відміну від цього ст. 149 КК України охоплюються лише випадки незаконного усиновлення (удочеріння) з метою наживи. Остання може поєднуватись із іншими, передбаченими ст. 149 КК України цілями: втягнення в злочинну діяльність, примусова праця тощо. Використання незаконно усиновленої внаслідок вчинення торгівлі людьми дитини в занятті жебрацтвом або втягнення її у злочинну діяльність охоплюється ст. 149 КК України і додаткової кваліфікації за ст. 304 або ст. 150-1 цього Кодексу не потребує.

Трудова експлуатація може самостійно кваліфікуватись як втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.

Підміна чужої дитини, вчинена з корисливих мотивів, кваліфікуватиметься за ст. 148 КК України. Водночас, якщо метою отримання дитини внаслідок підміни була її подальша експлуатація, такі дії винних осіб підлягають кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених статтями 148 та 149 КК України [1, с. 49-50].

Заслуговує на увагу питання співвідношення складів злочинів, передбачених статтями 149 КК України та 303 (сутенерство або втягнення особи в заняття прос-

титуцією) КК України. Йдеться про два склади злочину: вербування людини з метою сексуальної експлуатації та втягнення особи в заняття проституцією.

Я. Лизогуб стверджує: «Текстуально різні діяння («вербування людини з метою сексуальної експлуатації» і «втягнення особи в заняття проституцією») концептуально становлять один єдиний злочин, який однозначно підпадає під дію двох статей – 149 і 303. Конкуренцією кримінально правових норм таку ситуацію назвати не можна, адже змістовно вони абсолютно тотожні» [2].

Що стосується співвідношення складів злочинів, передбачених ст. 149 та ст. 303 КК України, то ці два поняття («вербування людини з метою сексуальної експлуатації» та «втягнення особи в заняття проституцією») майже тотожні, синонімічні. Але в контексті складів злочинів, що розглядаються у них, різний суб'єктивний зміст. При вербуванні особа схильє до заняття проституцією з метою подальшої передачі потерпілої третій особі, при цьому подальше надання подальших послуг потерпілою особою є байдужим для винного, а при втягненні злочинець має на меті лише схилити особу до надання сексуальних послуг третім особам (тут для винного бажання є саме досягнення результату – надання сексуальних послуг третім особам). З огляду на викладене, ми дозволимо собі погодитися з таким висновком з приводу співвідношення двох складів злочинів, оскільки, на нашу думку, Я. Лизогуб при формулюванні своїх висновків виходив саме з визначення дії (об'єктивної сторони) без з'ясування суб'єктивного змісту злочину [3, с. 118].

Щодо розмежування торгівлі людьми із суміжними складами, то дії, що виконуються при вчиненні даного злочину, полягають у незаконному позбавленні волі або викраденні людини (ст. 146 КК). Ці злочини є способами вчинення аналізованого посягання, менш небезпечні і повністю охоплюються ст. 149 КК. Тому кваліфікація за сукупністю в даному випадку не вимагається. Вчинення під час продажу людини інших посягань – порушення правил про валютні операції, підробка документів – потребують кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених у відповідних статтях Особливої частини КК [4, с. 219- 220].

Дещо схожою з торгівлею людьми є незаконна посередницька діяльність щодо працевлаштування громадян за кордоном. Такі дії передбачаються ст. 202 КК України як порушення порядку зайняття господарською (підприємницькою) діяльністю. Торгівлю людьми слід відмежовувати від названого злочину за сукупними ознаками. По-перше, кінцевою метою торгівлі людьми є злочинне використання людини, тоді як метою незаконних посередницьких дій із працевлаштування – оплатне працевлаштування осіб за кордоном. По-друге, суб'єкт торгівлі людьми отримує гроші від покупця людини чи замовника на вербування, а при порушенні порядку заняття господарською (підприємницькою) діяльністю – від самої людини, яку суб'єкт працевлаштовує. По-третє, після вчинення торгівлі людьми жертва злочину використовується для реалізації злочинної мети, передбаченої у ст. 149 КК України (сексуальна експлуатація, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, використання в збройних конфліктах, експлуатація праці), а після вчинення злочину, передбаченого ст. 202 КК України, особа працює, заробляючи собі на життя [5, с 445-446].

Отже, як ми бачимо, існує досить багато проблемних питань щодо співвідношення торгівлі людьми з іншими складами кримінальних правопорушень. Тому, для правильної кваліфікації злочинного діяння необхідно бути уважним та брати до уваги всі суб'єктивні та об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення.

Список використаної літератури:

1. А. Орлеан. Відмежування торгівлі людьми від інших злочинів, пов'язаних із трудовою експлуатацією. Вісник національної академії прокуратури України.- № 1 (29) 2013.- с. 47-52 с.

2. Я.Г. Лизогуб. Об'єктивні ознаки основного складу злочину «торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини»: об'єкт і предмет злочину [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crime.vl.ru/index/php>.
3. К. Ісров. Об'єктивна сторона складу злочину «торгівля людьми» або інша незаконна угода щодо людини (ст. 149 Кримінального кодексу України). Підприємництво, господарство і право. - № 3.-2012 (195).- с. 116- 120.
4. С. Кравець. Питання кримінально-правової кваліфікації торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини. Юридична наука та правоохоронна діяльність: Матер. міжвуз. наук.-практ. конф. курсантів, студентів та слухачів (15 травня 2009 року). – Вип. 10. – 2009. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2009. – с. 218-220
5. Д.Г. Казначеев. Законодавство України як основа боротьби з торгівлею людьми. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2012. - №1 (58). – с.442-449

Кіріна Дар'я Романівна

Студентка 3 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Світличний О.О
доцент, кандидат юридичних наук.

Легалізація проституції в Україні

Проституція завжди була проблемою, щодо якої виникало багато спорів. Спроби наукового осмислення явища, яким є проституція, виявили потребу з'ясувати, перш за все, чи є вона аморальною. Ще за часів Російської Імперії А.І. Єлістратов у своїй роботі «Борьба с проституцией в Европе» зауважив, що проституцією є «обращение в товар тела человека в половых его отправлениях». На його думку, суспільна небезпечність проституції полягає у тому, що подібне обернення людини у товар може стати нормою, а саме цей аспект відтіняє небезпечний і аморальний характер такої діяльності. [1, ст. 3]. Для того, щоб розглядати питання кримінальної відповідальності щодо організації зайняття проституцією, визначимо саме поняття «проституції».

Це питання у свої роботах висвітлювали багато вчених. В. Воронін писав, що на теперішній час під проституцією розуміють надання особами своїх сексуальних послуг будь-яким іншим особам за плату. Цю думку щодо поняття проституції поділяє і В. А. Ломако, який зазначає: «Проституцією вважається вступ жінки чи чоловіка в сексуальні стосунки з однією чи кількома особами за плату».

Дещо інший погляд на це питання у Ю. М. Ткачевського, який вважає проституцію вступом в випадкові позашлюбні сексуальні відносини за плату. Як надання сексуальних послуг за матеріальну винагороду тлумачить досліджуване явище Н.Ф. Кузнецова. [2, ст. 16-17]

Отже, з наведених вище прикладів можна зробити висновок про те, що проституція – це специфічний вид оплачуваних послуг, який можна назвати аморальним.

Проституцію називають «наидревнейшей профессией» не дарма. Тому що ще за часів Стародавньої Греції вона займала значне місце у структурі економічної діяльності. Проституція не була нелегальною, жителі міст не засуджували існування публічних домів. Фактом є й те, що проституція була також легалізована і у царській Росії, що ні в кого не викликало сумніву.

У юридичній літературі завжди приділялася значна увага дослідженню кримінальної відповідальності та її реалізації у житті, оскільки кримінальна відповідальність є одним з центральних інститутів кримінального права. В основному дискусії велися щодо визначення поняття та змісту кримінальної відповідальності, моменту

її настання, реалізації та припинення. Кримінальна відповідальність – це передбачені КК України вид та міра обмеження прав і свобод злочинця.

Сучасна кримінально-правова протидія організації заняття проституцією в Україні забезпечується встановленою КК України кримінальною відповідальністю за створення або утримання місць розпусти, а також звідництво для розпусти (ст. 302 КК України); та за сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (ст. 303 КК України). [3]

Легалізація проституції, на мою думку, є найрозумнішим виходом із ситуації, яка склалася в Україні. Тому що реальний кримінально-правовий вплив на цей вид злочинності залишає сподіватися на краще. За даними Міністерства внутрішніх справ України щодо кількості зареєстрованих злочинів, у 2007 році загальна кількість злочинів 401293, з них питома вага злочинів, порушених за ст. 302 КК України, – 0,132%, за ст. 303 КК України – 0,064%; у 2008 році загальна кількість зареєстрованих злочинів – 388442, з них – за ст. 302 КК України – 0,15%, за ст. 303 КК України – 0,08%. [4].

Дієслово «організовувати» з французької мови означає створювати, засновувати, підпорядковувати нормам, вводити порядок, об'єднувати для чогось. Більш розгорнуте визначення поняття можна знайти у тлумачних словниках. Організовувати – означає створювати, засновувати що-небудь, залучаючи до цього інших, спираючись на них; забезпечувати, влаштовувати що-небудь, вишукуючи для цього необхідні можливості; згуртовувати, об'єднувати кого-небудь із певною метою; зосереджувати, мобілізувати, спрямовувати когось на що-небудь; чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь. Усі ці види діяльності характерні для перелічених законодавцем у статтях 302, 303 КК України. Організація охоплює сутенерство та інші прояви проституції в широкому її значенні.

Добре відомо, що майже усі розвинені європейські країни проституцію легалізували як окремий бізнес. Законодавство з цього питання є чітко урегульованим, а сама проституція приносить цим державам та бізнесу певний дохід. Правопорушення, які виникають у цій сфері, також регулюються законодавством.

Результатами легалізації проституції в Україні повинно стати наступне:

1. Підвищення бюджету країни завдяки тому, що працівники сфери проституції будуть сплачувати податки;
2. Ліквідація тіньового сектору даного виду бізнесу;
3. Підвищення заходів щодо захисту прав людей, учасників бізнесу та клієнтів;
4. Захист прав неповнолітніх;
5. Значне зниження кількості злочинів у сфері проституції;
6. Становлення України як цивілізованої правової держави.

Проституція, на мою думку, це таких бізнес, який існував, існує та буде існувати завжди. З наведених вище статистичних даних, ми можемо зрозуміти, наскільки критичною є ситуація у сфері проституції. Тому чи не краще буде перетворити одну з проблем суспільства на законну сферу діяльності людей?

Список використаної літератури:

1. Елистратов А.И. Борьба с проституцией в Европе. – Казань. : Типо-литография ИМПЕРАТОРСКАГО Университета, 1909. – 495 с.
2. Дисертація Плотнікової А.В. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Кримінальна відповідальність за організацію зайнятості проституцією». – Харків. :ХНПУ ім. Г.Г. Сковороди, 2010. – 260 с.
3. Кримінальний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 25-26, ст.131
4. Відомості Державного Комітету Статистики України, 2010

Кобякова Анастасія Інтізарівна
курсант КМ-231
ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Шаблистий В.В
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ

У юридичній літературі відомо, що фіксація у кримінальному законі поняття спеціальний суб'єкт злочину, обумовлена специфікою окремих видів злочинів, вчинення яких можливе лише у зв'язку з чітко визначеною діяльністю людей, з виконанням окремих обов'язків, покладених на них нормативними актами. Тому, встановлюючи кримінальну відповідальність за деякі злочини, законодавець, на відміну від усіх інших злочинів, передбачає в цьому законі суб'єктом не будь-яку людину, здатну скоїти злочин, а лише людину, яка у відповідності до закону має особливі властивості чи ознаки.

Більшість злочинів, передбачених в Особливій частині КК України, можуть бути вчинені загальним суб'єктом злочину, тобто особою фізичною, осудною, яка досягла певного віку. Однак вчинення частини злочинів можливе лише особами, які мають ще й додаткові ознаки, що роблять цих суб'єктів спеціальними. Згідно з ч. 2 ст. 18 КК України спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа [1].

В юридичній літературі представлена значна кількість визначень спеціального суб'єкта злочину.

Зокрема, спеціальний суб'єкт – це особа, яка, крім обов'язкових загальних ознак (кримінальна деліктоздатність, осудність), має додаткові спеціальні (особливі) ознаки, передбачені в статті Особливої частини КК України для суб'єкта конкретного складу злочину [2, с.142].

Спеціальним суб'єктом злочину визначається також особа, яка, крім загальних (фізична особа, вік, осудність), володіє певними додатковими ознаками, які встановлені кримінально-правовою нормою і, відповідно, враховуються при кваліфікації злочинів [3, с.324].

За способом закріплення в статтях Особливої частини КК спеціальних суб'єктів злочину можна розділити на фактичні і нормативні.

До фактичних спеціальних суб'єктів відносяться особи, спеціальні характеристики яких закріплені в кримінальному законі за допомогою опису ознак об'єктивної сторони злочину, які дозволяють зробити висновок про обмеження криміналізації діяння кола суб'єктів, що володіють спеціальними властивостями. До нормативних спеціальних суб'єктів відносяться особи, вимоги до статусу й інші характеристики яких чітко викладені в диспозиції відповідної кримінально-правової норми [4].

За змістом чинники, які характеризують спеціальний суб'єкт, найрізноманітніші й можуть торкатись різних властивостей особи. Ознаки, що обумовлюють наявність спеціального суб'єкта, можуть характеризувати:

1) службове становище особи, наприклад, суб'єктами злочинів, передбачених у розділі XVII Особливої частини КК України (крім давання хабара - ст. 369), мо-

жуть бути лише службові особи, визначення яких дається у примітці 1 до ст. 364 КК України;

2) сімейно-родинні відносини (ст. 164, 165 КК України);

3) громадянство (ст. 111, 114 КК України);

4) професію, вид діяльності, характер роботи, яка виконується (ст. 225, 276 КК України);

5) участь у судовому процесі (ст. 384, 385 КК України);

6) відношення до військової служби (ст. 335, 402-435 КК України);

7) засудження або взяття під варту (ст. 389-393 КК України);

8) судимість (ч. 3 ст. 296 КК України);

9) вік (ст. 304 КК України) тощо [5, с.123].

Дослідження спеціальних ознак суб'єктів злочинів як кваліфікуючих ознак складів злочинів, для встановлення привілейованих складів, дає можливість з одного боку диференціювати кримінальну відповідальність, а з іншого - з метою неможливості притягнення до відповідальності осіб, що такими спеціальними ознаками не володіють чітко й однозначно визначити коло потенційних суб'єктів конкретних злочинів.

Дослідження проблеми віку, по досягненні якого особа може бути визнана спеціальним суб'єктом злочину, надзвичайно важливе. Це може сприяти зменшенню існуючих суперечок, а не практиці – прийняттю законного рішення при розслідуванні кримінальної справи та кваліфікації певного злочинного діяння за відповідною статтею Кримінального кодексу (далі - КК) України.

Наприклад, суб'єктом складів злочинів, передбачених у ст.328, 329 КК України, є особа, якій довірена державна таємниця. У ст. 22 ЗУ «Про державну таємницю» зазначено, що допуск до державної таємниці з ступенями секретності "особливої важливості", "цілком таємно" та "таємно" надається дієздатним громадянам України віком від 18 років. В окремих випадках, які визначаються міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, за погодженням із Службою безпеки України громадянам України віком від 16 років може надаватися допуск до державної таємниці із ступенями секретності "цілком таємно" та "таємно", а віком від 17 років - також до державної таємниці із ступенем секретності "особливої важливості"[5].

Отже, проаналізувавши чинне законодавство України, можна зробити висновок, що до кримінальної відповідальності за окремими видами злочинів можуть притягуватись лише ті особи, які такими спеціальними ознаками володіють. В свою чергу, ці спеціальні ознаки суб'єкт окремого виду злочину може набути по досягненню певного віку та набуттям певних характеристик.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Редакція від 21.03.2014
2. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. - 4-те вид., переробл. і допов. - Х.: Право, 2010. - 456 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : Підручник / [За ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. - К. : Істина, 2011. - 1121 с.
5. Терентьев В.І. Відповідальність спеціального суб'єкта злочину за кримінальним правом України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В.І. Терентьев. - Одеса, 2003.
6. Закон України «Про державну таємницю» 21.01.1994 № 3855-XII. Редакція від 02.03.2014
7. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

Ковтуненко Оксана Валеріївна
Студентка 5 курсу юридичного факультету

ЗАПОБІГАННЯ ЗАБРУДНЕННЮ АБО ПСУВАННЮ ЗЕМЕЛЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми. Необхідність вирішення питань, що стосуються охорони землі, з кожним роком все більше зростає. Це пов'язано з тим, що земля є передумовою будь-якої господарської діяльності людини, але ще важливіше те, що вона - першооснова його життя.

Згідно зі ст. 13 Конституції України, земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією.

На сьогодні практично у всіх областях України зберігається тенденція погіршення стану земель. Інтенсивно розвиваються ерозія, дефляція, заболочування, засолення, опустелювання, підтоплення, заростання сільськогосподарських угідь чагарником і дрібноліссям та інші процеси, що ведуть до втрати родючості сільгоспугідь і виведення їх з господарського обороту. Гострота проблем, які склалися щодо охорони земель в Україні від забруднення та псування, нагальна потреба у їх вирішенні потребують дієвих заходів впливу, зокрема правового характеру. Для розроблення цих заходів важливо врахувати історичний досвід протидії забрудненню та псуванню земель. Необхідність та важливість дослідження історико-правових засад охорони земель в Україні від забруднення та псування обумовлена також реалізацією права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що гарантовано Основним Законом України.

Стан наукової розробки. Дослідження окремих питань щодо правової охорони земель в Україні знайшли своє відображення у ряді робіт таких науковців як Н.С. Гавриш, О.В. Конишева, І.А. Куян, С.І. Хом'яченко, А.М. Шульга та інші. Проте на сьогодні в юридичній науці України відсутнє єдине комплексне дослідження історико-правового аспекту запобігання забрудненню або псуванню земель.

Метою даної статті є дослідження історико-правового аспекту запобігання забрудненню або псуванню земель.

Виклад основного матеріалу. Формування земельних відносин безпосередньо пов'язане зі становленням державності у стародавніх слов'ян. Перше джерело, що дає відомості про систему землекористування у східних слов'ян, - «Повість временних літ» [2, с. 12].

Аналізуючи зміст даного документа, відомий історик - професор І.Я. Фроянов дійшов висновку, що у східних слов'ян було родове землеволодіння [3, с.14]. Тип держави багато в чому визначав подальшу долю цих земель, відносини між людьми з приводу володіння, користування і розпорядження нею. Процес становлення державності був тривалим, і самі земельні відносини пройшли кілька етапів формування.

На першому етапі (VII-VIII ст.) розгорнулася консолідація давньоруських племен для вирішення загальних завдань: захист території і населення, боротьба

за ресурси. Центрами об'єднання стали Ладога, Новгород, Київ, Белоозеро, Ростов. На чолі цих перших додержавних утворень стояли племінні вожді - князі.

Другий етап охоплював першу - третю чверті IX ст. У цей час виникли основи державності, сформованої в давнину в декількох регіонах. Київ першим започаткував політичне об'єднання східнослов'янських земель.

Третій етап пов'язаний з появою Київської Русі. Після смерті Рюрика в 879 р. інший князь - Олег (за відомостями літопису, родич Рюрика) - в 882 р. захопив Київ і об'єднав всі давньоруські племена. Столицею став Київ, останній укріплений пункт на важливому торговельному шляху «із варяг у греки». Олег першим об'єднав усі руські землі в єдину державу [4, с.70-71].

Надалі, з формуванням держави відбувалося юридичне закріплення земель у власність різних суб'єктів залежно від їх станової приналежності. Кримінально-правова охорона земель зводилася до захисту права власності, вирішенню межових спорів. Зокрема, Руська Правда встановлювала штрафи за порушення земельної чи бортної межі в 12 гривень. Будь-яких відомостей у джерелах права того часу про кримінальну відповідальність безпосередньо за псування, забруднення, захаращення земель нами не виявлено. Відсутність кримінально-правових норм, що встановлюють таку відповідальність, пояснюється тим, що агротехнічні прийоми тривалий час були простими, аж до початку XX ст. хімічні добрива, стимулятори росту рослин і штучні засоби боротьби з шкідниками не застосовувалися, а шкідливий вплив промисловості і його відходів було незначним. Основу економіки того часу становило сільськогосподарське виробництво, а правове регулювання земельних відносин зводилося до регламентації землекористування і землеволодіння.

Як справедливо зазначає Є.В. Виноградова, регулювання використання природних ресурсів у минулому не мало самостійного значення і здійснювалося фрагментарно [5, с.71].

Одним із перших нормативно-правових актів, що встановлював кримінальну відповідальність за посягання на землю в Російській імперії, до складу якої входила в той час Україна, був «Судебник» 1497 р. [6].

Норми «Судебника» передбачали відповідальність за три різні види посягань на землю: за знищення чужого майна (сільськогосподарських культур) і порушення права володіння, що полягає у використанні чужої землі для випасу худоби; друге, яке являло собою збережене дотепер посягання, покарання за здійснення якого накладалося в основному з метою попередження більш тяжкого злочину; третє полягало в захопленні нерухомого майна.

Норми, що передбачали відповідальність за порушення земельних відносин у «Судебнике» 1497 р., в подальшому знайшли відображення без значних змін у стст. 84, 86 й 87 «Судебника» 1550 р. [7, с. 40-41].

Наступним актом, який регулював відносини щодо володіння, користування й розпорядження землею, у тому числі й кримінально-правовій охороні цих відносин, було «Соборное уложение» 1649 р.

Наступним нормативним документом, який закріплював кримінальну відповідальність за злочини в сфері земельних відносин, було «Уложения про покарання» 1845 р., що діяло практично без зміни, у частині відповідальності за порушення земельного законодавства до 1917 р.

У результаті реформи 1861 року, що скасувала кріпосне право, практично все населення Російської імперії одержало можливість здобувати землю в приватну власність.

Відомий історик і правознавець М.Ф. Владимирський-Буданов так характеризує земельні відносини цього періоду: «Нарешті, коли держава в період імперії чиститься від домішок, особисті права громадян вивільняються, але разом

з тим умовні і обмежені речові відносини цих останніх, що склалися в попередні часи, досягають до повного права власності, спочатку для деяких класів суспільства, для деяких верств суспільства, потім - для всіх» [8, с. 60].

Таким чином, тривалий період часу, починаючи з становлення державності у стародавніх слов'ян, кримінально-правова охорона земель зводилася до захисту права власності на землю і вирішенню межових спорів.

Вперше обов'язок охороняти землю від псування встановили Основи земельного законодавства СРСР від 13 грудня 1968 р. (ст. 11,13,17,50).

Так, ст. 13 Основ було зазначено, що «землекористувачі зобов'язані проводити ефективні заходи з підвищення родючості ґрунтів, здійснювати комплекс організаційно-господарських, агротехнічних, лісомеліоративних і гідротехнічних заходів щодо запобігання вітрової та водної ерозії ґрунтів, не допускати засолення, заболочування, забруднення земель, заростання їх бур'янами, а також інших процесів, що погіршують стан ґрунтів...

Спеціальної охороні підлягають сільськогосподарські угіддя, особливо зрошувані та осушені землі. Колгоспи, радгоспи, інші підприємства, організації та установи, що користуються землями сільськогосподарського призначення, зобов'язані охороняти, відновлювати і підвищувати родючість ґрунтів.

Промислові та будівельні підприємства, організації та установи зобов'язані не допускати забруднення сільськогосподарських та інших земель виробничими та іншими відходами, а також стічними водами.

Законодавством Союзу РСР і союзних республік можуть бути встановлені заходи матеріального заохочення землекористувачів, стимулюючі здійснення заходів щодо охорони земель, підвищення родючості ґрунтів і залученню до сільськогосподарський оборот невикористовуваних земель» [9].

Подальший розвиток норми щодо запобігання забрудненню або псуванню земель отримали у Кодексі України про адміністративні правопорушення від 1984 р., ст. 52 якого (у чинній редакції) звучить наступним образом: «Псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами, а так само невжиття заходів по боротьбі з бур'янами - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [10].

У чинному КК України ст. 239 КК України передбачено, що забруднення або псування земель речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля, - караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Ті самі діяння, що спричинили загибель людей, їх масове захворювання або інші тяжкі наслідки, - караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого [11].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що тривалий період часу, починаючи з становлення державності у стародавніх слов'ян, і аж до 1968 р. р., правова охорона земель зводилася до захисту права власності на землю і вирішенню межових спорів. Відсутність правових норм безпосередньо за псування, забруднення, захаращення земель пояснюється тим, що агротехнічні прийоми

тривалий час були простими, аж до початку XX століття хімічні добрива, стимулятори росту рослин і штучні засоби боротьби з шкідниками не застосовувалися, а шкідливий вплив промисловості і його відходів було незначним. Основу економіки того часу становило сільськогосподарське виробництво, а правове регулювання земельних відносин зводилося до регламентації землекористування і землеволодіння.

Зростання масштабів промислового виробництва, його концентрації, різке збільшення у зв'язку з цим шкідливих відходів виробництва, посилення хімічного та фізичного навантаження на довкілля зумовили необхідність перегляду підходів до вирішення екологічних проблем, і в тому числі до проблеми охорони земель, в результаті чого була створена чинна система запобігання забрудненню або псуванню земель.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України, 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Повесть временных лет. Ч. 1. Л., 1950. – 406 с.
3. Фроянов И.Я. Киевская Русь. Главные черты социально-экономического строя. СПб., 1999. – 372 с.
4. Коловангин П.М. Собственность на землю в России. История и современность. СПб. 2003 – 528 с.
5. Виноградова Е.В. Преступления против экологической безопасности: Дис. ... докт. юрид. наук. Ставрополь, 2001. – 528 с.
6. Памятки русского права. - М., 1955. - Т. 3.
7. Чернявская Т.А. Законодательные памятники России до 1917 года: Ч. I. «Судебник 1550 года». - Н. - Новгород, 1995.
8. Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права. - Ростов-на-Дону: Феникс. - Л., 1955 – 445 с.
9. Основи земельного законодавства СРСР від 13 грудня 1968 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakonbase.ru/content/part/214787>.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 1984 р. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122.
11. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України, 2001. - № 25-26. - Ст.131.

Колесник Яна Андріївна

Студентка 5 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник : Лень В.В

професор, к. ю. н., доцент

ПЕДОФІЛІЯ - ЯК ЗЛОЧИН ПРОТИ МАЛОЛІТНІХ ТА НЕПОВНОЛІТНІХ ЧИ ПРОЯВ ГОМОСЕКСУАЛІЗМУ

Одне з основних завдань кримінального законодавства є захист малолітніх і неповнолітніх від будь-яких протиправних посягань на їх життя, здоров'я, честь та гідність.

Якщо шлях від легалізації абортів до легалізації та введення в норму наукових дослідів на людських ембріонах і ненароджених дітях був не такий довгий і зайняв усього кілька десятків років, то шлях від легалізації та зведення в норму в окремих країнах світу гомосексуалізму до декриміналізації і зведення в норму педофільії скорочується все більше і прискорює свій темп.

Проблеми педофільії досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: А. Дишлєвий, Дж. Абель, Н. Харлоу, А. Ткаченко, А. Перехов, О. Бухановський, А. Андрєєв, Є. Доні, А. Ковальов, О. Дерягин, Л. Клейн, І. Кон, П. Сидоров, А. Соловйов, Г. Дерягин та ін.

Метою даної статті є спроба виявлення проявів педофілії через фактори гомосексуалізму, її вплив на членів суспільства та можливий результат цього впливу.

Всюди в світі, де тільки пропаганда гомосексуалізму змогла нав'язати після Другої світової війни свій порядок денний, одним з головних вимог було саме скасування або зниження віку сексуальної згоди – це і є одна з головних цілей угруповань педофілів, які діяли і діють під прикриттям руху за права гомосексуалістів, щодо свободи вільних нравів. Вимоги ці, як правило, задовольнялися в тих країнах, де гомосексуалісти здобули права, вік сексуальної згоди на гомосексуальні відносини різко знижений (Чехія - 15 років; Естонія- 14 років; Фінляндія-16 років; Угорщина-14 років; Латвія-16 років; Литва-14 років; Сербія-14 років; Іспанія-13 років тощо). [1,с.37]

На нашу думку це є руйнівним фактором насамперед інституту сім'ї, оскільки дитина – є її основним елементом. Сьогодні необхідно оберігати дитинство від посягань негативного і жорстокого світу.

Наприклад у 1995 року «Guide», американський журнал руху гомосексуалістів, помістив на своїх сторінках наступний вислів з однієї з публікацій: «Ми можемо пишатися тим, що рух гомосексуалістів прийняв до своїх лав деяких з тих, хто мав сміливість голосно заявити: діти природним чином сексуальні і заслуговують право висловлювати свою сексуальність, з ким би вони не побажали це робити. Ми повинні гордо заявляти, що секс – це добре, в тому числі дитячий секс ... Ми повинні робити це заради дітей!».[3, с. 339]

Це важко коментувати з позиції слов'янського виховання. Вважаємо, що такі публікації прямо впливають на розтління та розбещення малолітніх та неповнолітніх.

Так, наприклад згідно з DSM-4 ("Довідник з діагностики і статистики психічних розладів") Американської психіатричної асоціації, педофілія визначається як потяг дорослої людини (16 років і старше) до дітей 13 років і молодше, при дотриманні наступних умов :

1.потяг повинен мати сексуальний характер або інтенсивність сексуальних фантазій, сексуального потягу до реальних дітей, або дій сексуального характеру з ними;

2.потяг повинен тривати не менше 6 місяців;

3.різниця у віці повинна становити не менше 5 років.

Одразу ж постає питання, чи можна вважати особу, яка досягла 16 річного віку дорослою людиною? Враховуючи існуюче в Україні кримінальне законодавство, а саме ст. 22 КК України, яка передбачає вік з якого може наставати відповідальність за вчинення злочинів (з 16 років, в спеціально передбачених законом випадках з 14 років). Вважаємо, що треба чітко розмежовувати вік настання відповідальності за вчинення злочинів та вік у якому особу можна вважати дорослою психічно, психологічно та соціально сформованою людиною.

Педофілія зовні може виражатися як злочинами : зґвалтуваннями, вбивствами, сексуальними іграми, так і просто емоційною прихильністю.

Значна частина жертв сексуального насильства - дівчинки (70-85%). Хлопчики рідше є жертвами сексуального насильства (9-40%). У той же час переважна більшість гвалтівників дітей, жертвами яких ставали хлопчики, вважали себе гомосексуалістами. [4, с.88]

Наукові дослідження підтверджують схожість між гомосексуалізмом і педофілією. Статистика показує, що частка гомосексуалістів-педофілів, які домагаються хлопчиків, є набагато більшою, ніж частка педофілів, що мають пристрасть до протилежної статі.

Враховуючи це зазначимо, що пропаганда гомосексуалізму все ширше виявляється представленою в школах, і що в деяких країнах гомосексуалісти отримали право усиновляти дітей, це повинно би особливо хвилювати. Зараз у світі фактично легалізується педофілія, а діти, залишившись без найменшої підтримки закону, стають легкою здобиччю. З'являється все більше свідчень того, що члени деяких гомосексуальних асоціацій, визнаних законом, здійснюють сексуальні зазіхання на малолітніх та неповнолітніх.

Більшість наукових досліджень, ми вважаємо, показують: гомосексуалізм та педофілія є результатами важких психофізичних і поведінкових проблем, хоча є й інші наукові дослідження, які вказують на те, що такі прояви сексуальних уподобань є вродженими.

Отже, міжнародний досвід щодо легалізації гомосексуалізму та педофілії, ми вважаємо, сприяє руйнації законодавства, яке покликане захищати малолітніх та неповнолітніх від сексуального насилля. Це є неприйнятним, оскільки саме вони є важливим елементом інституту сім'ї, а сім'я є головною складовою будь-якої держави.

Список використаної літератури

1. Дерягин Г. Б. Педофілія: пояснення для сторонніх - Сексологія і сексопатологія, 2006. - № 2. - с. 37-46
2. Дерягин Г. Б. Педофілія - www.malchishki.ru/5/teman1.php // Некомерційний мережевий журнал про дітей і підлітків "хлопчаки нашого двору" № 5, червень 2007
3. Клейн Л.С. Інша любов. Природа людини і гомосексуальність - 1001. СПб. : Фоліо-Прес, 2000. с. 339
4. Дерягин Г. Б. "Кримінальна сексологія": Курс лекцій для юридичних факультетів. - М.: Московський університет МРД РФ, Вид-во "Щит-М", 2008. - с. 88

Костенко Ксенія Анатоліївна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблистий В.В

кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДИТИНСТВА В УКРАЇНІ ЯК НАГАЛЬНА ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ

Актуальною проблемою на сьогодні, що потребує ретельного вивчення, є проблема насильства. Сьогодні наше суспільство переживає складні часи: зниження життєвого рівня населення, збільшення розриву між потребами і можливостями людей, та як наслідок, зростання насильства у багатьох соціальних сферах і в першу чергу, по відношенню до найменш захищених та найслабших категорій громадян.

Сім'я як основний осередок суспільства виконує найважливіші соціальні функції, відіграє значущу роль у житті людини. У сім'ї дитина робить перші кроки на довгому шляху своєї соціалізації. У сім'ї формуються її потреби й батьки чи опікуни задовольняють їх [1, с. 5]. Однак у цьому осередку, який мав би захищати права дітей, часто наявні знущання та насильство. Насильство над дитиною в сім'ї є поширеним явищем у сучасному світі. Воно викликає велику тривогу, оскільки діти – найнезахищеніша частина суспільства та майбутнє нашої країни.

Жорстока поведінка з дітьми, нехтування їхніми інтересами можуть мати різні види й форми, але їхні наслідки завжди завдають серйозної шкоди фізичному й психічному здоров'ю, розвитку й соціалізації дитини, нерідко становлять загрозу її життю чи навіть спричиняють смерть [2, с. 3].

За визначенням Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» насильство в сім'ї трактується як «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психіч-

ного чи економічного спрямування одного члена сім'ї щодо іншого, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю». Закон розрізняє чотири види домашнього насильства: фізичне, психічне, економічне, сексуальне [3].

Серед основних причин насильства в родині виокремлюють такі:

- низький рівень культури в суспільстві, гендерні стереотипи;
- економічна криза у країні, слабка захищеність жертви з боку держави та правоохоронних органів;
- низький рівень особистісної культури, зловживання алкоголем і наркотиками;
- психічна неврівноваженість насильників;
- віктимна, провокаційна поведінка жертв насильства [4, с. 25].

Існує безліч чинників, які спричиняють жорстоке ставлення до дітей у сім'ї з боку батьків. На думку Колбіної Т. В. можна виокремити такі чинники:

1. У сім'ї, де прийняте жорстоке ставлення до дітей, дитина часто є мішенню, на яку «падають всі шишки». Її вважають особливою, такою, що

відрізняється від інших, дуже активною, або, навпаки, дуже пасивною і т. п., і тому вона стає об'єктом агресії членів сім'ї. Дитина може бути схожа чи нагадувати своєю поведінкою ненависного родича, бути улюбленцем одного з членів сім'ї, може мати фізичні чи розумові вади, чим і викликає жорстоке ставлення до себе з боку когось із членів сім'ї.

2. Критичні ситуації чи збіг обставин часто зумовлюють спалах жорстокої поведінки. До таких можна віднести втрату роботи, розлуку з коханою людиною, смерть близької людини, небажана вагітність чи інші обставини, принципово важливі для дорослого.

3. Дуже часто причиною жорстокого ставлення до дитини є нестача елементарних знань про дитячий розвиток. Очікування, що двомісячна дитина відреагує на покарання, а в шість місяців може стежити за своїм сечовим міхуром і випорожненнями, наївно, адже дитина не може контролювати ці процеси ні фізіологічно, ні психічно. Не знаючи цього, батьки можуть карати дитину.

4. Модель домашнього насильства зазвичай передається від покоління до покоління. Жорстоке покарання не вважають насильством щодо дітей, а розглядають як сімейну традицію. [5, с. 25]. На переконання Т. Гончарової, якщо батьки в дитинстві були жертвами насильства чи їхніми потребами нехтували, то щодо своїх дітей вони будуть застосовувати ті самі насильницькі методи виховання [6, с. 48 – 50].

Діти, які зазнали насильства будь-якого виду, соціалізуються важко: у них порушені зв'язки з дорослими, бракує елементарних навичок спілкування з однолітками, вони не володіють достатнім рівнем знань, а тому часто не можуть завоювати авторитет у школі тощо. Вирішення своїх проблем діти – жертви насильства – часто знаходять у кримінальному, асоціальному середовищі, що, на жаль, часто пов'язане з виробленням у них пристрасті до алкоголю, наркотиків, вони починають красти і вчиняти інші протиправні дії.

Дівчата нерідко рано починають займатися проституцією, у хлопчиків може бути порушена статевая орієнтація. І ті, і інші згодом мають проблеми зі створенням власної сім'ї, вони не можуть дати своїм дітям достатньо тепла, оскільки в них не сформована емоційна сфера, вони не набули позитивного досвіду в дитинстві.

Таким чином, будь-який вид насильства, пережитий у ранньому віці, формує в дітей і підлітків такі особистісні й поведінкові якості, які роблять їх малопривабливими і навіть небезпечними для суспільства, яке саме їх і спровокувало.

Отже, слід задуматися над цією проблемою, бо вона стає все більш поширеною в нашому сучасному світі. Тому насильство над дітьми в сім'ї потребує профілактики. В першу чергу потрібно: налагодити контакти та надати підтримку жертвам насильства; створити атмосферу безпеки та довіри; розробити й реалізувати корекційні програми; здійсненими правовою просвіти дітей; взаємодіяти з правоохоронними органами, службами соціального захисту, медичними закладами тощо. Особливу увагу слід приділяти кримінально-правовій охороні дитинства в Україні.

Список використаних джерел

1. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / уклад. : Г. Ю. Мустафаєв, І. І. Довгаль. – К. , 2011. – 192 с.
2. Виявлення, попередження і розгляд випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми : метод. матеріали для працівників освіти / авт.- упор. : С. Буров, І. Дубиніна, Ю. Онишко, Л. Смилова, М. Ясиновська. – К. : Видав. дім «КАЛИТА», 2007. – 36 с
3. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (Науково-практичний коментар) / за ред. О. М. Рудневої. – Х. : Східно-регіон. центр гуман.осв. ініціатив, 2005. – 160 с.
4. Харламова І. Попередження домашнього насильства над дітьми / І. Харламова // Соц. педагог. – 2010. – № 12. – С. 23 – 33.
5. Колбіна Т. В. Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів: теоретико-методологічний аспект : монографія / Т. В. Колобіна. – Х. :ВД «ІНЖЕК», 2008. – 392с
6. Гончарова Т. В. Насильство дітей у сім'ї: умови, причини й фактори:Соціальна педагогіка: теорія та практика № 1, 2013 виникнення / Т. В. Гончарова // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 4. – С. 47–53.

Барановська Неоніла Василівна
курсант 4 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Академія митної служби України»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Коросташова І.М.
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБИСТІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО ЗЛОЧИНЦЯ

Питання професійного злочинця в науці кримінології визнається найскладнішим, так як кримінальний професіоналізм обумовлений систематичним веденням антисоціального способу життя, вчиненням злочинів у вигляді промислу і в цьому зв'язку об'єктивно утворює масив діянь, який не можна віднести в цілому до жодного виду злочинності — рецидивної, групової, поодинокій, неповнолітніх.

До вивчення проблем професійної злочинності зверталось чимало науковців, серед яких Ю. Антонян, Н. Бруханський, Д. Воронов, О. Гурова, В. Кудрявцев, С. Познишев, М. Чубинський, Д. Шестаков та ін. Їх дослідження, безумовно, мають велике значення як для теорії кримінології, так і для правозастосовчої практики. Разом із тим потребує уточнення саме поняття «особистість професійного злочинця», визначення його особливостей. Це зумовлює актуальність розгляду зазначених питань.

Особистість професійного злочинця – це особистість, яка систематично скоює однотипні злочини, в яких виявилася її антигромадська спрямованість та яка виражає сукупність негативних соціально значимих властивостей, що, у поєднанні з зовнішніми умовами й обставинами, впливають на характер злочинної поведінки [1, с. 142].

Вивчення особистості професійного злочинця передбачає дослідження видів кримінологічних характеристик, які допоможуть з'ясувати всі її структуроутворюючі

елементи. Система цих соціальних характеристик охоплює: кримінально-правову, соціально-демографічну, морально-психологічну характеристику.

Кримінально-правова характеристика ґрунтується на таких кримінально-правових категоріях, як вид, характер і ступінь тяжкості скоєних злочинів, співучасть, тривалість злочинної діяльності, форма вини, вид і розмір призначеного покарання.

Особистість професійного злочинця як суб'єкта суспільних відносин визначається соціально-демографічними елементами, що стосуються соціального статусу, кола зв'язків і соціальних ролей. В основі такої характеристики є: стать, вік, освіта, сімейний стан, соціальне становище. Але ні вік, ні стать професійного злочинця не зможуть дати необхідної інформації для пояснення причин становлення особи як професійного злочинця. Хоча певну несподіванку несуть дані про вікову структуру контингенту професійних злочинців. Здавалося б, з урахуванням необхідності мати досить широкий комплекс знань, навичок, умінь аж до автоматизації їх використання в цьому контингенті повинні переважати особи середнього та старшого віку. Фактично ж, за даними вибірових досліджень, більшість професійних злочинців виявилися особами молодого (включаючи неповнолітніх) або середнього віку. Найбільшу частку склали особи віком 19-35 років (77 %) [2, с. 248].

Морально-психологічна характеристика сприяє розкриттю та виявленню механізмів взаємодії особи з найближчим мікросередовищем, визначенню ціннісних орієнтацій і установок, з'ясуванню несприятливих умов, під впливом яких формується особистість професійного злочинця. Морально-психологічна характеристика особистості передбачає аналіз соціально-ролевих функцій індивіда, з'ясування того, який статус має особа в сім'ї, трудовому колективі, в колі друзів і знайомих. Морально-психологічна характеристика охоплює найрізноманітніші прояви суб'єктивного світу. Під психологічними особливостями особистості злочинця розуміють відносно стабільну сукупність індивідуальних якостей, які визначають її типові форми поведінки.

Інтегруючою властивістю, що відрізняє професійного злочинця як соціального типу, є його суспільна небезпека. Іншими словами, його здатність усвідомлено, систематично порушувати суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом. Ця здатність визначається негативним змістом ціннісно-нормативної системи особистості.

Спотворення ціннісно-нормативної системи особистості проявляється у формі антисоціальної, асоціальної та недостатньо вираженої соціальної установки особи.

Оскільки поняття «особистість професійного злочинця» має соціально-правовий характер, об'єднує загальносоціальне поняття «особистість» і юридичне поняття «професійний злочинець», то вивчення лише злочину виявляє в собі його антигромадську спрямованість, але не розкриває повністю його соціальної сутності. Правильна думка про людину в цілому можлива лише на підставі всіх його ознак як особистості. А тому тільки сукупність і співвідношення соціально-позитивних і соціально-негативних якостей дають повне уявлення про особу, яка скоїла злочин.

Особистості професійного злочинця властива певна система морально-психологічних переконань, особливостей, установок, інтелектуальних, емоційних і вольових якостей. Морально-психологічні особливості особистості професійного злочинця перебувають у діалектичному зв'язку з його соціальними особливостями, а тому повинні розглядатися в цій єдності.

Характерною особливістю особистості професійного злочинця є наявність і підтримка необхідного для певного виду злочинної діяльності комплексу знань, навичок, умінь і прагнення до найбільшої спеціалізації. Підготовка професійного

злочинця, з одного боку, спирається на вже наявний кримінальний досвід певної категорії злочинців, з іншого - вдосконалюється методом «проб і помилок» відповідно до сучасних соціальних умов, форм боротьби правоохоронних органів з тим чи іншим видом злочинів. Професійно-злочинна діяльність виробляє у її носія певні практичні навички та вміння, нерідко доведені до автоматизму, які й забезпечують оптимальні можливості досягнення мети при мінімальному ризику. Цим пояснюється і різноманіття специфікацій у злочинній діяльності, постійне вдосконалення її кримінальних способів і засобів.

Обов'язкова риса особистості професійного злочинця - адаптація в кримінальному середовищі. Людина, що стає на шлях скоєння злочину у вигляді промислу, відмовляється тим самим від дотримання встановлених у суспільстві норм поведінки і набуває, освоює абсолютно нові, характерні саме для злочинного середовища. При цьому систематична злочинна діяльність обумовлює і певний спосіб життя, систему спілкування з усіма його наслідками. Природна психологічна потреба в спілкуванні, що залишається в особі, реалізується вже в тому середовищі, яке близьке до його орієнтацій та установок. Водночас саме існування цього середовища нерідко і визначає подальшу поведінку професійного злочинця. У ній він знаходить підкріплюючі стимули та досвід, намагається забезпечити свою безпеку тощо. Характерно, зокрема, що в місцях позбавлення волі при розподілі новоприбулих засуджених більшість прагне потрапити в ті колективи, де більше осіб, засуджених за аналогічні злочини.

Велику роль у встановленні і підтримці кримінальних зв'язків відіграють традиції, звичаї («закони») та інші неформальні норми поведінки професійних злочинців, які виступають своєрідними регуляторами мікрогруп і навіть категорій злочинців. Дія багатьох таких норм може поширюватися не тільки на певну місцевість, але й виявлятися в масштабі країни (наприклад, санкції за ті чи інші порушення). Існування неформальних правил поведінки в кримінальному середовищі забезпечується особливостями протиправного способу життя, що вимагає обов'язкової регуляції деяких його сторін, особливо взаємовідносин окремих осіб і мікрогруп. Деяке розходження норм обумовлено національними традиціями та місцевими особливостями.

Важливими особливостями особистості професійного злочинця, пов'язаними з його приналежністю до злочинного середовища і підпорядкуванням правилам поведінки в ньому, є знання жаргону, «блатного фольклору», а також система кличок і татувань.

Аналіз кримінологічної характеристики професійного злочинця свідчить про те, що така його властивість, як злочинний професіоналізм, повинна бути врахована законодавцем у Кримінальному Кодексі України відповідно до загальних принципів кримінального права, констатуючи суспільну небезпечність особи в необхідних межах і охоплюючи саме кримінально-правові наслідки та у програмах по боротьбі із злочинністю. Крім того, наявність законодавчої формули, яка визначає професійне вчинення злочину, повинна дозволити оперативним підрозділам не тільки спостерігати за діяльністю професійних злочинців, а й вживати кримінальні процесуальні заходи щодо припинення можливих злочинів, застосування превентивних заходів. Це може виражатися у профілактиці професійної злочинності, наприклад, в забороні придбання особою визначених технічних засобів, її обов'язку повідомляти про своє місцезнаходження та місце проживання. Також треба пам'ятати, що спеціалізація суб'єкта у вчиненні злочинів має і певний доказовий потенціал, оскільки з її аналізу можна отримати інформацію про методи вчинення злочинів у минулому та діянь, які інкримінуються особі, ставлення особи до скоєного, можливу поведінку під час досудового розслідування.

Список використаної літератури:

1. Карлаш Р. *Особистість професійного злочинця та методика її ідентифікації* // Підприємництво, господарство, право. - 2011. - № 6. - С. 140-143.
2. *Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник* / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В.В. Голіни. - 2-ге вид. перероб. і доп. - Х.: Право, 2009. - 288 с.

Єременко Анна Олександрівна
ДВНЗ «Академія митної служби України»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Коросташова І.М.
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБА НЕПОВНОЛІТНЬОГО ЗЛОЧИНЦЯ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

На сучасному етапі швидких і масштабних соціально-економічних і політичних змін в українському суспільстві особливо важко доводиться молоді з її ще невисоким світоглядом, динамічною системою цінностей. Виникають конфлікти у взаємостосунках підростаючого покоління з традиційними суспільними інститутами. Це, в значній мірі, призводить до того, що збільшується число агресивно налаштованих молодих людей, які визнають насильство звичним способом протидії соціальному середовищу.

Найважливішу роль у складній взаємодії багатьох обставин, які обумовлюють злочин, відіграє особа злочинця, в якій відображаються усі ознаки та особливості кримінального діяння. Вивчення особи злочинця було і залишається однією з центральних проблем кримінології.

Поняття злочинності неповнолітніх пов'язане з певними віковими межами і включає чотири вікові групи неповнолітніх: 14-15; 15-16; 16-17 і 17-18 років. Проте деякі явища, які впливають на злочинність неповнолітніх цих груп, наявні й серед підлітків молодшого віку (10-13 років), а також осіб молодого віку (18-21 і 22-25 років), що важливо враховувати під час розроблення профілактичних заходів. Отже, злочинність неповнолітніх — це сукупність злочинів і осіб, які їх вчиняють, у віці від 14 до 18 років. [5, С. 471]

Частка злочинів, вчинених неповнолітніми, у загальній злочинності становить 10 %. Жіноча злочинність неповнолітніх співвідноситься із чоловічою у пропорції 1:15, міська до сільської — 3:1, молодшої вікової групи (14 — 15 років) до старшої (16 — 18 років) — 1:3. Групові злочини серед неповнолітніх становлять 60 — 70 %; 15 % усіх злочинів вчиняється у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння; 80 % злочинів, вчинених неповнолітніми, вчинюють неподалік від свого місця проживання, навчання чи роботи (необхідно зазначити, що частка осіб чоловічої статі серед неповнолітніх злочинців перевищує її питому вагу серед населення цієї вікової групи. Частка дівчат-злочинців, навпаки, значно менша). Суттєвим є те, що питома вага осіб жіночої статі в злочинності неповнолітніх у 3 — 4 рази менша порівняно з аналогічними показниками дорослої жіночої злочинності. І це незважаючи на те, що кількість жінок у країні більше, ніж кількість чоловіків.

Характеристика особи злочинця, вивчення її властивостей та ознак дозволяє правильно визначити характер і ступінь суспільної небезпеки злочинного діяння, встановити причини конкретного злочину та злочинності в цілому.

Вивчення особи злочинця передбачає дослідження як особи злочинця, злочинної поведінки, так і способу життя злочинця, особливостей його соціального середовища, зв'язків і стосунків; дозволяє, як відомо, виявити і вивчити зовнішні соціальні фактори формування негативних рис особи (антисуспільної спрямованості, відповідних поглядів, уявлень, орієнтації тощо), які, своєю чергою, стають без-

посередньою причиною злочинної поведінки, взаємодіючи з конкретними життєвими ситуаціями.

Слід звернути увагу на те, що злочинність, вчинена неповнолітніми, є стабільною. На думку кримінологів, майже 40 % насильницьких злочинів, вчинених неповнолітніми – як хлопцями, так і дівчатами притаманний мотив самоствердження через абсолютну владу над жертвою, глузування над її беззахисністю, вміщення гніву та агресії.

До соціально-демографічної характеристики особи неповнолітніх, які вчинили злочини, щільно прилягає їх освітньо-культурний рівень. Так, абсолютна більшість засуджених мають неповну середню освіту – 72 %, натомість базову середню освіту на момент вчинення злочинів встигли здобути лише 15 %. Середню спеціальну освіту мають 12 % неповнолітніх дівчат. Початкову освіту – три класи – мали 1 %.

Традиційно соціально-демографічною ознакою кримінологічної характеристики особи злочинця є характеристика родин, в яких виховувались неповнолітні. Вихованці з неповної сім'ї, дитячих будинків, вихованці родичів загалом становили понад 100 % неповнолітніх осіб. Мова йде перш за все про внутрішню ситуацію в сім'ї, а саме про сімейне неблагополуччя (пияцтво, наркоманію, статеве насильство, прояви сімейної жорстокості, цинізм тощо). [4, С. 143]

Наступною складовою кримінологічної характеристики особи злочинця неповнолітнього віку є морально-психологічні якості особистості. Засуджені неповнолітні мають серйозні та глибокі деформації моральних та правових ціннісних орієнтацій: на першому місці орієнтація на престиж, авторитет у групі спілкування будь-якою ціною; зміцнення життєвих цілей у бік психологічного комфорту до групи негайного задоволення, споживацтва; відсутність само достатку щодо своєї природної зовнішності та реакції на однолітків з привабливою зовнішністю; притягнення їх до відповідальності, а тим більше застосування суворих заходів покарання і фактичне їх покарання.

В емоційно-вольовій сфері у неповнолітніх, які вчинили злочини, спостерігається послаблення почуття сорому, розвитку байдужого ставлення до переживань інших. Фіксується нестриманість, грубість, хитрість, відсутність самокритичності. Груповим насильницьким діям неповнолітніх дівчат властива насолода від спостереження фізичного насильства, коли згряя підлітків дають виявляти свій емоційно-вольовий афект на вже поваленому потерпілому. При цьому проявляється феномен агресивності та виняткової жорстокості. Можна припустити, що насильство неповнолітніх – це з одного боку, форма самоствердження, а з другого – адаптація до агресивного підліткового середовища. Науковці звертають увагу на те, що останнім часом жінки набувають чоловічі риси характеру. Серед них можна виділити такий, як емоційно нестійкий стан, схильний до афективних спалахів психіки, що в сукупності призводить до вчинення насильницьких злочинів.

Слід зазначити, що неповнолітнім, які вчинили злочини, притаманні однакові негативні якості. Так, злодії звикли задовольняти свої матеріальні потреби аморальним шляхом, хулігани виявляють агресивність щодо оточуючих, вбивці не цінують людського життя. Всі опитування та дослідження науковців можна звести до таких висновків: у значної кількості неповнолітніх не сформоване правильне поняття благополучної родини; їх приємні спогади неадекватні за своєю позитивною наповненістю; неповнолітні мали проблеми в загальноосвітній школі: відвідували школу нерегулярно, деякі - не відвідували зовсім чи й не починали вчитися; вони не мали улюбленого навчального предмета, інтересу до перебування в школі в позаурочний час, не були учасниками гуртків, знаходилися у постійному конфліктному стані з вчителями та соціальними педагогами тощо; нерідко кримінальний досвід підлітки отримували під впливом кримінальних друзів, які обіцяли грошову винагороду за сприяння у вчиненні злочину або ж, навпаки, погрожували фізичною

розправою у разі невиконання ними тих чи інших дій; більшість неповнолітніх вперше з друзями старшого віку спробували наркотики та вживали алкоголь.

Отже, аналіз особливостей особи неповнолітнього злочинця дозволяє дістати висновків, що вивчення особи, яка вчинила злочин, є складним завданням в кримінології, про що свідчать різні точки зору кримінологів. Неповнолітніх злочинців можна віднести до таких типів злочинця, як: ситуативний, нестійкий, злісний. Необхідно зазначити, що неповнолітні особи дівчата-злочинці характеризуються як такі, що піддаються навіюванню; вольові якості їх м'якше, ніж у чоловіків; злочинність вчиняється у період вагітності без чоловіка; небажання виховувати дитину у складних матеріальних умовах (вбивство новонародженої дитини). Крім того, неповнолітнім дівчатам-злочинцям характерна більша жорстокість, агресивність, ніж у хлопців.

Отже, враховуючи певні особливості злочинності неповнолітніх, а також особливості чоловічої і жіночої злочинності, доцільно було б розмежовувати на: злочинність неповнолітніх жіночої статі та злочинність неповнолітніх чоловічої статі.

Список використаної літератури:

1. Абросімова Ю. Значення суспільно-економічного становища в сім'ї у структурі причин і умов злочинності неповнолітніх в Україні // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. – Львів, 2003. – С. 371-377;
2. Бузало П. Молодіжна злочинність – специфічне соціально-правове явище // Підприємництво, господарство і право. – 2006. - № 10. – С. 104-108;
3. Гродецька Н.М. Злочинна поведінка неповнолітньої особи як наслідок сімейного неблагополуччя // Південноукраїнський правничий часопис. – 2008. - № 3. – С. 40-43;
4. Дядик О.М. Злочинність серед неповнолітніх // Науковий потенціал майбутнього України на шляху до Європейської інтеграції. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 142-144;
5. Михайлов О.С., Горбань А.В., Мішук В.В. Кримінологія: навч. посіб. – Київ: «Знання», 2012. – С. 563. – (Вища освіта XXI століття).

Ніколенко Владислава Володимирівна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шевченко Т.В.

викладач

ЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА

Злочинність неповнолітніх залишається однією з найважливіших проблем суспільства. На думку багатьох вчених, зростання підліткової злочинності пов'язано, перш за все, з соціально-економічною кризою, що супроводжується деформацією фундаментальних морально-етичних цінностей. Жертвами неповнолітніх зазвичай стають тварини, люди похилого віку, однієї або молодші за віком особи. Не поодинокими є випадки, коли процес знущання над такими "жертвами" неповнолітні знімають на мобільний телефон, щоб згодом розмістити у соціальній мережі Інтернет. Якщо говорити про особливості злочинності неповнолітніх, то слід спочатку звернути увагу на те, як до цього явища відносяться самі підлітки [1, с.11-12].

Дитяча злочинність з кожним роком змінюється та модернізується, тому ця тема є *актуальною*. За кінець 2012 року на обліку в підрозділах кримінальної міліції у справах неповнолітніх знаходилося 56945 неповнолітніх, а кінець 2013 року – 53846 таких осіб. У 2013 році працівниками міліції за різні правопорушення до органів внутрішніх справ доставлено близько 83 тис. неповнолітніх, із них 20048 за вчинення злочинів; 17191 – за адміністративні правопорушення; 23031 – за бро-

дяжництво та 5285 – за жебракування. Із числа затриманих неповнолітніх 13556 поміщено до притулків для неповнолітніх місцевих державних адміністрацій, 881 – до приймальників-розподільників для неповнолітніх органів внутрішніх справ і понад 2820 – до медичних закладів, 42885 дітей повернуто батькам (опікунам) [6].

Склалася загрозлива статистика злочинності неповнолітніх, котра у декілька разів перевищує темпи зростання злочинності дорослих. Кримінально активні підлітки стають резервом для дорослої та рецидивної злочинності. Вчинення злочинів неповнолітніх являється нерозривний зв'язок з наркоманією. Ці злочини проявляються у:

1) злочинах, вчинених під безпосереднім впливом наркотиків: убивствах, тілесних ушкодженнях, зґвалтуваннях, хуліганствах тощо;

2) злочинах, вчинених з метою заволодіння грошима або речами для придбання наркотиків. Сьогодні частка таких злочинів становить понад 10 % від усієї сукупності крадіжок, розбоїв, грабежів, вимагань;

3) протиправних діяннях, пов'язаних з виготовленням та збутом наркотиків, найнебезпечніші з яких відносяться до наркобізнесу і мають ознаки організованої злочинності [7].

Зростання кількості неповнолітніх споживачів наркотичних речовин сприяє зростанню злочинності, пов'язаної з виготовленням, збутом, а також їх вживанням. До 90 % насильницьких злочинів і 70 % корисливих злочинів, за даними вибірових досліджень, було вчинено саме у такому стані. Впродовж 5 місяців 2012 р. за участю 12 152 підлітків було скоєно понад 14 600 злочинів [8].

Метою даної статті є аналіз проблем злочинності неповнолітніх та визначення ефективних шляхів їх попередження й профілактики.

Злочинність неповнолітніх не є новою темою і тому протягом років багато вчених досліджували такі злочини. Серед робіт українських кримінологів слід визначити: Ю.М. Антоняна, Т.С. Барила, В.І. Барка, І.П. Бошкатова, Ф.Г. Бурчака, В.М. Бурдіна, А.Я. Гришка, Г.О. Душейка, Д.А. Корецького, Н.Ю. Максимова, П.П. Михайленка, Л.А. Мороз, Л.І. Мороз, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, С.І. Яковенка та ін.

Відділом позашкільної освіти, виховної роботи та захисту прав дитини узагальнено оперативну інформацію про стан злочинності серед неповнолітніх за 6 місяці 2013 року, що надійшла від Міністерства освіти і науки, молоді та спорту АР Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій.

Так, у I півріччі 2013 року на обліку в підрозділах кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ України знаходилося 12837 учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів. З числа неповнолітніх цієї категорії 1,6% – у віці 6-10 років, 18,4% – у віці 11-13 років (причому кількість неповнолітніх цієї категорії у порівнянні з аналогічним періодом 2010 року зросла на 4,1%) , 80% – у віці 14-18 років. Із загальної кількості дітей, які перебували на обліку, – 652 з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Дівчат на обліку – 1887 осіб, що складає 14,7% від загальної кількості поставлених на облік. За 6 місяців 2013 року неповнолітніми скоєно 11781 адміністративне правопорушення, що на 59,4% більше, ніж за аналогічний період 2012 року. За звітний період неповнолітні скоїли 4551 злочини, що на 3% більше, ніж у січні-червні 2012 року [2].

До того ж, злочинність неповнолітніх має тенденцію до “омолодження”. За даними спостережень одну п'яту суспільно небезпечних діянь неповнолітніх вчиняють малолітні, тобто особи, яким не виповнилось 14 років і які не є суб'єктами злочину [4]. Наведені статистичні дані дають змогу усім відповідальним особам за виховання дітей занепокоїтись, зробити відповідні висновки і усіма можливими заходами не допустити збільшення кількості правопорушень неповнолітніми. Щодо

заходів, то виховання неповнолітніх після скоєння ними кримінальних правопорушень і звільнення з місць позбавлення волі, які повторно скоїли злочин. На практиці ми зустрічаємося зі спрощеним підходом і оцінкою рецидиву: якщо збільшився відсоток рецидивної злочинності в загальній масі злочинів - значить справи погані. При цьому, однак, упускається з виду, що оцінка рівня рецидиву не може бути однозначною, внаслідок складності явища і його місця в структурі злочинності. Уявімо собі, що в якій-небудь області було скоєно 1000 злочинів. Вчинили їх 1000 злочинців. З них рецидивістів було 250 (25%). На наступний рік, у цій самій області скоєно знову 1000 злочинів. Рецидив склав 20%, а через рік, він знизився до 10%. Зрозуміло, що, хоча рецидив зменшився на 15%, на стільки ж зросло число так званих первинних злочинців - із числа тих, хто раніше злочинів не вчиняв. Можливо також, що ті рецидивісти. Тому єдиним виходом на сьогодні залишаються профілактичні заходи, плідна праця з неповнолітніми, об'єднуючи зусилля як державних органів, навчальних закладів різного рівня і особливо батьків, опікунів, піклувальників.

Що стосується профілактики вчинення неповнолітніми злочинів, то сюди можна віднести профілактику здійснювану педагогічними працівниками, батьками, відділами позашкільної освіти, виховної роботи шкіл та інших навчальних закладів. Так, в Дніпропетровському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти до програми курсової підготовки практичних психологів внесено додатково лекції: "Профілактична модель психологічного супроводу навчально-виховного процесу", "Профілактика девіантної поведінки учнів", "Профілактика порушень у розвитку особистості", "Профілактика виникнення психотравмуючих ситуацій", "Профілактика шкільної дезадаптації", "Профілактика соціальної дезадаптації", "Методика проведення психолого-педагогічного консиліуму з проблемної поведінки дітей та підлітків"[5].

Дієвими заходами щодо боротьби з дитячою злочинністю можна назвати наступні:

- по-перше, неповнолітні громадяни найбільше піддаються суспільному впливу, тому потрібно посилити контроль за відношенням дорослих до своїх та чужих дітей, це питання повинне охоплювати усі галузі нашого життя – освіту, та ін.;

- по-друге посилити контроль за неблагополучними сім'ями, тобто контроль за нормальним фізичним, психологічним, моральним та іншими розвитком дітей, підлітків, а також пропагувати ідею прийомних сімей, якщо ситуація в країні не сприяє розвитку дитячих будинків;

- по-третє, кожна сім'я, кожна інтелектуально розвинена доросла людина повинна усіма засобами перешкодити, не допустити щоб хтось втягував, залучав до антигромадської, злочинної діяльності використовував дітей, у своїх цілях, тому, що перш за все, діти – це наше майбутнє, і яке воно буде залежить від нас [9].

ВИСНОВОК. Профілактику злочинності серед неповнолітніх, а також залежних від наркоманії, що є головним фактором вчинення злочинів, як особливо тяжких так і тяжких повинна здійснюватися так:

- керівникам усіх підрозділів органів внутрішніх справ повинні включати питання профілактики правопорушень серед неповнолітніх окремим розділом у плани роботи на звітний період, забезпечувати контроль за діяльністю підлеглих у цьому напрямку і вживати заходів до підвищення їх професійної майстерності. Зокрема, слідчі підрозділи мають виявляти детермінанти злочинів, вживати заходів для їх усунення, всебічно з'ясовувати відомості про осіб правопорушників та інформувати про них кримінальну міліцію у справах неповнолітніх;

- профілактичну роботу органи внутрішніх справ повинні проводити у тісній взаємодії з іншими суб'єктами, які мають відношення до виховання дітей, підлітків:

навчальними закладами, адміністраціями підприємств, військоматами, засобами масової інформації, тощо.

Список використаної літератури:

1. Пашенко В.М. Особливості злочинності неповнолітніх//Проблеми протидії злочинності неповнолітніх: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (20-21 квітня 2006 року) / За заг. ред. д.ю.н., проф. В.П. Петкова, к.ю.н. Цимбалюка М.М. – Кіровоград: Кіровоградський юридичний інститут ХНУВС, 2006.-150с.
2. Стан та структура злочинності в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs.,> ministry@mon.gov.ua.
3. Підліткова злочинність як прояв кризи правосвідомості неповнолітніх // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ 2005, №2 – с.102.
4. Наукова стаття: «Детермінанти злочинності неповнолітніх»: Бугера О. І., 2009р. – с. 36.
5. Стан та структура злочинності в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ministry@mon.gov.ua>.
6. Гравина А.А., Кашепов В.П., Кошаева Т.О. и др. Уголовная ответственность несовершеннолетних: Научно-практическое пособие/Под ред. В.П. Кашепова. – М.:Юрид. лит., 1999.–160 с.
7. Сахно Ю. Діти – наше майбутнє ... Чи розуміємо це ми ?//Міліція України. – 2004. – №3. – С. 3.
8. Кримінологія. Особлива частина.:Навч. посіб. для студ. юрид. спеціальностей вищих закладів освіти//І.М. Даньшин, В.В.Голіна, О.Г.Кальман; За ред. І.М. Даньшина.– Харків: Право, 1999. – С. 133.
9. Курс кримінології: Особлива частина: Підручник: У 2 кн./ М.В.Корнієнко, Б.В.Романюк, М.І.Мельник та ін.; За ред. О.М.Джузи. К.: Юрінком Інтер, 2001. – С. 168.

Параскевич Ілона Андріївна,

Азімова Роза Гюльбалаївна

Студентки IV курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Олійников Г.В.

кандидат медичних наук, доцент

ИДЕНТИФИКАЦИЯ СЕРИЙНЫХ ПРЕСТУПНИКОВ ПО ПСИХОПАТОЛОГИЧЕСКИМ ПРИЗНАКАМ

Серийные преступники, убийцы это люди, которые в силу ряда причин превратились в особей, смысл существования которых – уничтожение людей.

Агрессивные инстинкты, тревоги, депрессия, психические расстройства феномен человеческий, поэтому насилие, жестокость, вспыльчивость многомерны и многолики [15,16]. Распознавание и отношение к маниям, бредам, аффективным расстройствам, способность их распознавать зависят от личностных способностей, состояния, свойств, черт, обстоятельств, позиций, подходов, специальности и т.д.[3,13]. Другими словами, взгляд человека, отношение насильника на его противоправное действие, на насилие не совпадают со взглядом самого себя на свой поступок [14].

Мотивы насилий по разным формам и типам, в качестве движущей силы и цели, видят акт агрессии как психопатологическую функцию и следствие расстройства волевой деятельности. При этом психологический нерв противоправного действия, серийного преступления, безнаказанность само утверждается за счет стойкого систематизированного криминального мотива [1]. При этом негативная энергия, аффективное состояние, маниакально-депрессивный психоз, мании, бред проходят через преступника, разрушая его психику. Кроме того, серийным преступником движут совершенно особые, только ему известные мотивы, связанные с патопсихологическими изменениями в коре головного мозга [10,14]. Это затрудняет раскрытие, идентификацию и квалификацию преступлений, в связи с индивидуально выраженными дегенеративными изменениями в головном мозге.

Причем, каждый серийный преступник это особая индивидуальность с непрогнозируемым преступным поведением, видами криминальных преступлений и психопатологическими отклонениями или болезнью [2].

Отличительными чертами данных особо тяжких преступлений является планомерность, включающая предшествующую стадию, фантазии и детальное планирование преступления, которое всегда характеризуется нанесением характерных, чаще однотипных повреждений, избыточностью насилия и состоянием аффекта. Время, место и совершение преступления выбирается соответственно со своим ему одному понятным планом [3,5]. Причем, характерной особенностью серийного преступника является совершение преступления в одиночку и без свидетелей с кажущейся безмотивностью. Частота совершения преступлений связана с периодом эмоционального остывания, невротами, психозами, навязчивым состоянием. Промежуток может составлять дни, недели, месяцы и даже годы. Это можно объяснить, например фактом лечения в психиатрическом стационаре [10]. Однако серийные преступления обязательно возобновляются. При подборе жертвы, в отличие от случайного прохожего, в маниях, фантазиях серийного преступника формируется своеобразная иллюзия, идеальный образ, типаж, в соответствии с которым и выбирается будущая жертва. При планировании серийный преступник учитывает личностные факторы приемлемости преступного замысла, структуру мотивации, перцептивно-смысловые установки, общую схему планирования преступления, схему исполнения преступления, выполняемость порожденного преступного деяния. Если ситуация оказывается неблагоприятной для совершения преступления, то серийный преступник откладывает на какое-то время его исполнение. Причем, каждый удачный, новый успех окрыляет, открывает новые перспективы девиантного поведения [1,5,7].

Рассмотрим наиболее часто используемые классификации серийных преступников. По мотивационным признакам различают: психически ненормальных людей, людей, пережившие глубокую психическую травму, парадоксально жестких людей, лиц с тяжелыми психическими сексуальными расстройствами [11,14].

Другой классификацией по мотивационному признаку будет следующая: шизофреноподобный (психотический тип), миссионерский тип, садистский (гедонический тип), похотливый (контролирующий) тип [16].

Классификация серийных убийц по мотиву: гедонисты – убийство считают способом удовлетворения своих нужд и потребностей. К ним относятся: сексуальные – убивают жертв, для получения сексуального удовольствия, дестроеры – мотив – причинение психических и физических страданий, меркантильные – психологической основой остается фактор доминирования и чувство абсолютной власти, визионеры – лица совершающие убийства «по наущению» Бога, Дьявола или святых, миссионеры – серийные убийцы, убивающие своих жертв ради призрачной цели, изменения мира, общества, государства, каннибалы – убийцы, совершающие преступления с целью употребления тела жертвы в пищу [16].

Классификация серийных убийц по методу:

Организованные – серийные убийцы с четким планом действий и дезорганизованные, импульсивные убийцы – лица с тяжелыми психическими заболеваниями или умственно отсталые [1].

К отдельным типам серийных преступников можно отнести преступников по половой ориентации, по возрастной принадлежности, массовых, «запойных», женщин, по сфере криминальной активности, по локальности, серийных убийц среди медицинских работников, среди работников правоохранительных органов, несовершеннолетних, асоциальных, несоциальных [15,16].

Требования закона к юридическому определению серийности преступления, психических расстройств или заболеваний, определений «вменяемости», «невме-

няемости», «дееспособности», «недееспособности», прогрессированности заболевания, наличие психических аномалий, как обоснованных фактов, требующих психиатрической экспертизы и обоснования.[7,9]. Государство в своей деятельности руководствуется конституционными принципами охраны государственного правопорядка. Это и интересы общества и забота о каждом гражданине [12]. Поэтому криминально-правовая защита гражданина должна иметь общий, полный и постоянный характер. Так, в частности преступления против жизни, здоровья, воли, чести, половой свободы и половой неприкосновенности охраняются Конституцией Украины и ст. 115 – 156 УК Украины [4, 6,9, 12,].

Поэтому, на этапах досудебного и судебного следствия, для полноценной оценки психического состояния подозреваемого серийного преступника, в связи с полиморфностью психических симптомов и синдромов, необходимо качественное проведение судебно-психологической, судебно-психиатрической и комплексной судебной психолого-психиатрической экспертиз [9]. Правовое понимание проблем «вменяемости» и «невменяемости», применение мер уголовного наказания, определение девиантности поведения необходимо сформулировать определив криминальные навыки, развитие, динамику действий, индивидуальный «почерк», демонстрацию силы, власти, наличие или отсутствие психических заболеваний и ряд других экспертных вопросов [8,10,17]. При сложных случаях используются методы судебно-медицинской экспертизы, создав, таким образом, концептуальную модель с привлечением различных специалистов для расследования преступлений, совершенных серийным преступником.

Исходя из вышеизложенного, можно сделать следующие выводы:

Агрессивные инстинкты, нарушение контроля поведения, прогрессирующее течение психических расстройств – психологические предпосылки совершения серийных преступлений ;

Явление серийного преступления – глобальная проблема человеческой болезни, имеющая стойкий, непредсказуемый характер, сочетающийся всегда с криминальным мотивом;

Поведение, действия серийного убийцы – это непредсказуемое, заранее обдуманное уничтожение беззащитных жертв-одиночек;

Серийный убийца – преступник, совершающий расчетливо непрерывно особо опасные преступления с периодами эмоционального охлаждения;

Психологический и криминалистический портрет личности серийного убийцы представляет практический интерес, как для правоведов, так и для судебных психологов, психиатров для объективной квалификации особо опасных деяний;

Следственные действия и осуждение серийного преступника зависят от расследования, качественно проведенных судебных экспертиз, квалификации преступных деяний.

Патопсихологические нарушения в головном мозге зависят и связаны с психическими аномалиями со склонностью к преступному поведению.

Список використаної літератури:

1. Антонян Ю.М., Кудрявцев В.Н., Эминов В.Е. Личность преступника. СПб, Питер., «Юридический центр Пресс», 2004, 366с.
2. Балабанова Л.М. Судебная патопсихология (вопросы определения нормы и отклонений). – Д.: Сталкер, 1998. – 432с.
3. Блэкборн Р. Психология криминального поведения. – СПб.: Питер, 2004. – 496с.
4. Кваліфікація злочинів: Навч. посіб./ За ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. – К.:Істина, 2010. – 430с.
5. Коновалова В.Е., Шепитько В.Ю., Основы юридической психологии: Учебник. – Х.: Одиссей, 2005. – 352с.
6. Коржанський М.Й., Кваліфікація злочинів. Навч. посіб. Видання 2-е. – К.: Атіка, 2002. – 640с.
7. Коновалова В.Е. Правовая психология.-Харьков.: «Консум», 1997. – 160с.

8. Мамайчук И.И. Экспертиза личности в судебно-следственной практике. Учеб. пособ.- Спб.: Речь, 2002. – 255с.
9. Медведев В.С. Кримінальна психологія : Підручник.-К.: Атіка, 2004. – 368с.
10. Моховиков А.Н. Судебная психиатрия. Учеб. пособие. 3-е изд. исправ. и дополн. Одесса, Юридична літер. 2004. – 176с.
11. Нагаев В.В. Основы судебно-психологической экспертизы: Учеб. пособ. для вузов.-М.:ЮНИТА-ДАНА, Закон и право, 2000. – 333с.
12. Пазенок А.С. Права та свободи людини і громадянина: Навч. посіб. /А.С.Пазенок.- К.: Академвидав. 2010. – 176с.
13. Пащенко И. Мании человеческие/ И.Пащенко. – Ростов –н/Д: Феникс, 2007. – 205с.
14. Психология террористов и серийных убийц: Хрестоматия.- Мн.: Харвест, 2004.-400с.
15. Савченко А.В. Мотив і мотивація злочину. Монографія. – К.: Атіка, 2002. – 144с.
16. Тимченко А.В., Христенко В.Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности (в схемах и таблицах): Учеб. пособ.-Х.: ООО «Одиссей».-2004. – 448с.
17. Щербаковский М.Г. Судебные экспертизы: производство, использование. Учебн.-практич. пособие.-Харьков: Эспада, 2005. – 544с.

Ужва Ганна Олегівна
Петросян Ані Мкртичівна
Студентки IV курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Олійников Г.В.
кандидат медичних наук, доцент

ИДЕНТИФИКАЦИЯ ТЕРРОРИСТОВ ПО ПСИХОПАТОЛОГИЧЕСКИМ ПРИЗНАКАМ

Терроризм в современных условиях – это мощнейшее оружие, используемое в борьбе против Власти и как инструмент для достижения своих целей. Чаще всего он появляется в то время, когда общество переживает глубокий кризис идеологии и государственно-правовой системы. Наличие оппозиционных партий, групп раскалывает общество не позволяет разобраться в многообразии настоящего времени, изменяющегося строя, законодательства. Как следствие это приводит к появлению доктрин, в основе которых лежит насилие, сомнительная законность существующей власти, деморализация общества, кризис цивилизации.[8]

На ранних стадиях терроризм чаще всего делал своим объектом истинных или воображаемых виновников своих «бед» политических лидеров или представителей власти. Поэтому идеи протеста формулировались как протест против лжи, несправедливости, угнетения масс, борьбы за честь и истину, смысл и необходимость существования государства, необходимость революции, глобальных реформ. [8]

Участие в терроре, самооправдание для террориста довольно высоки. При этом цель оправдывает любые средства. «Возвышенность» мотивов привлекает незрелую молодежь с серьезными изменениями личности. Вовлечение чаще всего происходит через тоталитарные религиозные или идеологические секты. Последние, по своему строению, представляют собой организованные преступные группы. Люди, вступающие в ряды террористов выходцы из разных социальных слоев и жизненных сфер. Вступление в террористическую организацию происходит через «скачок», как переход в совершенно новую социальную группу. Для нее характерны определенные и обязательные требования, которые необходимо принять как единственно правильные. Основными признаками будут: наличие преступной организации, корпоративность, конспирация, строгая субординация, наличие устава, наличие идеологии, особое правосознание, тотальный контроль за

каждым членом организации, наличие службы безопасности и т.д. Основными причинами объединения в данные формирования будут – общность интересов, образ общего врага, личные симпатии и наличие лидера, невозможность совершения преступления в одиночку, гонения, унижения, амбиции, невозможность само реализовать в социуме. Кроме того, нахождение членов террористических групп в конспиративной обстановке, изоляция от социума, в совокупности со специальными тренировками, психологической обработкой приводит к формированию специфической среды или терросреды с особым типом людей с характерным жаргоном, татуировками.[8,9]

Абсолютистская риторика, идеология своей организации, отсутствие оттенков, неясностей, сомнений побуждает террористов к совершению терактов, ударов по обществу, врагу, кто бы им не считался. При этом врага определяют лидеры организации в том числе и мишени и методы нападения. Деструктивность данной организации формирует претензию на истину в последней инстанции, полную нетерпимость к национально-духовным ценностям, примитивность, черно-белость убеждений, ощущение своего превосходства, нечувствительность к другим страданиям, высокая готовность убивать и умирать ради идеи на фоне высокой тренированности.[4, 9] Внутренняя убежденность приводит к формированию устойчивых «внутренних» доктрин, формирование убеждения, что «цели оправдывают средства», любое действие приемлемо, индоктринации тоталитарного синдрома «мы/они», «свои/враги», одобрение противозаконных и противоправных действий, доступ к особым силам и привилегиям, абсолютность истины террористической организации.[5,6,9] Обычно членами террористических организаций становятся бывшие преступники, психически больные, выходцы из неполных семей, люди которые по тем или иным причинам испытывали трудности в рамках существующих общественных структур, потеряли или вообще не имели работу.[1,9] Чувство отчуждения, возникающее в подобных ситуациях, заставляет человека присоединиться к группе, которая кажется ему столь же антисоциальной, как и он сам. Общей чертой террористов является, таким образом, сильная потребность во включении в группу подобных людей, связанная с проблемами само идентичности. Моделирование процесса становления террориста четко обозначила 4 фактора: ранняя десоциализация, нарцисстические нарушения, конфликтные ситуации с законом, личные связи с членами террористических организаций.[2, 3]

Наращивание сил и возможностей террористической организации, вербовка новых членов, манипуляции, контроль сознания боевиков, разрыв с прошлым, дискредитация аналитического мышления, ограничение свободы, создание зависимости с терросредой, приводят в конечном счете к проблемам с психикой, формированию патопсихологических изменений.[8] Это в свою очередь приводит к маниям, психической ригидности, дезадаптации, аномии, апатии, нарушению влечений, гипотимии, психической деградации, дереализации, дистимии, инфантилизму, компульсии, психомоторной заторможенности, расстройствам личности, вызывающими в конечном асоциальное поведение и готовность к совершению террористических актов.[7]

При всем различии террористических группировок всех их объединяет слепая преданность членов организации ее задачам, идеалам, большое мужество и фанатизм. Цели и идеалы, при этом служат рациональному объяснению принадлежности к террористам.

Исследования показали, что терроризм начал бурно развиваться, когда была ослаблена государственность. Демократизация общества привела к убеждениям о гнусном тоталитаризме, централизме, о несправедливости, о спорности национально-территориального деления страны. Правильно спланированные террористические акции, как например перед распадом СССР, ударили по болевым

точкам, приводя к дестабилизации власти. Масштабность, дестабилизация, радикализм, эскалация насилия привели к спец террористическим результатам.[8]

Следовательно, терроризм необходимо рассматривать как крайние проявления насилия, агрессивного поведения в форме действия и преднамеренной жестокости. Причем, последняя раскрывает все психологические свойства и черты личности, способствующие проявлению жестокости. Это указывает на нарушение мотивационного компонента восприятия, памяти, мышления и нарушения личности.

Список використаної літератури

1. Антонян Ю.М., Кудрявцев В.Н., Эминов В.Е. Личность преступника. СПб., Питер, «Юридический центр Пресс», 2004, 366с
2. Балабанова Л.М. Судебная психология (вопросы определения нормы и отклонений). – Д.: Сталкер, 1998. – 432с.
3. Блэкборн Р. Психология криминального поведения.- СПб.: Питер, 2004.-496с.
4. Коновалова В.Е. Правовая психология.-Харьков.: «Консум», 1997.-160с.
5. Мамайчук И.И. Экспертиза личности в судебно-следственной практике. Учеб. пособ.- СПб.: Речь,2002.-255с.
6. Медведєв В.С. Кримінальна психологія : Підручник.-К.: Атіка, 2004.-368с.
7. Моховиков А.Н. Судебная психиатрия. Учеб. пособие. 3-е изд. исправ. и дополн. Одесса, Юридична літер.2004.-176с.
8. Психология террористов и серийных убийц: Хрестоматия.- Мн.: Харвест,2004.-400с.
9. Тимченко А.В., Христенко В.Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности (в схемах и таблицах): Учеб. пособ.-Х.: ООО «Одиссей».-2004.-448с.

Петрушевська Ірина Олегівна
студентка IV курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Академія митної служби України»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Коросташова І. М.
доцент, кандидат юридичних наук

ФАКТОРИ ЛАТЕНТНОСТІ НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї

Насильство в сім'ї – одне із найболючіших соціальних явищ. Жертви сімейно-побутових конфліктів складають найчисленнішу групу серед загиблих і потерпілих від будь-яких злочинів. Насильство у сім'ї відноситься до прихованих злочинів. Нині 30-40 % тяжких насильницьких злочинів вчиняється саме в сім'ї. Все ж, на сьогодні не можливо точно визначити масштаб цього явища, бо більшість жертв не звертаються за допомогою в органи внутрішніх справ. Так, відповідно до ст. 1 ЗУ «Про насильство в сім'ї», цей вид насильства законодавець визначає, як - «будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю».

Слід наголосити на тому, що насильство в сім'ї відноситься саме до частини злочинів у сфері сімейних відносин і як соціальне явище має такі види як: фізичне насильство; сексуальне насильство; психологічне насильство; економічне насильство. Сімейне насильство відноситься до такого виду латентних явищ, як «латентність «до запитання», тобто це такий соціальний процес, що виходить тимчасово із поля зору дослідників через зовнішні перешкоди, хибні установки, штучні

обмеження, але це явище може бути активізоване через політичні або соціокультурні зміни [4].

Фактори латентності насильства у сім'ї мають свої історичні корені. Так, раніше багато видів насильства в сім'ї були фактично узаконені. Держава, сповідуючи формальний принцип «невтручання в сімейні справи», формально узаконювала насильницькі дії чоловіка (як голови родини), стосовно інших членів родини. Так, у лондонській поліції на початку століття діяло таке правило: «Чоловік сварливої дружини має право побити її вдома, за умови, що палиця, яку він використовує, не буде товщою чим великий палець його руки». В Америці в 1824 році в деяких штатах закон офіційно звільнив чоловіків від відповідальності при помірному фізичному покаранні дружини у випадках «крайньої необхідності»[1].

У Радянському Союзі насильство в сім'ї було «закритим» питанням. Ним займалися тільки кримінологи та інші фахівці при вивченні злочинів, скоєних в сімейно-побутовій сфері. Обговорення цієї проблеми на державному рівні було свого роду табу. Насильство в сім'ї не могло стати соціальною проблемою в країні, де в кримінально-правовій доктрині пріоритетними об'єктами захисту були державні інтереси і державна власність.

Як правило, вивчення насильства в сім'ї зводилося тільки до розгляду фізичного насильства відповідно до статей Кримінального кодексу. Про багатогранність цього соціального явища, яке проявляється в різних формах, лише згадувалося в контексті взаємозв'язку з фізичним насильством.

На сьогодні, велику кількість факторів латентності насильства у сім'ї можна систематизувати у два блоки. До першого блоку - відносимо небажання постраждалих звертатися до правоохоронних органів, а до другого блоку належить - небажання або нездатність правоохоронних органів забезпечити реальний захист постраждалих [2]. Тож, детальніше розглянемо ці два блоки. Так, перший блок факторів латентності насильства у сім'ї характеризується тим, що усталені традиції та стереотипи щодо насильства в сім'ї, як справи закритої, сімейної, яка не підлягає винесенню у сферу публічного обговорення та реагування перешкоджають потерпілим від насильства (перш за все жінкам), скаржитися до міліції. Таким чином, більшість випадків насильства залишається незафіксованими. Дані різних досліджень та соціологічних оцінок показують, що лише у 10-20 відсотках випадків потерпілі звертаються до правоохоронних органів. Крім того, необхідно зазначити, що звернення до міліції з приводу фактів домашнього насильства здійснюється не після першого випадку насильства, а лише після повторних випадків скоєння насильства в сім'ї. Таким чином реальна кількість фактів насильства в сім'ї є значно більшою ніж та, яка фіксується органами внутрішніх справ.

Вагомим фактором латентності насильства у сім'ї, є те, що багатьох випадках насильство в сім'ї, кваліфікується за статтями КУпАП, що не дозволяють виокремити цей вид порушень серед інших, в тому числі задля ведення статистики цих порушень. Так, наприклад, у багатьох випадках правопорушення пов'язані із насильством у сім'ї, кваліфікуються за ст.173 КУпАП - «Дрібне хуліганство». Саме тому, коли потерпілі, дізнаються про те, що видом адміністративного стягнення, накладеного на порушника, буде штраф, який прийдеться сплачувати самим потерпілим, вони забирають свої заяви про факти домашнього насильства [3]. Також не слід забувати про такі фактори латентності як сором перед друзями, сусідами; небажання зруйнувати сім'ю тощо. Саме тому сімейне насильство характеризується найбільшою латентністю серед інших видів правопорушень. Інколи факти насильства або жорстокого поводження з дітьми в сім'ї, дитячих установах тощо, люди виявляють повну байдужість до долі дитини та не повідомляють про ці факти у відповідні органи.

Також, як зазначається в літературі, жінка уразлива до насильства через те, що перебуває у певних стосунках із чоловіком. Суспільна концепція, відповідно до якої жінка є власністю і залежить від свого заступника-чоловіка (батька, чоловіка, сина) стає сильним аргументом для виправдання насильства. Культурні соціально-економічні та політичні відносини, в яких домінує влада чоловіків, ставлять жінок у ситуацію економічної й емоційної залежності, перетворюють їх у власність свого заступника-чоловіка. Суспільство, організоване за принципом чоловічих владних відносин, трактує насильство проти жінок як закономірне явище. У ньому насильство набирає форм не тільки фізичного, але й емоційного приниження шляхом погроз, експлуатації, дискримінації.

Що ж стосується другого блоку факторів латентності насильства у сім'ї, то скарги потерпілих від домашнього насильства, свідчення самих працівників органів внутрішніх справ, дані експертів показують, що на так звані «побутові правопорушення» неохоче виїздять чергові наряди міліції.

Проблеми латентної злочинності в останні роки активно вивчаються, але є питання, яким приділяється досить мало уваги, одним з яких є проблеми латентності насильства у сім'ї. Тому, сьогодні, можна назвати причини приховування злочинів у сім'ї, але тільки на загальному рівні. Фактори латентності насильства у сім'ї потребують більш глибокого дослідження. Детальний аналіз кожного із факторів латентності злочинів у сім'ї має бути спрямованим на подолання такого фактору. Необхідність скорочення латентності злочинів у сім'ї пояснюється тими негативними наслідками, які створює ця латентність. Крім того, слід пам'ятати, що латентність злочинів у сім'ї призводить до погіршення демографічної ситуації в країні. Наслідки насильства у сім'ї проявляються, навіть, через покоління. Таким чином, запобігання негативним наслідкам насильства у сім'ї можливе шляхом подолання латентності цього виду злочинів. У свою чергу латентність насильства у сім'ї не буде існувати тоді, коли суспільство створить відповідні соціальні та правові умови для усунення причин приховування цих злочинів. Однак, одним із найважливіших напрямів роботи з метою усунення причин скоєння цих злочинів також є: проведення роботи з морально-психологічного виховання суспільства; створення еталону моделі відносин у сім'ї, який не допускає насильства і впровадження настанов, щодо додержання такої моделі, а також впровадження спеціальних правових норм, які б передбачали санкції саме для цього специфічного виду адміністративних правопорушень та злочинів.

Список використаної літератури:

1. Энциклопедия социальной работы. Т. 2. М., 1994. С. 106..
2. Родіонова Т. В. Насильство у сім'ї як передумова здійснення злочинів / Т. В. Родіонова // Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - 2008 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/485/1/114-119.pdf>
3. Левченко К. Б. Статистичний вимір виконання закону України «Про попередження насильства у сім'ї» / К. Б. Левченко// - 2011р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liberta.dp.ua/wp-content/uploads/2013/11/%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
4. Рущенко І. П. Соціологія злочинності: Монографія. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2001. – 370 с.
5. Тунина Н. А. Латентность семейного насилля и ее последствия. Постановка проблемы / Н. А. Тунина // Криминологический журнал ОГУЭП - 2011 г. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cj.isea.ru/pdf.asp?id=8621>

Рак Юлія Юріївна
студентка IV курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Академія митної служби України»

ДЕТЕРМІНАНТИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

У теперішній час кримінальна ситуація в Україні стала глобальною проблемою, що загрожує розвитку держави та становленню громадянського суспільства. На систему виконання покарань, у першу чергу покарання у виді позбавлення волі, покладаються обов'язки забезпечити попередження злочинів та захист суспільства від поглиблення кримінальної загрози. Наявність пенітенціарної злочинності слід вважати найяскравішим проявом недосконалості всієї системи попередження злочинності. Пенітенціарна злочинність являє собою інструмент поширення кримінальної моделі поведінки в суспільстві, його криміналізації шляхом звикання до незаконних способів вирішення конфліктів.

Попередження вчинення злочинів засудженими у пенітенціарних установах знаходиться в безпосередній залежності від пізнання причин пенітенціарної злочинності. Однак важливим є не просто вивчення причинного комплексу, а структуризація та аналіз груп факторів, що детермінують вчинення злочинів засудженими до позбавлення волі.

У науці причини й умови злочинності, у тому числі пенітенціарної, - це постійний об'єкт дослідження. В різні періоди у своїх дослідженнях даній проблематиці присвятили увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Антонян Ю.М., Бойко І.Б., Верещагін В.А., Глотчкін А.Д., Джужа О.М., Закалюк А.П., Колб О.Г., Лукашевич С.Ю., Мокрецов А.І., Пірожков В.Ф., Старков О.В., Усс О.В., Хохряков Г.Ф., Шнайдер Г.І. та інші.

Проте однозначного розуміння щодо природи причин та умов пенітенціарної злочинності не вироблено, що позначається на стані правозастосовчої практики з цих питань.

Зокрема, А. Закалюк слушно зазначає, що «злочинність ув'язнених є підсистемою рецидивної злочинності, а остання – підсистемою ще ширшої системи злочинності загалом». Це пояснюється тим, що до причинно-детермінаційного комплексу пенітенціарної злочинності входять прямо або опосередковано, у тому числі, можливо, у дещо перетвореному опрідметченому вигляді, причини й умови рецидивної злочинності і злочинності загалом, соціальні передумови останньої [1, с. 602].

Аналогічну позицію займає О. Джужа, який переконаний, що злочинність серед засуджених є частиною загальної злочинності. Тому вона де термінується як загальними, так і специфічними кримінологічними факторами, які криються в умовах виконання кримінальних покарань. Злочини тут виступають результатом складної взаємодії антисоціальних властивостей особи засуджених і середовища, в якому вони знаходяться [3, с. 313].

На думку О. Колба, детермінанти пенітенціарної злочинності – це сукупність взаємопов'язаних, взаємоспричинених і взаємодіючих явищ, процесів, станів і протиріч зовнішнього (загальносоціального), внутрішнього (передусім кримінально-виконавчого) та особистісного (на рівні суб'єкта злочину) характеру, що породжують злочинність в установі виконання покарання (далі – УВП) та сприяють засудженням у вчиненні нових злочинів [2, с. 176].

По-різному в науці здійснюється й класифікація причин та умов пенітенціарної злочинності. Так, Г. Шнайдер ще у середині 90-х років минулого століття звів у три групи зовнішні та внутрішні детермінанти зазначеного виду злочинності, які є актуальними і сьогодні, а саме:

1) *штучність та ізолюваність тюремного середовища*. На думку науковця, засуджені живуть у «тоталітарному закладі», де повинні проводити свій робочий і вільний час. Їх роль у зв'язку з цим обмежена тільки однією функцією – реагування. Засуджені нічого не можуть робити по своїй волі, не можуть проявити ініціативу; постійно відбувається їх де соціалізація.

2) *процес звикання засудженого до місць позбавлення волі*. Цей процес пов'язаний із ще більшим руйнуванням особистості засудженого. При відбуванні покарання у виді позбавлення волі спостерігається деградація особистості, стигматизація злочинця, що послаблює почуття власної гідності засудженого та затягує його ще глибше в злочинну кар'єру.

3) *невдалий виховний вплив*. Г. Шнайдер переконаний, що здійснити посправжньому терапевтичний, цілеспрямований вплив на засуджених в умовах місць позбавлення волі неможливо ні в правовому, ні в організаційному плані. Соціально-терапевтичні цілі та методи некарального впливу настільки суперечать нормам права, які регулюють виконання покарання, його завданням і методам, що здійснити будь-яку ефективну терапію в УВП неможливо [6, с. 421-422].

Орбець К. пропонує іншу класифікацію, в основі якої лежить сфера життєдіяльності соціуму. До основних причин і умов він відносить: юридичні (правові), соціально-психологічні, культурно-ідеологічні, організаційно-управлінські та технічні [5, с. 153].

Так, до *юридичних* причин та умов належать, насамперед, певні прогалини українського кримінального, кримінально-виконавчого законодавства, кримінального процесу щодо міжнародних стандартів і потреб національної практики. Не дивлячись на те, що міжнародні стандарти у сфері кримінально-виконавчого права після прийняття у 2003 році нового Кримінально-виконавчого кодексу України стали частиною кримінально-виконавчого законодавства, чинні акти останнього все ж не повністю відповідають сучасним вимогам, не гарантують достатнього рівня ефективності функціонування Державної пенітенціарної служби України. Крім цього, гранично не конкретизовані права, обов'язки та відповідальність персоналу служби щодо боротьби із злочинністю у місцях позбавлення волі, відсутнє достатнє законодавче забезпечення матеріально-технічної основи діяльності пенітенціарної системи – такі домінуючі негативні правові реалії нашого сьогодення, що сприяють (прямо чи опосередковано) безперешкодному скоєнню злочинів у місцях позбавлення волі.

Соціально-психологічні причини й умови пенітенціарної злочинності визначаються умовами того середовища, в якому опиняється кожна позбавлена волі людина, а також її психічною реакцією на позбавлення, пов'язані з виконанням призначеного виду та міри покарання (або запобіжного заходу). До цієї групи детермінантів належать: пригнічений, депресивний психічний стан засудженої особи, нервові напруження, загострене почуття недовіри, ображеність, звинувачення інших осіб у власних негараздах, невірні оцінки, що часом переходять в агресивну поведінку; несприятливе одностатеве оточення, постійна гнітюча атмосфера у відносинах; страх за своє життя і здоров'я, честь і гідність; одноманітність обстановки та діяльності, особливо при довготривалих строках ув'язнення; агресивне ставлення до адміністрації установи позбавлення волі, інших в'язнів, суду, решти суспільства, що з плином часу набуває перманентного характеру, тощо.

Культурно-ідеологічні причини та умови пенітенціарної злочинності охоплюються специфікою так званих кримінальної (злочинної) субкультури та в'язничного світогляду («філософії», «кодексу честі»).

Кримінальна субкультура як компонент масової культури справляє вплив на духовне життя майже всіх верств соціуму. Її атрибутами є особливі жаргон, татуювання, пісні, жести, ідеали тощо. Опиняючись в оточенні осіб, які міцно засвоїли

імперативи кримінальної субкультури, новоув'язнені, як правило, мимоволі долучаються до неї, що часто призводить і до ведення злочинного способу життя на волі, професіоналізації злочинності.

Організаційно-управлінські умови спроможні суттєво впливати на характер злочинності у місцях позбавлення волі. Це, зокрема: а) переповненість УВП ув'язненими; б) недостатній професійний рівень співробітників УВП, низький ступінь їх юридичної та педагогічної освіти, правосвідомості і правової культури, сумлінності у ставленні до своїх службових обов'язків; в) невжиття вичерпних заходів щодо надійної ізоляції засуджених, повного перекриття каналів надходження до них заборонених предметів і профілактики недозволених відносин працівників УВП із засудженими [4, с. 230]; г) відсутність належного матеріально-фінансового забезпечення установ, гарантованої медичної та психологічної допомоги, профілактики й індивідуального лікування алкоголізму, наркоманії, токсикоманії; ґ) недосконалість планування розпорядку дня ув'язнених.

Технічні причини та умови пенітенціарної злочинності пов'язані з вадами технічної оснащеності УВП: а) технічна недосконалість охоронної сигналізації, інженерно-технічного устаткування, систем цілодобового стеження за засудженими; б) відсутність необхідної апаратури для перевірки посилок і передач; в) недостатній рівень технічної оснащеності приміщень побуту, лікування, праці, спорту, дозвілля та ін.

Слід додати, що умови суспільства, з якого окремі особи потрапляють до місць позбавлення волі, також мають певне значення у детермінації деяких злочинних проявів.

Виходячи з вищевикладеного, варто зазначити, що аналіз детермінантів пенітенціарної злочинності саме в їх сукупності та взаємозв'язку дозволить розробити дієві заходи попередження вчинення злочинів засудженими в місцях позбавлення волі. А це в свою чергу сприятиме поліпшенню кримінальної ситуації в УВП.

Список використаної літератури:

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. – К, 2007. – Кн. 2. – 712 с.
2. Колб О.Г. Установа виконання покарань як суб'єкт запобігання злочинам: Дис. ... д-ра юрид. наук. – К, 2007. – 513 с.
3. Кримінологія / О.М. Джужа, Я.Ю. Кондратьєв, О.Г. Кулик та ін.; За ред. О.М. Джужи. – К, 2002. – 416 с.
4. Лукашевич С.Ю. Причини й умови злочинності засуджених у місцях позбавлення волі // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ МВС України. – Луганськ, 2000. – Вип. 3. – С. 221-233.
5. Оробець К. Причини та умови злочинності в місцях позбавлення волі // Підприємництво, господарство і право. – 2004. - № 11. – С. 153-156.
6. Шнайдер Г.И. Криминология / Под ред. Л.О. Иванова. – М., 1994. – 504 с.

Скубченко Поліна Миколаївна
студентка IV курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Академія митної служби України»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Коросташова І. М.
доцент, кандидат юридичних наук

СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНОЛОГІЇ І КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Кримінологічні думки щодо злочинності та її причин, особи злочинця та шляхів боротьби з нею з'явилися ще у стародавні часи у працях Арістотеля та Платона і з того часу були предметом дослідження філософів, політиків, письменників і навіть лікарів.

Однак, кримінологія як наука виникла тільки у XVIII столітті. Поява кримінології як окремої науки, зумовлювалась зростанням певних соціальних, політичних, економічних суперечностей, що завжди супроводжувалось збільшенням рівня злочинності.

Слід зазначити, що у літературі питання щодо співвідношення кримінології і кримінального права є дискусійним. Це питання досліджувалося багатьма вченими: А.Ф.Зелінським, А.А.Піонтковським, Г.А. Аванесовим, О.А. Герцензоном та ін.

Оскільки кримінологія виникла на підвалинах кримінального права, тісний зв'язок між кримінальним правом та кримінологією є беззаперечним. Так, кримінологія як комплексна соціально-правова наука, надає інформацію про рівень злочинності, її структуру, динаміку, розробляє прогнози для майбутніх негативних процесів у сфері злочинності для її попередження та боротьби з нею. Проаналізувавши і дослідивши вищезазначене, можна значною мірою зробити більш ефективною нормотворчу діяльність щодо криміналізації і декриміналізації злочинів. Саме в цьому і проявляється зв'язок кримінології і кримінального права, що і дає підставу ряду науковців вважати кримінологію частиною кримінального права.

Думки про те, що кримінологія є частиною кримінального права у своїх працях дотримується О.А. Герцензон [2, С.32].

На думку ж А.Ф.Зелінського, кримінологія – є самостійною наукою. Самостійність кримінології відносно кримінального права пояснюється не тільки різними предметами, а й різними методами цих наук, специфічністю їх безпосередніх цілей і завдань [3, С.107-109].

Проведемо аналіз та порівняння вищезазначених категорій кримінального права та кримінології.

Так, *предметом* кримінального права є суспільні відносини, які виникають при вчиненні злочину між особою, яка його вчинила, та державою від імені якої виступають відповідні органи, уповноважені виконувати завдання, скеровані на розслідування злочину та відправлення правосуддя по кримінальних справах. *Завданням* кримінального права є охорона найважливіших суспільних відносин від всіх форм їх порушення [6, С.69].

У свою чергу кримінологія має свої специфічні предмет, об'єкт та завдання.

Так, *предмет* кримінології складається з чотирьох основних елементів:

Головним елементом предмета кримінології є власне *злочинність* як історично мінливе, соціальне та кримінально-правове явище, яке становить сукупність усіх злочинів, скоєних у державі за певний період. Вона вимірюється такими кількісно-якісними показниками, як рівень, структура, динаміка, характер і географія.

Особа злочинця постає як система демографічних, соціально-рольових, психологічних та інших властивостей особи, що вчинили суспільно-небезпечне кримінально-каране діяння.

Причини й умови злочинності, іншими словами "детермінанти", є сукупністю економічних, соціальних, ідеологічних, психологічних, правових, організаційно-управлінських та інших обставин, які зумовлюють(детермінують) злочинність як свій наслідок.

Запобігання злочинності або протидія є системою державних і громадських заходів, спрямованих на усунення чи нейтралізацію детермінантів злочинності та корекцію поведінки осіб, схильних до правопорушень [4, С.7].

До основних завдань кримінології, у свою чергу належать:

отримання достовірних даних про елементи, що є предметом кримінології;
систематичне виявлення й аналіз явищ, процесів, факторів, ситуацій, обставин, що детермінують злочинність;

виявлення і вивчення суперечностей і конфліктів, що призводять до виникнення та реалізації злочинних намірів, а також формування особи злочинця;

розробка наукових рекомендацій щодо усунення або нейтралізації явищ, що спричиняють антисуспільну злочинну поведінку;

наукова розробка заходів, пов'язаних з виявленням осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів, вивчення цих осіб і вжиття дієвих профілактичних заходів впливу на них [4, С.10].

Об'єктом науки кримінології є суспільні явища, пов'язані зі злочинністю та іншими правопорушеннями, причинами й умовами виникнення злочинності, місцем і роллю особи злочинця в системі суспільних відносин, а також із вирішенням завдань щодо профілактики правопорушень [4, С.8].

Отже, виходячи з вищезазначеного об'єкт, предмет та завдання кримінального права докорінно відрізняються від кримінологічних за своїм змістом та спрямованістю. Тому, справедливим є твердження Г.А. Аванесова [1,С.17] про самостійність кримінологічної науки.

Також слід зазначити, що наряду з кримінальним правом кримінологія також тісно пов'язана з такими науками, як: філософія, психологія, соціологія біологія, генетика, історія, а також правовими науками - кримінально-виконавчим правом, кримінальним процесом, адміністративним правом та ін. Однак, це не може свідчити про єдність їх галузевої належності, як і у випадку з наукою кримінального права.

Отже, проведений аналіз свідчить, що твердження науковців, які співвідносять кримінальне право і кримінологію як частину і ціле – є необґрунтованими. Вказані твердження тільки підтверджують тісний зв'язок цих наук, який і без того ніхто не заперечує. Таким чином кримінологія являє собою самостійну науку з власним предметом, об'єктом та завданнями.

Список використаної літератури:

1. Аванесов Г.А. Криминология, прогностика, управление. Горький, 1975. С.17
2. Герцензон А.А. Введение в советскую криминологию. М.,1965.-С.32
3. Зелінський А.Ф. Перспективи подальшого розвитку кримінології// Право України. 2001. №1. С.107-109.
4. Курс Криминології. Загальна частина: Підручник: У 2 кн./ О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін.; За заг. ред. О.М. Джужа. К.: Юрінком Інтер, 2001. 325с.-С.7,8,10.
5. Піонтковський А.А. Курс советского уголовного права. М., 1970.-Т.І.-С.28.
6. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина [Текст] : навч. посіб. / П. Л. Фріс. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. –С. 69.

Фещенко Ірина Сергіївна

студентка IV курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Академія митної служби України»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Коросташова І. М.

доцент, кандидат юридичних наук

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПОТЕРПІЛИЙ ВІД ЗЛОЧИНУ» ТА «ЖЕРТВА ЗЛОЧИНУ»

Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю, а забезпечення її прав і свобод визнається головним обов'язком держави. Тому одним із завдань Кримінального кодексу України є правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина. Слід зазначити, що при вчиненні злочинів проти життя та здоров'я людини важливе значення має поведінка потерпілої особи, яка своїми діями може спровокувати здійснення злочинних дій проти себе, адже вона певною мірою сприяє тому, щоб інша особа порушила її права, свободи й інтереси. Тому в кожному окремому випадку, при розгляді конкретного злочину, необхідно вивчати, крім особи злочинця, ще й постраждалу від цього злочину особу.

Зазначене питання досліджувалось такими науковцями, як: Ю. Баулін, О. Джужа, О. Костенко, К. Попов, Д. Рівман, В. Туляков, В. Устинов, Л. Франк, Г. Хохряков, П. Яни.

Слід сказати, що в кримінологічній літературі неоднозначно вирішується питання про співвідношення понять «потерпілий від злочину» і «жертва злочину». Одні вчені визначають їх як тотожні, а терміни «жертва злочину» і «потерпілий від злочину» використовують як синоніми [3, с. 33-34]; інші ж вважають, що «жертва злочину» ширше ніж «потерпілий від злочину» [4, с. 390; 5, с. 40]. Ми погоджуємося з думкою останніх, на підтвердження чого зазначаємо наступне.

Однак, перш за все вирішення проблеми співвідношення зазначених понять залежить від правильного встановлення їх змісту та обсягу.

Загального нормативно закріпленого визначення понять «потерпілий від злочину» і «жертва злочину» в кримінальному праві не існує. При цьому, на відміну від терміна «жертва злочину», поняття «потерпілий» визначено в Кримінальному процесуальному кодексі України як фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди (ч. 1 ст. 55).

Сформований порівняно недавно новий напрям у теорії та практиці боротьби із злочинністю – віктимологія у своєму понятійному апараті також містить поняття «потерпілий». Потерпілий у віктимології – це елемент злочинної ситуації. Для визнання особи потерпілим не потрібно, щоб злочин був закінчений, а шкода спричинена. Таким чином, віктимологічне поняття «потерпілий» ширше кримінально-правового.

У кримінологічній віктимології припустиме вживання поняття «жертва злочину», що є ширше, ніж поняття «потерпілий від злочину». Під нею розуміють кожну особу, якій завдано моральну, фізичну або майнову шкоду протиправним діянням, незалежно від того, визнана вона у встановленому законодавством порядку потерпілим від даного злочину чи ні [1, с. 144].

У віктимології застосовується поняття «жертва», а у кримінальному процесі – «потерпілий». З моменту відкриття кримінального провадження жертва набуває статусу потерпілої. У цей момент віктимологічне поняття «жертва» та кримінальне процесуальне «потерпілий» збігаються.

Згідно з Декларацією ООН «Основні принципи правосуддя для жертв злочинів і зловживання владою» від 29.11.1985 р., прийнятою Генеральною асамблеєю ООН, під «жертвами» слід розуміти осіб, яким індивідуально або колективно було заподіяно шкоду, у тому числі тілесні ушкодження або моральну шкоду, емоційні страждання, матеріальний збиток, суттєве обмеження їх основних прав у результаті дій або бездіяльності, що порушує чинні національні кримінальні закони держав-членів, включаючи закони, які забороняють зловживання владою. Відповідно до Декларації та чи інша особа може вважатися «жертвою» незалежно від того, чи був встановлений, заарештований, відданий суду чи засуджений правопорушник, а також незалежно від родинних відносин між правопорушником та жертвою. Тер-

мін «жертва» у відповідних випадках охоплює близьких родичів або утриманців безпосередньої жертви, а також осіб, яким було спричинено шкоду при спробі надати допомогу жертвам, які знаходились у тяжкому стані, чи попередити віктимізацію.

Тому із зіставлення понять «жертва злочину» та «потерпілий від злочину» випливає, що вони мають різний зміст і обсяг. Адже поняттям «жертва злочину» охоплюються не тільки суб'єкти, охоронювані кримінальним законом блага, права чи інтереси яких були порушені у разі вчинення злочину, але й інші суб'єкти, для яких настали негативні наслідки злочину.

Проаналізовані поняття відрізняються одне від одного за ознакою реальності завданої шкоди. Так, у кримінальному праві (зокрема, в статтях 2, 11 Кримінального кодексу України) йдеться про завдання чи загрозу завдання шкоди вчиненням злочином (так звану суспільну небезпеку) об'єктам правової охорони, яка є ознакою злочину та однією з підстав кримінальної відповідальності. Особа з віктимною поведінкою є потенційною жертвою, що означає ступінь вірогідності вчинення щодо неї злочину в майбутньому.

Таким чином, у віктимологічному значенні потерпілий – це особа з реалізованою віктимністю, якій злочинна шкода вже спричинена або високою є вірогідність спричинення такої шкоди, а жертва – особа, віктимність якої ще не реалізована.

Також різним є і значення термінів, що порівнюються. Зокрема, «потерпілий від злочину» в кримінальному праві розглядається як учасник кримінально-правових відносин, у той час як «жертва злочину» у віктимології розглядається як істотний елемент у процесі виникнення злочину і контролю за злочинністю [2, с. 145].

Отже, при будь-якому розумінні термінів «потерпілий від злочину» і «жертва злочину» цілком очевидно, що другий термін виражає більш широке поняття. Потерпілий у віктимології – це частина узагальнюючого поняття «жертва злочину». Співвідносячи змістовне значення даних понять, слід констатувати, що поняття «жертва» включає в себе не тільки реальних потерпілих, а й потенційних, латентних, а також їх померлих рідних і близьких; осіб, яким шкода завдана безпосередньо чи опосередковано; осіб, яким завдана шкода злочином чи іншими протиправними діями; осіб, які офіційно визнані потерпілими; окремих осіб або їх спільноту, суспільство, державу та в цілому світовий правопорядок.

Підкреслюючи різницю між зазначеними поняттями, необхідно звернути увагу на те, що в кримінологічному напрямку віктимології доцільно оперувати як одним, так і іншим поняттям. Адже у багатьох випадках раціонально проводити кримінологічне дослідження не всіх жертв злочинів, а лише так званих «основних», «первинних», «безпосередніх» жертв, тобто потерпілих від злочинів.

Список використаної літератури:

1. Карпов Н. Кримінально-правовий, кримінально-процесуальний та віктимологічний аналіз поняття «потерпілий» / Карпов Н., Панасюк Т. // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 5. – С. 142-145.
2. Кримінологія: навч. посіб. / О.Є. Михайлов, А.В. Горбань, В.В. Міщук. – К.: Знання, 2012. – 565 с.
3. Ривман Д.В., Устинов В.С. Віктимологія: Монографія. – Н. Новгород, 1998.
4. Хохряков Г.Ф. Кримінологія. Учебник / Отв. ред. В.Н. Кудрявцев. – М.: Юрист, 1999. – 478 с.
5. Яни П. Законодательное определение потерпевшего от преступления. – 74 с.

Циндра Роман Андрійович
студент IV курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Академія митної служби України»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Коросташова І. М.
доцент, кандидат юридичних наук

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРИЧИН ТА УМОВ СКОЄННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК В УМОВАХ ВЕЛИКОГО МІСТА

Квартирні крадіжки традиційно займають значне місце у структурі зареєстрованих в Україні злочинів проти власності. Зокрема, на їх частку припадає близько третини усіх вчинюваних в нашій державі крадіжок [1, с.9]. Протягом останніх декількох років спостерігається тенденція щодо незначного зменшення кількості зареєстрованих квартирних крадіжок. Водночас, розкриваність даного виду злочинів не перевищує 44% [2]. Це свідчить про недостатню ефективність діяльності органів досудового розслідування як із попередження, так і з розслідування та розкриття злочинів.

Окремі питання, пов'язані з крадіжками, досліджувалися такими науковцями: А. Брижак, В. Голіна, О. Джужа, А. Закалюк, А. Назаренко. Однак, досі залишається невирішеною низка питань, пов'язаних, зокрема, із визначенням детермінант даного виду злочинів. У зв'язку із цим виникає потреба у більш детальному кримінологічному дослідженні крадіжок із квартир.

Квартирні крадіжки у кримінології відносять до корисливих злочинів. Аналіз матеріалів відомчої статистики МВС України свідчить про те, що найбільша кількість крадіжок із квартир здійснюється у м. Києві та регіонах із великими обласними центрами: Донецькій, Дніпропетровській, Харківській областях, АР Крим [3, с. 368]. Дана обставина зумовлює потребу у детальному дослідженні причин та умов, що сприяють вчиненню квартирних крадіжок за обстановки найбільших міст України.

Під детермінантами у кримінології розуміється родове поняття, яке об'єднує причини і умови злочинності. Причини злочинності — це негативні соціально-психологічні явища, що її породжують та відтворюють як свій закономірний наслідок. Умови злочинності являють собою явища, що безпосередньо не породжують злочинності, але слугують певними обставинами, що сприяють її виникненню та існуванню, сприяючи або не перешкоджаючи породженню злочинності [4, с.122].

Визначенню причин та умов вчинення квартирних крадіжок у великих містах має передувати загальна характеристика детермінант даного виду таємного викрадення чужого майна. В свою чергу, така характеристика неможлива без принаймні поверхової кримінологічної характеристики крадіжок із квартир.

Квартирним крадіжкам притаманний високий рівень «професіоналізму» зловмисників, наявність спеціальних вмінь та навичок, ретельна підготовка до вчинення злочину. Є.І. Макаренко поділяє способи проникнення злодіїв у житлове чи інше приміщення на чотири групи, залежно від методів та засобів такого проникнення [1, с.11-14]. Кожна з цих груп вимагає від крадія спеціальних якостей: від віртуозного володіння засобами злому до визначних артистичних здібностей. У зв'язку із цим даний вид злочинів характеризується достатньо високою кількістю раніше засуджених зловмисників. А неповнолітніх осіб, що вчиняють квартирну крадіжку, навпаки, досить мало (близько 8 відсотків).

Квартирні крадіжки вчиняються переважно у будні дні, в денний час. У сезонному відношенні більшість квартирних крадіжок вчиняється влітку. Це пов'язане із добою відпусток, коли багато квартир залишається без нагляду на досить тривалий час [5, с.243].

Злочинці найчастіше обирають для вчинення крадіжок багатоквартирні будинки у центральній частині або районах новобудов великих міст, де сусіди мало знайомі між собою. Найбільш вразливими для крадіжок є перші та останні поверхи багатоповерхівок [5, с.244]. У той же час, на обрання конкретної квартири як цілі своєї протиправної діяльності впливають такі обставини як відомості про матеріальний стан мешканців, зовнішній вигляд квартири, результати «розвідки», тощо.

Виходячи з вищевикладеного, можливо виокремити наступні детермінанти вчинення квартирних крадіжок: незадовільний стан виконання обов'язку держави щодо створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених; невисокий рівень добробуту частини населення; низька пильність мешканців багатоквартирних будинків щодо незнайомих осіб; висока «окупність» вчинення квартирних крадіжок за рахунок значної вартості викраденого майна — готівкових заощаджень, ювелірних виробів, побутової техніки — при порівняній вразливості більшості квартир для зловмисників.

Останній фактор має визначальний вплив на динаміку вчинення квартирних крадіжок. Саме із зниженням «ефективності» злочинів (коли збільшується складність проникнення у квартири та вилучення майна внаслідок установки ґрат на вікнах, вмонтованих сейфів, охоронних сигналізацій, тощо) деякі дослідники пов'язують тенденцію до зменшення кількості зареєстрованих квартирних крадіжок протягом останніх років [5, с.242]. Водночас, дія інших факторів надає злочинцеві час та можливість вчинення крадіжки, а також створює враження про високу ймовірність безкарності злочину (враховуючи статистику розкриваності квартирних крадіжок, таке враження, на жаль, не безпідставне).

В умовах великих міст дані детермінанти набувають власної специфіки, пов'язаної із високою концентрацією населення та наявністю розвиненої інфраструктури міста. У зв'язку із цим до детермінант крадіжок із квартир, притаманних великим містам, є доречним віднести наступні:

- наявність у обласних центрах значної кількості новобудов, мешканці яких не знають один одного через нетривале проживання там, внаслідок чого перебування сторонньої особи навіть протягом значного проміжку часу не викликає в оточуючих підозри;
- розвинена освітня та робоча інфраструктура великого міста зумовлює розповсюдженість практики орендування квартир приїжджими особами, що призводить до наслідків, аналогічних зазначеним у п.1;
- наявність розгалуженої мережі оперативного збуту викраденого майна як через «професійних» скупщиків, так і через систему ломбардів та обмінників;
- вищий рівень добробуту мешканців обласних центрів та інших великих міст порівняно із жителями навколишніх населених пунктів, що у поєднанні із традиційним зневажливим ставленням більшості громадян до безпеки житла, створює необхідні умови для вчинення крадіжки;
- великі відстані, які більшість населення змушена долати до місць роботи або відпочинку призводить до значних часових затрат таких переміщень, а також формування сталості їх звичок. Це полегшує планування крадіжки та її безпосереднє вчинення.

Таким чином, квартирна крадіжка є не лише тяжким злочином, що завдає значної матеріальної та моральної шкоди громадянам, але й складним соціальним явищем із безліччю причин та умов. Причини та умови квартирних крадіжок породжуються різноманітними явищами у сфері соціальних відносин та економіки,

в ідеологічній і правовій сфері. Тому зазначені детермінанти мають враховуватися фахівцями під час розроблення програми профілактики та боротьби із злочинністю. Виділення специфічних детермінант крадіжок із квартир в умовах великих міст дозволяє запропонувати наступні заходи попередження даного виду злочинів та боротьби із ним:

1. Розвиток правової пропаганди, спрямованої на викоринення віктимологічних умов, що сприяють вчиненню крадіжок (посилення пильності мешканців багатоквартирних будинків, роз'яснення заходів безпеки житла під час тривалої відсутності власників);

2. Посилення діяльності органів внутрішніх справ по боротьбі з квартирними крадіжками, зокрема у частині встановлення контролю над місцями можливого збуту викраденого майна;

3. Здійснення власниками житла заходів щодо зниження «ефективності» крадіжок, а саме: встановлення додаткових замків, охоронної сигналізації, вмонтованих сейфів, тощо).

Список використаної літератури:

1. Макаренко Є.І. Розслідування злочинів проти приватної власності громадян. Навчальний посібник - Дніпропетровськ: Дніпропетровський гуманітарний університет, 2012. - 107 с.
2. Офіційний веб-сайт МВС України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>
3. Брижак А.В. Кримінологічна характеристика крадіжок, поєднаних з проникненням у житло: рівень, структура, динаміка та географія злочину [Текст] / А. В. Брижак // Публічне право. - 2013. - № 3. - С. 364-369.
4. Журавська З. Злочинність в установах виконання покарань: основні детермінанти [Текст] / З. Журавська, О. Батюк // Історико-правовий часопис. - 2013. - №2. - С.122-125
5. Назаренко А.М. Кримінологічний аналіз сучасного стану квартирних крадіжок в Україні [Текст] / А.М. Назаренко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2013. - №3. - С. 239-245.

Лелюх Олена Олександрівна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблюстий В.В

кандидат юридичних наук

ПОКАРАННЯ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ

Покарання як один із засобів протидії злочинності стає предметом все більш детального дослідження його можливостей в боротьбі зі злочинністю.

Соціальна функція кримінального права і кримінальної відповідальності визначається об'єктивною необхідністю досягнення певного рівня безпеки в суспільстві. Безпека, як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави, людства є найважливішою цінністю соціального буття і кожна галузь права, їх інститути і категорії повинні відповідати ідеї безпеки як особливої і постійної «константи» людського існування [1, с. 11].

В ч.2 ст.50 КК України метою покарання вказані кара, а також виправлення засуджених і запобігання вчинення злочинів засудженим та іншими особами. Тобто, покаранням необхідно здійснити кару і цим досягти спеціального та загального попередження. Засобами забезпечення кари та досягнення спеціального і загального попередження визначені обмеження прав і свобод засудженого (ст. 50 ККУ), які конкретизовані в статтях про види покарань. Якими ж повинні бути форма та об'єм цих обмежень, щоб забезпечити досягнення вказаної мети? На всіх рівнях

розвитку природи, зокрема, й на соціальному, будь-яке явище підпорядковане закону взаємообумовленості устрою і функції. Для виконання певної функції явище повинно мати відповідний устрій, а певний устрій явища забезпечує виконання відповідної функції. Без належного устрою явище об'єктивно не забезпечить виконання очікуваної функції. Іншими словами, застосовуючи невідповідний устрій, ми створимо ілюзію виконання функції, бажане будемо видавати за дійсне. Сказане стосується і проблеми забезпечення охоронної функції кримінального права та, зокрема, місця і ролі покарання в системі протидії злочинності. Отже, мета покарання - це кінцевий результат, якого прагне досягти держава засобами кримінально-правового впливу. Це:

- 1) кара щодо засудженого;
- 2) виправлення засудженого;
- 3) запобігання вчиненню злочинів іншими особами (загальна превенція);
- 4) запобігання вчиненню засудженим нових злочинів (спеціальна превенція).

Таким чином, метою покарання за українським законодавством, по-перше, є кара - певна відплата винному за вчинений ним злочин. Але у нашому законодавстві відтворено лише ідею кари, а на її застосування накладено суттєві обмеження.

Ніхто з учених-правників не заперечує наявності кари в покаранні [2, с. 30]. Але їхні думки щодо визначення поняття кари розходяться. Так, на думку А.А. Піонтковського, кара, як це впливає з визначення покарання, «виражається у спричиненні винному певних обмежень, передбачених кримінальним законодавством» [3, с. 193]. Аналогічна вказівка міститься й у визначенні покарання М.Д. Шаргородського. «Покарання, - писав він, - позбавляє злочинця будь-якого належного йому блага і виражає негативну оцінку злочинця і його діяння державою» [4, с. 16]. Аналізуючи ознаки покарання, М.Д. Шаргородський до вказаного положення додавав, що покарання спричиняє страждання тій особі, щодо якої воно застосовується, і ця якість, будучи необхідною ознакою покарання, робить його карою [4, с. 128]. Наприклад, при скоєнні злочину невеликої тяжкості особа вважається такою, що понесла відповідальність, якщо вона відшкодувала збитки (або усунула заподіяну шкоду) і примирилася з потерпілим (або щиро покаялася і сприяла розкриттю злочину). За цих підстав злочинець підлягає звільненню від кримінальної відповідальності (див. ст.ст. 45, 46 ККУ). І тільки при ухиленні від добровільної відповідальності за вчинене злочинне посягання охоронна функція забезпечується через негативну (примусову) відповідальність. На сьогодні негативна форма відповідальності розглядається як примушування порушника до позитивної відповідальної поведінки. А реалізовується це примушування карою.

На наш погляд, в зміст покарання поряд з карою необхідно включити відшкодування спричиненої шкоди суб'єкту права (відновлення права + кара). Основну увагу в покаранні необхідно приділяти, перш за все, поновленню права потерпілого, а примушування через кару застосовувати тільки до осіб, які не бажають добровільно нести відповідальність. Примушування необхідно спрямовувати, в першу чергу, на поновлення права через усунення шкоди або відшкодування збитків. Такий відновлювальний підхід до охоронної функції кримінального покарання дасть змогу більш ефективно досягти мети спеціального і загального попередження.

Список використаної літератури:

1. Панов М., Тихий В. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми) // Вісник Академії правових наук.-2000.-№3(22).-С.11-13.
2. Курс советского уголовного права: В 6 т. Т. 3. Наказание/ Под ред. А.А. Пионтковського, В.Н. Чхиквардзе, П.С. Ромашкина. - М.: Наука, 1970. - 352 с.
3. Беляев Н.А., Шаргородський М.Д. Курс советского уголовного права. Часть общая. - Л., 1970. - Т. 2. - 208 с.
4. Шаргородський М. Д. Наказание, его цели и эффективность. - Л., 1973. - 160 с.

Манвелян Ані Арсенівна
студентка 4 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник : Хряпінський П.В.
професор, доктор юридичних наук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Низький рівень матеріальної забезпеченості населення, безробіття суттєво впливають на зростання економічної злочинності. Особливо незадовільні економіко-правові умови для цивілізованого розвитку легального бізнесу призводять до криміналізації господарських структур.

Тому гострою виявилася потреба у здійсненні суттєвих соціальних та економічних перетворень, формуванні ефективної національної економіки як основи підвищення добробуту народу [1, 236].

Зважаючи на вжиті в останні 10 років організаційно-правові заходи по протидії економічній злочинності, досягти політичних зрушень у її припиненні не вдалось. Не усунуті соціальні, економічні й політичні передумови, що сприяють проявам економічної злочинності. Причиною цього є гальмування в проведенні економічних реформ, а також низька ефективність діяльності правоохоронних органів [2, 75].

Змінити ситуацію, забезпечивши результативну діяльність відповідних державних структур по протидії економічній злочинності, можливо при використанні комплексного і наукового обґрунтування єдиної концепції дій.

Головною метою при проведенні цього дослідження, є визначення на основі наукового аналізу та прогнозування розвитку економічної злочинності, було визначення напрямів вжиття запобіжних заходів та встановлення контролю над процесами виникнення і функціонування економічної злочинності, подолання тенденцій її зростання, усунення передумов, що породжують це явище у суспільстві, а також вироблення шляхів нейтралізації при комплексному задіянні всіх державних і правоохоронних органів.

У теперішніх соціально-економічних умовах рівень функціонування економічної злочинності залежить від ефективності роботи правоохоронних органів.

З метою щодо запобігання, профілактики та руйнування бази економічної злочинності необхідно, по-перше, розробити методичні рекомендації щодо технології розробки законів та інших нормативних актів. Це дасть можливість:

- забезпечити якість, об'єктивність, обґрунтованість, узгодженість, виявлення позитивних і негативних наслідків прийняття таких актів, виключити волюнтаризм та суб'єктивізм. Ці рекомендації повинні визначати практичний механізм створення законодавчої бази в державі;
- впровадити в практику залучення представників політичних та громадських організацій до складу комісій з підготовки законопроектів;
- вивчити умови та причини латентної економічної злочинності й розробити заходи боротьби з нею;
- здійснити науково-кримінологічну експертизу всіх раніше виданих нормативно-правових актів; у разі виявлення їх недосконалості, що сприяє та породжує вчинення злочинів,
- розробити та прийняти Закон України "Про систему державного контролю".

Другий етап заходів по боротьбі з економічною злочинністю повинен передбачати:

формування наукових установ, які будуть постійно займатись прогнозуванням розвитку криміногенної обстановки в сфері економіки у масштабах держави, моделювання нових видів правопорушень, оцінку їх суспільної небезпеки й вироблення відповідних пропозицій щодо їх попередження та внесення змін до чинного законодавства;

постійне розроблення нових організаційно-тактичних заходів правоохоронних органів, складу та змісту необхідної інформації для розкриття і розслідування можливих нових видів злочинів;

підготовку ефективних методик їх попередження, виявлення і розкриття;

здійснення відповідної підготовки слідчих і працівників оперативних та інформаційно-аналітичних служб [3, 125].

Із цим явищем потрібно боротись радикальними методами із яких найбільш ефективними є:

розробка макромоделі економіки перехідного періоду, якою передбачається застосування системи гнучких податкових пільг, а також стимулювання капіталовкладень в розвиток виробництва, інноваційної діяльності та зниження енергомісткості;

стабілізація правового поля, яким надати можливість прийняття законів, що забезпечують тривалу та ефективну їх дію;

підвищення рівня матеріальної відповідальності за порушення податкового, фінансового, митного та зовнішньоекономічного законодавства;

встановлення кримінальної відповідальності за вчинення злочинів в економічній сфері держави.

Отже, необхідною умовою економічної стабільності України є дотримання балансу інтересів держави і населення. Ігнорування з боку владних структур таких вимог, а також намагання лише силовими методами ліквідувати тіньову економіку як соціально-економічне явище в Україні не усуне економічні проблеми та загострить політичну ситуацію, що, в свою чергу, може призвести до соціального вибуху в суспільстві.

Найбільш сприйнятливим варіантом початкового етапу боротьби з економічною злочинністю, за виключенням працівників органів державної влади та управління, є відмова від документування їх попередніх правопорушень чи зловживань. На наступних етапах доцільно сформувати систему державного контролю за всіма стадіями руху товарів та продукції, починаючи з виробничого процесу. При цьому дані щодо їх виробництва повинні вноситися в комп'ютерні системи органів податкової адміністрації, а їх реалізація здійснюватись лише при наявності касового апарату, а не касової книги. Такий вид контролю щонайліпше збільшить суму надходжень до державного бюджету, а в наступному вирішить усі інші економічні проблеми України.

Список використаної літератури:

1. Кальман - О. Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження: дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук / О. Г. Кальман. — Х., 2004. — С. 236—237.
2. Нікітін Ю. - Кримінологіко-концептуальна модель запобігання злочинності в сучасному українському суспільстві / Ю. Нікітін // Юридична Україна. — 2008. — № 9. — С. 97.
3. Орлов А. Ф. - Протидія економічній злочинності / А.Ф. Волобуєв, І. М. Осика, Р. Л. Степанюк, І. М. Зарецька, Едвард Картер, Річард Ворнер. — Харків. - 2004. - 568 с.

Мартиненко Богдан Сергійович
курсант 3-го курсу
ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Шалгунова С.А.
кандидат юридичних наук, доцент, професор

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ ДОКТРИНИ ПРО ЗЛОЧИННІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ АГРЕСІЇ

Уявлення про протиправність агресивної війни було притаманне міжнародному праву з часу його виникнення. Так, наприклад, професор університету міста Сала-манка Ф. де Вітторія в середині XVI століття писав про те, що війни можуть вестися тільки для виправлення неправої справи. Гуго Гроцій, «батько міжнародного права», вважав справедливою, дозволеною війною лише таку, що розпочата у відповідь на порушення права. На рубежі XIX-XX ст. під впливом прихильників доктрини злочинності агресивної війни в Гаазьких конвенціях і положеннях (1899 і 1907 рр.) було заявлено, що договірні сторони будуть шукати найбільш ефективні засоби забезпечити народам міцний мир, а також було прийнято протоколи про наміри мирного урегулювання міжнародних суперечок. Особливо необхідно підкреслити значення для прийняття цих документів праць і всієї діяльності професора міжнародного права Ф.Ф. Мартенса.

Світова війна з незвичайною силою продемонструвала життєво важливе для всього людства значення заборони агресивних війн». За словами багатьох авторів, в результаті змін, викликаних Першою Світовою війною, широко поширилося переконання, що сама можливість війни повинна бути виключена, а питання про концепції вчених, які в минулому не сприймались всерйоз, згадали, готуючись мобілізувати міжнародне право для справи миру.

Тільки за підсумками Першої Світової війни було прийнято ряд документів, в яких юридично заборонялася агресивна війна або пропонувалася така заборона.

Яким би не було ставлення до радянського періоду вітчизняної історії, але саме Декрет про мир став одним із перших законів, де пропонувалося негайно припинити застосування сили і приступити до мирного врегулювання конфлікту, заснованого не на насильстві, а на справедливих і демократичних принципах. Такими принципами стали:

всіляке захоплення, насильницьке приєднання або насильницьке утримання в межах даної держави народності чи нації визнавалися неприпустимими;

сама загарбницька війна оголошувалася «найбільшим злочином»;

анулювалися всі «загарбницькі» міжнародні договори, укладені царською Росією.

У 1923 році в рамках Ліги Націй було прийнято типовий зразок договору про взаємну допомогу, в якому зазначалося, що агресивна війна становить міжнародний злочин, і Сторони, які уклали цей договір, приймали на себе урочисте зобов'язання не вчиняти такого злочину. У 1927 році у прийнятій Декларації Ліги Націй про агресивні війни було підтверджено існування звичайної норми міжнародного права, яка забороняє агресію. Названий документ містив два основних положення: а) будь-яка агресивна війна оголошувалася забороненою; б) для вирішення спору між державами останні зобов'язані застосовувати мирні засоби.

До початку Другої Світової війни в теорії міжнародного права і міжнародних актах сформулювалося розуміння злочинності агресивної війни. Звичайно, заборона агресії не означала її затвердження в практиці міжнародних відносин. Однак, пе-

реоцінити значення наведених документів неможливо - саме вони, спираючись на теоретичні доктрини «батьків-засновників» міжнародного права, створили правовий фундамент для юридичного визначення агресії як злочину проти загального миру, а також запровадження кримінальної відповідальності осіб, так чи інакше причетних до планування та ведення агресивних війн.

Найбільш серйозний вплив на розвиток концепції злочинності агресивної війни надало створення і функціонування Нюрнберзького Міжнародного військового трибуналу. У його Статуті були сформульовані норми про склади найтяжчих міжнародних злочинів - проти миру, військових злочинів і злочинів проти людяності. Відповідно до норм про ці злочини і процедурно-процесуальними нормами Статуту вперше в історії був здійснений, від початку до кінця, дійсно повномасштабний процес, винним винесені суворі покарання, і вирок приведений у виконання.

Агресія та інші основні злочини проти миру і безпеки людства увійшли в юрисдикцію міжнародних трибуналів, заснованих резолюціями Ради Безпеки ООН для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення гуманітарного міжнародного права, - на території колишньої Югославії (1993 рік) і за аналогічні злочини на території Руанди та сусідніх з нею держав (1994 рік).

Таким чином, до початку XXI століття в міжнародно-правовій доктрині міцно вкорінилося розуміння того, що агресивна війна є найтяжчим міжнародним злочином проти загального миру. Тим не менш, у сучасному міжнародному праві зберігається чимало спірних питань розуміння агресії як злочину, що тягне індивідуальну відповідальність осіб. Такі питання потребують самостійного дослідження в рамках як міжнародного, так і кримінального права. Тим більше, що на цей час для України питання агресії, агресивної війни, міжнародних військових конфліктів стали актуальними та важливими.

Моденко Ірина Миколаївна

Студентка II курсу

ДВНЗ «ДНУ імені Олеса Гончара»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Юзікова Н.С.

кандидат юридичних наук, доцент

НАРКОЗЛОЧИННІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Наркоманія серед неповнолітніх явище досить поширене, особливо у наш час, тому що наркотики продаються досить відкрито і поширюються через інтернет. Крім того, деякі медичні препарати, в яких містяться наркотичні речовини, вільно відпускаються в аптеках без рецепта. Цьому питанню необхідно приділити увагу, тому що наркоманія серед неповнолітніх дуже розповсюджена. Це обумовлено насамперед тим, що підліток в період формування особистості досить слабкий і занадто цікавий. Йому хочеться скоріше подорослішати, виділитися з натовпу, уникнути проблем найбільш легким способом. Наркотики, які сьогодні вільно доступні підлітку, ще страшніше, ніж ті, які перебувають у світовому обігу наркотичних речовин. Зауважте, що найпоширеніші і легко доступні наркотики серед підлітків – це марихуана, психостимулятори та галюциногени – речовини, які руйнівні діють на мозок і внутрішні органи. Ці наркотики, як, втім, і всі інші, для вигідного продажу розбавляють всілякою хімією, яка збільшує кількість продукту і подвоює його дію на організм.

Однією з глобальних проблем людства є постійне зростання незаконного обороту наркотичних засобів і психотропних речовин. Ці злочини не знають дер-

жавних кордонів і загрожують цивілізації в цілому. Усі люди планети народжуються, зростають, а вже після цього становляться дорослими сформованими особами. Саме тому чимало науковців зупиняли свою увагу на злочинах у сфері наркозлочинності саме серед неповнолітніх, адже діти- це в першу чергу показник розвитку нації. На монографічному рівні проблемами незаконного обігу наркотичних злочинів присвячені досліді І. В. Однолько, А. А. А. Музика, Н. С. Юзікова. П. Л. Фліс, С. Л. Лихова та ін. Теоретичну основу наукового дослідження становлять праці І. В. Баклан, Д. М. Петрова, М. М. Малишева та інших.

І. В. Баклан вказує на генетичні особливості розвитку наркоманії. Проведені генетиками дослідження свідчать про тривожний симптом: наркоманія може успадковуватися. Наслідки, до яких може призвести наркотизм серед неповнолітніх, є вкрай невтішними, адже їх організм перебуває у стадії формування і розлад його нормального розвитку проходить дуже швидкими темпами, а повернення до початкового стану практично неможливе. [1; с. 217] Д. М. Петров звертає увагу на те, що розповсюдження наркотичних засобів пов'язано насамперед з соціальним положенням. Тому що споживання наркотичних речовин у школах, ліцеех, вищих навчальних закладах стало модним і престижним. ." [2; с. 131]. М. М. Малишева розглядаючи проблему розповсюдження наркотичної залежності серед неповнолітніх вказує на негативну сторону всесвітньої мережі internet. Це пов'язано з легкодоступністю інформації, яку чимало людей використовують не у тому руслі. На різних сайтах легко можна знайти «рекомендації» та «корисні» поради, як роздобути кошти на наркотики, рекламуються перспективи наркобізнесу, вихваляється «чудова» дія галюциногенів, опію, напівсинтетичних наркотиків. [3; с. 175]

Дослідивши справи відносно злочинності неповнолітніх осіб відповідно до статей 305- 320 Кримінального Кодексу України, а саме злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та й інші злочини проти здоров'я населення, необхідно проаналізувати стан злочинності в Україні. [4; с.с. 143- 151]

Виходячи з статистичних даних, найбільшого поширення наркотична злочинність набула у Донецькій (47), Дніпропетровській (40), Луганській (28), Одеській (20), Миколаївській (18), Запорізькій (13) та Херсонській (6) областях порівняно з іншими областями України.

Аналізуючи наркозлочини серед неповнолітніх доцільно розподілити злочини вчинені особами від 14 до 16 та від 16 до 18 років.

1(0,01%)

Вчинення злочину особами від 14- 16, 16-18 років

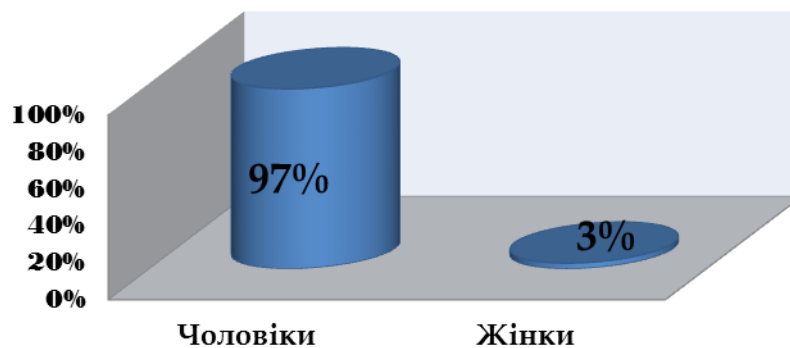
від 14 до 16 років

998 (93%)

від 16 до 18 років

Дані показники свідчать про те, що більша їх кількість вчиняється підлітками, особами що досягли 16 років, віку, за якого за загальним правилом передбачена кримінальна відповідальність.

Показник вчинення злочину серед жінок та чоловіків

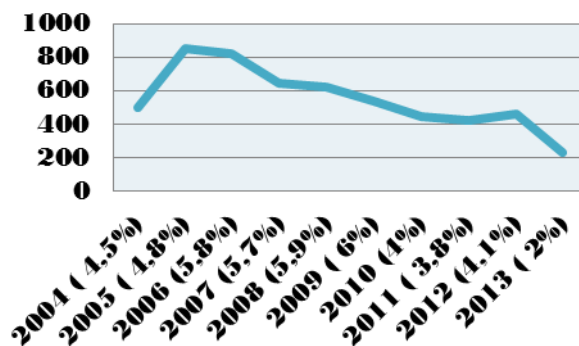

Те, що саме таке протиправне діяння вчинили 97% хлопці, можна пояснити тим, що хлопці фізично значно розвиненіші, ніж дівчати. З самого народження ми можемо спостерігати, що більшість хлопців схильні до пригод, вони більш рухливі та сильніше піддаються зовнішньому впливу на відміну від дівчат. Для більш детального ознайомлення злочинів у сфері обігу наркотичних та психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, я пропоную розглянути декілька судових справ.

У справі, що відбулася у 2012 році особу за даний вид злочину засудили, та призначили покарання - виплатити штрафу. Працівниками міліції його було затримано і в нього було виявлено та вилучено паперовий згорток з подрібненою речовиною рослинного походження темно-зеленого кольору, яка згідно висновку фізико-хімічної експертизи № 467 від 16.08.2012 року являє собою верхівкові частини рослини коноплі. Судом було призначено покарання у вигляді штрафу з урахуванням пом'якшуючих умов: щире розкаяння, визнання вини та активне сприяння розкриттю злочину. [5] У другій справі вже у 2013 році неповнолітній вчинив незаконне придбання та зберігання наркотичних засобів без мети збуту за невстановлених судом обставин у невстановлений час. Неповнолітнього визнали винним за ч.1 ст.309 КК України і призначити покарання у виді позбавлення волі строком на 1 (один) рік. Проте на підставі ст.75, 104 КК України його звільнили від відбування покарання з іспитовим строком на 1 (один) рік. З підпискою про невиїзд, та призначити стягнення. Неповнолітній не визнав свою вину, як і належність наркотичної речовини. Обставиною, пом'якшуючою покарання, суд визнає вчинення злочину неповнолітнім. [6] Третя справа була вчинена у 2014 році за тією ж схемою. Його визнали винним у вчиненні злочину, передбаченого ст. 309 ч.1 КК України, та призначити йому покарання у вигляді позбавлення волі строком на 1 (один) рік. Обставинами, що пом'якшують покарання обвинуваченого, суд визнає щире каяття обвинуваченого, активне сприяння розкриттю злочину, не приховування обставин скоєного, які не могли бути раніше відомими органу досудового розслідування, критичне ставлення до вчиненого, вчинення злочину у неповнолітньому віці. [7] Зіставивши ці три справи, можна виділити те, що жодному з обвинувачених суд не призначив найбільше покарання, усі вони були звільнені з обвинувальним строком. Головною пом'якшувальною ознакою, звичайно, визнається вчинення злочинних дій у перший раз, та статус неповнолітнього.

Показник розвитку наркозлочинності серед неповнолітніх за 2013 рік суттєво зменшився, це подає надії на те, що ми все таки досягнемо поставлену перед нами мету- позбавитися наркотичної злочинності не тільки серед неповнолітніх, а й взагалі, серед усіх мешканців нашої країни.

Показник розвитку наркозлочинності в Україні з 2004 по 2013 роки

Хоча і у 2013 році рівень розвитку наркозлочинності серед неповнолітніх порівняльно знизився з попередніми роками, ми все одно повинні шукати оптимальні шляхи для зменшення та, можливо навіть для усунення даного виду злочину! На мою думку необхідно:

1. Пропагандувати у суспільстві ідею здорового образу життя;
2. Розповсюджувати різноманітні фотографії, відео, інтерв'ю з тими, хто вже став потерпати від наркотичної залежності, або піддався психотропному впливу;
3. Доносити людям усі наслідки даного виду захоплення через Інтернет, поштову базу, вводити спеціальні соціальні реклами, фільми на дану тему у тому числі й документальні;
4. У зв'язку з тим, що суспільство загалом не досить добре знайомо з законодавством, то необхідно розширити доступ до законодавчої бази, наприклад, розповідати у школі, які санкції передбачені за даний вид діяльності;
5. Проводити різноманітні конкурси, змагання у навчальних закладах всіх рівнів;
6. Особливо пильно стежити за регіонами з посиленими показниками наркотично залежних;
7. Запровадити більш тяжке покарання при збільшенні показників даного виду злочину;

Список використаної літератури:

1. Баклан І.В. / І.В. Баклан // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. - 2004. - № 2 (Спецвыпуск). - С 217-223. 17.03.14;
2. Петров Д.М. Основні фактори росту наркоманії та злочинності серед неповнолітніх в Україні / Д.М. Петров // Актуальні проблеми державотворення в умовах адміністративної реформи. - 2003. - С 128-133. 17.03.14;
3. Малишева М.М. Наркоманія серед неповнолітніх: причини, сучасне становище, профілактика / М.М. Малишева // Актуальні проблеми криміналістики: матер. міжвуз. наук.-практ. конфер. - К., 2001. - С. 172-176. 17.03.14;
4. Кримінальний Кодекс України (зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2013 року). - Х.: Одісей, 2013.- 232 с. 19.03.14;
5. Офіційний сайт Реєстр судових рішень. Справа № 1708/2349/12 . [Електронний ресурс]: режим доступу// <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26188715>. 19.03.14;
6. Офіційний сайт Реєстр судових рішень. Справа № 405/5918/13-к 1-кп/405/176/13. [Електронний ресурс]: режим доступу// <http://reyestr.court.gov.ua/Review/36167320>. 19.03.14;
7. Офіційний сайт Реєстр судових рішень. Справа № 249/61/14-к. [Електронний ресурс]: режим доступу// <http://reyestr.court.gov.ua/Review/37028520>. 19.03.14.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ СТРОКІВ ДАВНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

З точки зору загальної і спеціальної превенції, а також виправлення правопорушника покарання може бути ефективним лише у випадку його застосування недовзі після вчинення злочину.

Чим тісніший у часі зв'язок між вчиненим злочином і покаранням за нього, тим більше шансів на ефективну реалізацію мети покарання.

Покарання, призначене після того як сплив тривалий строк, є актом, несумісним з принципом гуманізму, набуває рис необґрунтованої помсти з боку держави. Звичайно, вчинення злочину має обов'язково каратися навіть після спливу певного проміжку часу з моменту його вчинення. Це, однак, не значить, що погроза застосування покарання повинна супроводжувати людину все її життя. Керуючись принципом гуманізму держава у зв'язку із закінченням встановлених строків давності вибачає порушника кримінально-правової заборони, надає йому можливість залишитися повноцінним членом суспільства.

Щодо чинного кримінального законодавства України, то вказані у ч. 1 ст. 49 КК України строки давності, на наш погляд, не є оптимальними. Порівняння цих строків із санкціями норм Особливої частини КК показує, що особи, які вчинили однакові злочини, можуть знаходитись у нерівних умовах. Це має місце у тому випадку, коли передбачений у санкції норми КК України строк покарання більший, ніж відповідний строк давності, або дорівнює йому (так, наприклад, особа, яка вчинила умисне вбивство з обтяжуючими обставинами, може бути засуджена до довічного позбавлення волі. У той же час інша особа, яка вчинила такий злочин, після збігу п'ятнадцятирічного терміну може бути звільненою від кримінальної відповідальності або засудженою до позбавлення волі не більше п'ятнадцяти років).

З буквального тлумачення ч. 1 ст. 49 і ст. 51 КК випливає, що чинний кримінальний закон не встановлює будь-якого строку давності у разі, коли в санкції норми Особливої частини КК як максимальне покарання за злочин передбачене тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.

Строки давності, передбачені ст. 80 КК України, також потребують, з нашої точки зору, певного перегляду. Так, аналіз законодавства окремих зарубіжних країн (КК Болгарії, Іспанії, Польщі, ФРН, Швейцарії) дозволяє стверджувати, що максимальний строк давності може значно перевищувати п'ятнадцятирічну межу.

Таким чином наявність інституту давності у кримінальному праві України як підстави для застосування до особи кримінально-правових привілеїв є доцільною, а його корисність перевірена часом і наразі не піддається жодним сумнівам. Проте законодавча регламентація досліджуваних видів звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання потребує подальшого удосконалення.

Пітюренко Анна Валеріївна
студентка V курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник : Хряпінський П.В.
професор, доктор юридичних наук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Актуальність теми. Популярність ідеї кримінальної відповідальності юридичних осіб обумовлена насамперед суспільною шкодою, що завдається їх протиправною діяльністю економіці, навколишньому середовищу, правам споживачів, працюючим громадянам, суспільній безпеці, міжнародному правопорядку. І ця діяльність не обмежується лише діями керівників організацій – вона втілюється також у поведінці рядових працівників.

Стан наукової розробки. У науці кримінального права вказані проблеми досліджувалися в працях С.Б. Айсіна, Б.В. Волженкіна, Є.Є. Дементьєва, П.П. Іванцова, С.Г. Келіної, Н.Ф. Кузнєцової, О. Михайлова, І. Митрофанова, А.В. Наумова, О.С. Нікіфорова, І. Омельченка, О. Шамари тощо.

Метою даної статті є аналіз доцільності введення в кримінальне законодавство нового суб'єкта – юридичну особу.

Виклад основного матеріалу. Ідея запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб не є новою для кримінального права України. Ця ідея пропонувалась ще у 1993-97 р. р. в одному з двох проектів Кримінального кодексу України, які розглядались Верховною Радою України I та II скликань. За результатами досить тривалого неодноразового обговорення цієї ідеї вона не була підтримана ні представниками науки кримінального права, ні юристами-практиками, ні народними депутатами України, які не підтримали проект, що містив положення про відповідальність юридичних осіб, і прийняли проект Кодексу, в якому цей інститут був відсутнім.

Але, 23.05.2013 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб»[1] (далі – Закон), нормами якого запроваджується квазікримінальна відповідальність юридичних осіб – застосування адміністративних за своєю характером санкцій (штрафи, конфіскація майна та ліквідація юридичної особи), але за правилами кримінального провадження. Закон набуде чинності з 01.09.2014 року.

Можливість застосування до юридичних осіб кримінально-правових заходів обмежено злочинами, що вчинили її уповноважені особи від імені та в інтересах юридичної особи, пов'язаними з активним хабарництвом (частини перша і друга статей 3683 і 3684, статті 369 КК України), зловживанням впливом (стаття 3692 КК України), легалізацією (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (статті 209 і 306 КК України), та тероризмом (статті 258-2585 КК України). При цьому під уповноваженими особами юридичної особи розуміються службові особи юридичної особи, а також інші особи, які відповідно до закону, установчих документів юридичної особи чи договору мають право діяти від імені юридичної особи.

Ліквідація юридичної особи та конфіскація її майна застосовуватиметься виключно при вчиненні від імені юридичної особи терористичних злочинів, тоді як головним заходом впливу, що застосовуватиметься до корпорацій, буде штраф,

який диференціюватиметься залежно від тяжкості вчиненого фізичною особою злочину.

Для реалізації положень Закону пропонується доповнити Загальну частину Кримінального кодексу України (далі – КК) новим розділом XIV¹, внести ряд змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) та окремі зміни до законів України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та «Про засади запобігання і протидії корупції».

У Пояснювальній записці [2] до проекту цього Закону стверджується, що він спрямований на забезпечення виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO), Спеціального Комітету експертів Ради Європи з питань оцінки заходів боротьби з відмиванням коштів (MONEYVAL), а також на вирішення питань про реалізацію низки міжнародних договорів України в частині встановлення відповідальності юридичних осіб (Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, Конвенцією Ради Європи про запобігання тероризму, Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму у частині відповідальності юридичних осіб).

Даними міжнародними документами передбачається встановлення країнами-учасниками відповідальності юридичних осіб за корупційні правопорушення, фінансування тероризму та відмивання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів. Проте, ці міжнародно-правові документи не вимагають встановлення для юридичних осіб саме кримінальної відповідальності. При цьому у тексті цих міжнародно-правових документів зазначено, що вжиття передбачених ними законодавчих заходів може здійснюватись державою-учасницею «згідно з основоположними принципами своєї правової системи» та «з урахуванням її принципів права».

Порівняння вимог зазначених вище міжнародно-правових актів та змісту законопроекту свідчить, що вимоги Кримінальної конвенції Організації Об'єднаних націй проти корупції та Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією щодо відповідальності юридичних осіб у проекті не тільки виконані, але й значно «перевиконані».

Положення проекту суперечать основним засадам кримінального права України, зокрема, принципу особистої відповідальності та принципу винної відповідальності особи. Принцип особистої відповідальності особи полягає у тому, що кримінальній відповідальності і покаранню за злочин підлягає лише та особа, яка вчинила цей злочин. Цей принцип закріплений у ч. 1 ст. 2 КК та у ч. 2 ст 61 Конституції України. Відповідно до принципу винної відповідальності особа може бути піддана покаранню лише тоді, коли її вину буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Цей принцип як частина презумпції невинуватості особи закріплений у ч. 2 ст. 2 КК та ч. 1 ст. 63 Конституції України. Всупереч цим принципам і названим положенням КК та Конституції України Законом передбачено застосовувати до юридичної особи «заходи кримінально-правового характеру» (фактично – кримінальне покарання) за вчинення певного діяння не нею, а іншою, фізичною особою, і взагалі не вимагається наявності й тим більш доведення вини юридичної особи у вчиненні того чи іншого протиправного діяння.

Також досить суперечливим є саме введення в КК «заходів кримінально-правового характеру», адже КК – це звід законів, що визначає які суспільно-небезпечні діяння є злочинами і які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили. Тобто, КК встановлює саме покарання, а не якісь інші санкції. Всупереч цьому фундаментальному положенню КК Законом запроваджується застосування до юридичних осіб санкцій, які не є покаранням, хоча за своїми наслідками для юридичної особи, щодо якої їх можуть застосувати, цілком аналогічні покаранню.

Хочеться звернути увагу на те, що чинним законодавством України уже встановлено велику кількість різноманітних адміністративних санкцій, які застосову-

ються до юридичних осіб у разі порушення ними законодавства. Зокрема, такі санкції (які мають переважно фінансовий характер) передбачені податковим, митним, антимонопольним законодавством, законодавством про цінні папери, містобудівним законодавством, природоохоронним законодавством та багатьма іншими законодавчими актами України. Отже, законодавство та правова система України нині ґрунтується на застосуванні до юридичних осіб за допущені ними правопорушення саме адміністративної відповідальності з притаманними саме цьому виду відповідальності підходами до питань вини та процесуальними механізмами. Але, адміністративні санкції зазвичай є досить «м'якими», тобто шкода, яку спричинюють юридичні особи, як правило, не компенсується тими санкціями, які до них застосовуються в рамках інших видів юридичної відповідальності, тому санкції не виконують свої відновлювальні та превентивні функції. [3]

Висновки. Однією з тих рис, які відрізняють у правовій системі України кримінальну відповідальність від адміністративної, є наявність значно більш жорстких вимог щодо характеру вини та способів її доведення при покладенні на особу кримінальної відповідальності. Однак ці вимоги, які пред'являються при застосуванні кримінальної відповідальності до фізичної особи, знехтувані у тексті Закону: його положення не вимагають ані доведення факту вчинення юридичною особою певного діяння, ані доведення вини юридичної особи. За таких обставин цілком логічним було б відмовитись від ідеї встановлення кримінальної (фактично – квазікримінальної) відповідальності юридичних осіб у такій викривленій формі і передбачити замість цього адміністративну відповідальність юридичних осіб за корупційні та інші відповідні правопорушення у Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» та інших відповідних законодавчих актах, на рівні, який й би забезпечував повну компенсацію шкоди, заподіяної незаконними діями юридичної особи.

Отже, оцінюючи можливі наслідки введення в дію Закону, слід зазначити, що пропонувані новації у сучасних умовах (зокрема, з урахуванням нинішнього рівня правосвідомості та рівня корумпованості суспільства та державного апарату) можуть дати новий імпульс тим явищам, які негативно впливають на економіку України, зокрема, зменшенню обсягу інвестицій, відпливу іноземного капіталу й тінізації економіки.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: закон від 23.05.2013 № 314-VII (набрання чинності відбудеться 01.09.2014) // Відомості Верховної Ради України. - 2014 р. – № 12. – Ст.183
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб)” від 21.05.2013 р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
3. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46901
4. Грек Т. Б., Грек Г. Б. Проблеми кримінальної відповідальності юридичних осіб. / Адвокат. Наука і практика. – 2012. - №1 (136). – С. 45-47.

Погорелова Ольга Костянтинівна
Студентка 412 навчальної групи
4-го курсу юридичного факультету
ВНПЗ «Дніпропетровський гуманітарний університет»
Науковий керівник: Лабенська Л.Л
кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НА АБОРТ

«аборт... Таке знайоме і страшне слово. Здавалося б, звичайнісінька процедура для лікаря, нічого незвичайного. Але в тому то і весь жах, що аборт на сьогоднішній день став для України звичайною, навіть буденною, справою. Україна є одним зі світових лідерів абортів. Реєструється близько 50-60 випадків штучного переривання вагітності за допомогою абортів на тисячу жінок...»

Традиція абортів в Україні насправді є найдовшою в євро-американському світі. В СРСР протягом 1933-1955рр. штучне переривання вагітності повністю заборонялось. Але потім, а саме за часів Хрущова, аборти були легалізовані. [7]

Аборти офіційно легалізовані, підкріплені чинним законодавством, зокрема таким документом: Закон України. Основи законодавства України про охорону здоров'я. №2802-XII ((2802-12) від 19.11.1992, ВВР, 1993, №4, ст. 20), в статті 50 якого говориться, що аборт в Україні дозволений (за бажанням жінки) до 12 тижня і (згідно з медичними чи соціальними показниками) від 12 до 28 тижнів вагітності.

Щорічно офіційна статистика реєструє в Україні близько одного мільйона абортів, у той час як у всьому світі кількість таких операцій не перевищує позначки 15 мільйонів. Хоча офіційна статистика насправді різко відрізняється від реального стану речей, але і за нею Україна посідає одне з перших місць за кількістю абортів у світі. [4]

Аборт не може вважатися правом, визнаним на основі Європейської конвенції про права людини: цей принцип був підтверджений Страсбурзьким судом у публікації рішень по судових справах трьох жінок, які проживають в Ірландії. Отже, Страсбурзький суд вперше підтвердив право на життя, пояснивши, що аборт може бути лише виключенням з права, а не правом як таким. У цьому суть сентенції по трьох справах, узятих в провадження у липні 2005 року. Позивачками виступили три жінки з Ірландії, одна з яких литовської національності. Вони подали до Європейського суду з прав людини скаргу про порушення прав людини, що виражається у різних незручностях, великих витратах і приниженнях, які доводиться терпіти для того, щоб зробити аборт за кордоном, - адже в Ірландії аборти заборонені. Таким чином, страсбурзькі судді подали до ірландських законодавців запит для одержання недвозначних вказівок (оскільки в даний час існує лише Конституція і не зовсім ясні інтерпретації), які б наділяли жінок, які ризикують життям через вагітність, правом на аборт. Рішення за даними справами було прийнято ще 9 грудня 2009 року - більше року тому. Треба зазначити, що відразу ж було вирішено передати справу до Великої палати, останньої інстанції, оминаючи першу палату. [6]

Завісу над секретами Страсбурзького судочинства трохи підняв Грегор Пупінк, генеральний директор Європейського центру юстиції і прав людини зі штаб-квартирою у Страсбурзі. Ця організація є однією з установ, які в якості «третіх осіб» висунули суддям свої зауваження по названих процесах:

«Багато діячів, різні лобі і політичні рухи спробували чинити тиск на суд з тим, щоб він заснував право на аборт - адже в більшості європейських країн аборт узаконений. Ці групи стверджували: раз майже всі європейські країни легалізували аборт, незначна кількість держав, що забороняють його, - таких, як Мальта, Ірлан-

дія та Польща, - повинні бути змушені його узаконити. По суті, мова йшла про «консенсус». Ці країни вважають, що в Європі існує консенсус у ставленні до абортів, а значить, всі без виключення зобов'язані визнати його, щоб зрівняти законодавство.

Зі свого боку, Страсбурзький суд сказав однозначне «ні». А значить, широкий консенсус з питання абортів не буде мати ніяких наслідків для свободи Ірландії та її суверенного права забороняти аборт. Ще один позитивний момент полягає у тому, що вперше суд визнав поняття «право на життя» ненародженої дитини. Тим самим суд допустив, що у ненародженої дитини є право на життя, в той час як раніше визнання цього права як такого заперечувалося. Раніше суд вважав, що держави самі повинні визнавати або не визнавати, гарантувати чи ні захист життя ненародженої дитини». [6]

Отже, що таке аборт – операція чи вбивство? Ухваливши на сесії Ради Європи по біоетиці в грудні 1996 р. рішення, що ембріон є людиною на 14 день після зачаття, офіційна медицина визнала здійснення абортів умисним перериванням людського життя, тобто вбивством. Згідно зі ст. 115 Кримінального кодексу України умисне вбивство – це каране діяння, вчинення якого тягне за собою кримінальну відповідальність. [3]

Життя є найбільшим і найважливішим із соціальних та правових благ особистості. Як зазначає Н.І. Матузов, «право на життя – перше фундаментальне природне право людини, без якого всі інші права втрачають сенс». Погоджуючись із зазначеною думкою С. В. Черниченко стверджує, що «без забезпечення права на життя стає безглуздим ставлення питання про дотримання інших прав і свобод».

Між іншим, дане право, закріплене у великій кількості внутрішньодержавних, а також регіональних та універсальних міжнародних актах, як і раніше, містить низку невирішених питань, які мають беззаперечно важливе значення для розвитку сучасного правового суспільства. Немає єдиної точки зору світової спільноти щодо проблеми скасування смертної кари, а також взаємозв'язку інституту смертної кари із правом на життя. До сьогодні проблеми евтаназії та абортів викликають запеклі суперечки філософів, медиків та юристів. Існує також низка протиріч з питань реалізації окремих аспектів права на життя, випадків його обмеження, а також обов'язку держав щодо його захисту.

За загальними моральними та етичними правилами, аборт – це злочин (вбивство). Але зважаючи на специфічний статус ембріону, існування такої можливості як штучне переривання вагітності є в деяких випадках (наприклад, згвалтування, серйозні медичні проблеми) виправданим, а тому, вважаємо, потрібно не забороняти аборт взагалі, а законодавчо передбачити вичерпний перелік випадків, коли дозволяється проведення штучного переривання вагітності. Тому пропонуємо визнати на загальнонаціональному рівні аборт вбивством, а також змінити і доповнити законодавство. А саме: встановити вичерпний перелік обставин, що дозволяють переривати вагітність у виключних випадках, розділивши цей перелік на дві групи: обставини, що дозволяють переривати вагітність від 12 до 22 тижнів вагітності; і обставини, що дозволяють переривати вагітність після 22 тижнів; внести відповідні зміни до Кримінального кодексу України.

Список використаної літератури

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // <http://rada.gov.ua/>
2. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод. – М. 1997
3. Кримінальний кодекс України. – К., 2004
4. Динаміка та географія абортів в Україні 2005-2012 роки Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/dinamika-ta-geografiya-abortiv-v-ukrayini->
5. Стефанчук Р.О. Визначення моменту виникнення права на життя: продовжуючи дискусію // Юридична Україна. — 2005. — № 10. — С. 38.
6. Страсбурзький Суд нарешті визнав право ненародженої дитини на життя. Режим доступу: <http://www.christusimperat.org/uk/node/36457>

7. Право на життя, або Голос ненародженої дитини...Режим доступу: <http://h.ua/story/2997/>
8. Пунда О.О., Гуменна О.О. Правове регулювання штучного переривання вагітності в Україні: цивільний та кримінально-правовий аспекти. Режим доступу: [http:// library.cebic.com/st9.shtml](http://library.cebic.com/st9.shtml)

Подгорний Віталій Ігорович

курсант II курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблистий В.В

кандидат юридичних наук

ВЛАСНІСТЬ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОМУ АСПЕКТІ

Злочини проти власності становлять одну із найпоширеніших і найнебезпечніших груп злочинних діянь, оскільки вони посягають на одне із найбільших цінних соціальних благ - право власності.

Власність – це багатоаспектне поняття, яке охоплює не тільки власність на матеріальні предмети, а й власність на результати творчої діяльності людини – інтелектуальну власність. Власність є економічною основою існування суспільства.

Відповідно до ст. 41 Конституції України кожен має право володіти, користуватись і розпоряджатись своєю власністю. Ніхто не може бути протиправне позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним [1, с. 13].

Єдиний підхід щодо розуміння власності у науці відсутній. С. С. Алексєєв зазначає, що «власність» без «права на неї» і взагалі без права на загально – цивілізованої категорії втрачає яку-небудь суть і основи свого існування [2, с. 28].

На думку С. І. Архіпова, власність у сучасному світі - це система корпоративно – правого освоєння суб'єктами права предметів зовнішнього світу. З урахуванням даної позиції власність можна уявити як сукупність предметів матеріального світу і соціальних, зокрема правових, зв'язків, які виникають з приводу цих предметів [3, с. 16].

Власність має складну структуру. По – перше, людина вступає у відносини з предметами, річчю, благом як своєї, і це є як суб'єктивно - об'єктивні відносини. По – друге, він вступає у відносини з іншими людьми з приводу своєї власності на той чи інший предмет, що являється суб'єкт - суб'єктним відношенням [4, с. 458].

Власність розглядається як з економічної, так і з юридичної точок зору. У ст. 316 Цивільного кодексу України міститься поняття права власності. Правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею незалежно від волі інших осіб.

Власність як економічна категорія – це історично обумовлена форма привласнення матеріальних благ, у якій виражені відносини між людьми та їх колективами у процесі виробництва, розподілу цих благ та обміну ними.

Економічна природа власності формується через соціально – економічний бік процесу виробництва, який визначається характером з'єднання основних факторів виробництва, економічною владою, економічною залежністю або свободою. В цьому розумінні власність є привласнення благ в соціально – визначеній формі, яка являє собою економічний процес утворення і примноження об'єктів власності [5, с. 444].

Об'єктом злочинів проти власності являються суспільні відносини власності (володіння, користування і розпорядження майном) і права законного володіння власністю [6, с. 352].

Об'єктом злочинів проти власності є суспільні відносини власності, що охороняються кримінальним законом як частина економічних відносин, як основа економічної системи держави.

Питання власності в кримінальному аспекті залишається важливим, оскільки юридичні конструкції складів злочинів, хоча і зроблені шляхом поетапного розвитку нормативно-правових приписів, але вже не відповідають реаліям сучасного розвитку економічних відносин.

Традиційне розуміння власності теорією радянського кримінального права повинно змінитися, оскільки злочини проти власності у сучасних умовах чинності Цивільного кодексу України потребують максимального наближення кримінально – правового механізму впливу на новітні відносини.

Список використаної літератури

1. Алексєєв С. С. Право собственности. Проблемы теории. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2007. – 240 с.
2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 20 червня 1996 р. – Х. : Право, 2011. – 56 с.
3. Архипов С.И. Собственность как правовой феномен // Рос. юрид. журн. – 2009. - №5. – С. – 16.
4. Курс экономической теории: Общие основы экономической теории. Микроэкономика. Основы национальной экономики: учебное пособие / Под ред. д. э. н. А. В. Сидоровича; МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Дело и сервис, 2001. – 832 с.
5. Суханов Е. А. Лекции о праве собственности. – М. : Юрид. лит., 1991. – 240 с.
6. Кримінальне право України: Особлива частина : підруч. для студ. вищ. закладах освіти / За ред. професорів М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Юрінком Інтер; Х. : Право, 2001. 496 с.

Поух Олена Анатоліївна

Студентка 3 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»

Науковий керівник: Світличний О.О.
доцент, кандидат юридичних наук

ЗАХОДИ ПРОТИДІЙ КАТУВАНЬ

На сьогоднішній день, у нашому розвиненому суспільстві, на жаль, все ще мають місце випадки катування громадян. Не дивлячись на те, що ми не живемо в епоху Середньовіччя, коли катування було способом демонстрації влади, яка дозволяла катування, легітимізувала та виправдовувала його. Неосвічене, нерозвинене суспільство, яке жило у постійному стані війни, звикло до смерті та страждань, потребувало видовищ. Нажаль, історично склалося так, що цим видовищем стало саме публічне катування людей, полонених. У цій справі середньовічні «майстри» досягли нечуваної майстерності. Способи середньовічних катувань наводять жах і на сьогоднішніх досвідчених глядачів. Серед найвідоміших способів та знарядь катування слід згадати наступні:

Катування бамбуком- паростки живого бамбука заточувалися ножем, щоб виїшли гострі «спири», жертва підвішувалась горизонтально, спиною або животом над грядкою молодого загостреного бамбука. Бамбук швидко росте у височінь, встромлюючись в шкіру мученика і проростає. Людина вмирала дуже довго і болісно. Або наприклад тортури щурами, коли роздягнутого догола мученика кладуть на стіл і прив'язують; великі, важкі клітини з голодними щурами кладуться арештантові на живіт і груди. Дно кліток відкривається за допомогою спеціальної засувки, на клітку зверху кладуться розжарене вугілля, щоб розбуркати щурів. Намагаючись втекти від жару гарячого вугілля, щури прогризають собі шлях через плоть жертви.

Історії відомі ще багато способів катувань, але зосередимося на проблемах катування у сучасному суспільстві.

Вважаю, що проблеми катування в Україні полягає саме у недосконалості законодавства, як на загальнодержавному, так і на загальнонаціональному рівнях.

При визначенні «катування», ми стикаємося з невідповідністю міжнародного та національного законодавства. Так, статтею 127 Кримінального кодексу України зазначено «Катування, як умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом нанесення побоїв, мучення або інших насильницьких дій з метою примусити потерпілого чи іншу особу вчинити дії, що суперечать їх волі, у тому числі отримати від нього або іншої особи відомості чи визнання, або з метою покарати його чи іншу особу за дії, скоєні ним або іншою особою чи у скоєнні яких він або інша особа підозрюється, а також з метою залякування чи дискримінації його або інших осіб» [3, с.56]. А статтею 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, ратифікованою Україною 26.01.1987 року надане наступне поняття: Катування: означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. В цей термін не включаються біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково. [1, с.1]

Отже ми бачимо, що законодавство нашої держави має певні розбіжності з міжнародними нормативно-правовими актами, які ратифіковані Україною. Тому у 2005 році була зроблена спроба подолати ці розбіжності, шляхом доповнення статті 127 КК України ще двома частинами: ч. 3, яка передбачила як спеціального суб'єкта злочину – працівника правоохоронного органу, і ч. 4, яка передбачила як обтяжуючу обставину – загибель людини. Однак у 2008 році до статті були внесені зміни, якими спеціальний суб'єкт – працівник правоохоронного органу – було замінено на невизначено широке коло службових осіб, а змінами 2009 року, взагалі на мотиви расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Вважаю, що на сьогоднішній день необхідно:

Привести поняття «катування» до єдиного зразка, для всебічного та об'єктивного розгляду справ судом;

II. Більш детально конкретизувати та поділити суб'єктний склад злочину на такі групи:

- 1) співробітники правоохоронних органів;
- 2) співробітники установ виконання покарань (пенітенціарних органів);
- 3) військовослужбовці;
- 4) медичні працівники;
- 5) працівники приватних охоронних структур;
- 6) фізичні особи.

Цей поділ обумовлюється дослідженням слідчої та судової практики у справах про катування, узагальнення даних правозахисних організацій, публікацій у засобах масової інформації та Інтернеті.

В той же час, не можна не сказати про такі Закони України, як «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про Службу безпеки України», «Про Збройні Сили України», та інші, які проголошуючи принцип забезпечення прав і свобод людини у діяльності правоохоронних структур, не містять беззастережної заборони застосування катування та інших нелюдських, жорстоких видів поводження і покарання. [5, 6, 7, 8]/

Зазначені закони, а особливо такий, як Закон України «Про міліцію», має певні розбіжності зі ст. 127 (катування) Кримінального кодексу України. Тобто катування можуть застосовуватися у вигляді як фізичного, так і психологічного впливу, а в законі «Про міліцію» мова йде лише про заборону застосування незаконного фізичного насильства. Виключно на підставі та в порядку, встановлених законами України «Про міліцію», та ін., до правопорушників можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальна зброя. [4].

Така неузгодженість норм Кримінального кодексу України та інших нормативних актів призводить до негативних наслідків, а тому, щоб не було розбіжностей у теорії, а також на практиці, вважаю за потрібне:

– змінити або вдосконалити діючі закони з тим, щоб ввести рівнозначне фізичному психологічне поняття катування,

– внести до Кримінального, а також до Кримінально-процесуального кодексів України зміни, які б узгоджувалися з міжнародно-правовими нормами.

Таким чином, на мою думку, успішне здійснення заходів протидії катувань, а також інших жорстоких, нелюдських або принижуючих людську гідність видів поводження і покарання в Україні, можливе лише за наявності розвиненої нормативно-правової бази, спираючись на яку державні органи, організації, установи, громадські формування мають здійснювати свою діяльність, спрямовану на запобігання протиправних діянь.

Список використаної літератури

1. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання [текст].
2. Про ратифікацію Європейської конвенції про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню [текст]: Закон України від 24 січня 1997 р. № 33/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 11. – Ст. 94.
3. Кримінальний кодекс України [текст]: прийнятий сьомою сесією Верховної Ради України 5 квіт. 2001 р. // Відомості Верх. Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 56
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [текст]: за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 3-є вид., перероб. та доп. / – К. : Атіка, 2004.
5. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»: прийнятий Верховною Радою України, від 18.02.1992 р.
6. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»: прийнятий Верховною Радою України, від 30.0.1993 р.
7. Закон України «Про Службу безпеки України»: прийнятий Верховною Радою України, від 25.03.1992 р.
8. Закон України «Про Збройні Сили України», прийнятий Верховною Радою України, від 06.12.1991 р.
9. Закон України «Про міліцію», прийнятий Верховною Радою України, від 20.12.1990 р.

Проценко Валерія Олександрівна

курсант II курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблистий В.В

кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ХУЛІГАНСЬКІ ДІЇ, ЩО СУПРОВОДЖУЮТЬСЯ ОПОРОМ ПРЕДСТАВНИКОВІ ВЛАДИ

Якщо переглянути історію вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність за хуліганство в цілому, то з'ясується, що громадський порядок, який є об'єктом цього злочину, регламентувався не тільки нормами кримінального права, а й нормами інших галузей також.

В.М. Шинкарук проаналізував найвідоміші нашому поколінню такі правові пам'ятки, як Литовські статuti, Права, за якими судиться малоросійський народ,

Руську Правду, акти козацького періоду, законодавство Російської імперії, і дійшов висновку, що в них відсутні норми, згідно яких би наставала кримінальна відповідальність за хуліганство [1, 149-153].

Разом з тим, слід звернути увагу не просто на таке явище як хуліганство, а зосередитись на відповідальності за цей злочин, що ще й супроводжується вчиненням опором представникові влади, а саме працівнику міліції. І в цьому є своя необхідність, враховуючи сьогодишню ситуацію в країні.

Для початку хотілося б підмітити, що походження самого терміну «хуліганство», до якого ми так звикли, точно не є з'ясованим, але відомо, що вже з 1898 р. він застосовувався лондонськими поліцейськими в рапортах. Існує також версія, що він пішов від імені Патріка Хулігена, ірландського громили 19 століття. Як злочинне діяння хуліганство вперше було закріплене в КК РСР в 1922 р.

Сьогодні ж відповідальність за хуліганство закріплена в ст. 296 КК України та деяких інших статтях, для яких громадський порядок виступає об'єктом злочину. Такі ознаки, як здоров'я потерпілого, власність та авторитет органів влади є факультативними. Інші і не менш важливі ознаки: «грубе порушення громадського порядку», «явна неповага до суспільства». Але, говорячи про об'єкт цього правопорушення, необхідно пам'ятати, що крім громадського порядку злочинець посягає ще й на гідність людини. Шкода неодмінно заподіюється знайомим і в більших випадках незнайомим людям, особам, які ці дії припиняють, і звичайно ж працівникам правоохоронних органів.

Згідно з ч. 3 ст. 296 КК хуліганством будуть визнані дії, передбачені ч. 1 або 2 цієї статті, якщо вони, зокрема, були пов'язані з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку [2, с.177]. Опір як ознака хуліганства знаходить вияв у активній протидії представникові влади щодо виконання ними службових обов'язків або в активній протидії представникові громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи громадянину у виконанні ним громадського обов'язку щодо припинення хуліганських дій. Під поняття опору підпадають такі дії винного, як відштовхування, спроба вирватись при затриманні, погроза побиття у відповідь на вимогу представника влади або громадськості припинити хуліганські дії, нанесення цим особам побоїв, тілесних ушкоджень тощо [3, с. 47]. Тож такі дії караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Не все так просто, як може здатись на перший погляд. Річ у тім, що в ст. 342 КК також встановлено відповідальність за опір представникові влади або працівникові правоохоронного органу під час виконання ними службових обов'язків. За погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків покарання передбачене в ст. 345. Це свідчить про наявність колізії в кримінальному праві, що призводить часто до помилок у правозастосовній практиці при кваліфікації цього злочинного діяння. А це у свою чергу свідчить про те, що за одні й ті самі дії вирок суду може бути м'якший, ніж той, на який дійсно заслуговує порушник. Та й навпаки.

Таку помилку можна розглянути на прикладі вироку місцевого Личаківського суду м.Львова щодо Г. Було вказано, що 25 травня 2002р. підсудний близько 22 г. 40 хв. перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння в парку вчинив хуліганство, а саме справляв свої природні потреби у невстановленому для цього місці та ще й на очах у оточуючих. Після цього вчинив опір працівникам міліції Я. і С., які у свою чергу виконували свій прямий службовий обов'язок і намагались припинити його протиправні дії. Як результат правоохоронці отримали від Г. легкі тілесні ушкодження, розірвану сорочку, словесну образу. У суді його дії кваліфікували за ч. 1 ст.296, ч. 2 ст. 342, ч. 2 ст. 345 та ч. 1 ст. 347 КК.

На нашу думку в цьому випадку суд дав неправильну оцінку діям Г., так як згідно ст. 61 Конституції України за один злочин настає одна відповідальність. Це обумовлено колізією між ч. ст. 296, ст. 342, ст. 345 КК.

У вищезазначених статтях зустрічаються такі спільні поняття, як представники влади, службовий обов'язок та опір. У своїй статті В.В.Налуцишин дає визначення цим поняттям. На його думку під представником влади слід розуміти службову особу, яка наділена правом вимагати від фізичних та юридичних вчинення дій щодо дотримання законності. Працівників міліції також віднесено до кола посадових осіб згідно із Законом України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 року. Службовими обов'язками працівника правоохоронного органу (зокрема і міліціонера) називають ті обов'язки, що регламентують правоохоронні і правозастосовчі функції. Щодо опору, то під ним слід розуміти активну протидію правомірній діяльності потерпілого від цього злочину

Отже, в такому випадку зрозуміло, що було б доцільно прийняти одну статтю замість цих трьох, в якій передбачалося покарання за опір представнику влади в всіх його можливих варіантах. Це зменшило би кількість помилок при кваліфікуванні даного злочинного діяння, полегшило роботу правоохоронних органів. Тому обґрунтування наведеного положення, на нашу думку, потребує свого окремого комплексного дослідження.

Список використаної літератури

1. Шинкарук В. М. Хуліганство: историко-социальные аспекты / В. М. Шинкарук // Общественная безопасность и ее законодательное обеспечение: материалы Всероссийской науч.-практ. конф., г. Астрахань, 19-20 апреля 2001 года. – Астрахань : Изд-во АГГУ, 2001. – С: 149-153.
2. Налуцишин В. В. Хуліганство : питання відповідальності та кваліфікації / В. В. Налуцишин // Теоретико-прикладні проблеми протидії організованим злочинності: матеріали всеукраїнської конференції в м.Львів, 8-9 квітня, 2005 р., Ч. 1. – С: 175-179.
3. Налуцишин В. В. Питання кваліфікації хуліганства / В. В. Налуцишин // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005 – № 7. – С: 44-52.

Шевцова Олена Олександрівна

ад'юнкт 4-го року підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,

Рашевський Сергій Павлович

ад'юнкт 1-го року підготовки

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шалгунова С.А.

кандидат юридичних наук, доцент, професор.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ УЧАСТІ У ЗЛОЧИННІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

Участь у злочинній організації може бути як злочинною, так і незлочинною. Це пов'язано, перш за все, із тим, що джерелами існування злочинної організації можуть бути як суто кримінальні, так і цілком легальні шляхи отримання коштів. Дана форма є найбільш складною для виділення критеріїв, що дозволяють об'єктивно оцінити участь у діяльності злочинної організації або іншого злочинного об'єднання (банди, терористичної організації), як злочинного або незлочинного. У зв'язку із цим участь у злочинній організації (злочинному об'єднанні) можна умовно розділити на наступні види.

1. Підготовка та вчинення злочинних діянь. У цьому випадку вчинення злочину здійснюється за завданням організатора, керівника організації або за рішенням злочинного співтовариства в цілому (наприклад, рішенням злочинної сходки). Тут варто погодитися з позицією Л.Д. Гаухмана та С.В. Максимова, які

вважають, що таким злочином може бути необов'язково тяжкий або особливо тяжкий [1, с.15-16]. Вчинення будь-якого злочину може використовуватися злочинною організацією для проведення випробування та перевірки особистих якостей, професійно-злочинних здібностей нового члена тощо. У рамках підготовки вчинення злочинів у складі злочинної організації здійснюються наступні діяння: розробка планів, способів, прийомів вчинення злочинів, придбання знарядь та засобів вчинення злочинів, підкуп службових осіб органів місцевої влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів за створення умов для злочинної діяльності та її прикриття, збут придбаного злочинним шляхом майна, легалізація доходів від злочинної діяльності тощо.

2. Функції пособництва у діяльності злочинної організації є діями, що не містять складів інших злочинів. Такого роду пособництво може виражатися в найбільш різноманітних діяннях: вербуванні та підготовці учасників злочинного об'єднання, придбанні житла та іншої нерухомості (гаражів, майстерень, офісних приміщень), побутовому обслуговуванні злочинної організації, встановленні контактів із представниками влади та правоохоронних органів, промислових і торговельних організацій тощо.

Слідуючи букві закону, здійснення кожної з названих дій у принципі можна визнати участю в діяльності злочинної організації. На жаль, кримінальний закон не містить певних критеріїв для розмежування злочинної та незлочинної діяльності осіб, які надають різну допомогу, послуги організованому злочинному формуванню та його членам. Інститут співучасті в цьому випадку чітко не визначає меж притягнення до кримінальної відповідальності в таких випадках, тому вирішення цього питання залежить від волевиявлення правозастосовних органів, що дає можливість довільного тлумачення такої допомоги, а відповідно, і такого ж підходу до встановлення вини конкретних осіб-пособників.

Так, відповідальність за участь у злочинній організації може наступати за умови, коли дії винного: а) відображають злочинний характер співтовариства або об'єднання; б) пов'язані зі злочинними планами та цілями діяльності організації; в) вписуються в русло загальної спрямованості функціонування організації або об'єднання. Учасником названих формувань варто визнавати таку особу, яка, усвідомлюючи свою приналежність до злочинної організації або об'єднання, дає згоду на участь у ній та виконує будь-які за характером, але обов'язково причинно обумовлені членством дії, що відображають характер діяльності цієї організації або об'єднання.

3. Вступ особи в злочинне співтовариство (злочинну організацію), яке створюється для вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, полягає у згоді бути учасником даного співтовариства та прийнятті особою на себе зобов'язань і функціональних обов'язків, покладених організатором або керівником співтовариства або співтовариством у цілому, що включає їхнє виконання, пов'язане, зокрема, з пошуком жертв злочинів; розробкою способів та прийомів вчинення конкретних злочинних діянь; установами контактів з посадовими особами державних (у т.ч. правоохоронних) органів, які спроможні сприяти з використанням свого службового становища діяльності співтовариства, вчиненню його окремими учасниками злочинів, ухиленню організаторів, керівників та учасників співтовариства від кримінальної відповідальності [1, с.15].

А.Н. Ігнатов вважає, що особи, які надали разове сприяння злочинній організації, але не входили до її складу, наприклад: надали кредит, продали зброю, передали цінну інформацію про діяльність правоохоронних органів, сприяли «відмиванню» грошей злочинного співтовариства тощо, повинні відповідати за співучасть у діяльності злочинного співтовариства, а також за дії, що утворюють самостійний склад злочину [2, с.371].

4. Участь в злочинній організації її організаторів, керівників або інших представників організованих груп, що входять до її складу, полягає у вступі особи в таку організацію (об'єднання), створену для вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів, і прийнятті ними як на себе особисто, так і на всю організовану групу, яку вони представляють, тих же зобов'язань і функціональних обов'язків, котрі приймаються особою, яка вступає в злочинну організацію, а також у розробці разом з іншими учасниками організації планів та умов для вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів. На нашу думку, така участь може виражатися також у присутності на засіданнях (сходках) представників різних злочинних організацій, у виконанні доручень даного об'єднання. За ч. 1 ст. 355 КК України можуть нести кримінальну відповідальність представники організованих груп, які є довіреними особами організаторів та керівників окремих злочинних співтовариств. Таким чином, участь у злочинній організації може вважатися закінченим злочином з моменту надання згоди особи про вступ у таку організацію (письмове або усне волевиявлення), прийняття на себе зобов'язань та функціональних обов'язків (у письмовій або усній формі).

5. Момент закінчення злочину. В.С. Комісаров вважає, що для учасників злочинного співтовариства (злочинної організації) злочин буде закінченим з моменту виконання будь-яких дій, що впливають із факту приналежності до співтовариства [2, с.265]. У слідчій та судовій практиці часто виникає питання: чи підлягає притягненню до кримінальної відповідальності по ч. 2 ст. 255 КК України організатор, який безпосередньо приймав участь у вчинених членами створеної ним злочинної організації конкретних злочинах? Слід зазначити відсутність єдиного підходу в питанні кваліфікації даного виду діянь. Так, А.Н. Ігнатов вважає, що оскільки злочинна діяльність організаторів та керівників злочинних співтовариств (організацій) охоплюється основним складом злочину створення злочинного співтовариства (злочинної організації), то їх участь в об'єднанні організаторів і керівників організованих груп утворює сукупність основного складу злочину (створення злочинного співтовариства, злочинної організації) та кваліфікуючих ознак, вказаних в інших частинах даної статті (в КК України це ст. 255, а в КК Російської Федерації – ст. 210) [2, с.371-372]. Така кваліфікація є юридично точною, оскільки відображає характер злочинної діяльності зазначених осіб і сприяє призначенню справедливого покарання з урахуванням всіх аспектів діяльності всіх винних. І.А. Попова, вважає, що по ряду справ про бандитизм вищої судовою інстанцією дано вичерпні роз'яснення з питань кваліфікації діянь організаторів у випадках створення ними банди та участі в ній, і ці роз'яснення доцільно враховувати й по справах про організацію злочинного співтовариства (злочинної організації) [3, с.490]. Це означає, що суб'єктом кримінальної відповідальності за створення злочинної організації є не лише особа, яка її створила, а й керівники структурних частин, що входять до її складу (банд, організованих груп), та всі їх учасники. Відповідно, кваліфікація дій всіх цих осіб охоплюється змістом ст. 255 КК України «Створення злочинної організації». Так, в матеріалах однієї із вивчених нами кримінальних справ громадянин Д. об'єднав навколо себе 8 осіб, які на протязі майже трьох років викрадали приватних підприємців, примушували їх оформити на одного із членів злочинної групи належні потерпілому банківські рахунки та будинки, квартири. Після цього потерпілих убивали, а членів їх сімей виселяли із помешкань і продавали нерухомість. Кошти вкладали у бізнес, який належав організатору (автосалон та майстерня). Створення злочинної організації відбулося з метою вчинення умисних вбивств та заволодіння приватним бізнесом, залучення до цієї діяльності декількох осіб (принаймні 5), розподіл між ними обов'язків та загальне керівництво таким об'єднанням.

6. Ще однією ознакою злочинної організації є тривалий час об'єднання. Так, за матеріалами вивчених нами кримінальних справ тривалість існування злочинних організацій та організованих груп, що входили до їх складу, складала від 5 до 8 років. Злочинами, які вчинялися різними структурними частинами злочинних організацій, крім вказаних вище, були викрадення бюджетних коштів у співучасті з чиновниками державного апарату влади та місцевого самоврядування, шахрайства з використанням підроблених документів, штамтів, печаток, підробка цінних паперів. Конспірація діяльності злочинних організацій забезпечувалася виготовленням та використанням їх членами підроблених особистих документів (паспортів, посвідчень особи) на інші прізвища, фіктивним підприємництвом, відкриттям банківських рахунків для легалізації коштів, отримуваних злочинним шляхом та переведенням на рахунки чиновників певних сум хабарів.

Таким чином, спектр кримінально-правових ознак створення та функціонування злочинної організації є досить широким, і охоплюється не лише межами однієї кримінально-правової норми (ст. 255 КК України), а й іншими статтями кримінального кодексу.

Список використаної літератури:

1. Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Уголовная ответственность за организацию преступного сообщества. - М., 1997.
2. Уголовное право России. Учебник для вузов. Т. 1-4. Особенная часть. / Под ред. А.Н. Игнатова и Ю.А. Красикова. - М., 1998.
3. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Расширенный уголовно-правовой анализ / Под общ. ред. В.В. Мозякова. - М., 2002.

Рева Альона Вадимівна

студентка V курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник : Лень В.В
професор, к. ю. н., доцент

Окремі питання державної політики у сфері протидії торгівлі дітьми, комерційної експлуатації дітей

На сьогодні в Україні одні з найголовніших проблем, які потребують особливої уваги суспільства, є такі порушення прав дітей, як недбале ставлення та злочинні дії відносно малолітніх.

Специфічність проблеми полягає у тому, що діти – це особлива категорія людей, які мають здатність рости, дорослішати тощо. При цьому вони повинні мати умови для повного та всебічного розвитку як особистість. Забезпечення цих умов має бути своєчасним і не може чекати.

Проблематика, пов'язана з правами дитини, досліджувалася окремими вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких, зокрема: В. Абрамов, Н. Крестовська, Н. Опольська тощо.

Метою статті є спроба удосконалити окремі основи державної політики у сфері протидії торгівлі дітьми.

Безперечно, проблема забезпечення прав дитини має своє історичне коріння. У первісному суспільстві до дитини ставилися двояко – з одного боку, навіть вбивство дитини не вважалося злочином, з іншого – діти були економічно вигідними. Мати багато дітей, особливо синів, слугувало гарантією міцності соціальних позицій сім'ї. З розвитком суспільства, з переходом до осідлого способу життя та більш надійної продуктивної бази общини, вбивство дітей практикується головним

чином за «якісними» показниками – вбивали тих, кого вважали фізично або морально неповноцінними.

Першим міжнародним документом, в якому ставилася проблема прав малолітньої людини, була Женевська декларація 1923 р. Уперше в історії людства було сформульовано право дитини на допомогу, виховання, захист, тобто в тих сферах життя, де раніше йшлося тільки про філантропію. Декларація спрямована на створення умов, що забезпечують нормальний фізичний і психічний розвиток дитини. Однак цей документ мав лише декларативний характер, і тому реальний правовий захист був можливий через створення норм національного права на основі прийняття державами міжнародних договорів [1, с.10].

Першим таким документом стала Загальна декларація прав людини, прийнята 10 грудня 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН. У ній були зафіксовані основи захисту прав дітей.

20 листопада 1959 р. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Декларацію прав дитини, що регулює положення дитини в сучасному суспільстві. 20 листопада 1989 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла та відкрила для підписання Конвенцію про права дитини, яка 27 лютого 1991 р. була ратифікована нашою державою [2, с.23-50]. Основні положення Конвенції знайшли відображення у Законі України «Про охорону дитинства» від 7 березня 2001 р., який визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток, встановлює основні засади державної політики у цій сфері [3, с.1-11, 18-19].

В Україні на конституційному рівні закріплено права дитини. Конституція, зокрема, проголошує рівність прав дітей, охорону дитинства, заборону насильства над дитиною та її експлуатацію, право на життя, захист та допомогу держави дитині, позбавленій сімейного оточення, право на освіту [4, с.10-23].

Не дивлячись на досить чітко розроблену на сьогодні законодавчу основу щодо захисту прав дітей, в Україні дедалі збільшується кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Залишення дітей без батьківського піклування спричиняється соціально-економічними, морально-етичними, психологічними причинами тощо, що призводить до негативних наслідків: порушується базове право дитини виховуватися в сімейному оточенні та збільшується кількість вихованців державних закладів опіки.

Проблема сирітства в Україні породжує й іншу проблему. Діти, залишені батьками, які не потрапили до інтернату чи втекли з нього, часто стають жертвами торгівців «живим товаром». Їх продають з метою трансплантації органів або з метою сексуальної чи трудової експлуатації або незаконного усиновлення.

Основними причинами, які спричиняють торгівлю людьми, зокрема дітьми, в Україні визнають сучасний слабкий стан економіки і зайнятості населення України; недоліки нормативно-правового регулювання соціально-економічної сфери, а також прогалини кримінального, кримінально-процесуального й адміністративного законодавства; недосконалість законодавчої бази та її невідповідність нормам міжнародного права, що обмежує можливості правоохоронних органів щодо боротьби і протидії таким правопорушенням; пропаганда розпусти і насильства в засобах масової інформації; бездоглядність дітей, хіби навчально-виховної роботи з ними; поширення алкоголізму і наркоманії та значне омолодження цих явищ; недостатній і нерегулярний контроль за діяльністю фірм, агентств та інших суб'єктів господарювання, що здійснюють працевлаштування громадян, надають шлюбні послуги, організовують туристичні поїздки тощо; недостатня активність правоохоронних органів щодо боротьби з торгівлею людьми.

На жаль, такі діти часто й не підозрюють, що вони жертви. Проституція, як прямий наслідок масової бездоглядності, для них – лише робота. Злиденне існування, відсутність освіти і батьківської, а також зі сторони дорослих (опікунів, близьких родичів тощо) опіки призводить до того, що діти змушені заробляти собі на життя різними незаконними способами і нерідко саме батьки підтримують «роботу» власних дітей на вулицях.

На нашу думку, з торгівлею дітьми можна боротися лише при використанні системного підходу, який передбачає координацію зусиль усіх зацікавлених сторін процесу: державних та недержавних організацій, правових, законодавчих та міграційних органів влади.

В Україні існує досвід реалізації програми боротьби з торгівлею людьми на загальнодержавному рівні. Система протидії торгівлі людьми, і дітьми в тому числі, зосереджена переважно на боротьбі з організованою злочинністю та нелегальною міграцією, а не на дотриманні та захисті прав дитини.

В Україні потребують вдосконалення програми реабілітації дітей, які постраждали від торгівлі, недостатня кількість підготовлених фахівців. Допомога надається переважно недержавними організаціями або державними Центрами соціально-психологічної реабілітації загальної спеціалізації при відсутності окремих вузько спрямованих реабілітаційних програм та центрів.

В Україні діють консультативно-дорадчі органи з питань сім'ї, ґендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми. Міжвідомча рада з питань сім'ї, ґендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання насильству в сім'ї та протидії торгівлі людьми є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним при Кабінеті Міністрів України.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку української держави є нагальна потреба у формуванні дієвої системи захисту дітей від торгівлі людьми. Для цього, на нашу думку, необхідно розглянути головні компоненти існуючої системи: нормативно-правову базу щодо протидії торгівлі дітьми, наявність відповідного кадрового забезпечення, практичний досвід державних та недержавних організацій, а також визначити, яке місце у цій системі відводиться захисту прав конкретної дитини.

Список використаних джерел:

1. Волинець Л. С. Права дитини в Україні: проблеми та перспективи / Л. С. Волинець. – К.: Логос, 2000. – С.10–11.
2. Конвенция о правах ребенка (принята Генеральной Ассамблеей ООН 20 ноября 1989 г.) // Сборник международных стандартов и норм ООН в области правосудия в отношении несовершеннолетних. – М.: Юнисеф, 1998. – 205с.
3. Закон України «Про охорону дитинства» від 7 березня 2001 р.//Відомості Верховної Ради України.- 2001.-N 2402-III
4. Конституція України від 28 червня 1996 р .//Відомості Верховної Ради України.-1996. – 87 с.

Ровнягина Дарина Александровна

Студентка II курса, юридического факультета

ВУЗ «Днепропетровский гуманитарный университет»

Научный руководитель: Олійников Г.В.,

к.мед.н., доцент, доцент кафедры кримінального права та кримінології;

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИИ СОВРЕМЕННЫХ ТЕРРОРИСТОВ

Терроризм, в любых его проявлениях, является одним из самых опасных, разрушительных и насильственных деяний, направленных против человечества, всестороннее его изучение всегда будет актуальным.

Террористический акт, кроме достижения своей цели путем причинения, в основном, материального ущерба, рассчитан еще и на определенный психологиче-

ский эффект, а именно: посеять страх, создать угрозу широкому кругу лиц, их жизни и безопасности. Любой акт терроризма рассчитан на причинение, или угрозы такого причинения, вреда тем, кто по сути не согласен с террористами. Таким образом, эти акты наносят не только материальный, экономический и политический ущерб стране, но и моральную травму обществу.

Говоря о руководителях террористических групп или террористических организаций прежде всего стоит начать с того, что это лица, не сумевшие реализовать себя, зачастую, в политической сфере, но рвущиеся к власти и обладающие неким комплексом неполноценности. Статистически установлено, что женщины, в связи с, демонстративностью поведения, потребности в самоутверждении, формированием устойчивых преступных убеждений, составляют значительную долю среди лидеров и исполнителей терактов.

Террористы – это довольно специфический класс людей, с нестандартным отношением к жизни: с одной стороны, они хотят сделать ее справедливой и правильной, а с другой – уничтожают ее, убивая и уничтожая для достижения своей цели. Современный террорист похож на «идеального убийцу», подготовленного человека, психически устойчивого, владеющего собой, своими поступками, он прозорлив, редко ошибается в своих прогнозах и действиях, как правило, возрастом моложе 30 лет. Эти люди осознанно идут на «смерть», связывают свою жизнь с риском безо всякой боязни, а самое главное не боятся лишать жизни другого человека. Тренируясь, имея высокий самоконтроль, склонность к насилию и агрессии, он совершенствуется до способности убивать нестандартным образом, не имеющим характерных признаков, которые могли бы обнаружить его при подготовке к совершению теракта. Совершаемые преступления крайне агрессивны, жестоки, показательны, редко похожи и выполняются с высоким профессионализмом в местах скопления народа не щадя собственной жизни.[1]

По мнению таких специалистов как В. В. Витюк и С. А. Эфиров, террористам присуща предельная нетерпимость к инакомыслию и фанатизм, порожденным максималистским идеалистическим утопизмом, ненавистью к существующему строю или обостренным чувством отчужденности. Им свойственна твердая вера в обладание абсолютной, единственной и окончательной истиной, вера в мессианское предназначение, в высшую – и уникальную – миссию во имя спасения или счастья человечества.

Террористы не редко предупреждают о своих действиях через средства массовой информации, таким образом они пытаются привлечь к себе внимание, то есть это люди лишенные внимания и когда они видят свое признание, в их глазах это выглядит как подтверждение своей исключительности. Они своими действиями бросают вызов окружающим, выражают противоположные интересы правительству, правоохранительной системе государства.

Участниками террористических групп или террористических организаций зачастую являются социально неприспособленные, малоуспешные люди. Если углубиться, то они плохо учились в школе и в вузе, в детстве, молодости подвергались унижениям, не могли самоутвердиться, не смогли сделать карьеру, добиться того же, что их сверстники, всегда страдали от одиночества, у них не складывались отношения с представителями противоположного пола, словом, везде и всегда они были отстающими, с чего собственно у развивался комплекс неполноценности.[2] Женщинам, как участникам террористических групп или террористических организаций, совершающим преступления против личности, свойственна высокая импульсивность, неспособность адекватно воспринимать и оценивать жизненные трудности, что, собственно, и побуждают их к преступному поведению.[8]

Нередко среди террористов встречаются люди, которые в свое время, выступая за какие-то права и свободы, были осуждены государством, таким образом для них терроризм становится своеобразной мстью этому самому государству.[7] Это отчужденные личности, внушаемые фанатики, которые видят в окружающих, близких, единомыслителях нечто ужасное, противоположное интересам его иллюзорных идеалов.

Практически все исследователи указывают на следующие наиболее характерные черты личности террориста:

Комплекс неполноценности

Низкая самооценка

Самооправдание

Личностная и эмоциональная незрелость

Еще одна ярко выраженная черта террористов это их сплоченность. Уйти из группы для террориста почти невозможно – это равносильно психологическому самоубийству. Террорист имеет столь низкую самооценку, а в группе он имеет какую-то значимость, то отказаться от приобретенного самоутверждения практически невозможно. При этом любое нападение на группу воспринимается ими как нападение на себя лично. При совершении террористического акта группой агрессивность террористов воссоединяется в единое целое, приводя к успеху.[3]

На практике терроризм – это совершение демонстративных разрушительных действий, убийств для запугивания противников или же населения. Психологически, терроризм – фактически это продолжение радикализма.[4,7,8]

Таким образом, терроризм – это особая, агрессивная форма насилия, характеризующаяся крайней жестокостью, целенаправленностью и высокой эффективностью.[5,6] Следовательно - современный терроризм концентрируется и требует изучения в виде следующих проблем : терроризм как социально-правовое явление, личность террориста, причины и условия данного вида преступлений, предотвращение терроризма, решение всех этих проблем было бы невозможным без изучения особенности психологии терроризма.

Список використаних джерел:

1. Антонян Ю.М., Кудрявцев В.Н., Эминов В.Е. Личность преступника. СПб., Питер, «Юридический центр Пресс», 2004, 366с
2. Балабанова Л.М. Судебная психопатология (вопросы определения нормы и отклонений). – Д.: Сталкер, 1998. – 432с.
3. Блэкборн Р. Психология криминального поведения.- СПб.: Питер, 2004.-496с.
4. Коновалова В.Е. Правовая психология.-Харьков.: «Консум», 1997.-160с.
5. Мамайчук И.И. Экспертиза личности в судебно-следственной практике. Учеб. пособ.- СПб.: Речь,2002.-255с.
6. Медведєв В.С. Кримінальна психологія : Підручник.-К.: Атіка, 2004.-368с.
7. Моховиков А.Н. Судебная психиатрия. Учеб. пособие. 3-е изд. исправ. и дополн. Одеса, Юридична літер.2004.-176с.
8. Психология террористов и серийных убийц: Хрестоматия.- Мн.: Харвест,2004.-400с.
9. Тимченко А.В., Христенко В.Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности (в схемах и таблицах): Учеб. пособ.-Х.: ООО «Одиссей».-2004.-448с.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

У 90-х роках, коли Україна розпочала свій шлях щодо розбудови нової демократичної держави ніхто навіть і уявити не міг, що через 22 роки вона зіштовхнеться з таким розповсюдженням на сьогоднішній день явищем, як масові заворушення. Саме тому ми вважаємо, що обрана тема на сучасному етапі становлення держави є досить актуальною.

Даний вид злочину зазначено в Кримінальному кодексі (далі - КК) України в ст.294, відповідно до якої масовим заворушенням визнається організація або активна участь у заворушеннях, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, що використовувалися як зброя [1;с.118-119].

Виходячи з диспозиції ч.1 ст.294 КК України ми бачимо, що масові заворушення перш за все направлені на порушення громадського порядку та громадської безпеки, оскільки суспільна небезпека полягає в тому, що вони спроможні, хоча і тимчасово, паралізувати діяльність органів державної влади і управління, призвести до масштабних порушень громадського порядку, поставити під загрозу громадську безпеку, потягти за собою людські жертви, нанести суттєву економічну шкоду державі, суспільству або конкретній особі.

Але щоб розібратися чи підпадали дії громадян у м. Києві під кваліфікацію саме масових заворушень необхідно розібратися з об'єктивною та суб'єктивною сторонами злочину, кримінальна відповідальність якого передбачена ст.294 КК України.

З об'єктивної сторони масові заворушення характеризуються, насамперед активними діями, а саме:

організацією масових заворушень, які призвели до насильства над особою, до погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель або споруд, насильницьке виселення громадян, опір представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя;

та активною участю у зазначених діях.

Відповідно до роз'яснень коментованого кодексу організація масових заворушень - це об'єднання людей для участі у масових заворушеннях, керівництво натовпом, підбурювання до вчинення дій, які являють собою масові заворушення, провокаційні дії, вчинені з метою викликати відповідну поведінку великих груп людей. Способи організації масових заворушень можуть бути різноманітними (виступ на мітингах, оголошення різноманітних звернень, розробка планів по збурюванню натовпу, розподіл ролей серед окремих учасників масових заворушень тощо).

Під активною участю у масових заворушеннях розуміють безпосереднє вчинення дій, в яких виражаються масові заворушення (їх вичерпний перелік наведено в диспозиції ч. 1 ст. 294), виконання вказівок організаторів і залучення до цього інших осіб [2;с.580].

Щодо суб'єктивної сторони, то вона характеризується прямим умислом дій їх організаторів та активних учасників. Їх психічне ставлення до суспільно небезпечних наслідків може виражатися і в непрямому умислі, це буває в тих випадках,

коли людина ставши учасником масових заворушень не проінформована про наміри організаторів і невільно стає їх учасником.

Тобто в більшості випадків, дії натовпу в Києві та в інших містах України падають під санкцію ст. 294 КК України. Саме тому в ряді міст України за рішенням суду були арештовані більше 100 осіб, звинувачених в участі в масових заворушеннях:

так, районні суди Києва винесли рішення про запобіжні заходи для 64 підозрюваних у масових заворушеннях на вулиці Грушевського [3];

у Запоріжжі повідомлення про підозру в участі в масових заворушеннях і спробі штурму Запорізької облдержадміністрації 26 січня отримали 48 осіб [4];

після недільної акції біля будівлі Дніпропетровської облдержадміністрації суд прийняв рішення про арешт 24 людей за участь в масових заворушеннях [5];

у Черкасах після штурму та захоплення Черкаської облдержадміністрації було відкрито кримінальне провадження за ознаками ч. 2 ст. 342 (Опір представникові правоохоронного органу) та ч.1 ст.294 (Масові заворушення) Кримінального кодексу України щодо 58 осіб [6].

Станом на 28 березня 2014 року з місця загострення сутичок у центрі міста Києва до бригад екстреної медичної допомоги та закладів охорони здоров'я міста Києва за медичною допомогою звернулось 1 564 постраждалих, 1030 з них було госпіталізовано, а згідно з оперативними даними з 30 листопада 2013 р. загинуло і померло на території України 103 особи [7]. Виходячи з наведених цифр ми бачимо, який масштаб набрали масові заворушення на території України.

В сучасній практиці відомі випадки коли слідчі невірно кваліфікують дії громадян, які порушують громадський порядок. В більшості випадків слідчі не вірно розтлумачують досить схожі між собою статті такі наприклад, як групові порушення громадського порядку (ст.293 КК України) і масові заворушення (ст.294 КК України). Але існують досить чіткі відмінності між двома статтями, насамперед, хоч законодавець і не дає чіткого визначення "групового порушення громадського порядку", але на підсвідомому рівні ми все ж таки розуміємо, що чисельність учасників даного злочину зводиться близько до 10-15 осіб, а масові заворушення характеризуються перш за все своєю чисельністю, тобто в них приймає участь велика кількість осіб. По-друге, щоб кваліфікувати злочин саме за ст.293 КК України у всіх його учасників повинен бути єдиний умисел і мета, а ось для ст. 294 КК України не характерна попереднє змова та єдина мета. І нарешті, одна з головних відмінностей цих статей полягає в тому, що ст.293 КК України передбачає порушення громадського порядку "мирним шляхом", а ст.294 КК України передбачає відповідальність за порушення громадського порядку діями, що "супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя" [1;с.118-119].

Тому підсумовуючи вище викладене, ми хочемо зазначити, хоч на даний час масові заворушення і являються "візитною карткою" України, що вже є негативним наслідком для нашої держави, так хочеться, щоб співробітники міліції правильно кваліфікували дії громадян, бо все ж таки на нас дивиться вся європейська спільнота, яка є відомим захисником прав і свобод громадян. А в ст.3 Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [8;с.5]. А невірна кваліфікація призводить саме до порушення прав та свобод людини.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 6 липня 2011 року: (Відповідає офіц. Текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ. – 184с.
2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т./ за заг. Ред.. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. --Х.: Право, 2013. – 1040с.
3. Електроний ресурс <http://www.kyiv.gp.gov.ua>
4. Електроний ресурс <http://www.zap.gp.gov.ua>
5. Електроний ресурс <http://www.dnpr.gp.gov.ua>
6. Електроний ресурс <http://www.chk.gp.gov.ua>
7. Електроний ресурс <http://www.moz.gov.ua>
8. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 21 червня 2013р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2013. – 64с. –(Закон України)

Русінова Анна Володимирівна,
студентка 4 курсу, юридичного факультету
ДВНЗ «Національного Гірничого Університету»
Науковий керівник: Хряпінський Петро Васильович
професор, д.ю.н.,

Вплив зарубіжного досвіду на вчення про жертву злочину

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що жертви злочину є предметом наукових досліджень не лише вітчизняного права. Питанням жертв злочину займаються й філософські кола, де вчені висувають та обґрунтовують теорії справедливості у сучасних суспільствах та її відновлення. З розвитком кримінальної доктрини, на фоні нинішнього підвищення рівня злочинного посягання на права та інтереси осіб, становище потерпілого від злочину є далеким від задовільного. Попри курс держави на захист прав людини жертви злочину залишаються поки-що за його бортом, але наша держава не становить виняток. Гуманізація права, пошук альтернативних кримінальній відповідальності заходів впливу на осіб, які вчили злочини, розвиток рухів проти насильства в сім'ї, дискримінації етнічних та інших меншин обумовили виникнення у середині ХХ століття нової галузі знань, яка сконцентрувала увагу на жертвах соціально негативних проявів і згодом отримала назву «віктимологія» (Г. Гентіг, Ф. Верхам, М. Вольфган, Б. Мендельсон). Значні досягнення цієї науки (І. Драпкін, Р. Еліас, Н. Крісті, Е. Фаттах, М.Фрей, Г.Шнейдер та ін.) сприяли модернізації законодавства у сфері прав потерпілого багатьох країн світу.

На сьогодні виокремлюючи загальну проблематику обраної теми слід виокремити, що тоді як інші держави володіють розгалуженою та багаторівневою системою гарантування і захисту прав та інтересів жертв злочину, в Україні до сьогодні немає спеціального закону про захист прав та законних інтересів потерпілих від злочину, а чинні нормативні положення зводяться переважно до процесуальних. Немає і сталих стандартів поведінки правоохоронних органів з ними, фактично не існує інституту державної компенсації завданої злочином шкоди, не було з боку держави дієвих спроб сприяти проведенню процедур примирення потерпілого і злочинця, які максимально забезпечили б жертві поновлення її становища і задоволення легітимних інтересів, окрім рекомендацій з боку Верховного суду більш широко застосовувати інститут примирення правопорушника і потерпілого у справах приватного звинувачення.

В країнах Західної Європи і США дуже сильна саме державна підтримка віктимологічних програм. Наприклад, у США створено Національну організацію до-

помоги жертвам злочинів, при Міністерстві юстиції функціонує Департамент допомоги таким жертвам. У восьмидесятих роках був заснований Федеральний фонд допомоги жертвам для додаткового фінансування двох головних національних програм. Перша програма розрахована на утримання державних, громадських і приватних служб; друга – на забезпечення штатів додатковими коштами для виплати потерпілим державної компенсації за шкоду, заподіяну злочином. В цій країні діє більш 2000 таких програм по захисту жертв злочинів, з них більш 1400 підтримується Мін'юстом, на їх здійснення виділений федеральний Фонд у розмірі приблизно 35 млн. доларів. Не федеральне фінансування є ще більшим і складає 200 млн. доларів. Реалізація подібних програм реально дозволяє знизити окремі види злочинів і надати необхідну допомогу жертвам злочинних зазіхань. Більшість розвинутих країн ухвалила низку нормативно-правових документів, спрямованих на захист прав жертв злочинів. У Європі з 1950 року щорічно 22 лютого проводиться День підтримки жертв злочинів. Саме в цей день у Великобританії було опубліковано Хартію підтримки потерпілих від злочинів. У США закон про права потерпілих від злочинів був прийнятий у 1980 році. Згідно з цим законом вони мають право не лише на відшкодування збитків самим винним, а й у порядку державної компенсації.[3,с.334]. У розробку міжнародного досвіду було покладено досить багато міжнародно-правових актів, зокрема, Декларація основних принципів для жертв злочинів та зловживань владою, що була прийнята 29 листопада 1985 р. Генеральною Асамблеєю ООН, Резолюція ЕКОСОП ООН № 1999/26 від 28 липня 1999 р. про розвиток та імплементацію основ медіації та відновлювального правосуддя у кримінальне правосуддя, Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(85) 11 від 28 червня 1985 р. щодо ролі потерпілого в межах кримінального права та кримінального процесу, Рекомендація № R(99) 19 від 15 вересня 1999 р. щодо медіації у кримінальних справах.

Норми Конституції України про людину як найвищу соціальну цінність в Україні не мають бути порожньою декларацією. Звісно, це положення повинно знаходити свій вияв у галузевому законодавстві у формі чітких, зрозумілих та ефективних юридичних механізмів, а відтак у діяльності правоохоронних органів, посадових осіб та судів, без чого репутація цього положення як декларації має шанси залишитися незмінною ще довго. Потерпілий від злочину, який уже зазнав несправедливості від злочинця, не повинен зазнати повторної несправедливості у вигляді відсутності уваги до себе та ігнорування своїх інтересів з боку суспільства і держави. І для потерпілого не важливо, чим обумовлена така незначна його роль: публічним інтересом, необхідністю виконувати першочергові завдання кримінального процесу, інтересами суспільства або держави чи іншим. Фактичне усунення завданої злочином шкоди та підвищення значущості потерпілого у кримінальному судочинстві буде справедливим кроком йому назустріч.

Таким чином, міжнародні стандарти покладають на державу обов'язок вживати всіх належних заходів, щодо захисту прав жертв злочинів. Ступінь імплементації цих стандартів на рівні національного законодавства країни, а також їх дотримання у національній правозахисній практиці виступає якісним показником виконання державою своїх міжнародно-правових зобов'язань у сфері захисту прав людини, а також рівня її соціальної відповідальності за долю теперішнього та майбутнього поколінь.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ.118 КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Актуальність питання про кваліфікацію злочинів за вчинення умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, полягає в тому, що в умовах сучасної криміногенної ситуації в Україні є потреба в переоцінці практики кваліфікації злочинів, вчинених у процесі реалізації громадянами права на необхідну оборону та затримання особи, яка вчинила злочин, а особливо в аспекті лібералізації та гуманізації державної кримінальної політики України.

Окремого розгляду при висвітленні питань кваліфікації злочинів за умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця потребують постанови Пленуму Верховного Суду України [3, с. 442-453] (далі - постанови ПВСУ), що в різний час мали різну правову природу. Від часу набрання чинності нового Кримінального кодексу (далі – КК) України з'явилося чимало Законів України, якими внесено зміни та доповнення до чинного кримінального законодавства. Тому метою вирішення цих питань, пов'язаних з правильною та чіткою кваліфікацією цих злочинів, суб'єкти застосування норм кримінального права перш за все використовують правозастосовне тлумачення закону про кримінальну відповідальність, що дається в рекомендаціях постанов ПВСУ, яке ґрунтується на законі, виходячи з його змісту, й усуває виявлені практикою непорозуміння, різночитання чинного законодавства. Саме тому вважаємо за доцільне приділити увагу деяким роз'ясненням ПВСУ щодо застосування чинного законодавства, яке передбачає відповідальність за посягання на життя людини.

Спричинення смерті тому, хто посягає з метою захисту інтересів чи прав особи, яка захищається, або іншої особи, інтересів суспільства або держави від суспільно небезпечного посягання, тобто здійснене в стані необхідної оборони, згідно зі ст. 36 КК не є злочином, якщо при цьому не були перевищені межі необхідної оборони. Не є злочином за ст. 38 КК також заподіяння шкоди особі, яка вчинила злочин, з метою її затримання і доставляння відповідним органам влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи.

По-третє, віднесення складу вбивства, вчиненого при перевищенні меж необхідної оборони чи у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, до ряду привілейованих, встановлення зниженої межі кримінальної відповідальності і покарання за його вчинення порівняно з іншими видами умисних вбивств, із заподіянням смерті з необережності передусім обумовлене тим, що дії винної особи спрямовані на реалізацію суспільно корисної мети захисту правоохоронуваних відносин від злочинних посягань [3, с. 128].

Стаття 118 КК України передбачає дві умови умисного вбивства:

перевищення меж необхідної оборони;

перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця [5, с. 24].

Для правильної, чіткої і точної кваліфікації необхідно дати визначення: умисного вбивства, меж необхідної оборони, а також перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

По-четверте, диспозиція ст. 118 КК України не містить в собі ознак вбивства та ознак перевищення меж необхідної оборони і заходів, необхідних для затримання злочинця, а поняття та ознаки необхідної оборони, заподіяння шкоди при затриманні особи, яка вчила злочин, та ознаки перевищення меж необхідної оборони і необхідних для затримання заходів містяться в статтях 36 та 38 КК України. Отож в інтересах уникнення проблем кваліфікації вище вказаних злочинів і економії законодавчого матеріалу диспозиція ст. 118 КК України припускає використання статей 36, 38, 118 КК України, тобто носить відсильний характер [3, с.128].

При вирішенні питання про наявність або відсутність ознак перевищення меж необхідної оборони не можна механічно виходити з вимоги розмірності засобів захисту та засобів посягання, інтенсивності захисту та інтенсивності посягання. Постанова ПВСУ від 26 квітня 2002 р. № 3 вказано, що при розв'язанні питання про наявність перевищення меж оборони необхідно враховувати не лише відповідність чи невідповідність знярядь захисту і нападу, а й характер небезпеки, що загрожувала особі, яка захищалася, обставини, що могли вплинути на реальне співвідношення сил, зокрема: місце і час нападу, його раптовість, неготовність до його відбиття, кількість нападників і тих, хто захищався, їхні фізичні дані (вік, стать, стан здоров'я) та інші обставини (п. 5 постанови ПВСУ «Про судову практику у справах про необхідну оборону» від 26 квітня 2002 р. № 1) [4, с. 290].

Чимало виникає труднощів щодо кваліфікації умисного вбивства особи при перевищенні меж необхідної оборони(ст. 118 КК) й одночасно вчиненого в стані сильного душевного хвилювання(ст. 166 КК). Ані у постанові ПВСУ №2 від 7 лютого 2003 р. «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи», ані у постанові ПВСУ №1 від 26 квітня 2002 р. «Про судову практику у справах про необхідну оборону» це положення не відтворене, роз'яснення з цього приводу не надаються. Лише у п. 3 абз. 1 постанови ПВСУ №1 від 26 квітня 2002 р. «Про судову практику у справах про необхідну оборону» зазначається: «Суспільно небезпечне посягання на законні права, інтереси, життя і здоров'я людини, суспільні інтереси чи інтереси держави може викликати в особи, яка захищається, сильне душевне хвилювання. Якщо в такому стані вона не могла оцінювати відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту, її дії слід розцінювати як необхідну оборону». А як кваліфікувати дії особи, яка, перебуваючи в стані сильного душевного хвилювання, при цьому захищаючись від суспільно небезпечного посягання, могла оцінювати відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання, але неповною мірою? Тобто, як вирішувати питання, коли має місце вид конкуренції статей, які передбачають спеціальні норми (це конкуренція статей про привілейований (наприклад, ст. 116 КК) та особливо привілейований склади злочинів (наприклад, ст. 118 КК))? З цього приводу в доктрині кримінального права існують різні точки зору. Так, В.В. Кузнецов зазначає: «Зважаючи на відсутність чіткого вирішення зазначеної проблеми, деякі науковці навіть пропонують кваліфікувати такі дії за ст. 118 КК України (за більш привілейованим складом злочину), що не відповідає новим положенням, викладеним у КК України. Тож у постановах ПВСУ слід було вказати, що «при конкуренції норм статей 116 та 118 КК України особа взагалі не підлягає кримінальній відповідальності»[2, с.176-177].

Ті ж фактори слід враховувати і при розв'язанні питання про перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Стаття 118 КК щодо вбивства при затриманні злочинця може бути застосована, якщо при цьому було допущено явну невідповідність засобів затримання характерові та ступеню суспільної небезпеч-

ності вчиненого і обставинам затримання. При цьому слід мати на увазі, що не може кваліфікуватися за даною статтею вбивство злочинця — акт самочинної розправи [4, с. 290].

У будь-якому випадку на підставі ч. 4 ст. 36 КК не може розглядатися як перевищення меж необхідної оборони застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає.

Особа, яка вчинила умисне вбивство у стані уявної оборони, підлягає кримінальній відповідальності за ст. 118 КК лише за умови, що вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення, але при цьому перевищила межі захисту, що дозволяються в умовах відповідного реального посягання. В усіх цих випадках визнається відсутність в діях того, хто захищається, складу якогось злочину [4, с. 290].

З суб'єктивної сторони вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, вчиняється лише умисно. Необережне позбавлення життя особи, яка вчиняє посягання, або злочинця в стані необхідної оборони або затримання, злочином не визнається.

Слід мати на увазі, що особа, яка захищається, як і особа, яка затримує злочинця, внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного суспільне небезпечним посяганням (що часто виникає раптово), не завжди може точно оцінити відповідність заподіяної шкоди (в цьому випадку позбавлення життя особи, яка вчинила посягання, або злочинця) небезпечності посягання чи вчиненого затриманим злочину або точно оцінити обстановку захисту чи затримання. У цьому випадку відповідальність за перевищення меж необхідної оборони або заходів по затриманню злочинця виключається.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 118 КК, є осудна особа, яка досягла 16-ти років. Це може бути особа, яка перебуває у стані необхідної оборони, уявної оборони, якщо вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення, а також особа, яка вчиняє дії по затриманню злочинця. Суб'єктами цього злочину також можуть виступати представники влади, працівники правоохоронних органів, члени громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовці, які під час виконання службових обов'язків вчинили умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або заходів, необхідних для затримання злочинця [4, с. 291].

Стаття 118 КК не повинна застосовуватися у випадках вбивства за допомогою різних попереджувальних заходів щодо запобігання можливим посяганням на власність. У цих випадках винні не перебувають у стані необхідної оборони і, отже, не можуть її перевищувати. Від таких пристосувань можуть постраждати не тільки злочинці, а й особи, які випадково увійшли у зіткнення з ними.

Вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, вчинене способом, небезпечним для життя багатьох осіб, з особливою жорстокістю, жінки, яка завідомо для винного була в стані вагітності, двох або більше осіб, особою, яка раніше вчинила вбивство, повинне кваліфікуватися не як умисне вбивство за обтяжуючих обставин, а за ст. 118 КК [4, с. 290].

Треба відмежовувати злочин, що розглядається, від вбивства в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло, для якого є характерним відсутність мети захисту або затримання злочинця. Слід також мати на увазі, що для ст. 118 КК стан душевного хвилювання не є обов'язковою ознакою. Вбивство, хоча й вчинене в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло, але яке є

результатом перевищення меж необхідної оборони або заходів, необхідних для затримання злочинця, слід кваліфікувати за ст. 118 КК.

Отже можна дійти висновку що чинне кримінальне законодавство потребує детального аналізу, а також змін та доповнень з метою забезпечення правильного й однакового застосування законодавства при кваліфікації умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця й усунення неоднозначності тлумачення в судовій і слідчій практиці та в теорії кримінального права питань щодо кваліфікації та відмежування зазначених вище злочинів від інших злочинів проти життя та здоров'я особи.

Список використаної літератури:

1. Володарський В. Необхідна оборона, перевищення її меж: деякі випадки кваліфікації/В. Володарський//Право України. 2000. № 6. 284 с.
2. Байлов В.А. Щодо роз'яснень пленуму верховного суду України для кваліфікації злочинів проти життя та здоров'я особи / В.А. Байлов. – Х., 2010. 340 с.
3. Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України(1972–2007). – Х., 2007.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України/За заг. ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка, [7-ме вид., перероб. та доп.]. К.: Юридична думка, 2010. 1284 с.
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001//ВВР. – 2001. – №25.
6. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений/В. Н. Кудрявцев. – М., “Юридическая литература”, 1972. – С. 360.
7. Підкоритова Л. Кваліфікація перевищення меж заподіяння шкоди злочинцю при його затриманні/Л. Підкоритова//Право України. 1999. № 8. 320с.
8. Тихий В.П. Злочини проти життя і здоров'я особи та проти громадської безпеки : проблеми розмежування та кваліфікації / В. П. Тихий // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: матер. наук.-практ. конф. [Харків] 22—23 квітня 2004 р. — К.-Х.: Юрінком Інтер, 2004. — 260 с.

Синець Анна Олександрівна,
Студентка 5 курсу, юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник : Лень В.В
професор, к. ю. н., доцент

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ, ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ: ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

Природа утворює зовнішнє середовище, що оточує людину. Це сукупність умов, які складають природну основу, сферу існування людства, будучи водночас джерелом життя людини, її благополуччя та процвітання.

Взаємодія суспільства з природою завжди була і є найголовнішою умовою існування людства. Усе те, що виробляє і споживає людина, створюється шляхом використання природних ресурсів. Тому роль природи в житті людей постійно зростає. Не випадково її охорона є конституційною вимогою, що зафіксовано в Основному законі України.

Потрібно зазначити, що забезпечення екологічної безпеки, безпечного для життя і здоров'я довкілля, його охорона та обов'язок кожного не заподіювати шкоду природі визначені Конституцією України як основні права і свободи та обов'язки людини і громадянина [1, с. 13-14; 16].

Незважаючи на заходи, які вживаються державними органами у тому числі і правоохоронними органами гострота екологічної безпеки не зменшилася. Сьогодні практично не можливо назвати такі явища та процеси навколишнього середовища на яких не позначилася діяльність людей і як правило негативна.

На сучасному етапі проблемним питанням є контроль та запобігання злочинам проти довкілля, так, як вони мають високий рівень латентності.

Також, зростанню вчинення злочинів проти довкілля сприяють недоліки чинного законодавства і його охорони відповідними державними органами, відсутність механізмів його ефективної реалізації. Державні органи, ухвалюючи певні рішення, роблять їх без узгодження із природоохоронними органами й проведення попередньої наукової екологічної експертизи. У результаті відбувається хаотичне руйнування екологічного середовища перебування, наслідком якого є у край негативний вплив на стан навколишнього середовища

Зазначена проблема привернула увагу багатьох дослідників. Зокрема, В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, А.П. Гетьмана, О.М. Джужи, О.Л. Дубовик, М.Й. Коржанського, Ю.С. Шемшученка, Т. В. Корнякова та ін.

Діяльність щодо запобігання злочинам проти довкілля є невід'ємною частиною реалізації екологічної функції держави та має здійснюватися усіма державними органами, що виконують цю функцію, а також громадськими формуваннями та представниками, зацікавленими у її реалізації.

У літературі визначається поняття запобігання злочинності, а саме, що — це різновид суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкодженні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин і умов останніх, через обмеження, нейтралізацію, а за можливістю й усунення їхньої дії [2, с. 324].

Вважаємо, що для запобігання злочинам проти довкілля потрібно чітко визначити об'єкти та суб'єкти запобігання злочинам у сфері довкілля.

До основних безпосередніх об'єктів запобігання злочинам проти довкілля, можливо віднести перш за все, діяльність певної частини членів суспільства, яка допускає злочинні посягання на охоронювані законом суспільні відносини у сфері землекористання й лісовикористання, охорони надр, атмосферного повітря, водних ресурсів, захисту рослинного і тваринного світу, забезпечення екологічної безпеки тощо, а також умови безгосподарності, безконтрольності, відсутності відповідальності за названі посягання, що, безумовно, сприяє їм.

Важливим об'єктом запобігання злочинам проти довкілля є й діяльність суб'єктів господарювання, насамперед об'єктів енергетики, виробничих, транспортних, сільськогосподарських та видобувних підприємств, яка за умови недодержання (порушення) конкретних правил, норм (правового режиму) експлуатації може призвести та призводить до виникнення загрози чи безпосереднього суспільно небезпечного забруднення природних об'єктів та створення небезпеки для життя, здоров'я людей чи для довкілля загалом. [3, с. 190].

До об'єктів запобігання злочинам у сфері навколишнього природного середовища належать також фізичні особи, які під безпосереднім провокуючим впливом конкретних соціальних факторів, що обмежують їх життєдіяльність і її забезпечення, умисно чи з необережності вчинюють різноманітні злочини й інші правопорушення у сфері охорони довкілля.

Об'єктами запобігання злочинам у сфері довкілля повинні бути також чинники соціального рівня (соціально-економічні, політичні, ідеологічні, соціально-культурні, соціально-психологічні, правові, організаційно- управлінські тощо), які сприяють злочинності загалом та, зокрема, зумовлюють вчинення злочинів у сфері навколишнього природного середовища. [3, с. 190].

Одним дуже важливим елементом у системі запобігання злочинам проти довкілля є суб'єкти запобігання злочинним проявам у сфері навколишнього природного середовища. До таких суб'єктів, можна віднести усі державні органи, на які покладено (до компетенції яких віднесено) виконання екологічної функції держави, а також інші державні органи та громадські інституції, службові особи, формування

громадян, а за певних умов і окремі громадяни, які своєю діяльністю тією чи іншою мірою впливають (або можуть впливати) на запобігання злочинам у сфері довкілля, у тому числі мають його безпосередньо здійснювати. Як вже зазначалося, діяльність державних органів щодо реалізації екологічної функції держави має одним із своїх головних напрямів запобігання злочинам проти довкілля.

Суб'єкти, які провадять діяльність по запобіганню злочинам проти довкілля повинні реалізовувати сукупність заходів економічного, політичного, ідеологічного, організаційного, виховного та правового характеру тощо.

Передусім, діяльність по запобіганню злочинам проти довкілля передбачає застосування заходів як загальносоціального, так і спеціально-кримінологічного характеру. До загальносоціального запобігання злочинам проти довкілля можна віднести: удосконалення технологій промислового виробництва, насамперед металургійного, гірничодобувного, хімічного, що шкідливо впливають на навколишнє середовище; підвищення культури землеробства; модернізацію транспортних засобів; впровадження екологічно нешкідливих технологій; підвищення правової й екологічної культури громадян, науково-обґрунтоване використання земельних і водних ресурсів, тваринного й рослинного світу. [4, с. 316]. До заходів спеціально-кримінологічного запобігання належать: удосконалення контролю за поведінкою окремих громадян і посадових осіб у сфері природокористування, включаючи дотримання ними кримінально-правових норм; своєчасне інформування відповідних природоохоронних органів про виявлені факти екологічних правопорушень і обставин, які їм сприяють. [4, с. 316].

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо, що основними напрямками по запобіганню злочинам проти довкілля повинні стати уточнення та здійснення державної політики і національної ідеології у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема:

- сприяння формуванню і розвитку екологічної ідеології, державна пропаганда і впровадження таких ідей;
- активізація усіх прогресивних сил нації на захист рідної природи, сприяння громадським і релігійним екологічним організаціям;
- змінювання економічної політики, зокрема формування стратегічної лінії на розвиток екологічно чистого виробництва в Україні, стимулювання розвитку відповідних технологій;
- змінювання зовнішньої політики, зокрема захист природних ресурсів нашої держави від вивезення за кордон, припинення будь-яких спроб (намагань) ввезення на територію України радіоактивних, токсичних та інших відходів, а також організації іноземними інвесторами екологічно шкідливих виробництв у нашій державі;
- викоренення бідності, обмеження безробіття, тощо [2, с. 430].

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. № 254к/96 // ФОП Соколик Б.В., 2013. –48 с.
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : у 3 кн. — К., 2007. — Кн. 1. Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. — 424 с.
3. Корнякова Т. В. Запобігання злочинним проявам у сфері навколишнього природного середовища як складова системи попередження злочинності у суспільстві // Право України. – 2010. - № 9. – С. 187 – 195
4. Проблеми протидії злочинності: підруч. / Кальман О.Г., Г Козьяков І.М., Куц В.М, Лизогуб Б.В., Мірошніченко С.С., Подільчак О.М., Толочко АМ., Туркот М.С. за ред. проф. О.Г. Кальмана - Харків: Вид-во ТОВ фірма «Новасофт», 2010. - 352 с.

Ситник Олена Володимирівна
Студентка 3 курсу, юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
Науковий керівник: Світличний О.О.
доцент, кандидат юридичних наук

ВІДМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ ХУЛІГАНСТВА ТА ХУЛІГАНСКОГО МОТИВУ

Хуліганство визнається першою сходинкою до злочинності, насамперед насильницької і насильницько-корисливої. Однією з необхідних та обов'язкових умов нормального функціонування будь-якої держави та суспільства є забезпечення громадського порядку. За даними МВС України, у 2002 р. було зареєстровано 14018 випадків хуліганства за ст. 296 КК України, у 2003 р. – 20070, у 2004 р. – 15914, у 2005 р. – 14959, у 2006 р. – 13371, у 2007 р. – 12139, у 2008 р. – 11734, у 2009 р. – 10475, у 2010 р. – 9207, у 2011 – 8866, у 2012 – 7309. Норми про відповідальність за хуліганство характерні для більшості норм зарубіжних кримінальних кодексів. Такий злочин проти громадського порядку як хуліганство згадується у кримінальних кодексах країн СНД, а також Куби (статті 229-230), МНР (ст. 169), КНР (ст. 160), Болгарії (ст. 325), Угорщини (§ 271) тощо.

Питання кримінальної відповідальності за злочини проти громадського порядку та моральності і, зокрема, хуліганство неодноразово висвітлювалася у кримінально-правовій літературі і були предметом досліджень М. І. Бажанова, І. М. Даньшина, М. Й. Коржанського, В. С. Комісарова, В. М. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнецової, П. С. Матишевського, П. П. Михайленка, В. О. Навроцького, М. Л. Накловича та інших дослідників. Через наявність багатьох думок та наукових позицій, які часто є протилежними з приводу окремих питань відповідальності за хуліганство, питання законодавчого закріплення хуліганства, як злочину є актуальними.

Аналізуючи літературні джерела є очевидним, що більшість криміналістів схиляються до думки про те, що хуліганський мотив полягає у явній неповазі до суспільства, як очевидна, демонстративна зневага винного до сформованих у суспільстві норм поведінки. У такому випадку постає питання чи є обов'язковим наділяти хуліганство статусом злочину, або можна обмежитися створенням норм, які міститимуть в якості ознак складу хуліганський мотив?

У контексті сказаного можна погодитися з думкою В. В. Налуцишина, що саме мотив є обов'язковою ознакою хуліганства. Зазвичай, хуліганський мотив визначається як явна зневага до суспільства. Але таких ознак, очевидно, недостатньо для визначення складу злочину. У юридичній літературі багатьох країн світу достатньо багато уваги приділено сутності хуліганських мотивів. Б. С. Волков, розглянувши проблеми хуліганського мотиву, зазначає, що навряд чи можливо знайти будь-який інший мотив, який би з точки зору його соціально-психологічного рівня і форм прояву був би таким багатограним і завдавав би стільки складнощів у його визначенні. С. А. Тарарухін розкриває зміст хуліганського мотиву, як усвідомлене прагнення проявити неповагу до суспільства шляхом вчинення різного роду цинічних і зухвалих дій, які порушують громадський порядок [2, с. 74]. С. С. Яценко відмічає, що хуліганський мотив може характеризуватись комплексом спонукань у вигляді прагнення протиставити себе суспільству, виявити грубу силу, п'яну зухвалість, тощо [3, с. 610]. Б. С. Волков хуліганський мотив бачить у прагненні «до самоствердження, самовиразу особи, людини низької культури, невихованої, з нестримним і вкрай розбещеним егоїзмом; це спосіб самовиразу хама, варвара, дикуна» [4, с. 49–50]. Варто звернути увагу, зокрема, на частину 1 статті 296 КК України, що містить цілком не визначені та неоднозначні такі поняття як «грубе порушення громадського порядку», «винятковий цинізм», «явна неповага до суспільства»,

«особлива зухвалість», які часто дають змогу посадовій особі що кваліфікує дії порушника зробити зі статті 296 КК «каучукову норму» та кваліфікувати за цією статтею дії, що прямо нею не передбачені. Вважаю доцільним, взяти до уваги досвід, зокрема, російського законодавця і дослідити можливості віднесення хуліганського мотиву до кваліфікуючих ознак інших складів злочинів, якою він вже передбачений за вбивство (п. «і» ч.2 ст. 105 КК РФ), при умисному заподіянні тяжкої шкоди здоров'ю (п. «д» ч.2 ст. 111 КК РФ), умисному спричиненні середньої тяжкості шкоди здоров'ю (п. «д» ч.2 ст. 112 КК РФ), умисному спричиненні легкої тяжкості шкоди здоров'ю (п. «а» ч.2 ст. 115 КК РФ), побоях (п. «а» ч.2 ст. 116 КК РФ), умисному знищенні чи пошкодженні майна (ч.2 ст. 167 КК РФ). Слід також вказати на неконкретність об'єкта посягання – громадського порядку («громадський порядок у цілому розглядається як соціально бажаний результат виконання вимог правових норм, конкретизованих у суб'єктивних правах і обов'язках, а його нормативною основою є всі існуючі в суспільстві правила поведінки»), також слід пам'ятати, що хуліганство не вирізняється й власною об'єктивною стороною, бо будь-який злочин порушує з різним ступенем грубості громадський порядок; при вчиненні будь-якого злочину так чи інакше проявляється явна неповага до суспільства; грубе порушення громадського порядку, майже неможливо відокремити від не грубого, яке характерне для адміністративного хуліганства.

Тому можна зробити висновок про те, що більш перспективним є такий варіант законодавчих змін, при якому сам хуліганський мотив повинен мати чітке нормативне визначення а не існувати в якості окремого самостійного складу злочину. Також можливо розглянути питання щодо розширення хуліганського мотиву як кваліфікуючої ознаки багатьох інших складів злочинів та внести відповідні зміни у статті КК України, які цього потребують. Також вважаю за доцільне, взяти до уваги слушну пропозицію М. А. Платошкіна, та включити хуліганський мотив до обставин, які обтяжують покарання. Така позиція є обґрунтованою при можливому розширенні складів злочинів, в яких хуліганський мотив стає кваліфікуючою обставиною.

Підводячи підсумки під вище викладеним, наголошую, що хуліганський мотив має бути визначений законодавцем і знайти своє відображення саме, як мотив злочину, а не, як окремий злочин.

Список використаної літератури:

1. Кримінального Кодексу України.
2. Тарарухин С. А. Преступное поведение. Социальные и психологические черты / Тарарухин С. А. – М. : Юрид. лит., 1974. – 221 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко. – [4-те вид., переробл. та доповн.]. – К. : А.С.К., 2005. – 848 с.
4. Волков Б. С. Мотивы преступлений : (Уголовно-правовое и социально-психологическое исследование) / Волков Б. С. – Казань : Казанский ун-т, 1982. – 151 с.

Соломка Владислав Олександрович
Студент 211 навчальної групи
II-го курсу, юридичного факультету
ВНПЗ «Дніпропетровський гуманітарний університет»
м. Дніпропетровськ
Науковий керівник: Лабенська Л.Л.
кандидат юридичних наук, доцент.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В СИСТЕМІ РАДИ ЄВРОПИ

Однією з важливіших умов євроінтеграційних процесів в Україні є подолання корупції. Тому дослідження цієї теми є досить актуальною вимогою сьогодення.

Корупція, за всіх часів, була й залишається однією з найгірших і водночас найпоширеніших форм поведінки, що шкодять управлінню суспільними справами.

Її трактування в законах і нормативних актах визначалося в залежності від історичних та географічних обставин, від сприйняття суспільством та ін. В історії бували часи, коли певні „корупційні” дії фактично покладали за прийнятні, а якщо зрідка за них карали, то дуже м'яко. У Європі переламним моментом можна вважати 1810 рік, коли французький Кодекс Наполеона запровадив суворі покарання з метою боротьби з корупцією в суспільному житті, причому навіть із тими діями, що не вступали в протиріччя з посадовими обов'язками особи. Таким чином, з появою сучасних форм державного управління в XIX столітті зловживання службовими повноваженнями з боку публічних посадових осіб почали розглядатися як серйозне зазіхання на віру суспільства в непідкупність і безсторонність адміністрації.

На Конференції проведеної в Ла-Валлетті 1994 року, міністри юстиції європейських країн дійшли висновку, що корупція несе серйозну загрозу демократії, верховенству права й правам людини, і закликали діяти у відповідь на неї Раді Європи — провідний європейський інститут, що захищає ці фундаментальні цінності. Міністри висловили переконання, що боротьба проти корупції має бути міждисциплінарною за своїм характером і що в цій царині потрібно якнайшвидше здійснити відповідні законодавчі кроки. Вони висловили впевненість у тому, що дієва боротьба проти корупції вимагає розширення міжнародного співробітництва як між державами, так і між державами й міжнародними установами за рахунок заохочення координованих заходів у Європі й за її межами, що своєю чергою має на увазі участь держав, які не є членами Ради Європи. Міністри юстиції рекомендували Комітету міністрів заснувати під егідою Європейського комітету з проблем злочинності (ЄКПЗ) і Європейського комітету з правового співробітництва (ЄКПС) Міждисциплінарну групу з питань корупції, поставивши перед нею завдання розглянути підходящі заходи, які можна було б включити в програму дій на міжнародному рівні, а також вивчити можливість розробки типових законів або кодексів поведінки, включаючи міжнародні конвенції, із цього предмета. Міністри особливо згадали про важливість розробки механізму контролю за дотриманням зобов'язань, що міститимуться в таких інструментах.

Міжнародно-правове співробітництво в боротьбі з корупцією стає дедалі більш необхідною складовою міжнародно-правового співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Корупція вийшла за межі державних кордонів, перестала бути злочином, який стосується тільки державних службовців; вона стала тим чинником, що створює умови для скоєння серйозних злочинів міжнародного характеру. У рамках ООН і Ради Європи було відкрито для підписання низку міжнародних конвенцій, які повинні інтенсифікувати міжнародну співпрацю держав щодо запобігання корупції. До цієї співпраці долучається й Україна. За цих умов особливої ваги набуває ґрун-

товний правовий аналіз значних за обсягом та різноманітних за змістом юридичних зобов'язань, що виникають унаслідок такого співробітництва; міжнародно-правової позиції України в міжнародних антикорупційних органах; наслідків міжнародної антикорупційної співпраці для українського законодавства та суспільства загалом.

Україна, яка є стороною переважної більшості міжнародно-правових договорів, спрямованих на запобігання корупції, усе частіше бере активну участь у міжнародному співробітництві в боротьбі з корупцією, зокрема у Групі держав проти корупції. Істотно змінюється національне законодавство, пов'язане не тільки з розширенням поняття корупції, але й з удосконаленням правових засобів боротьби з нею.

Боротьба з корупцією ведеться не лише на універсальному, а і на регіональному рівні. Рада Європи протягом свого існування неодноразово демонструвала занепокоєність поширенням корупції. Відповідна активність цієї впливової європейської міжнародної організації має не лише політичне забарвлення. Звернення Ради Європи до проблеми боротьби з корупцією ґрунтується на її повноваженнях, закріплених у Статуті: «Метою Ради Європи є досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їхньому економічному та соціальному прогресу.

Основу антикорупційної діяльності Ради Європи було закладено Комітетом Міністрів Ради Європи у 1996 році у Програмі дій проти корупції.

Отже, міжнародне співтовариство усвідомило, яку небезпеку містить в собі корупція як для окремої країни, так і в цілому є світі.

Уряди країн світової співдружності вже давно обговорюють проблему глобалізації корупції на внутрішньому і міжнародному рівнях, прийнято цілу низку відповідних документів.

Основні міжнародно-правові норми та принципи, на яких має будуватися діяльність державних та інших органів країн світу в боротьбі з таким суспільним явищем, як корупція, закладено в документах Організації Об'єднаних Націй, зокрема: Резолюції ООН "Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізація та перспективи міжнародного співробітництва"; Рамковій Конвенції ООН проти організованої злочинності; Декларації ООН про злочинність і суспільну безпеку; Декларації ООН про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях; Міжнародному кодексі поведінки державних посадових осіб; Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку та ін.

Прийнято спільний проект Комісії Європейського товариства і Ради Європи "Октопус", Конвенцію про корупцію у контексті цивільного права, Конвенцію про корупцію у контексті кримінального права, Угоду про створення Групи держав проти корупції, затверджено статuti Групи держав по боротьбі з корупцією та комісії по запобіганню корупції. Радою Європи створена міжнародна Група по протидії корупції, яка працює під керівництвом Комітету з кримінальних проблем. Саме цією Групою разом з Європейським Союзом розроблено проект "Октопус", у якій беруть участь 16 східноєвропейських країн, у тому числі й Україна. Ця програма є першою спробою реальних кроків по боротьбі з корупцією у країнах Центральної та Східної Європи.

Таким чином, участь України у міжнародному співробітництві у боротьбі з корупцією передбачає необхідність імплементації норм міжнародних антикорупційних Конвенцій; Імплементація деяких норм міжнародних антикорупційних конвенцій може бути пов'язаною з узгодженням їх з особливостями та традиціями національної правової системи. Неузгодженість українського антикорупційного законодавства з ідеологією та основними нормами антикорупційних конвенцій може мати

наслідком неспроможність повноцінного перебування держави у міжнародному співробітництві у боротьбі з корупцією.

Список використаної літератури

1. Декларация о борьбе с коррупцией и взяточничеством в международных коммерческих операциях. Официальные отчеты Генеральной Ассамблеи ООН, 51 сессия. Док. № 49 (А/51.49). – Ст.173-174.
2. Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959 // Офіц. вісн.України, 2004р. – №26. – Ст.1735. Набрала чинність з 12.06.1962 р. Дата підписання Україною 29.05.97р. (ETS 030). Дата набуття чинності для України 09.06.1998.
3. Європейська конвенція про міжнародне визнання рішень з кримінальних справ від 28 травня 1970 року (ETS 070) Режим доступу: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/070.htm>
4. Статут Ради Європи від 5.05.1949// Офіційний. Вісник України, 2004. - №26. - Ст.1733 [159].
5. Богуш Г.И. Понятие коррупции в международном праве и российском законодательстве / Г.И. Богуш //Вестник Московского университета. Сер. 11: Право. – 2004. – № 2. – С. 76-85.
6. Гнатовський М. М. Становлення та тенденції розвитку європейського правового простору: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / М. М. Гнатовський. — К., 2002. — 22 с.
7. Денисов В.Н. Статус міжнародних договорів в Конституції України / В.Н. Денисов // Вісник Академії правових наук України, 1997р. - №1(8): 36.наук.праць. – Х.:Право, 1997. – С.26-29.
8. Домбругова А. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з корупцією/ А. Домбругова //Юридичний вісник України. – 2007. – 13-19 січня (№ 2). – С. 12

Сулима Владислав Ігорович

студент 4-го курсу, юридичного факультету,
Державного ВНЗ «Національний гірничий університет»
м. Дніпропетровск
Науковий керівник: Хряпінський П.В.,
професор, доктор юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ НЕПЕРЕБОРНОЇ СИЛИ

У статті проаналізовано поняття непереборної сили, розглянено різні явища, які належать до цього поняття. Запропоновано закріпити поняття непереборної сили та її кримінально-правове значення.

Незважаючи на законодавчий підхід до причин неосудності, більшість вчених все ж таки визнають, що впливати на можливість особи забезпечувати свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою можуть не лише різні психічні розлади, але й інші чинники. Водночас, визначення причин неосудності, яке подане в ч. 2 ст. 19 КК України, не дає змоги врахувати вплив різних чинників, окрім психічних розладів, на інтелектуально-вольову діяльність особи. Мені здається, що цим, зокрема, зумовлене те, що розуміння окремих ознак складу злочину наповнюється психологічним змістом. Саме таке їхнє трактування і дозволяє згодом врахувати, але вже не в межах вирішення питання про осудність чи неосудність особи, а в межах вирішення питання про наявність чи відсутність інших ознак складу злочину вплив різних обставин на можливість особи забезпечувати свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою. Саме так відбувається вирішення питання про кримінальну відповідальність особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння під впливом непереборної сили. Зазвичай вплив непереборної сили на інтелектуально-вольову діяльність особи пропонують брати до уваги під час вирішення питання про наявність такої ознаки об'єктивної сторони складу злочину, як діяння. Діяння як ознаку об'єктивної сторони складу злочину розглядають не лише як зовнішній вираз активної чи пасивної поведінки людини, а зазначають при цьому про свідомо-вольовий характер діяння у кримінально-правовому розумінні [1, с. 13, 71, 87; 2, с. 52–53; 3, с. 50; 4, с. 25; 5, с. 42]. Інакше кажучи, якщо унаслідок непереборної сили особа

втратила можливість забезпечувати свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою, формально особу не можна визнати неосудною, але з огляду на викладене, в таких випадках можна стверджувати про відсутність діяння в кримінально-правовому значенні цього поняття.

Водночас у науковій літературі трапляється позиція, що неможливість притягнення до кримінальної відповідальності особи з огляду на відсутність у неї можливості забезпечувати свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою повинна пов'язуватися не з вадами діяння, а з суб'єктивними ознаками складу злочину. Адже діяння як об'єктивований вираз поведінки особи залишається діянням незалежно від того, чи задіяні були воля та свідомість особи [6, с. 252–253, 256]. На мій погляд, такий підхід до розуміння діяння як однієї із ознак об'єктивної сторони складу злочину є цілком обґрунтованим. На користь цієї позиції можна навести такі аргументи:

- по-перше, розуміння діяння лише як свідомо-вольової поведінки особи створює непотрібне дублювання одних і тих самих ознак у межах різних елементів складу злочину.

- по-друге, за такого розуміння діяння фактично відбувається змішування суб'єктивних та об'єктивних ознак складу злочину, чим ламається сама система згрупування ознак у різні елементи складу злочину.

- по-третє, вказівка на свідомо-вольовий характер діяння ставить під сумнів необхідність існування таких кримінально-правових понять, як неосудність та вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

- по-четверте, сам законодавець у чинному КК України розмежовує суб'єктивні та об'єктивні ознаки поняття злочину та складу злочину.

Витоки поняття “непереборна сила” бачимо ще у римському праві. Вже тоді непереборну силу, яку позначали термінами “*vis major*”, “*damnum fatale*”, визнавали однією з підстав, яка унеможливлювала відповідальність за заподіяння шкоди [8, с. 51]. Варто погодитися з О.О. Красавчіковим, який вважає, що поняття непереборної сили є загальноправовим поняттям, яке використовується в різних галузях права на позначення однієї з підстав, що унеможливлює відповідальність [9, с. 179]. Потрібно зазначити, що розвивали та активно досліджували це поняття здебільшого в межах цивільного права.

В окремих випадках вчені використовують поняття непереборної сили, яке подане у цивільному законодавстві, і, доповнюючи його конкретними прикладами, також наочно намагаються показати суть цього явища в кримінальному праві. Зміст поняття при цьому зазвичай не аналізується, а основну увагу знову ж таки звертають на конкретні приклади. При цьому непереборну силу розглядають як надзвичайну і нездоланну у цих умовах обставину, до якої належать явища природи, технічні механізми, хвороби тощо. Як правило, зазначено, що у діянні, вчиненому під впливом непереборної сили, немає волі особи, а отже немає і самого діяння у кримінально-правовому розумінні. Наведено конкретні приклади дії непереборної сили. Наприклад, вважається, що не підлягатиме кримінальній відповідальності за бездіяльність за ст. 139 КК України лікар, який не міг з'явитися до хворого і надати йому медичну допомогу внаслідок повені, землетрусу або аварії автомобіля швидкої допомоги. Так само не підлягає кримінальній відповідальності особа і за дії, які вона виконала внаслідок непереборної сили. Наприклад, під час зіткнення тролейбуса з вантажним автомобілем особу було викинуто з кузова автомашини і під час падіння вона збила іншу людину, спричинивши їй тілесні ушкодження [7, с. 122; 4, с. 28; 10, с. 74–75, 105; 9, с. 131–132].

У п. 1 ч. 1 ст. 263 ЦК України непереборну силу визначено як надзвичайну або невідворотну за цих умов подію [11]. Отже, на підставі цього законодавчого визначення можна зробити висновок, що поняття непереборної сили вміщує дві

ознаки – надзвичайність та невідворотність. Водночас у науковій літературі ці ознаки тлумачать по-різному, неоднозначно вирішується питання і про їхнє співвідношення, крім того, окремі вчені вважають, що цих ознак недостатньо для повного визначення поняття непереборної сили.

У науковій літературі доречно вказується на те, що не можуть розглядатися як прояви непереборної сили ті явища, які хоч і були невідворотними або непередбачуваними в певній ситуації, але уникнути впливу яких особа мала змогу [9, с. 196; 10, с. 68]. Очевидно, що навряд чи правильно розглядати певні явища як прояв непереборної сили в тих випадках, коли особа усвідомлювала їхній вплив на себе і, маючи можливість уникнути цього впливу, нічого не зробила для цього. З огляду на це, на мій погляд, самих лише двох ознак, які свідчать про непередбачуваний чи невідворотний характер певних явищ, недостатньо для правильного визначення поняття “непереборної сили” у кримінальному праві. Для вирішення цього питання необхідно спершу проаналізувати типові ситуації впливу різних обставин на поведінку особи і на підставі їхнього аналізу виявити ознаки, які свідчать про те, як саме особа могла би діяти у цих ситуаціях.

На мій погляд, можна виділити три узагальнені типи кримінально-значеннєвих ситуацій впливу різних обставин на поведінку особи, які унеможливають забезпечення свідомо-вольового контролю за своєю поведінкою: 1) коли певні явища впливають на поведінку особи і роблять неможливим вчинення цією особою такої дії, яка вимагалася від неї (наприклад, лікар не зміг вчасно прибути до хворого внаслідок повені, яка розмила дорогу); 2) коли певні явища впливають на поведінку особи, внаслідок чого вона вчиняє суспільно небезпечну дію (наприклад, пасажир через різке гальмування водія транспортного засобу впав на іншого пасажирів і спричинив йому тілесне ушкодження); 3) коли особа, хоч і мала реальну можливість вчинити певну дію, яка від неї вимагається, проте не може запобігти наслідкам, які спричинені певними явищами (наприклад, лікар не зміг врятувати хворого, оскільки отримані ним ушкодження були несумісними з життям). З огляду на це можна запропонувати таке визначення поняття “непереборної сили” як однієї із причин неосудності: “Непереборною силою є явища непередбачуваного чи невідворотного для особи характеру, впливу яких особа не могла уникнути або запобігти”.

Список використаної літератури:

1. Кудрявцев В. Н. Объективная сторона преступления / В. Н. Кудрявцев. — М. : Госюриздат, 1960. — 244 с.
2. Чернишова Н. В. Кримінальне право України. Тези лекцій і практичні завдання для курсантів Київського училища міліції МВС України / Н. В. Чернишова, М. В. Володько, М. А. Хазін. / [за ред. ректора Київського училища міліції МВС України генерал-майора міліції В. М. Бовсуновського]. — К. : Наук. думка, 1995. — 456 с.
3. Кримінальне право України : Загальна частина : підручн. / [Александров Ю. В., Антипов В. І., Володько М. В. та ін.; Відп. ред. — Я. М. Кондратьєв; наук. ред. В. А. Клименко та М. І. Мельник]. — К. : Правові джерела, 2002. — 432 с.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / [за заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка]. — [2-е вид., перероб. та доп.]. — К. : Дакор, 2008. — 1428 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. / [за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка]. — [вид. 3-тє, переробл. та доповн.]. — К. : Атіка, 2004. — 1056 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручн. / [Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько та ін.]. — [вид. 3-тє, переробл. та доповн.]. / за ред. М. І. Мельника, В. А. Климентя. — К. : Юрид. думка, 2004. — 352 с.
7. Уголовный кодекс Украинской ССР : Науч.-практ. комментарий / [Н. Ф. Антонов, М. И. Бажанов, Ф. Г. Бурчак и др.]. — К. : Политиздат Украины, 1987. — 880 с.
8. Тер-Акопов А. А. Преступление и проблемы нефизической причинности в уголовном праве / А. А. Тер-Акопов. — М. : ЮРКНИГА, 2003. — 480 с.
9. Курс уголовного права : Общая часть : учеб. для вузов : в 5 т. / [под ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. Ф. Кузнецовой и канд. юрид. наук, доц. И. М. Тяжковой]. — М. : ИКД „Зерцало-М”, 2002. — Т. 1 : Учение о преступлении. — 624 с.

10. Пинаев А. А. Уголовное право Украины. Общая часть / А. А. Пинаев. — Х. : Харьков юридический, 2005. — 664 с.
11. Цивільний кодекс України. Станом станом на 11.02.2014р. — К. : Велес, 2014. — 288 с

Таранець Ольга Сергіївна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблистий В.В

кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ СТАТЕВИХ ЗНОСИН З ОСОБОЮ, ЯКА НЕ ДОСЯГЛА СТАТЕВОЇ ЗРІЛОСТІ

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи становлять собою велику суспільну небезпеку, характеризуються виключною аморальністю та цинічністю дій винних. Особливо, коли потерпілим являється неповнолітня особа, яка знаходиться на перехідному, але вже усвідомленому на достатньому рівні, етапі життя. Такі злочини грубо принижують гідність потерпілої від злочину особи, заподіюють їй глибоку психічну травму, можуть завдати серйозної шкоди її здоров'ю.

Злочини, які порушують статеву недоторканність і нормальний статевий розвиток дитини і підлітка, особливо небезпечні. Ця небезпека зростає тому, що неповнолітні, а надто малолітні, беззахисні проти статевиx посягань. Вони можуть навіть не розуміти значення вчинюваних із ними дій. Тому особливо важливо охороняти їх права [1, с. 35-38].

Небезпека статевиx зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості головним чином визначається безпосереднім об'єктом злочину, яким виступає фізична статева недоторканність особи, яка не досягла статевої зрілості. Слід погодитись з думкою А.М.Трайніна : «Суспільна небезпека – є системною ознакою всього складу злочину, тому вона ніби то «забарвлює», як об'єктивні, так і суб'єктивні його елементи цією негативною соціальною якістю» [2, с. 91]

О.О. Дудоров розуміє статеву свободу як право повнолітньої і психічно нормальної особи самостійно обирати собі партнера для статевиx зносин і не допускати у сфері статевого спілкування будь-якого примусу [3, с. 88].

Поширеним є погляд, що статева недоторканність є об'єктом статевого злочину щодо неповнолітнього, а статева свобода потерпає виключно у випадках вчинених статевиx злочинів «відносно дорослих осіб» [4, с. 11].

Думки науковців стосовно співвідношення таких понять, як статева свобода та статева недоторканність, дуже відрізняються. Одні вважають, що малолітня та неповнолітня особа має статеву недоторканність, але не має статевої свободи. Інші вважають, що ці поняття перехреснюються повністю чи частково, тобто, що неповнолітні мають статеву свободу так само, як дорослі чоловіки та жінки. А деякі, навпаки, наполягають, що неповнолітні, якщо вони навіть не досягли статевої зрілості, набувають статевої свободи у повному обсязі з моменту досягнення ними віку, що дає можливість усвідомлювати значення та роль статевиx зносин.

Передчасні статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, негативно позначаються на фізичному та психічному розвитку дитини. Така сексуальна травма не проходить без наслідків, або не проходить взагалі.

Обставина, що розкриває суспільну небезпечність розбещення неповнолітніх, торкається інтимності, певної таємності для широкого кола оточення, зокрема близьких родичів (за рідкісним винятком), статевої сторони життя неповнолітньої особи. Сором'язливість, таємничість статевого питання певною мірою лягає й на до-

рослих осіб, насамперед батьків і матерів дітей. Фундатор теорії сексуального психоаналізу Зігмунд Фрейд так позначав досліджувану проблему: «Немає сумніву, що саме звична, власна спотворена сором'язливість та усвідомлення «провини», зумовлює дорослих у розмовах зі своїми дітьми робити таємницю з усього того, що пов'язано з сексуальністю [5, с. 20].

Розглянувши вирок Ленінського районного суду м. Вінниця від 28.09.2012 року, обвинувачений за вчинення злочину передбаченого ч. 1 ст. 156 КК України, згідно ст. 75 КК України був звільнений від відбування призначеного покарання з іспитовим строком 1 (один) рік, тому можна дійти висновку, що за вчинення злочину передбаченого цією статтею, при обранні покарання суд враховує, що обвинувачений раніше не судимий, вчинив злочин середньої тяжкості, позитивно характеризується за місцем роботи, можна уникнути покарання пов'язане з позбавленням волі.

Отже, наслідком є порушення правильного розвитку статевої системи людини, у дитини формується моральні погляди на статеві зносини або взагалі повна відштовхуюча реакція на всі речі сексуального характеру. Поширеність цього злочину полягає в застосуванні неповнолітніми мережі Інтернет, тому що вони ще повністю не здатні сприймати кіно-, і фото продукцію еротичного змісту, що без перешкод надається для перегляду.

Ці злочини негативно впливають на психіку, в багатьох випадках результатом є замкнутість дитини, а потім трапляються випадки самогубства, чи призводить до ведення аморального способу існування тому, що дитина перестає сприймати зовнішній прояв світу та аналізувати його не тільки негативний вплив, а й позитивний, і лише деякі після всього ведуть нормальний спосіб життя.

Список використаної літератури:

1. С. Косенко Захист неповнолітніх потерпілих від статевих злочинів (на прикладі кримінального законодавства зарубіжних країн) / С. Косенко. – Право України. – 2003. – № 2. – С. 35–38.
2. А.Н. Трайнин Общее учение о составе преступления. – М., 1957. – С.127.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / Ю. В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.. / За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка.-К., 2008. – С. 88.
4. Курс российского уголовного права. Особенная часть: Учебник / Под. ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова. – М., 2002. – С. 221.
5. Фрейд Зигмунд. Половое просвещение детей / Зигмунд Фрейд // Хрестоматия сексологии / под науч. ред. Д. Н. Исаева. – СПб. : Питер, 2001. – С. 26–34.
6. <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26370919>.

Ткач Анна Володимирівна

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблюстий В.В

кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ

Проведення абортів є чи не найбільшою з морально-правових проблем сьогодення. Переривання вагітності порушує одне з фундаментальних прав - право людини на життя, посягає на здоров'я жінки та має негативний вплив на демографічний стан в державі. І як не гірко було б визнавати статистику, але вона показує, що кількість абортів з року в рік тільки збільшується. Жінки, які стоять перед вибором мотивують свої дії складним матеріальним становищем, неготовністю виховувати свою майбутню дитину, складною сімейною ситуацією, страхом перед відпо-

відальністю. Незапланована вагітність і соціальні проблеми - це найпоширеніші мотиви абортів. Згідно з інформацією МОЗ України, у 80% юних жінок вагітність була незапланованою і народження дитини супроводжувалося складністю соціальної адаптації юної матері у суспільстві. Але які б причини не підштовхували жінок на такий крок, вони як і лікарі несуть відповідальність за позбавлення життя ще не народженого малюка.

Штучне незаконне переривання вагітності карається законом і тягне за собою кримінальну відповідальність, яка передбачена ст.134 КК України. Ст. 134 КК України складається з двох частин: 1. Проведення абортів особою, яка не має спеціальної медичної освіти; 2. Незаконне проведення абортів, якщо воно спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої. Диспозиція ч.1 ст.134 КК України вказує на незаконність самого діяння, але не дає визначення та роз'яснення який аборт є незаконним. Тому при вирішенні даного питання слід звертатися до нормативно-правових актів, які чітко розмежовують і дають поняття законного та незаконного аборту.

Належний порядок штучного переривання вагітності регламентуються як законами (Основи і ЦК України) так і підзаконними нормативно-правовими актами: Інструкцією МОЗ України про порядок проведення операції штучного переривання вагітності, постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2006 року №144 «Про реалізацію статті 281 ЦК України»; Нормативами надання медичної допомоги жіночому населенню за спеціальністю «Акушерство і гінекологія» в умовах акушерсько-поліклінічних лікувальних закладів, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29 грудня 2003 року №620; Положенням про Комісію органу охорони здоров'я України з визначення показань до штучного переривання вагітності, строк якої становить від 12 до 22 тижнів, затверджене наказом Міністерства охорони здоров'я від 20 липня 2006 року №508 [1, ст. 29].

Так, згідно ст. 281 ЦК України та ст. 50 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я», жінка має право на штучне переривання вагітності. Операція штучного переривання вагітності (аборт) може бути проведена за бажанням жінки в акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності строком не більше 12 тижнів. Тобто, якщо жінка не бажає мати дитину, на такому терміні переривання вагітності може бути проведено без будь-яких додаткових підстав. За наявності певних медичних та соціальних підстав штучне переривання вагітності може бути проведено при вагітності від 12 до 22 тижнів [2, ст. 126]. Дозволений перелік обставин затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 15.02. 2006 р. №144 «Про реалізацію статті 281 ЦКУ». Зазначені причини абортів відносяться саме до таких випадків, які загрожують життю та здоров'ю жінки при виношуванні плоду.

На проведення операції зі штучного переривання вагітності має право лікар-акушер-гінеколог (першої або вищої кваліфікаційної категорії) в гінекологічному відділенні закладу охорони здоров'я III рівня надання стаціонарної акушерсько-гінекологічної допомоги [3, ст.118].

Крім вищезазначених положень законодавчі акти передбачають процедури передопераційного огляду вагітної, її обстеження, наявність умов для проведення абортів та правила здійснення переривання вагітності щодо пацієнток віком до 14 років, тих, хто досяг 14 років та недієздатних осіб.

Але беззаперечною прогалиною у кримінально-правовому законодавстві є те, що воно не охоплює в повній мірі діяння у сфері незаконного проведення абортів, які по суті є злочинними. Це - переривання вагітності, що здійснюється належним суб'єктом, але поза установою, що має ліцензію на вказаний вид діяльності; переривання вагітності із порушенням порядку отримання згоди вагітної жінки або законного представника на таку операцію; переривання вагітності із корисливих мо-

тивів для генетично-інженерної діяльності, з метою отримання прибутку в результаті дослідницького або промислового використання фетальних матеріалів [4,ст.21]. Також, диспозицією ст..134 КК України не охоплюються випадки, коли викидень стає результатом надання неякісної медичної допомоги вагітній жінці [5, ст. 27].

Отже, можна зробити висновок, що законодавством України передбачено порядок та правила проведення переривання вагітності. Але законом не передбачено ряд умов, що визначають операцію з переривання вагітності як злочинне діяння: деякі соціальні обставини (розлучення під час вагітності, смерть чоловіка під час вагітності, наявність трьох і більше дітей) та відсутність закріплених на законодавчому рівні підстав припинення вагітності після 22 тижня виношування плоду. І хоч яким би недосконалим був Закон, які б життєві ситуації не виникали на шляху у жінки,слід завжди пам'ятати, що людина – найнеповторніше, що може бути у світі, це цілий космос, унікальне поєднання краси, гармонії та індивідуальності.

Список використаної літератури:

1. Дудоров О. Незаконне проведення абортів: проблеми тлумачення і вдосконалення кримінального законодавства / О. Дудоров, В. Балабко // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. - № 4. – С. 26-31.
2. Павленко І.В. Незаконність як ознака злочину, відповідальність за який передбачена ст. 134 КК України / І. В. Павленко // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – Луганськ, 2012. – Вип. № 4. – С. 125-129.
3. Мірковець Д. М. Особливості кримінальної відповідальності за незаконне проведення абортів / Д. М. Мірковець // Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 5 листопада 2010 р.). В. 3-х ч. - Запоріжжя, 2010. - Ч. 2. - С. 115-119.
4. Загороднюк О.О. Незаконне проведення абортів / О. О. Загороднюк // Шляхи та перспективи розвитку кримінального права України. Юридичні читання : матеріали Всеукр. наук. студентської (курсантської) конф. (м. Одеса, 7 жовтня 2011 р.). - Одеса, 2011. - С. 21-22.

Федьора Оксана Миколаївна,

курсант 2 курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблюстий В.В

кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВБИВСТВА МАТЕРІЮ СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

Однією із основних проблем правової політики Української держави є захист особи та забезпечення її прав та свобод. Згідно зі статтями 3, 27 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Кожна людина має невід'ємне право на життя. Одним з головних завдань кримінального права України є охорона особи, її життя і здоров'я. Аналіз правозастосовної практики свідчить про помилки, що допускаються при кримінально-правовій оцінці таких суспільно небезпечних діянь. Крім того, вивчення слідчо-прокурорської й судової практики показує що при кваліфікації злочинів проти життя особи виникають певні труднощі. Потреби практики зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення норм кримінального права, що передбачають відповідальність за посягання на життя людини, а саме за вбивство матерію своєї новонародженої дитини.

У правовій літературі проблеми кримінальної відповідальності за вбивство матерію своєї новонародженої дитини М.Д. Шаргородський пропонував виділити

самостійний привілейований склад, виходячи із стану жінки під час пологів. При цьому він посилався на Велику медичну енциклопедію, де зазначалося, що пологовий акт тією чи іншою мірою може відображатись на стані нервової системи жінки і потягнути за собою такі вчинки, як посягання на самогубство чи дітовбивство [1].

В.В. Сташис вважає, що стаття 117 КК України застосовується і тоді, коли умисел щодо вбивства дитини виник ще до пологів, а був реалізований у період пологів чи відразу після них [2]. Такої ж точки зору дотримуються й інші вчені, зокрема, Е.П. Побегайло [3].

Стаття 117 Кримінального Кодексу (далі - КК) України передбачає кримінальну відповідальність за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.

З метою вирішення питань, пов'язаних з правильною та чіткою кваліфікацією злочинів щодо вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, суб'єкти застосування норм кримінального права перш за все повинні використовувати правозастосовне тлумачення закону про кримінальну відповідальність, що дається в постановках Пленуму Верховного Суду України (далі – ПВСУ), яке ґрунтується на законі, виходячи з його змісту, й усуває виявлені практикою непорозуміння, різночитання чинного законодавства. Саме тому вважаємо за доцільне приділити увагу роз'ясненню ППВСУ щодо застосування чинного законодавства, яке передбачає відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини.

У науці кримінального права існує досить дискусійне питання щодо кваліфікації умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, якщо умисел позбутися цієї дитини виник у матері до пологів. Деякі автори вважають, що ст. 117 КК застосовується в будь-якому випадку, навіть і тоді, коли цей умисел виник ще до пологів, а був здійснений в період пологового процесу або зараз же після нього, тобто момент виникнення умислу вбити новонароджену дитину на кваліфікацію вбивства не впливає [5, с. 354]. Правники пояснюють це тим, що закон про кримінальну відповідальність не передбачає ніякого особливого стану психіки у жінки в момент пологів або одразу після них. Російські вчені з цього приводу зазначають, що з точки зору соціальної оцінки пропозиції, кваліфікувати дії матері як вбивство своєї новонародженої дитини, якщо умисел позбутися цієї дитини виник у матері до пологів, за ст. 105 КК Російської Федерації (ст. 115 КК України) є цілком обґрунтованими, але з юридичної точки зору такі пропозиції є неприйнятними. А тому правник відзначає, що диспозиція ст. 106 КК Російської Федерації (ст. 117 КК) потребує удосконалення [6, с. 268-269]. Вищезазначена постанова ПВСУ не надає ніяких роз'яснень з цього приводу, що призводить до неоднозначності застосування цієї норми. Вважаємо неприпустимим визнавати вчиненням за пом'якшуючою обставиною заздалегідь обдумане холоднокрровне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини лише тому, що воно вчинене в певний проміжок часу. З нашої точки зору, для правильного вирішення цієї ситуації закон про кримінальну відповідальність потребує внесення змін та доповнень до ст. 117 КК із вказівкою на те, що умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або одразу після них повинно бути зумовлене певним психофізіологічним станом, викликаним процесом пологів, який знижує здатність породіллі усвідомлювати повною мірою свої дії та (або) керувати ними. А виходячи із цього, можна стверджувати, що у випадках, коли жінка, яка вчиняє умисне вбивство своєї новонародженої дитини із заздалегідь обдуманим умислом, під час пологів або одразу після них й не перебуває в певному психофізіологічному стані, то її дії у будь-якому випадку повинні кваліфікуватися за п. 2. ч. 2 ст. 115 КК України (у випадку відсутності інших кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 ст. 115 КК).

Не можна не звернути увагу на неточність положень вищезазначеної постанови ПВСУ, у якій надаються роз'яснення, що умисне вбивство матір'ю своєї ново-

народженої дитини слід кваліфікувати за ст. 117 КК, якщо воно вчинене під час пологів або одразу ж після них. Вчинення цих дій через деякий час після пологів за відсутності кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 ст. 115 КК, тягне відповідальність за ч. 1 зазначеної статті. Вважаємо, що у даному випадку, дії матері за відсутності інших кваліфікуючих ознак, передбачених ч. 2 ст. 115 КК, необхідно кваліфікувати за п. 2 ч. 2 ст. 115 КК як умисне вбивство малолітньої дитини. Абз. 3 п. 8 вищевказаної постанови зазначено, що умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК), або матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК), або при перевищенні меж необхідної оборони чи у випадку перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК), кваліфікується тільки за цими статтями КК, навіть якщо воно й мало ознаки особливої жорстокості. Однак ця постанова зовсім не містить положення, яке вкрай необхідне, щодо роз'яснення кваліфікації дій винного у тих випадках, коли вчиняється умисне вбивство за наявності обтяжуючих та пом'якшуючих обставин (наприклад, коли особа скоює умисне вбивство двох або більше осіб у стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства з боку потерпілих). Вважаємо, що умисне вбивство, вчинене за наявністю як обтяжуючих, так і пом'якшуючих обставин, слід кваліфікувати як вбивство при пом'якшуючих обставинах. У зв'язку доцільним було-б доповнити постанову ПВСУ № 2 від 7 лютого 2003 р. «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» наступним пунктом: «Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК), або матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК), або при перевищенні меж необхідної оборони чи у випадку перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК), кваліфікується тільки за цими статтями КК, навіть якщо воно й мало ознаки, передбачені ч. 2 ст. 115 КК». Це можливо аргументувати тим, що в даному випадку має місце конкуренція норм про привілейований та кваліфікований склади злочинів. У теорії існує правило, згідно з яким повинна застосовуватися норма статті КК України, що передбачає привілейований склад злочину. На думку В.О. Навроцького зазначає, що при вирішенні цього питання слід враховувати, що у самому кримінальному законі жодних вказівок з приводу вирішення такої конкуренції немає, а всі сумніви при застосуванні кримінально-правових норм, зокрема про пріоритет однієї з конкуруючих норм, повинні тлумачитися на користь обвинуваченого (підсудного, засудженого) [7, с. 427-428].

Таким чином, на нашу думку, стаття 117 є неповною, що може призвести до неправильного застосування цієї норми. Потрібно всі об'єктивні та суб'єктивні ознаки злочину ретельно прописувати в диспозиції статті, а не використовувати розширене тлумачення.

Список використаної літератури:

1. Шаргородский М.Д. Ответственность за преступления против личности – Л.:Изд-во Ленинградского университета, 1953. – С.88.
2. Сташис В.В., Бажанов М.И. Личность – под охраной уголовного закона – Х.:Право, 1996 – С.65.
3. Побегайло Э.Ф. Умышленные убийства и борьба с ними. – Воронеж: Изд-во Воронежского госуниверситета, 1965. – С.239.
4. Кримінальний Кодекс України: Текст із змінами та доп. станом на 5 листопада 2005 р./ Міністерство юстиції України. – Офіційне вид. – К. : Концерн « Видавничий Дім "Ін Юре"», 2005. – С.44.
5. Байлін Ю.В., Борисов В.І., Гавриш С.Б. та ін. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Вид. 3-тє, переробл. та доповн. – Х., 2006.
6. Рарог А.И. Квалификация преступлений по субъективным признакам. – СПб., 2002.
7. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посіб. – К., 2006.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 209 КК УКРАЇНИ «ЛЕГАЛІЗАЦІЯ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

За всі описані у Сорока рекомендаціях *FATF* категорії злочинів в Україні передбачена кримінальна відповідальність. Однак, враховуючи можливе потенційне запровадження до закону про кримінальну відповідальність інституту кримінального проступку, можливо, доцільно не характеризувати протиправні суспільно небезпечні діяння у змісті ст. 209 КК України як виключно злочини, а передбачити формулювання таких предикатних легалізації діянь, як протиправне суспільно небезпечне діяння, за яке чинним законодавством передбачена кримінальна відповідальність. У поєднанні вказаних ознак предмета злочину, передбаченого ст. 209 КК України, доцільно використовувати таке поняття: «...майно, у тому числі кошти, одержані внаслідок протиправного суспільно небезпечного діяння, за яке передбачена кримінальна відповідальність відповідно до законодавства України» [3].

Під законодавством України у цьому випадку доцільно розуміти не лише внутрішнє законодавство України про кримінальну відповідальність, а й міжнародні угоди, які відповідно до ст. 9 Конституції України є частиною законодавства України. Це правило забезпечуватиме визнання у якості протиправних суспільно небезпечних діянь, як ознаки предмета легалізації, не лише діянь, за які передбачена кримінальна відповідальність у межах КК України, а й ті, за які така відповідальність передбачена іншими країнами-учасницями міжнародних угод України.

Такий зміст у відповідному тлумаченні повною мірою відповідатиме і положенню абзацу 5 п. 1 Сорока рекомендацій *FATF*, відповідно до якого предикатними злочинами для цілей відмивання грошей вважається також діяння, яке мало місце в іншій країні, є злочином у такій країні та яке вважалось б предикатним злочином, якби воно мало місце в країні. [2]

Таким чином, особа, у разі вчинення нею в Україні легалізації (відмивання) майна, яке було здобуте внаслідок вчинення протиправного суспільно небезпечного діяння, що передувало легалізації на території іншої держави, і в цій державі за таке діяння передбачене кримінальне покарання, має бути засуджена за законодавством тієї держави, де вона вчинила перший з низки злочинів. І тому положення стосовно необхідності передбачення такого самого злочину КК України, закріплене у ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» 2002 р., втрачає сенс і лише перевантажує норму самого Закону. Також подібне формулювання знижує ефективність застосування ст. 209 КК України, адже породжує колізії та складності застосування на практиці [1].

Беручи до уваги чинну редакцію ст. 209 КК України, предметом злочину, передбаченого ст. 209 КК України, слід вважати доходи від злочину, а саме — майно, у тому числі кошти, які були отримані внаслідок попереднього вчинення (предикатного) протиправного суспільно небезпечного діяння, яке містить ознаки кримінально караного правопорушення відповідно до законодавства України.

Важливим тут є саме розуміння поняття «злочин» у контексті злочину предикатного. Відповідно до Примітки 1 до ст. 209 КК України суспільно небезпечним протиправним діянням, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, відповід-

но до цієї статті є діяння, за яке КК України передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох і більше років (за винятком діянь, передбачених статтями 207 і 212 КК України) або яке визнається злочином за кримінальним законом іншої держави і за таке ж саме діяння передбачена відповідальність КК України та внаслідок вчинення якого незаконно одержані доходи.

Саме тут актуалізується одне з найважливіших питань, що впливає на ефективність визначення предмета злочину, передбаченого ст. 209 КК України: визначення предмета як предмета легалізації доходів від злочину, адже відповідно до ч. 1 ст. 11 КК України злочином є передбачене КК України протиправне суспільно небезпечне винне протиправне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

У відсутності прямого визначення у ст. 209 предметів цього злочину як доходів саме від злочину вбачається закладене потенційне порушення презумпції невинуватості особи, адже у такому випадку до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК України стає можливим притягувати осіб, які здійснюють певні дії, що містять ознаки легалізації, але при цьому предикатний злочин оцінюється як «суспільно небезпечне діяння» [3]. Кримінальне провадження щодо останнього може бути навіть не почате, тобто відомості не внесені в ЄРДР не кажучи вже про наявність обвинувального вироку у відношенні осіб, які такий предикатний злочин вчинили.

Відповідно до вказаного формулювання предикатне суспільно небезпечне діяння процесуально як злочин може бути навіть не зафіксоване — будь-яких ознак встановлення факту вчинення предикатного злочину вимоги ст. 209 КК України не потребують.

Звернемося до узагальнень судової практики, відображеної у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом». У пункті 3 зазначено, що при кримінально-правовій оцінці як предикатного діяння, так і легалізації доходів мають враховуватися положення статей 6–8 КК України про дію кримінального закону в просторі. Однак виконання останньої вказівки є неможливим без вказівки на те, що факт предикатного злочину має бути зафіксовано.

Так, з вищевикладеного стає очевидним, що без процесуального встановлення факту вчинення предикатного злочину, встановлення факту легалізації (відмивання) доходів від такого злочину повною мірою неможливо. Виявлена легалізація до моменту встановлення факту вчинення предикатного злочину не може вважатися злочином, навіть за ознак наявності у діях злочинця складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 209, аж доки за фактом вчинення предикатного злочину, відомості не буде внесено до ЄРДР, та відкрите кримінальне провадження за законодавством України чи іншої держави.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» / <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249-15> ;
2. Сорек Рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) / http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/835_001 ;
3. Міловідов Р.М. Предикатний злочин при кваліфікації злочину «Легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом». Право України – Вип. 2010, №11, с. 253 – 258.

Ямпольська Юлія Володимирівна,
слухач магістратури Навчально-наукового інституту права
ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Соболь О.І.,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИП НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИСТОГО ЖИТТЯ У КРИМІНАЛЬНО-МУ ПРОЦЕСІ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні тенденції нормотворчого процесу в Україні, свідчать про підвищену увагу законодавця до впровадження у національну правову систему основних положень міжнародного права щодо захисту прав людини, оскільки у ст. 3 Конституції України гарантіям прав і свобод людини надано статусу змісту і спрямованості діяльності держави, а забезпечення самих прав і свобод людини є її головним обов'язком.

У сфері кримінально-процесуальних відносин найбільш гостро протистоять публічні інтереси суспільства і держави особистим інтересам конкретної особи, оскільки, постає проблема одночасного досягнення, з одного боку завдань кримінального судочинства щодо швидкого і повного розкриття злочинів та викриття винних, а з іншого – охорони прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть у ньому участь [1, с. 123].

За даними Верховного Суду України щодо стану здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в Україні у 2010 р., суди постановили майже 2 тис. окремих ухвал, за фактами порушення законності при провадженні досудового розслідування що становить 39,1 % від кількості усіх справ, що направлені на додаткове розслідування. Також, суди розглянули 23,3 тис. скарг на дії органів досудового слідства. Генеральною прокуратурою України в АРК., Київській і Хмельницькій областях виявлено численні факти, коли всупереч вимогам статей 28, 29 та 32 Конституції України, п. 11 ст. 11 Закону України «Про міліцію» працівниками органів внутрішніх справ здійснювалось дактилоскопіювання громадян, які затримуються за вчинення різних правопорушень, а також в окремих випадках безпідставно доставлялися до чергових частин для «встановлення особи», «відпрацювання», «за підозрою у вчиненні злочину», проте передбачені законом гарантії їх прав додержуються не завжди. Нажаль, у 2011 р. стан справ зі зазначених питань суттєво не покращився, що обумовлюється не лише проблемами правозастосовчої діяльності судових та правоохоронних органів, а й недосконалістю окремих положень чинного законодавства України у цій сфері [2, с. 227].

У зв'язку із цим потребує реформування і галузь кримінально-процесуального законодавства, адже у кримінальних провадженнях продовжують мати місце випадки порушення приписів про заборону протиправного втручання у сферу особистого життя людини, закріплених у ст. 32 Конституції України та імплементованих у ст. 12 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України.

Складність досліджуваної проблеми полягає у тому, що сфера особистого життя людини і ті відносини, що складаються у ній між людьми, лише частково можуть бути врегульовані нормами права. Оскільки поведінка людини у цій сфері визначається особливостями її психіки, існуючими у суспільстві моральними нормами та обумовлюється складністю формалізації у нормах права міжособистісних відносин.

Отже, принцип недоторканості особистого життя в кримінальному процесі потребує свого окремого дослідження в умовах дії нового КПК України.

Список використаної літератури:

1. Самодін А. В. Недоторканність особистого життя людини як принцип кримінального процесу / А. В. Самодін // Вісник Одеського ін-ту внутр. справ. — Одеса, 2004. — № 1. — С. 120—125.
2. Самодін А. В. Забезпечення недоторканності особистого життя людини у контексті реформування кримінально-процесуального законодавства / А. В. Самодін // Університетські наукові записки : часопис Хмельницького ун-ту управл. та права. — Хмельницький, 2008. — № 2 (26). — С. 226—230.

Ковтуненко Оксана Валеріївна

студентка V курсу юридичного факультету
ДВНЗ “Національний гірничий університет”

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: ??????

ЗАПОБІГАННЯ ЗАБРУДНЕННЮ АБО ПСУВАННЮ ЗЕМЕЛЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми. Необхідність вирішення питань, що стосуються охорони землі, з кожним роком все більше зростає. Це пов'язано з тим, що земля є передумовою будь-якої господарської діяльності людини, але ще важливіше те, що вона - першооснова його життя.

Згідно зі ст. 13 Конституції України, земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією.

На сьогодні практично у всіх областях України зберігається тенденція погіршення стану земель. Інтенсивно розвиваються ерозія, дефляція, заболочування, засолення, опустелювання, підтоплення, заростання сільськогосподарських угідь чагарником і дрібноліссям та інші процеси, що ведуть до втрати родючості сільгоспугідь і виведення їх з господарського обороту. Гострота проблем, які склалися щодо охорони земель в Україні від забруднення та псування, нагальна потреба у їх вирішенні потребують дієвих заходів впливу, зокрема правового характеру. Для розроблення цих заходів важливо врахувати історичний досвід протидії забрудненню та псуванню земель. Необхідність та важливість дослідження історико-правових засад охорони земель в Україні від забруднення та псування обумовлена також реалізацією права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля, що гарантовано Основним Законом України.

Стан наукової розробки. Дослідження окремих питань щодо правової охорони земель в Україні знайшли своє відображення у ряді робіт таких науковців як Н.С. Гавриш, О.В. Конишева, І.А. Куян, С.І. Хом'яченко, А.М. Шульга та інші. Проте на сьогодні в юридичній науці України відсутнє єдине комплексне дослідження історико-правового аспекту запобігання забрудненню або псуванню земель.

Метою даної статті є дослідження історико-правового аспекту запобігання забрудненню або псуванню земель.

Виклад основного матеріалу. Формування земельних відносин безпосередньо пов'язане зі становленням державності у стародавніх слов'ян. Перше джере-

ло, що дає відомості про систему землекористування у східних слов'ян, - «Повість временних літ» [2, с. 12].

Аналізуючи зміст даного документа, відомий історик - професор І.Я. Фроянов дійшов висновку, що у східних слов'ян було родове землеволодіння [3, с.14]. Тип держави багато в чому визначав подальшу долю цих земель, відносини між людьми з приводу володіння, користування і розпорядження нею. Процес становлення державності був тривалим, і самі земельні відносини пройшли кілька етапів формування.

На першому етапі (VII-VIII ст.) розгорнулася консолідація давньоруських племен для вирішення загальних завдань: захист території і населення, боротьба за ресурси. Центрами об'єднання стали Ладога, Новгород, Київ, Белоозеро, Ростов. На чолі цих перших додержавних утворень стояли племінні вожді - князі.

Другий етап охоплював першу - третю чверті IX ст. У цей час виникли основи державності, сформованої в давнину в декількох регіонах. Київ першим започаткував політичне об'єднання східнослов'янських земель.

Третій етап пов'язаний з появою Київською Русі. Після смерті Рюрика в 879 р. інший князь - Олег (за відомостями літопису, родич Рюрика) - в 882 р. захопив Київ і об'єднав всі давньоруські племена. Столицею став Київ, останній укріплений пункт на важливому торговельному шляху «із варяг у греки». Олег першим об'єднав усі руські землі в єдину державу [4, с.70-71].

Надалі, з формуванням держави відбувалося юридичне закріплення земель у власність різних суб'єктів залежно від їх станової приналежності. Кримінально-правова охорона земель зводилася до захисту права власності, вирішенню межових спорів. Зокрема, Руська Правда встановлювала штрафи за порушення земельної чи бортної межі в 12 гривень. Будь-яких відомостей у джерелах права того часу про кримінальну відповідальність безпосередньо за псування, забруднення, захаращення земель нами не виявлено. Відсутність кримінально-правових норм, що встановлюють таку відповідальність, пояснюється тим, що агротехнічні прийоми тривалий час були простими, аж до початку XX ст. хімічні добрива, стимулятори росту рослин і штучні засоби боротьби з шкідниками не застосовувалися, а шкідливий вплив промисловості і його відходів було незначним. Основу економіки того часу становило сільськогосподарське виробництво, а правове регулювання земельних відносин зводилося до регламентації землекористування і землеволодіння.

Як справедливо зазначає Є.В. Виноградова, регулювання використання природних ресурсів у минулому не мало самостійного значення і здійснювалося фрагментарно [5, с.71].

Одним із перших нормативно-правових актів, що встановлював кримінальну відповідальність за посягання на землю в Російській імперії, до складу якої входила в той час Україна, був «Судебник» 1497 р. [6].

Норми «Судебника» передбачали відповідальність за три різні види посягань на землю: за знищення чужого майна (сільськогосподарських культур) і порушення права володіння, що полягає у використанні чужої землі для випасу худоби; друге, яке являло собою збережене дотепер посягання, покарання за здійснення якого накладалося в основному з метою попередження більш тяжкого злочину; третє полягало в захопленні нерухомого майна.

Норми, що передбачали відповідальність за порушення земельних відносин у «Судебнике» 1497 р., в подальшому знайшли відображення без значних змін у стст. 84, 86 й 87 «Судебника» 1550 р. [7, с. 40-41].

Наступним актом, який регулював відносини щодо володіння, користування й розпорядження землею, у тому числі й кримінально-правовій охороні цих відносин, було «Соборное уложение» 1649 р.

Наступним нормативним документом, який закріплював кримінальну відповідальність за злочини в сфері земельних відносин, було «Уложення про покарання» 1845 р., що діяло практично без зміни, у частині відповідальності за порушення земельного законодавства до 1917 р.

У результаті реформи 1861 року, що скасувала кріпосне право, практично все населення Російської імперії одержало можливість здобувати землю в приватну власність.

Відомий історик і правознавець М.Ф. Владимирський-Буданов так характеризує земельні відносини цього періоду: «Нарешті, коли держава в період імперії чиститься від домішок, особисті права громадян вивільняються, але разом з тим умовні і обмежені речові відносини цих останніх, що склалися в попередні часи, досягають до повного права власності, спочатку для деяких класів суспільства, для деяких верств суспільства, потім - для всіх» [8, с. 60].

Таким чином, тривалий період часу, починаючи з становлення державності у стародавніх слов'ян, кримінально-правова охорона земель зводилася до захисту права власності на землю і вирішенню межових спорів.

Вперше обов'язок охороняти землю від псування встановили Основи земельного законодавства СРСР від 13 грудня 1968 р. (ст. 11,13,17,50).

Так, ст. 13 Основ було зазначено, що «землекористувачі зобов'язані проводити ефективні заходи з підвищення родючості ґрунтів, здійснювати комплекс організаційно-господарських, агротехнічних, лісомеліоративних і гідротехнічних заходів щодо запобігання вітрової та водної ерозії ґрунтів, не допускати засолення, заболочування, забруднення земель, заростання їх бур'янами, а також інших процесів, що погіршують стан ґрунтів...

Спеціальної охороні підлягають сільськогосподарські угіддя, особливо зрошувані та осушені землі. Колгоспи, радгоспи, інші підприємства, організації та установи, що користуються землями сільськогосподарського призначення, зобов'язані охороняти, відновлювати і підвищувати родючість ґрунтів.

Промислові та будівельні підприємства, організації та установи зобов'язані не допускати забруднення сільськогосподарських та інших земель виробничими та іншими відходами, а також стічними водами.

Законодавством Союзу РСР і союзних республік можуть бути встановлені заходи матеріального заохочення землекористувачів, стимулюючи здійснення заходів щодо охорони земель, підвищення родючості ґрунтів і залученню до сільськогосподарський оборот невикористовуваних земель» [9].

Подальший розвиток норми щодо запобігання забрудненню або псуванню земель отримали у Кодексі України про адміністративні правопорушення від 1984 р., ст. 52 якого (у чинній редакції) звучить наступним образом: «Псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами, а так само невжиття заходів по боротьбі з бур'янами - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [10].

У чинному КК України ст. 239 КК України передбачено, що забруднення або псування земель речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля, - караються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Ті самі діяння, що спричинили загибель людей, їх масове захворювання або інші тяжкі наслідки, - караються обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого [11].

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що тривалий період часу, починаючи з становлення державності у стародавніх слов'ян, і аж до 1968 р. р., правова охорона земель зводилася до захисту права власності на землю і вирішенню межових спорів. Відсутність правових норм безпосередньо за псування, забруднення, захаращення земель пояснюється тим, що агротехнічні прийоми тривалий час були простими, аж до початку XX століття хімічні добрива, стимулятори росту рослин і штучні засоби боротьби з шкідниками не застосовувалися, а шкідливий вплив промисловості і його відходів було незначним. Основу економіки того часу становило сільськогосподарське виробництво, а правове регулювання земельних відносин зводилося до регламентації землекористування і землеволодіння.

Зростання масштабів промислового виробництва, його концентрації, різке збільшення у зв'язку з цим шкідливих відходів виробництва, посилення хімічного та фізичного навантаження на довкілля зумовили необхідність перегляду підходів до вирішення екологічних проблем, і в тому числі до проблеми охорони земель, в результаті чого була створена чинна система запобігання забрудненню або псуванню земель.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України, 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Повесть временных лет. Ч. 1. Л., 1950. - 406 с.
3. Фроянов И.Я. Киевская Русь. Главные черты социально-экономического строя. СПб., 1999. - 372 с.
4. Коловангин П.М. Собственность на землю в России. История и современность. СПб. 2003 - 528 с.
5. Виноградова Е.В. Преступления против экологической безопасности: Дис. ... докт. юрид. наук. Ставрополь, 2001. - 528 с.
6. Памятки русского права. - М., 1955. - Т. 3.
7. Чернявская Т.А. Законодательные памятники России до 1917 года: Ч. I. «Судебник 1550 года». - Н. - Новгород, 1995.
8. Владимирский-Буданов М. Ф. Обзор истории русского права. - Ростов-на-Дону: Феникс. - Л., 1955 - 445 с.
9. Основи земельного законодавства СРСР від 13 грудня 1968 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakonbase.ru/content/part/214787>.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 1984 р. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122.
11. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // Відомості Верховної Ради України, 2001. - № 25-26. - Ст.131.

Негрієнко Роман Сергійович

курсант III курсу

ДВНЗ «Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ»

м.Дніпропетровськ

Науковий керівник: Шаблюстий В.В

кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ

Економічна злочинність – негативне соціальне явище, притаманне як економічно розвинутим державам, так і державам, що розвиваються. За даними незалежної міжнародної організації Transparency International, у 2009 р. Україні присвоєно індекс сприйняття корупції 2,2 (для порівняння: державі з найменшим рівнем корупції присвоюється індекс 10) [1]. З огляду на це, Україну зараховано до держав

з небезпечним рівнем доброчесності, що зумовлює потребу ретельнішого дослідження економічної злочинності в сучасних умовах.

З метою регулювання економічних відносин створювалися відповідні норми, які визначали певні межі між дозволеним та забороненим, що, звичайно, порушувалися. Оскільки ці порушення містили різний характер та відрізнялися між собою рядом ознак, виникла сукупність певних діянь (вчинків), які в силу своєї підвищеної суспільної небезпечності віднесені державою та всім громадянським суспільством до категорії абсолютно неприпустимих, заборонених, тих, за вчинення яких належало понести покарання, визначене державою у відповідних нормах. Так і виникла економічна злочинність у сучасному її розумінні (хоча саме поняття сформувалося набагато пізніше). Вона завдавала шкоди як національній безпеці держави, її добробуту та процвітання (оскільки зменшувала надходження до державної казни), так і інтересам окремих громадян [2].

Одну з характеристик терміну "економічні злочини" в українській науковій літературі надав В.Попович. Він розглядає це поняття як одне з джерел утворення тіньової економіки в межах розробки спеціальної теорії детінізації економіки, її категоріального апарату, придатного об'єктивно відобразити та дати наукове пояснення економічним, криміногенним та іншим юридично значимим аспектам технологій тіньового фінансово-господарського обороту речей, прав, дій. Але радянські науковці й практики послуговувалися термінологією на означення зловживань у тогочасній плановій економіці (наприклад, «злочини у сфері економіки», «економічна злочинність», «злочини економічного характеру»). До складу таких антизаконних явищ здебільшого відносилися загальні господарські злочини (в тому числі екологічні), злочини у сфері промисловості, сільського господарства, торгівлі та побутового обслуговування, господарські злочини як прояв паразитизму та засіб отримання та приховування нетрудових доходів, транспортні злочини, посадові злочини, та, за певних умов, деякі злочини проти держави, військові злочини та загальнокримінальні злочини, що вчинялися з корисливих мотивів [3].

Так, О.М. Яковлев зазначав, що економічні злочини (наприклад, розкрадання, крадіжки, хабарництво) – злочини корисливі, майнові, але водночас – це злочини у сфері економіки. Він визначав економічну злочинність як сукупність корисливих зазіхань на власність, порядок управління народним господарством, що вчиняються особами, які займають певні соціальні позиції в структурі економіки та виконують повноваження, пов'язані з цими позиціями [4]. А вже В.М. Єсіпов цей вид злочинності визначає як діяння, спрямовані на досягнення економічного результату протиправним шляхом суб'єктами господарської діяльності [5].

Дещо інший підхід до визначення злочинності в сфері економіки пропонують українські кримінологи А. Кулик і В. Бобир: це злочини, що спричиняють шкоду суспільним відносинам у виробничій, кредитно-фінансовій та торговельній сферах. А О. Литвак зазначає, що, наприклад, такі склади злочинів, як крадіжки, грабежі, розбійні напади і вимагання, «можна розглядати як економічні, якщо вони мають на меті усунути або послабити конкурента». Він пропонує визначення економічної злочинності як «сукупності навмисних корисливих злочинів, що вчинюються посадовими особами, іншими працівниками підприємств і установ, незалежно від їх форм власності, шляхом використання посадового становища і місця роботи» [6].

Сучасні російські учені, включно з дослідником О.Дементьєвим, узагальнюючи численні характеристики економічної злочинності американських та західно-європейських спеціалістів, визначають економічну злочинність як протиправну діяльність, що завдає шкоду економічним інтересам держави, приватного підприємництва та громадян (споживачів), постійно чи систематично здійснюється з метою збагачення в межах і під прикриттям законної економічної діяльності юридичними та фізичними (що діють від імені та в інтересах юридичної особи) особами. [3].

Слід зазначити, що наукових визначень економічної злочинності російські автори переважно не наводять, обмежуючись лише переліком злочинів – складових цього явища. Так, відомий кримінолог А. Долгова пропонує визначення економічної злочинності як складної сукупності декількох десятків складів злочинів, передбачених кримінальним законом, до яких належать: розкрадання, незаконні угоди з валютними цінностями, виготовлення чи збут фальшивих грошей чи цінних паперів, приховування доходів від оподаткування, обман споживачів, контрабанда тощо [4].

Ознайомлюючись з низкою нормативних актів та різного роду літературою про те, що термін «економічна злочинність» вживається у трьох значеннях: широкому, середньому і вузькому. Найбільше розповсюдженим є широке визначення поняття «злочинності у сфері економіки», згідно з яким під економічною злочинністю розуміють усі види злочинів, які посягають на економіку, права, свободи, потреби учасників економічних відносин і порушують нормальне функціонування економічного механізму, спричиняють різним соціальним цінностям і благам шкоду.

Однак слід відзначити, що застосування широкого підходу до визначення поняття і структури злочинності у сфері економіки не дає можливості встановити її реальні обсяги, об'єктивні економічні і правові параметри, розробити ефективну кримінологічну модель превентивного впливу. У середньому значенні до злочинності у сфері економіки відносять злочини проти власності, господарські та корисливі службові злочини. У вузькому – злочини проти власності і господарські злочини.[1]

Різноманітність визначення поняття “ економічна злочинність” пояснюється його багатогранністю та відсутністю конкретного тлумачення у кримінально-правовому законодавстві. На нашу думку, хоч у вузькому і середньому значеннях зосереджено увагу на окремих питаннях, та в широкому охоплюється найбільш повний перелік напрямків кримінально-правової діяльності.

Підводячи підсумок всього вищевказаного, можна стверджувати наступне: Економічна злочинність - це сукупність економічних злочинів, вчинених у сфері господарської діяльності за певний період часу з протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-господарських і цивільно-правових інструментів, організаційно-регулятивних, контрольно-управлінських прав і повноважень. Тому вивчення даного питання потребує постійного вивчення та аналізу для надання найбільш конкретизованого визначення відповідно до кримінального законодавства та відповідно до реальних потреб суспільства.

Список використаних джерел:

1. Индекс сприйнятия коррупции за 2009 рік: Офіційний сайт Трансперенсі Інтернешнл – провідної всесвітньої неурядової організації протидії корупції. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.transparency.org.ru/doc/BPI>.
2. Базярук І.М. "Економічна злочинність та її ознаки"//Електронна бібліотека науково-образовательной, финансовой и художественной литературы-[Електронний ресурс]-<http://book.net/index.php?p=achapter&bid=21446&chapter=1>
3. Бойко А.М. "Теорія детермінації економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки"// НУ "ОЮА" Національний університет "Одеська юридична академія". Офіційний веб-портал. [Електронний ресурс] - <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=2018>
4. Проблемы борьбы с преступлениями в сфере экономики. Межвуз. сб. науч. тр. – К., 1990. с.184 – 84 с.
5. Литвак О.М. Злочинність, її причини та профілактика. - К., 1997. 165 с. – 49 - 85 с.
6. Яковлев А.М. Социология экономической преступности. – М., 1988. 251 с.- 97 – 126 с.

Сітало Антон Ігнатович
студент 3 курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Дніпропетровський гуманітарний університет»
М. Дніпропетровськ.,
Науковий керівник: Шиян А.Г.,
старший викладач

ПОКАЗАННЯ З ЧУЖИХ СЛІВ

Кримінальний процесуальний кодекс 2012 році(далі - КПК)[1] вводить низку новацій до кримінального судочинства. Однією з таких новацій є «Показання з чужих слів» - новий вид показання. Законодавче закріплення такого виду показань призвело до різного роду суперечок і сприймається багатьма правниками скептично, хоча такі показання в доказуванні використовуються не тільки в українському законодавстві, але і в законодавстві інших країн. Наприклад, показання з чужих слів використовуються в британській правовій системі[2]. Також таке положення закріплене в законодавстві таких країн, як Німеччини, Нідерландів, США.[3] В кримінальному процесі Англії основним критерієм допустимості доказів є їх обґрунтованість. Однак не всі обґрунтовані докази є допустимими, і в багатьох відносинах англійське доказове право являє собою масу правил, пов'язаних з винятком із доказів. Найпоширенішим мотивом виключення фактичних даних з числа доказів є їх недостовірність, наприклад, засновані на чутках.[5] Але в кожному правилі є виключення, так і в кримінальному процесі Англії винятком з недопустимості таких показань є твердження, зроблене особою, яка до її допиту в суді померла.[3]

Законодавство США багато в чому схоже з англійським законодавством. Тому показання з чужих слів, в кримінальному процесі Америки, суд теж може визнати допустимим доказом, якщо: заява, яка описує чи роз'яснює подію або становище, зроблена, якщо заявник сприймав цю подію чи становище особисто; заява, яка стосується вражаючої події чи становища, зроблена тоді, коли заявник знаходився під впливом збудження, викликаного цією подією або становищем; будь-яка форма записів, звітів, заяв чи збірників відомостей державних установ або органів, які визначають діяльність останнього; записи народжень, шлюбів, розлучень, смертей; заява про факти з особистої чи сімейної історії, які містяться у сімейних біографіях, метриках; заяви, зроблені для цілей медичного діагнозу чи лікування і які описують історію хвороби, та інші випадки. Для правильного розуміння допустимості показань з чужих слів необхідно мати на увазі, що правило про це повністю засноване на положенні загального правила, а саме: докази, які не можуть бути досліджені за допомогою перехресного допиту, недопустимі. Таким чином, показання з чужих слів — по-перше, заява, зроблена особою; по-друге, вона зроблена за межами суду і підтверджена у суді; по-третє, вона надана для доведення істинності твердження, зробленого за межами судового засідання. Наприклад, показанням з чужих слів буде запис у щоденнику.[3] Законодавство Нідерландів допускає як докази показання, що ґрунтуються на чутках, оскільки ці показання заносяться у протокол, який є відповідно до ст. 344 КПК Нідерландів видом документів. Законодавство Німеччини також допускає як докази показання, які ґрунтуються на чутках, за умови, якщо судді не надане право пошуку доказів та їх оцінки.[4] В КПК України показання з чужих слів є висловлювання, здійснене в усній, письмовій або іншій формі, щодо певного факту, яке ґрунтується на поясненні іншої особи. Суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів незалежно від можливості допитати особу, яка надала первинні пояснення, у виняткових випадках, якщо такі показання є допустимим доказом згідно з іншими правилами допустимості доказів.[1] Використання показань з чужих слів як доказів не є загальним прави-

лом, це виняток. У таких доказах закладена можливість помилки з причин суб'єктивного фактору. Суд зобов'язаний ураховувати:

1) значення пояснень і показань, у випадку їх правдивості, для з'ясування певної обставини і їх важливість для розуміння інших відомостей;

2) інші докази щодо питань, передбачених КПК, які подавалися або можуть бути подані;

3) обставини надання первинних пояснень, які викликають довіру щодо їх достовірності;

4) переконливість відомостей щодо факту надання первинних пояснень;

5) складність спростування пояснень, показань з чужих слів для сторони, проти якої вони спрямовані;

6) співвідношення показань з чужих слів з інтересами особи, яка надала ці показання;

7) можливість допиту особи, яка надала первинні пояснення, або причини неможливості такого допиту.

Суд має право визнати неможливим допит особи, якщо вона:

1) відсутня під час судового засідання внаслідок смерті або через тяжку фізичну чи психічну хворобу;

2) відмовляється давати показання в судовому засіданні не підкоряючись вимозі суду дати показання;

3) не прибуває на виклик до суду, а її місцезнаходження не було встановлено шляхом проведення необхідних заходів розшуку;

4) перебуває за кордоном та відмовляється давати показання. Суд може визнати доказами показання з чужих слів, якщо сторони погоджуються визнати їх доказами.

Суд має право визнати допустимим доказом показання з чужих слів, якщо підозрюваний, обвинувачений створив або сприяв створенню обставин, за яких особа не може бути допитана.

Показання з чужих слів не може бути допустимим доказом факту чи обставин, на доведення яких вони надані, якщо показання не підтверджується іншими доказами, визнаними допустимими згідно з правилами ст. 97 КПК.

У будь-якому разі не можуть бути визнані допустимим доказом показання з чужих слів, якщо вони даються слідчим, прокурором, співробітником оперативного підрозділу або іншою особою стосовно пояснень осіб, наданих слідчому, прокурору або співробітнику оперативного підрозділу під час здійснення ними кримінального провадження.[1]

Отже, як ми бачимо показання з чужих слів практикується в деяких країнах Європи та в США, а не тільки в Україні. Але в КПК України ст. 97 регламентується значно більше підстав для визнання судом показань з чужих слів допустимими, ніж, наприклад в США чи Англії і це може призвести до того що суди можуть зловживати правом визнати показання з чужих слів допустимим доказом.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар - Тацій В.Я. Видво 2012 р.// http://pidruchniki.ws/1332062449253/pravo/zyasuvannya_dostovirnosti_pokazan_svidka
2. Аптекман А. Показания с чужих слов / А. Аптекман // Израильское право и законодательство// <http://pravo.israelinfo.ru/articles/ugp/1097>
3. Іщенко А.В., Ієрусалимов І.О., Удовенко Ж. В. - Теорія і практика кримінальстичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів// 2007 // http://www.ebooktime.net/book_91.html
4. К. Б. Калиновский УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС СОВРЕМЕННЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ ГОСУДАРСТВ // <http://www.kalinovsky-k.narod.ru/p/2000-1.htm>
5. . Н.Г. Стойко, А.С. Шагинян Уголовный процесс Англии и Уэльса, Бельгии и Дании: сравнительно-правовой аспект // КРАСНОЯРСК 1997 // <http://law.sfu-kras.ru/data/method/e-library-kup/Mono/%D1%83%D0%B3%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%20%D0%94%D0%B0%D0%BD%D0>

Делита Анастасия Александровна
Студентка II курса, юридического факультета
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
м.Дніпропетровськ
Науковий керівник: Олійников Г.В.
кандидат медичних наук, доцент

ПРИКЛАДНАЯ ПСИХОЛОГИЯ И ХАРАКТЕР СОВЕРШЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕ- НИЙ ТЕРРОРИСТАМИ

Крайнюю опасность для всего человечества представляет такое набирающее в последнее время силу явление, как терроризм, имеющий транснациональную распространенность. Особую актуальность эта проблема приобрела после серии террористических актов в Нью-Йорке и Вашингтоне 11 сентября 2001 года, сопровождавшихся огромными разрушениями высотных зданий, гибелью тысяч людей, и совершенных путем использования террористами захваченных рейсовых гражданских самолетов. Обострение террора всегда связано со слабостью государственного аппарата, крупными просчетами в области внешней и внутренней политики, игнорирование этнопсихологических закономерностей, истории.

Попытки практического применения системного анализа проблемных аспектов терроризма предпринимались неоднократно. Однако, отсутствие единого представления о природе нормы, патологии, патопсихологических отклонений современных террористов не позволяет найти единого решения поднимаемых проблем.[9] Терроризм и террористов, с правовой точки зрения, необходимо классифицировать как организованное преступное формирование, закрытого типа, с основными признаками, причинами объединения, социально-психологическими особенностями, коммуникативными связями, конфликтами, тенденциями и характеристиками.[8] В современном обществе, государствах оппозиционные группы объединяются по следующим признакам – политические, социальные, национальные и религиозные. Это необходимо для разжигания конфликтов, а также политического, экономического, культурного противостояния этносов, политических группировок. Для них становится враждебной существующая власть, все ее системы управления, происходит развенчанность идеалов и теракт, таким образом, является решением проблем. Кроме того, мании, фобии, невозможность завоевать личный статус, формируют подмену понятий, своих личных проблем, радикализм взглядов, расщепление личности, социальную изолированность, отчужденность. Повышенная потребность в укреплении личностей идентичности, гиперактивность, радикализм, нежелание искать причины своих неудач и устранять их, невозможность достигать поставленной цели в обществе, отсутствие привязанностей, является политико-идеологическим мотивом вступления в террористическую группу.[2]

Для личности террориста характерен: негативизм, повышенная агрессивность, специфическая компетентность, свои иллюзорные моральные убеждения, цели, негативное мироощущение, которое возникает под воздействием ряда факторов. В первую очередь к ним относится несоответствие образа идеальной модели мира и самого себя в реальной действительности и возможностями самореализации. Это противоречие с идеалом трансформируется в характерную позицию «Я хороший, мир плохой», которая становится средством моральной само-

защиты, позволяющей оправдать любые деструктивные действия. Таким образом, деятельность террористов принимает характер деструктивной самореализации. При этом через отрицание зарождается новая умозрительная концепция уверенности в своей правоте, которая сводит к минимуму возможности позитивного воздействия на террористическую группу и отдельного террориста. Эмоции, возникающие в этом процессе у террориста, как правило, агрессивны, без угрозы депрессии. Для того чтобы сформировалась настоящая террористическая организация необходимы три условия:

1. Доступ к деньгам, оружию и взрывчатым веществам;
2. Военные знания и возможность обучения своих членов;
3. Надежные убежища, что предполагает наличие государств, которые поддерживают террористов вне своей территории и используют их в своих политических и военных целях. Понятно, что террористом не становятся сразу. Прежде чем стать террористом, человек проходит через апатию и другие формы социальной дезадаптации.[1]

На стадиях зарождения народовольцы, бомбисты, террористы, анархисты достигали цели устранением конкретного лица, политических лидеров, виновников своих «бед» криминальными действиями, как склонностью или готовностью совершать преступления. Для выполнения поставленных задач использовались активные патриотические или религиозные фанатики, имеющие низкий интеллект, психические аномалии, учебные достижения с нарушением познавательной деятельности. Страстный фанатик, молодой, не имеющий прочных основ, ушибный, невротик, «борец», совершая террористический акт, легко отождествляет, создает представления о своем поступке как добродетельном и героическом. Анализ террористических актов против конкретных людей показали малую их эффективность, особенно в связи с усилением охраны. Осознав особенности современности, террористы перешли к самому ходовому и эффективным методам террора - терактам против национальной безопасности, мирных, беззащитных и , что крайне важно не имеющих отношения к «адресату» невинным людям. Следовательно, современная террористическая деятельность разделяется на две категории: стратегическую и тактическую.[7] В том, что террорист хочет уничтожать людей, произвести разрушения присутствует патологическая логика, фрустрация, застревание. Культ грубой силы, пренебрежение к нормам морали, низкая эмпатия, негативизм, инакомыслие преследуют цель демонстрации катастрофических результатов террора через СМИ и дальше, через передаточный механизм, лидерам стран. Результаты террора, сенсации способствуют предъявлению заинтересованным лицам, лидерам мотивов терактов и условий их прекращения. Таким образом современный терроризм пополнился совершенно новым элементом – СМИ – как «ретранслятором» между исполнителями и адресатами террора рупором антиобщественного и социально опасного поведения. Самооправдание как «борцов», инакомыслие, средства достижения цели, неразборчивость в средствах, примитивизм, низкая общая культура, фанатизм, ощущение своего превосходства, религиозный самообман, малая чувствительность к чужим страданиям способствуют зомбированию и появлению, по аналогии с уголовной средой террорсреды со своей субкультурой. « Борцы» теряют свою индивидуальность, формируя склонность к фантазии и лжи. У них развивается социальная деградация, повышенные криминогенные психопатии, изменения личности, нарушение мотивации и формируется устойчивое когнитивное звено преступного поведения. [4,6] Такая террорсреда, состоящая из идеологического центра, боевых формирований и социальной базы – достаточно эффективный инструмент в руках тех, кто ее контролирует. Рядовые террористы, с нестойкостью суждений, идеологических и политических целей, особенно умственно отсталые, проблемная молодежь, пройдя в лагерях спец подготовку, имея склонность к занятию преступной деятельностью, искренне верят в те идеалы, которые их организуют и посылают убивать. Специально обученный персонал готовит исполнителей к совершению практических действий в любое время и в любом месте. Подготовленные и контро-

лируемые своими организациями террористы в своей деятельности ставят и реализуют соответствующие цели, задачи, формы и опыт.[3] Психическая деятельность, структура личности террориста, его эмоциональные и волевые особенности скудеют, интересы мельчают, формируется равнодушие, перестает регулироваться свое поведение, адекватность оценивать свои возможности, меняется отношение к себе и окружающим. [5]

Таким образом, террористами становятся в результате влияния различных факторов, с формированием конкретного психологического профиля. Их прогресс - это движение назад, восстановление обычаев, незыблемость религиозных и бытовых постулатов, навязчивые идеи на фоне деструктивного эволюционирования агрессивности и насилия.

Список використаної літератури:

1. Антонян Ю.М., Кудрявцев В.Н., Эминов В.Е. Личность преступника. Спб, Питер, «Юридический центр Пресс», 2004, 366с
2. Балабанова Л.М. Судебная психопатология (вопросы определения нормы и отклонений). – Д.: Сталкер, 1998. – 432с.
3. Блэкборн Р. Психология криминального поведения.- СПб.: Питер, 2004.-496с.
4. Коновалова В.Е. Правовая психология.-Харьков.: «Консум», 1997.-160с.
5. Мамайчук И.И. Экспертиза личности в судебно-следственной практике. Учеб. пособ.- Спб.: Речь,2002.-255с.
6. Медведєв В.С. Кримінальна психологія : Підручник.-К.: Атіка, 2004.-368с.
7. Моховиков А.Н. Судебная психиатрия. Учеб. пособие. 3-е изд. исправ. и дополн. Одесса, Юридична літер.2004.-176с.
8. Психология террористов и серийных убийц: Хрестоматия.- Мн.: Харвест,2004.-400с.
9. Тимченко А.В., Христенко В.Е. Прикладная психология в практике правоохранительной деятельности (в схемах и таблицах): Учеб. пособ.-Х.: ООО «Одиссей».-2004.-448с.

РОЗДІЛ 2

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Бойко Олексій Павлович

викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
Університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ З ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ПРИ РОЗКРИТІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Вивчення світової практики і вітчизняного досвіду правоохоронної діяльності свідчить, що основними етапами боротьби з кримінальними правопорушеннями є виявлення і розслідування кримінальних правопорушень та встановлення осіб, які їх вчинили. Останнім часом відмічається професіоналізація і консолідація злочинців, що вчиняють кримінальні правопорушення. Значна частина злочинців, які вчиняють кримінальні правопорушення, залишаються не встановленими. Основними причинами цього є прогалини чинного законодавства, низький рівень відомчої нормативної бази, недосконале забезпечення організації взаємодії органу досудового розслідування з оперативними підрозділами.

Одним із перших поняття взаємодії сформулював О.Р. Ратінов, який зазначав: «У процесуальному сенсі під взаємодією слідчих прокуратури і органів міліції розуміється заснована на законі, узгоджена діяльність незалежних один від одного в адміністративному відношенні органів слідства і дізнання, направлена на розкриття і розслідування конкретного злочину шляхом найбільш доцільного поєднання методів і засобів, властивих цим органам» [1, с. 87].

Незважаючи на обмеження щодо суб'єктів взаємодії, вказаних О.Р. Ратіновим, оскільки ним надається визначення лише слідчим прокуратури і органам міліції, на нашу думку, правильно виражена суть взаємодії полягає в узгодженій діяльності, здійснюваній шляхом «найбільш доцільного поєднання методів і засобів, властивих цим органам». Н.В. Жогін і Ф.Н. Фаткулін досліджують взаємодію між органами дізнання і досудового слідства як засновану на законі, узгоджену діяльність посадових осіб, спрямовану на викриття винних, припинення і попередження будь-якої злочинної діяльності та відшкодування заподіяного матеріального збитку шляхом найбільш раціонального поєднання методів, застосованих цими органами [2, с. 61].

О.М. Бандурка зазначає, що оперативні підрозділи діють не самі собою, і виконують свої завдання не ізольовано, а у взаємодії з іншими підрозділами правоохоронних органів, використовуючи їх можливості [3, с. 140].

Слід підкреслити, що незважаючи на поширеність застосування поняття «взаємодія», не існує його загальноприйнятого визначення. Цей термін широко використовується в теорії і на практиці. Поняття «взаємодія» розглядається різними галузями знань, кожна з яких надає йому свого визначення. Чинне кримінально-процесуальне законодавство також не дає визначення цього поняття.

Тлумачний словник вказує, що «взаємодія» – це «...співдія, співдіяння, взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим небуть» [4, с. 259].

С.Н. Квасов підкреслює, що взаємодія включає в себе такі поняття, як «співробітництво», «сприяння», «скоординована діяльність», «погоджена діяльність», «погоджена спільна діяльність» [5, с. 118].

Водночас О.Я. Кінаш вказує, що взаємодія має відповідати наступним вимогам: взаємний зв'язок, взаємна підтримка [6, с. 357].

Необхідно зазначити, що об'єднання можливостей слідчого і оперативного працівника є важливою умовою взаємодії, проте цього недостатньо для успішного вирішення поставлених перед вказаними суб'єктами завдань. Про взаємодію можна говорити тоді, коли діяльність суб'єктів узгоджується.

Визначаючи взаємодію в системі ОВС, В.Л. Ортинський зазначає, що це спільна, узгоджена діяльність конкретних виконавців, служб і підрозділів, що перебувають у рівноправному становищі [7, с. 3].

Отже, взаємодія органу досудового розслідування з оперативними підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень – це узгоджена, підпорядкована єдиному задуму діяльність, здійснювана шляхом оптимального використання властивих їм засобів і методів з метою найбільш ефективного вирішення завдань, що виникають при розкритті та розслідуванні таких кримінальних правопорушень.

Взаємодія органу досудового розслідування і оперативних підрозділів визначається п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України, згідно якої слідчий уповноважений доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам.

Слід зазначити, що КПК України в редакції 1960 року не надавав слідчим повноважень проводити оперативно-розшукову діяльність, а згідно п. 2 ч. 2 ст. 40 КПК України редакції 2012 року, слідчий уповноважений проводити слідчі (розшу-

кові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії. Також слідчий не мав можливості ознайомитися з результатами оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів та слідкувати за процесом її проведення.

Необхідно відмітити, що відомості оперативно-розшукового характеру можуть використовуватися слідчим як орієнтуюча інформація в процесі досудового розслідування, і, володіючи оперативною інформацією у кримінальному провадженні, слідчий формує певне внутрішнє переконання і на його основі обирає належну лінію і тактику досудового розслідування.

Станом на теперішній час у слідчих немає практичного досвіду в здійсненні оперативно-розшукової діяльності, тому як правило, проведення негласних слідчих (розшукових) дій доручається фахівцям оперативних підрозділів, які вже володіють певним напрацьованим досвідом в оперативно-розшуковій діяльності й мають спеціальну техніку для проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Щодо доручення слідчого оперативним підрозділам для проведення ними слідчих (розшукових) дій, то можна сказати, що такі доручення скеровуються оперативним підрозділам з метою пришвидшення розслідування, оскільки, скерувавши такі доручення, слідчий не витрачає часу для проведення нескладних слідчих (розшукових) дій.

Також необхідно зазначити, що крім п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК України, в якій зазначено про повноваження слідчого надавати

оперативним підрозділам доручення проводити слідчі (розшукові) дії і негласні слідчі (розшукові) дії та ч. 1 ст. 41 КПК України, в якій зазначено, що оперативні підрозділи здійснюють слідчі (розшукові) дії і негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, обов'язок оперативних підрозділів виконувати доручення слідчого вказано у п. 4 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Відзначимо також про керівну роль слідчого при взаємодії з оперативними підрозділами, оскільки слідчий під час досудового розслідування самостійно приймає процесуальні рішення, за винятком випадків, коли законом передбачено одержання вмотивованого рішення слідчого судді, суду або згоди прокурора. І саме слідчий несе персональну відповідальність за законне і своєчасне виконання цих рішень. У кримінальному провадженні без отримання відповідних доручень слідчого чи прокурора, працівники оперативного підрозділу не мають права здійснювати процесуальні дії за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді, суду або прокурора.

Законодавцем не надано повноважень працівникам оперативних підрозділів самостійно вчиняти будь-які процесуальні дії в кримінальному провадженні. Тому виникає питання, як діяти оперативним працівникам при безпосередньому виявленні кримінального правопорушення та затриманні чи

переслідуванні особи, яка його вчинила. Дана проблема потребує подальшого наукового дослідження та законодавчого врегулювання.

Підводячи підсумок, необхідно підкреслити, що ефективність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень залежить від узгодженості зазначених суб'єктів та взаємного інформування під процесуальним керівництвом та організуючою роллю слідчого. Вважаємо, що критерієм ефективності такої взаємодії, є результативність, тобто те, наскільки вдало вирішені завдання, заради яких об'єднувалися зусилля взаємодіючих сторін. Не випадково організація ефективної взаємодії є одним із найважливіших питань практичної діяльності зазначених суб'єктів. На жаль, на сучасному етапі формування правоохоронної системи України в практичних підрозділах МВС України існують суттєві проблеми щодо взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами через недосконалість норм кримінально-

процесуального законодавства України щодо правової регламентації та визначення завдань такої взаємодії. Тому висвітлена проблематика потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаної літератури:

1. Практика применения нового уголовного-процессуального законодательства. – М.: Юристъ, 1962. – С. 87–91.
2. Жогин Н.В. Предварительное следствие в советском уголовном процессе / Н.В. Жогин, Ф.И. Фаткуллин. – М.: Юрид. лит., 1965. – С. 304.
3. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність: підручник / О.М. Бандурка. – Харків: НАВС, 2002. – С. 282.
4. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. – К.: Аконіт, 1998. – Т. 1. – С. 910.
5. Квасов С.Н. О понятии и сущности взаимодействия органов внутренних дел с негосударственными (частными) охранно-сыскными структурами / С.Н. Квасов // Вестник Московского университета МВД России. – 2007. – № 2. – С. 118–119.
6. Кінаш О.Я. Взаєморозуміння органів попереднього слідства з населенням – передумова взаємодії й організації профілактики. Проблеми взаємопорозуміння ОВС з населенням / О.Я. Кінаш. – 2002. – С. 357–360.
7. Ортинський В.Л. Актуальні проблеми взаємодії територіальних і транспортних ОВС у боротьбі зі злочинністю / В.Л. Ортинський // Науковий
8. Вісник ЛЮІ. – 2004. – С. 3–11.

Гузенко Олена Костянтинівна

студентка V курсу юридичного факультету
ДВНЗ «Національний гірничий університет»
Науковий керівник: Косапоглу С.О.,
кандидат юридичних наук, доцент

Новели нового кримінально-процесуального кодексу України з погляду слідчого

19 листопада 2012 року в дію вступив новий кримінально-процесуальний кодекс (далі - КПК) – він є вимогою сьогодення, яке диктує свої умови, оскільки КПК 1960 року більше не міг достатньо ефективно регулювати сучасні кримінально-процесуальні відносини і потребував негайних змін.

Прийняття нового КПК викликало досить гостру полеміку в суспільстві. Проте справжню оцінку Кодексу дасть, безумовно, практика як критерій істини. Тому доцільно було б розглянути новаторські новели чинного КПК з погляду тих, хто щодня здійснює цю практику і кого безпосередньо стосуються ці зміни, а саме такої ключової фігури в кримінально-процесуальних відносинах, як слідчий.

Так що ж думають самі слідчі щодо таких реформаторських змін?

Питання щодо процесуальної незалежності та самостійності слідчого не раз піднімали науковці[1], говорячи про декларативний характер такої процесуальної незалежності. Яким чином законодавці вирішили цю проблему в новому КПК? І тут, ми бачимо перший недолік, а полягає він в тому що законодавець вирішив чітко не визначати межі процесуальної самостійності слідчого. Разом з тим ряд посадових осіб (керівник органу досудового розслідування, прокурор, слідчий суддя) мають право у прядку, визначеному законом, втручатись у діяльність слідчого, що обмежує його процесуальну самостійність і незалежність. Так керівник органу досудового розслідування має право відсторонювати слідчого від проведення досудового розслідування з власної ініціативи або за ініціативою прокурора, за наявності підстав, передбачених КПК для відводу, або у разі неефективного досудового розслідування, про що виносить вмотивовану постанову; давати слідчому письмові вказівки; погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених КПК; вживати заходів до усунення

порушень вимог законодавства, у випадку їх допущення слідчим та ін. (ст. 39 КПК) [2].

Щодо прокурорського нагляду за діяльністю слідчого, то в законі (п.3 ч.2 ст.39 КПК) відсутнє посилання на обов'язковість вказівок керівника органу досудового розслідування. В науково-практичному коментарі до ст. 39 нового КПК зазначено, що письмові вказівки керівника органу досудового розслідування є обов'язковими для виконання слідчим [2, 130].

Але окрім тих посадових осіб, які і до цього здійснювали контроль за діяльністю слідчого, законодавець вводить одну з найбільш революційних новел, суть якої полягає в введенні такої ключової фігури як слідчого судді. Який став ще одним «важелем» впливу на слідчого. Як зазначають Баулін О.В. і Ляш А.О. в своїй статті: «...Якщо взяти до уваги положення нового інституту слідчого судді, то за діяльністю слідчого новий КПК встановив потрібний процесуальний контроль, який не може гарантувати його процесуальної самостійності...».[3]. Одне з українських видань так прокоментувало це нововведення: «...У чому прогресивність нового інституту? Відтепер усі слідчі дії, пов'язані з обмеженням прав і свобод громадян, контролюватимуться слідчим суддею. Раніше слідчий виносив постанови про проведення тих же обшуків, виїмок, ексгумації трупа, про накладення арешту на кореспонденцію, і т.д., і ці дії не передбачали процедури оскарження та захисту від зловживань...»[4]. Проте, поспілкувавшись зі слідчими Дніпровського району м. Дніпродзержинська, і на питання чи обмежилася їх процесуальна незалежність введенням посади слідчого судді, вони відповіли: «Нічого не змінилося, раніше хоч і було якісно прописано в КПК 1960 року щодо процесуальної незалежності слідчого, але вона була деклараційною, все одно ми залежали від вказівок прокурора, тобто процесуальну незалежність ми фактично ніколи не мали, тепер це просто закріпили й на законодавчому рівні, і слідчий суддя став ще однією фігурою, який тепер має безпосередній вплив на нас, слідчих. І тепер за таких обставин, вся праця слідчого буде полягати в тому що, слідчий буде бігати між прокурорами та судами...». Тобто, на сьогоднішній день, слідчі практично повністю втратили свою процесуальну незалежність, тому що окрім вказівок прокурора, тепер вони повинні отримувати згоду слідчого судді на більшість слідчих дій.

Але на цьому законодавець не зупинився. Фактично поклавши усю відповідальність на плечі слідчого. Самі слідчі так прокоментували це: «Складається таке враження, що той хто складав КПК просто ненавидить слідчих, фактично ми виконуємо чи то вказівки прокурора, чи слідчого судді, а в кінцевому результаті всю відповідальність вирішили покласти на нас». Вказівки прокурора є обов'язковими для слідчих і за їх невиконання слідчий несе кримінальну відповідальність.

На запитання які ще зміни приніс революційний КПК усі слідчі відповіли майже однаково: «Добавилось багато роботи, яку розглядали фактично усі служби, тепер все це звалилося на наші плечі». В одному з інтернет - виданнях було інтерв'ю зі слідчим в якому так було прокоментовано дану ситуацію: «За старого КПК заяви, які подавали до міліції, розглядали фактично усі служби: і дільничні інспектори, і оперативні служби. Там, де були ознаки злочину, слідчі виносили постанову про порушення. Де щодо ознак злочину були сумніви, то дільничні і оперативні працівники проводили перевірку. За її результатами, або справі давали хід, або виносили постанову про відмову у порушенні кримінальної справи. Тепер же усі заяви розглядаються тільки слідчими. І якщо за старого КПК оперативно-розшукові дії проводилися оперативними підрозділами (вони ініціювали і розкривали злочини), то тепер усе на слідчих. У них хіба що є можливість залучати до проведення слідчих дій оперативних працівників, тобто розподілити роботу...». [5].

При такому навантаженні законодавець навіть не потурбувався збільшити заробітну плату. Адже тепер мало хто захоче йти працювати слідчим при такому об'ємі роботи, з такою відповідальністю і фактично мізерною заробітною платою.

Чи таких революційних змін потребував інститут слідчих? Чи можемо ми тепер говорити про неупереджене слідство?

Слідчі, завдяки законодавцеві, фактично опинилися в тій ситуації, коли вони лише є інструментом для виконання вказівок прокурора чи слідчого судді, і говорити про повне неупереджене правосуддя ми а ж ніяк не можемо.

Список використаної літератури:

1. Бандурка О.М. Слідчий – моя професія. – Харків, 2000; Гончаров І.Д. Деякі аспекти процесуальної самостійності слідчого // Право України. – 1995. – № 7; Мойсик В. УПК к прийняттю еще не готов // Юридическая практика. – 2004. – № 29. – С. 1-4; Тertiшник В.М Разыскивается следователь, особая примета – терпеливость // Версия. – 1995. – № 7-8. – С. 88-91; Коржанський М., Литвак О. Причини неефективного слідства // Право України. – 2003. – № 5. – С. 128-129; Баулін О.В., Карпов Н. С. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії: Монографія. – Київ, 2001; Півненко В. Досудове слідство: проблеми теорії та практики // Право України. – 1998. – № 2. – С. 76-77; Тertiшник В. М. Затюканий апостол, или кому выгодно, чтобы следователь был вечно “загнанным” // Именем Закона. – 1992. – № 35. – С. 5; Савонюк Р.Ю. Про деякі загальні положення та статус слідчого як суб'єкта доказування в проекті КПК України // Вісник університету внутрішніх справ. – Випуск 13. – Харків, 2001. – С. 142-147; Тertiшник В.М. Удосконалення процесуального статусу слідчого: старі та нові проблеми // Вісник прокуратури. – 2002. – № 1. – С. 38-44; Поліщук В. Реформування досудового слідства в органах прокуратури // Вісник прокуратури. – 2003. – № 5. – С. 76-79; Смоков С. М. Внутрішнє переконання слідчого і його роль при прийнятті процесуальних рішень: Автореферат дис. ... канд. юрид. наук. – Київ, 2002.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / [за заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила]. - К.: Юсті- ніан, 2012. - 1224 с.
3. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого за новим КПК України. Ляш А.О., Баулін О.В.
4. Інтернет-видання «Закон і бізнес». КПК: плюси й мінуси.
5. Інтернет-видання «Полтавщина». Новий КПК звалився слідчим на плечі. Редакція від 13.12.2012р.

Солдатенко Олена Анатоліївна
професор кафедри кримінального процесу ФПФПС ДДУВС
кандидат юридичних наук, доцент
Мирошніченко Ольга Валеріївна
слухач магістратури групи
ПС-311ФПФПС ДДУВС
Науковий керівник: Солдатенко О.А.,
професор кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук, доцент, полковник міліції

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ ЯК ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Реформування інституту запобіжних заходів має відбуватись із застосуванням загальноновизнаних норм і принципів, викладених у міжнародно-правових актах та прецедентних рішень Європейського суду з прав людини, з беззаперечним дотриманням принципу верховенства права, без будь-якого обмеження уже проголошених і гарантованих законом прав і свобод людини і проваджуватись, у першу чергу, в напрямку гуманізації і демократизації інституту запобіжних заходів.

Предметом нашого дослідження є домашній арешт, запровадження якого є прогресивним для українського законодавства [2].

Виходячи з ідеї нового КПК України та переліку запобіжних заходів, домашній арешт буде застосовуватись в тих випадках, коли застава є занадто м'яким запобіжним заходом, а тримання під вартою – занадто суворим.

Регламентация домашнього арешту знайшла своє відображення у ст. 181 КПК України, таким чином:

- домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби;
- домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі;
- ухвала про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту передається для виконання органу внутрішніх справ за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого;
- орган внутрішніх справ повинен негайно поставити на облік особу, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, і повідомити про це слідчому або суду, якщо запобіжний захід застосовано під час судового провадження;
- працівники органу внутрішніх справ з метою контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, мають право з'являтися в житло цієї особи, вимагати надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із виконанням покладених на неї зобов'язань, використовувати електронні засоби контролю [1].

Зазначені перевірки не повинні порушувати нормальних умов життя громадян та здійснюватися, як правило, вдень. Винятки можуть бути в тому випадку, коли в органів внутрішніх справ наявна інформація про порушення особою, до якої застосовується запобіжний захід, його умов [2].

В той же час, слід зазначити, що виконання даного запобіжного заходу покладено не на зовсім чітко визначений суб'єкт – на органи внутрішніх справ в цілому. Однак, на нашу думку, мають бути визначені певні межі заходу, а саме: хто, коли і скільки разів на добу може відвідувати житло особи, взятої під домашній арешт. З іншого боку, відсутність на даний час належного технічного забезпечення контролю буде давати можливість як порушувати вимоги домашнього арешту, так і «штовхати» органи внутрішніх справ на широке, а порою і невинуватене застосування традиційного «безпосереднього контролю» за особою. У зв'язку з чим виникає потреба в розробці окремої інструкції, щодо застосування даного запобіжного заходу, з зазначенням чіткого суб'єкта органів внутрішніх справ. На наш погляд, доцільно за аналогією з законодавством про попереднє ув'язнення розробити окремий закон «Про домашній арешт».

Вважаємо, що нашому законодавцю також варто врахувати положення російського кримінально-процесуального закону, зокрема про те, що з урахуванням стану здоров'я підозрюваного або обвинуваченого місцем його утримання під домашнім арештом може бути визначено лікувальну установу (ч. 1 ст. 107 КПК РФ). Також відповідно до КПК РФ суд при обранні такого запобіжного заходу може обмежити особу не лише в пересуванні, а й у спілкуванні, але при цьому забороняється обмежувати особу у її праві використовувати телефонний зв'язок для виклику швидкої медичної допомоги, співробітників правоохоронних органів, аварійно-рятувальних служб у разі виникнення надзвичайних ситуацій, а також для спілкування з контролюючим органом, особою, що здійснює нагляд [3]. На наш погляд, це буде доречно, при вчиненні особою кваліфікованого виду злочину. Так особі, яка не підпадає під дану категорію не обов'язково цілими днями сидіти в чотирьох стінах і нікуди не виходити: вона може продовжувати ходити на роботу, на вулицю, в магазин чи де ніде. Буде проживати в звичній для себе обстановці, без заборо-

ни на спілкування, заняття спортом, користування мультимедійною технікою тощо, проте їй не можна покинути дім у вечері чи вночі. Отже, порядок відбування домашнього арешту, в кожному окремому випадку, буде по-різному прописаний слідчим суддею в залежності від особи підозрюваного, обвинуваченого. Натомість в КПК України про таке уточнення не йдеться.

Слід зазначити, що відправляючи особу під домашній арешт, суддя керується підставами, наведеними у ст. 178 КПК України, котрі поділяються на фактологічні та оціночні, і саме через останні може ставитися під сумнів необхідність застосування домашнього арешту. Це такі обставини, як: міцність соціальних зв'язків у місці проживання, репутація підозрюваного, вагомість наявних доказів. В той же час, законодавець не розмістив підстави, які апріорі повинні мати місце під час ухвалення домашнього арешту, а саме, наприклад, наявність квартири чи іншого приміщення для проживання.

Отже, зазначений вид запобіжного заходу застосовується в більшості європейських країн, а також і у Російській Федерації. Безпосередній аналіз практики кримінального судочинства зарубіжних країн та спілкування зі слідчими, дає підстави зробити висновки про вірність запровадження в КПК України саме цього запобіжного заходу. Широке застосування домашнього арешту дасть змогу скоротити кількість осіб, що знаходяться в слідчих ізоляторах, зменшити витрати державного бюджету на їх утримання. Саме така економія коштів держбюджету надасть можливість закупити електронні браслети та інші необхідні прилади для контролю за підозрюваним, обвинуваченим.

Проте, на нашу думку, існує нагальна потреба внесення відповідних змін до чинного законодавства, пропозиції нами зазначені.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України».-Х.: 2012.-360 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / К82 О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за аг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.; Право, 2012.-768 с.
3. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / под. ред. А.В. Смирнова.-СПб.: Питер, 2003. – 1008 с.

Скляр Юлія Володимирівна
слухач магістратури
ДНВЗ «Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ»
Науковий керівник: Рогальська В.В.
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ОБГРУНТОВАНOSTІ РИЗИКІВ ПРИ ОБРАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ОСОБИСТОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Відповідно до ст.194 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) для постановлення ухвали слідчим суддею про застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання, сторона обвинувачення повинна довести наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним кримінального правопорушення а також наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених ст. 177 КПК України.

Опитування практичних працівників та аналіз вивчених кримінальних проваджень, в яких представники сторони обвинувачення зверталися до слідчого судді з

клопотаннями про застосування вищезазначеного запобіжного заходу, дало підстави зробити висновок, що в практичній діяльності, в переважній більшості випадків, виникають проблеми саме в доведеності та обґрунтованості слідчими та прокурорами існування ризиків, що перераховані в статті 177 КПК України.

Так, згідно з п. 5 ч. 1 ст. 184 КПК України, клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу повинно містити виклад обставин, на підставі яких слідчий чи прокурор дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, а також посилання на матеріали, що підтверджують ці обставини. Натомість, в клопотаннях про застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання та під час їх розгляду у судовому засіданні, слідчі та прокурори наявність існування ризиків, обґрунтовують лише наявністю свого припущення, про те, що підозрювана особа може здійснити дії, що перераховані в ч. 1 ст. 177 КПК України, не посилаючись при цьому на докази, які підтверджують ці припущення.

Все це спонукає слідчих суддів у відповідності до ст. 194 КПК України, приймати цілком правомірні рішення про відмову в застосуванні запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання, лише через те, що сторона обвинувачення не змогла довести наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених ст. 177 КПК України, навіть тоді, коли ці ризики дійсно існують.

Для того, щоб змінити докорінно ситуацію, слідчі та прокурори у своїх клопотаннях наявність існування ризиків повинні обґрунтовувати не самою можливістю таких дій з боку підозрюваної особи, а спиратися на конкретні фактичні дані, які свідчать про обґрунтованість прийнятого рішення. Так, для підтвердження того, що підозрювана особа буде переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду, потрібно посилатися, наприклад, на показання потерпілого чи свідків, які містять інформацію про намір особи переховуватись; факт придбання квитків; спробу змінити місце проживання підозрюваного, тощо. Доказом існування ризику щодо можливості підозрюваним знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення повинні бути також показання потерпілого чи свідків, які містять інформацію про намір особи це вчинити, або вчинення підозрюваним конкретних дій, чи, спроба підозрюваної особи вчинити дії направлені на знищення доказів. Ризик незаконного впливу на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні повинен підтверджуватись тим, що особа намагалась вчинити або вчинила такі дії (неодноразово вчиняла подібні дії у минулому). Ці дії повинні бути активними та підтверджені засобами доказування. Перешкоджання кримінальному провадженню іншим чином - повинно підтверджуватись тим, що особа вчиняє якісь конкретні дії, направлені на створення перешкод правосуддю. Ризик можливості вчинення іншого кримінального правопорушення чи продовження кримінального правопорушення, у якому особа підозрюється може підтверджуватися тим, що особа вже притягалась до кримінальної відповідальності, була засуджена, має не зняту чи не погашену судимість, схильна до протиправної поведінки, притягалась до адміністративної відповідальності, тощо.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. // *Голос України*. — 2012. — 19 травня (№ 90—91).
2. Маляренко В. Т. До питання про запобіжні заходи в кримінальному процесі / В. Т. Маляренко // *Вісник Верховного Суду України*. — 2000. — № 4. — С. 41—44.
3. Маляренко В. Т. Найпоширеніші помилки та порушення законів, які допускаються при провадженні дізнання і попереднього слідства / В. Т. Маляренко // *Кримінальний процес України : Стан та перспективи розвитку* : [навч. посіб.] : Вибрані наукові праці. — К. : Ін Юре, 2004. — С. 21.

4. Лобойко Л. М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006- 2011 роки). Частина 1. Загальні положення і досудове провадження : монографія / Л. М. Лобойко. – К. : Істина, 2012. – 288 с.

Солдатенко Олена Анатоліївна

професор кафедри кримінального процесу
факультету ФПФПС ДДУВС

Морозов Ігор Олександрович

слухач магістратури ПС-311 групи
факультету ФПФПС ДДУВС

ЗАСТАВА ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Одним із пріоритетних напрямів кримінально-процесуальної політики нашої держави була розробка і прийняття такого законодавства, яке, чітко і не суперечливо регулюючи повноваження учасників кримінально-процесуальної діяльності, одночасно гарантувало б належну охорону прав, свобод і законних інтересів всіх осіб, котрі втягуються (залучаються) до кримінального судочинства (провадження), і особливо – осіб, до яких застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження.

Запобіжні заходи є одним із найбільш значущих різновидів заходів забезпечення кримінального провадження. Застосовуючи запобіжні заходи, органи та посадові особи, які здійснюють кримінальну процесуальну діяльність, вторгаються у сферу прав, свобод і законних інтересів особистості, і тому особливо важливою є точність понятійного апарату, детальна, чітка законодавча процедурна регламентація даних заходів, у тому числі диференційований підхід застосування конкретного запобіжного заходу, однозначність при визначенні підстав, умов застосування запобіжних заходів, що в сукупності сприятиме виключенню зловживань, прийняття хибних рішень, положень невизначеності при виборі запобіжного заходу, а також їх законному та ефективному застосуванню.

Усвідомлення застави як потенційно ефективного запобіжного заходу спостерігалось ще в працях дореволюційних авторів: С. Вікторського, П. Люблінського, А. Кістяківського, І. Фойницького. Також передбачали цей запобіжний захід перші кримінально-процесуальні кодекси УРСР 1922 року та 1927 року, але при наступній кодифікації 1960-1961 рр. заставу із системи запобіжних заходів було виключено. Надалі питання, пов'язані з розробкою інституту застави у вітчизняному кримінальному процесі, привертало увагу багатьох учених-процесуалістів, проте зазначений інститут не виявився широко затребуваним у практичній діяльності, особливо, у порівнянні зі взяттям під варту або підпискою про невиїзд. Тому ця норма була тільки відновлена Законом України «Про внесення змін і доповнень до Кримінально-процесуального кодексу України» від 20 листопада 1996 року статтею 154-1 КПК України – «Застава».

За новим чинним Кримінальним процесуальним кодексом України (далі КПК України) застосування застави як запобіжного заходу є, по суті, альтернативою тримання під вартою, оскільки, відповідно до п. 3 ст. 183 КПК України, слідчий суддя, суд при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою зобов'язаний визначити розмір застави, достатній для забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, передбачених у п. 5 ст. 194 КПК України [1].

Застава у кримінальному судочинстві – це один із видів заходів забезпечення кримінального провадження, який застосовується у встановлених кримінально-процесуальним випадках до визначених ним учасників за наявності встановлених ним умов та у передбаченому порядку. Згідно із ст. 182 КПК України, суть застави як запобіжного заходу полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок органу досудового розслідування або суду підозрюваним, обвинуваченим, підсудним, іншими фізичними чи юридичними особами чи передачі ними інших матеріальних цінностей з метою забезпечення належної поведінки, виконання зобов'язання не відлучатися з місця постійного проживання або з місця тимчасового знаходження без дозволу слідчого чи суду, явки за викликом до органу розслідування і суду особи, щодо якої застосовано запобіжний захід.

Застава, будучи складовою частиною системи запобіжних заходів, має специфічну особливість, яка полягає в подвійній природі (майновій та психологічній) впливу на підозрюваного (обвинуваченого). Застава — це другий за суворістю після тримання під вартою запобіжний захід, насамперед тому, що здійснює істотне обмеження майнових прав людини, так само як і тримання під вартою, і застосовується тільки за ухвалою слідчого судді або суду, а також тому, що інші запобіжні заходи ґрунтуються лише на психологічному примусі, або моральному впливі, або мінімальному обмеженні свободи пересування підозрюваного (обвинуваченого) і незначно, порівняно із заставою, обмежують права підозрюваного (обвинуваченого).

Застосування застави породжує у підозрюваного (обвинуваченого) мотиви економічного характеру, які примушують його сумлінно виконувати зобов'язання щодо явки за викликами. Фактори морально-особистісного впливу полягають в усвідомленні підозрюваним (обвинуваченим) моральної відповідальності перед заставодавцем, а так само від проявленої ним поведінки після обрання застави як запобіжного заходу.

Серед характерних для застави функцій, насамперед, слід виділяти: забезпечувальну, превентивно-охоронну, відновлювально-компенсаційну.

Відповідно до ст. 177 КПК України, застава застосовуються судом, слідчим суддею за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також ризиків, що особа може:

- переховуватись від органів досудового слідства та (або) суду;
- знищити, переховувати або спотворити речі або документи, що мають істотне значення для встановлення об'єктивної істини у провадженні;
- незаконно впливати на свідків, потерпілого, експертів, спеціалістів, інших підозрюваних чи обвинувачуваних у цьому ж кримінальному провадженні;
- перешкоджати кримінальному провадженню;
- продовжити вчинення чи вчинити нове кримінальне правопорушення.

Гарантіями застави виступають сукупність наступних правових умов: 1) обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу (ст. 178 КПК України); 2) діяльність учасників застави: органів досудового розслідування, прокуратури і суду – з одного боку, і підозрюваного, обвинуваченого (підсудного), заставодавця – з іншого; 3) забезпечення застави певною сумою майнових гарантій (наявність суми застави); 4) процесуальний порядок застосування застави.

У якості гарантій застосування застави повинні виступати не тільки сукупність умов, принципів і результатів діяльності державних органів, а й визначений законом порядок здійснення цієї діяльності. Належне виконання приписів кримінально-процесуального закону при застосуванні запобіжного заходу у вигляді застави, тобто його застосування в режимі законності, повинно виключати застосування даного запобіжного заходу з порушеннями.

Процедура застави також відома багатьом зарубіжним системам кримінального судочинства. Тенденції становлення та розвитку практики застосування застави в різних країнах тісно пов'язані з історичними особливостями їх державного розвитку.

У чинному законодавстві країн Західної Європи та США застава, як і майнова порука, є найбільш ефективними запобіжними заходами та частіше за інших застосовуються в судочинстві, оскільки виконують покладені на них функції та забезпечують інтереси як кримінального процесу, так і обвинувачених, підсудних [2, с.126]. Застава, поручительство (або «бейл») відомі в США і Англії, виступаючи альтернативою взяттю під варту. Якщо «бейл» встановлюється в суді і немає можливості задовольнити його умови підозрюваним або обвинуваченим, то вони можуть звернутися з письмовою заявою про зниження ставки «бейлу», яку суд повинен розглянути, ухваливши відповідне рішення [3].

У західних державах застава застосовується і як самостійний запобіжний захід, і як захід, що застосовується замість тримання під вартою. Так, згідно зі ст. 145 КПК Франції 1958 року, попереднє звільнення у всіх випадках, коли воно не обов'язкове за законом, може бути пов'язано з зобов'язанням внести заставу. Ця застава гарантує:

- явку обвинуваченого для участі у всіх процесуальних діях та для виконання вироку;
- відшкодування в порядку встановленої черги:
 - а) витрат, понесених цивільним позивачем;
 - б) витрат, понесених державою;
 - в) штрафів;
 - г) відшкодування витрат та збитків.

У рішенні про звільнення встановлюється розмір кожної з двох вказаних частин застави (ст. 145 КПК Франції 1958 року) [4, с.342].

Нормами Акта про заставу 1976 року, що діє в Англії, зобов'язано магістрати у всіх випадках вирішувати питання: чи віддавати обвинуваченого (відповідача) під арешт, чи відпускати його під заставу [5].

Згідно із роз'ясненнями Комітету з прав людини Організації Об'єднаних Націй, національна правова система, яка передбачає як альтернативу утриманню під вартою до суду лише звільнення під контроль і не передбачає звільнення під заставу, не відповідає вимогам статті 9(3) Пакту про громадянські та політичні права, згідно з якою утримання під вартою осіб, які чекають судового розгляду, не повинно бути загальним правилом, але звільнення може ставитись у залежність від представлення гарантій явки до суду, на судовий розгляд у будь-якій його стадії, і, у випадку необхідності, явки для виконання вироку [6, с.46].

Сучасному законодавцеві і правозастосовнику з метою створення насправді демократичної системи кримінального судочинства слід орієнтуватися не стільки на зарубіжний досвід, скільки на власний історичний, проте одночасно враховувати і досвід зарубіжної регламентації застосування застави, їхні прорахунки і позитивні результати, беручи до уваги особливості вітчизняного кримінального судочинства.

Список використаної літератури:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України : станом на 1 черв. 2012 р. – Відп. офіц. текстові. – К. : Алерта, 2012. – 304 с.
2. Нафиев С. Х., Васин А. Л. Европейские стандарты обеспечения конституционных прав личности при расследовании преступлений. – Казань, 2003. – 178 с.
3. Руднев В. Залог в России, «бейл» в США // Российская юстиция. – 1998. – №4. – С. 22.
4. Гуценко К. Ф., Головкин Л. В., Филимонов Б. А. Уголовный процесс западных стран. – М. : Зерцало, 2001. – 457 с.

5. Реформування системи запобіжних заходів у кримінальному судочинстві. Збірник матеріалів. – Проект реформування кримінального права Департаменту Юстиції США сумісно з Програмою правових ініціатив у країнах Центральної та Східної Європи Американської Асоціації Правників у співробітництві з Верховним Судом України. – К. : Верховний Суд України, 2000. –194 с.
6. Права человека и предварительное заключение // Сборник международных стандартов, касающихся предварительного заключения. – Х. : Консум, 1997. – 158 с.

Черняк Наталія Петрівна
доцент кафедри кримінального процесу ФПФПС
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент
Медведовський Антон Юрійович
слухач магістратури ФПФПС
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Деякі процесуальні особливості розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним збутом наркотичних ЗАСОБІВ

Значною подією для нашої держави стало прийняття 13 квітня 2012 року нового Кримінального процесуального кодексу України. Наркоманія і незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів належать до суспільно небезпечних явищ, які тісно пов'язані з організованою злочинністю і мають глобальний характер. Враховуючи це, Україна підтримує ініціативи міжнародної спільноти щодо боротьби з незаконним розповсюдженням зазначених засобів і речовин. Вона ратифікувала відомі Конвенції ООН 1961, 1971, 1988 р.р. За ініціативою України Генеральна Асамблея ООН у 1990 р. прийняла політичну декларацію та всесвітню програму дій, оголосивши 90-ті роки десятиріччям боротьби з незаконним виробництвом та розповсюдженням наркотичних засобів і психотропних речовин. Україна знаходиться на шляху побудови демократичної, правової держави, одним із основних напрямків діяльності якої є всебічний захист прав людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки.

Низка кримінальних правопорушень, зокрема злочинів пов'язаних з незаконним збутом наркотичних речовин, не можуть бути вчасно розслідувані та передані до суду у зв'язку з невиконанням учасниками кримінального провадження свого обов'язку з'явитися за викликом слідчого, прокурора та дати пояснення, або взяти участь у процесуальній дії.

Статтею 49 Конституції України передбачене право кожного на охорону здоров'я, в тому числі і від негативного впливу на організм людини наркотичних, психотропних і токсичних речовин. За останні 20-ть років боротьба з наркоманією, розповсюдженням наркотиків набула в Україні особливої актуальності. Боротьба з цим явищем стала однією з головних проблем для правоохоронних органів. За даними МВС України із числа внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань протягом дев'яти місяців 2013 року наркозлочинів (42 667), збути складають 25 % (10 598), про підозру у вчиненні наркозбутів повідомлено 3 062 особам, що складає 29% від кількості зареєстрованих (10 598), із обвинувальним актом направлено до суду 4 764 кримінальних правопорушень про збут наркотиків, що складає 92% від загальної кількості закінчених у порядку ст. 283 КПК України (5155) проваджень. Отже, сучасний стан наркоситуації в Україні вимагає від держави, її органів,

а також від всього суспільства вжиття невідкладних заходів, що запобігатимуть знищенню генофонду української нації.

Недоліки сучасного законодавства є одним із тих факторів, які ускладнюють роботу правоохоронних органів по боротьбі з незаконним обігом наркотиків, а також знижують ефективність проведення державної політики, спрямованої на протидію їх незаконному обігу. В українському законодавстві не в повній мірі враховано появу нових проявів суспільно небезпечних діянь, зокрема, діяльність підпільних цехів (лабораторій) з виробництва, а в подальшому збуту наркотиків. Зловживання наркотиками та їх незаконний обіг продовжують допомагати все більш руйнівний вплив на розвиток світової спільноти, провокує політичну та соціально-економічну нестабільність у багатьох країнах світу. Незважаючи на ряд діючих нормативних правових актів, що регламентують питання протидії незаконному обігу наркотичних засобів, все ж таки залишаються прогалини у правовому регулюванні незаконного обігу наркотиків.

Причини такої неявки були системними. Вимоги щодо повістки були відсутні у нормах КПК 1960 року, які регулюють виклик обвинуваченого ст. 134 КПК. В КПК 1960 року тільки відносно свідка в ст. 166 КПК вказувалася вимога щодо оформлення повістки про виклик «в повістці повинно бути зазначено, хто викликається як свідок, куди і до кого, день і час явки, наслідки неявки, передбачені ст. ст. 70, 71 КПК»[1]. На практиці слідчі, прокурори вказували тільки прізвище, ініціали особи, день і час її явки та номер кабінету, що недобросовісним особам дозволяло маніпулювати цим, зазначаючи, що в повістці не указано всіх необхідних реквізитів, і особа не змогла завчасно підготуватися, та скористатися послугами захисника, тощо. Наслідком неявки свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого без поважних причин на практиці було і є застосування приводу, грошове стягнення в силу його відкладених наслідків дії на порушника не застосовується.

Проаналізувавши КПК 1960 року слід зазначити перелік поважних причин, які стосувалися тільки неявки підозрюваного до слідчого в призначений строк, а саме: несвоєчасне одержання повістки, хвороба та інші обставини, які фактично позбавляють його можливості своєчасно з'явитися до слідчого. До інших обставин практика відносила стихійні лиха (землетрус, пожежа, повінь тощо), перерва у русі транспорту, тяжка хвороба члена родини, якщо нікому доручити догляд за ним, тощо. Кожна із цих обставин мала підтверджуватись відповідними фактичними даними, а визнання її поважною відносилось до компетенції слідчого. Проблеми також стосуються і інших учасників кримінального провадження, які викликаються слідчим, прокурором. Недоліки частково були вирішені з прийняттям КПК України 2012 року.

Конкретизовано в ст. 139 КПК України перелік учасників кримінального провадження, до яких може бути застосоване грошове стягнення: підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач. У КПК України також зосереджено увагу таким важливим питанням, як порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні, підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом, конкретизовано зміст повістки про виклик, встановлено конкретний перелік поважних причин неприбуття особи на виклик, вказані наслідки неприбуття на виклик. Також позитивом є включення глави 12, в якій встановлено механізм застосування до учасників кримінального процесу грошового стягнення. Конкретизовано механізм застосування і реалізації інших видів заходів забезпечення кримінального провадження [2].

Особливістю порушення кримінальних проваджень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів є те, що всі сигнали, що вказують на наявність у діях окремих осіб ознак злочину, пов'язаного з незаконним обігом наркотичних засобів або психотропних речовин, підлягають обов'язковій перевірці. У ході дослідження

особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій, слід звернути особливу увагу на типові недоліки при проведенні затримання осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотиків. До них відносяться: проведення затримання працівниками оперативних служб без участі слідчого, а також без попереднього узгодження з ним всіх можливостей отримання доказів, що викривають злочинців; неякісне процесуальне закріплення даних, отриманих при затриманні або в результаті інших слідчих (розшукових) дій у момент затримання. Для забезпечення можливості використання отриманих при проведенні оперативно - розшукових заходів результатів у доведенні по кримінальному провадженні слідчий вправі рекомендувати оперативним працівникам враховувати деякі особливості порядку їх виробництва, що впливають на доказову цінність отриманих даних. Отже, необхідно акцентувати увагу оперативних служб на узгодженість їх дій зі слідчими.

Вивчивши систему правових актів, спрямованих на боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів, можна прийти до висновку, що, незважаючи на постійне вдосконалення законодавства, на сьогоднішній момент воно потребує коригування, оскільки багато питань, як і раніше, потребують нормативно-правового врегулювання, відповідним реаліям сьогодення. Видається за необхідне поряд з існуючою кримінальною відповідальністю за організацію або утримання притонів для вживання наркотичних засобів або психотропних речовин за доцільне ввести адміністративну відповідальність за одноразове надання приміщення для вживання наркотичних засобів або психотропних речовин. Таке положення могло б стати дієвою профілактичним заходом у боротьбі зі зловживанням наркотичними засобами та психотропними речовинами.

Список використаної літератури:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України / Упорядники В.І. Маринів, О.Г. Шило.– Х.: Право, 2006.– 392 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х. Одісей, 2012.– 360 с.

Наукове видання

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ ТА КРИМІНАЛЬНИЙ
ПРОЦЕС:
ІСТОРІЯ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ**

МАТЕРІАЛИ

VIII міжвузівської студентської наукової конференції
17 квітня 2014 року, м. Дніпропетровськ

*Видано в авторській редакції авторів тези наукових доповідей.
Збережено особливості мовного стилю та орфографії авторів.*

Комп'ютерна верстка - Суліма В.І.

Підп. до друку _____. Формат 30х42/4
Папір офсет. Ризографія. Ум. друк. арк. ____
Обл. – вид. арк. ____ Тираж 300 прим. Зам. № ____

Підготовлено до друку та видруковано у Державному ВНЗ
"Національний гірничий університет"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру № 1842 від 11.06.2004
49005, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19